

VYSLANEC * * * *
* * * * KRISTŮV.

• ○ ○ ○

NAPSAL

KARDINÁL JAMES GIBBONS,
ARCIBISKUP BALTIMORSKÝ

Z ORIGINÁLU PŘELOŽIL
O. S. VETTI.



V BRNĚ 1904.

TISKEM A NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY BENEDIKTINŮ RAJHRAD.



Hlava 1.

O vznešenosti kněžského stavu.

Tétoť pocty jest hoden, kohožkoli král (králů) poctiti chtěl. (Esther 6, 11.) — Bůh nikdy se neřídí chvalozpěvy lidí. On cení a váží člověka dle jeho skutečné hodnoty. Soud jeho — měřítkem pravé velikosti, zkušebním kamenem — pravé důstojnosti a vznešenosti. On věncem odměny korunuje pouze zásluhu a hodnost ze ctnosti se prýštíci.

Známo, v jaké cti a vážnosti u Hospodina byli starozákonní proroci jako učitelé a vykladači jeho zákona, jako strážci jeho království a práv jeho na zemi, jako strážní na hradbách Sionských. — Chvalmež muže slavné — tak volá Sirach (44, 1—15.) — a otce naše v pokolení jejich; — muže opatrností obdařené, zvěstující v prorocích důstojenství proroků a rozkazující mocí opatrnosti lidem přesvatá slova . . . Všickni **tito** v pokoleních národu svého slávy došli a za dnů svých mají chválu . . . Těla jejich v pokoji pochována jsou, a jméno jejich živo jest od národu až do národu. Moudrost jejich ať vypravují lidé a chválu jejich ať zvěstuje shromáždění.

Všemohoucí obdařil je přednostmi a výsadami, jakých nedal pozemským správcům a vládcům. Před zraky jejich poodhrnul Bůh clony s budoucnosti. Ku prosbám jejich stavěl na čas přírodní zákony a uschoпил

je činiti divy a zázraky. Osobnost jejich prohlásil za tak svatou a nedotknutelnou, že kdo by se jich dotekl, zornice oka jeho by se dotekl. — „Nedotýkejte se“ — dí v I. knize Paralipom. 16, 32 — „pomazaných mých a prorokům mým nečiňte nic zlého.“ Nejednou okamžitě potrestal ty, kdož se opovážili ruku násilně vztáhnouti na posvátné sluhy jeho. Tak král Jeroboam pozvedl ruky proti jednomu z proroků jeho, a hned sklesla pravice jeho — mrtva.

Jan Křtitel, veliký kazatel z pouště, stojí na rozhraní Starého a Nového Zákona. Ontě pojítkem mezi synagogou a církví. On takoruka jitřenkou věstící východ Slunce spravedlivosti, při jehož východu mizí. — Ejhle — tak volá — Beránek Boží, který snímá hříchy světa! Tak drahým jest Předchůdce Páně v očích božích, že před svým narozením už je posvěcen v lůně matky své; on „přítelem ženichovým“ slove a Kristus Pán takto jej chválí: — Amen pravím vám: Mezi syny ženskými nepovstal větší nad Jana Křtitele. (Mat. 11, 11.)

Apoštolové, hlásající nový zákon milosti, jsou řádnými nástupci oněch starých kněží a proroků v přinášení oběti a hlásání jména božího a rozšiřování království jeho mezi národy. Pán projevuje jim lásku svou nejvelikolepějším způsobem, jakým vůdce stoupenice své může vůbec vyznamenati a odměniti. Poctívá je svým osobním přátelstvím, vyvyšuje je, přibíraje je za přisedící své v posledním soudě, odměňuje je blažeností věčnou ve svém nebeském království.

Pomazaný hlasatel Nového zákona dědí úřad proroků a apoštolů a plně poslání jejich, stává se účastným důstojností a předností jim udělených, ačli mravní bezúhonnost jeho soukromého života odpovídá jeho svatému povolání.

Ba opíraje se o autoritu sv. Pavla nerozpakuji se tvrditi, že novozákonní kněz o to proroků výše stojí, oč slavnějším je Zákon Nový Starého. — Bůh

— píše apoštol v II. ke Kor. 3, 6—9 — učinil nás způsobilé býti služebníky Nového Zákona, ne písmeny ale ducha, nebo písmena zabíjí, ale duch obživuje. Jestližež pak posluhování smrti, písmenami vyryté na kamenech, bylo v slávě; ... kterakž nebude posluhování Ducha více v slávě? Nebo jestliže posluhování odsouzení je sláva: mnohem více se v slávě rozhojňuje posluhování spravedlivosti.

Sv. Leo Veliký takto promlouvá k laiku křesťanu své doby: — Uvaž, křesťane, důstojnost svou a stav se účastným božské přirozenosti, nechtěj špatným životem opět klesnouti ve svou někdejší nízkost! Nezapomínej, čím hlavy a čího těla údem jsi stal se! Pomni, žeš vytržen byl z moci temnosti a přenesen ve světlo království božího! — Jestliže už tak důtklivě vyzývání jsou laikové, by vždy pamatovali na svou duchovní povýšenost, čím více proniknutí máte býti vy, klerikové, vědomím o vznešenosti stavu, k němuž jako služebníci Kristovi povýšení jste?

Což jest člověk — táže se Zalmista Páně (8, 5—7) — že jsi naň pamětliv, aneb syn člověka, že navštěvuješ jej? Učinil's ho málo menším andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých! — Než jak předčí tuto pozemskou moc a vládu člověkovu duchovní moc a vlada kněze! Není-liž nám v radostném údivu zvolati: — Což jest, o Pane, kněz, že jsi naň pamětliv, anebo pomazaný služebník tvůj, že navštěvuješ jej? Obdařil's ho přednostmi, jakých jsi ani andělům svým nepopřál. Zvolil jsi ho strážcem a rozdavačem pokladů svých nebeských!

Vy nejste již hosté a příchozí — volá sv. Pavel (Efes. 2, 19—20) — ale jste spoluměšťané svatých a domácí boží, vzdělání na základě apoštolů a proroků, kdež jest nejhlubší úhelný kámen sám Ježíš Kristus. Vyznamenáním-li už býti prostým občanem křesťanské

obce, oč větším vyznamenáním jest zastávati v ní čestný úřad? Je-li známkou božského zalíbení býti údem rodiny boží, čím více, náležíš-li k jejím pohlavárům? Je-li předností a výsadou živým býti kamenem v budově duchovního Jerusalema, což teprve, jsi-li jedním ze skvoucích sloupů jeho?

Sv. Petr takto promlouvá ku křesťanům své doby: — Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý. (1 Petr 2, 9.) Je-li však známkou zvláštní přízně boží býti vyvolenu z milionů duší a povýšenu býti k hodnosti dítky křesťanské rodiny, oč vzácnější milost, byl-li jsi přičten k hlavám té rodiny?! Blahopřeje-li sv. Petr prostým věřícím, že se jim křtem sv. dostalo posvěcení na kněžství, že mohou na oltáři svého srdce a ve svatyni své domácnosti Bohu přináseti duchovní oběť chvály a díků, oč šťastnějšími blahoslavil by vás, kteří jste se stali kněžími dle řádu Melchisedechova, že smíte v domě božím obětovati Beránka neposkvrněného!

Nemohu však lépe vznešenosti stavu kněžského vytknouti, než když uvedu některé z čelnějších názvů, jimiž kněz v Písmě sv. se poctívá.

Slove tam solí země. — Vy jste sůl země — praví Pán u sv. Matouše (5, 13.) — Jestliže sůl zmařena bude, čím bude solena? — Jako sůl maso chrání hniloby, tak kněz postaven jest mezi věřící, by ho blahodárným vlivem svého příkladu a svých poučení chránil od duševní hniloby a zkázy.

Sluje dále světlem světa. — Vy jste světlo světa. Nemůžeť město na hoře ležící skryto býti. (Mat. 5, 14.) — Ježíš je Slunce spravedlivosti. Ontě světlo pravé, kteréž osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět. (Jan 1, 9.) Ale když z tohoto světa odešel, postavil apoštoly a nástupce jejich na oblohu církve své, aby světlem svým svítili v mrákotu

noci tohoto světa, dokud by nevzešla dennice a ne-
svítila po celou věčnost svatým svým.

Jako město na hoře vystavěné poutníkovi milníkem
jest, tak sluha boží postaven jest na vynikající místo
v Církvi, aby svítil a cestu ukazoval všem, kdož jej
vidí a slyší, příkladem svého nebeského obcování.

Pohlavár Cheyennských Indiánů, t. zv. „Starý
vlk“, velmi případně znázornil svou poetickou, básnickou
mluvou vynikající postavení kněze: — V území Chey-
enském (Montaně) je hora vyšší všech ostatních.
Všichni Cheyennští znají tu horu; znali ji také otcové
naši. Když jsme byli dětmi, běhávali jsme, kam se
nám zachtělo. Ale nikdy jsme se nebáli, že bychom
se zaběhli, dokud jsme tu horu viděli. Když jsme
povyrostli, honili jsme buvola a losa; než nedbali
jsme, kam až kořist svou pronásledujeme, dokud nám
s očí hora ta nezmizela; věděli jsme, že ona jest
jistým vůdcem nám a že se nikdy nezpronevěří po-
vinnosti své. Vyspěvše v muže bojovali jsme se Siouxy,
Crows-y (černochoy) a bělochy. Plížili jsme se za nepřítelem
přes hory a doly, ale srdce naše nebyla nepokojna
ve příčině cesty, neboť dokud jsme tu horu viděli,
byli jsme bezpečni, že vždy nalezneme stezku k domovu.
I v dálavě srdce naše poskočnou radostí bušila při
vidu hory té, neb ona nám hlásala, že se blížíme
domovině své.

Za zimy pokryl sníh veškeru zemi bílým rubášem,
tu dovedli jsme ji mezi jinými horami poznati jenom
po výšce její, a výška ta pravila nám, že je to naše
hora. Druhdy černá mračna kupila se nad ní. Ukrývala
zrakům našim téměř její a z lůna jejich ohnivé blesky
šípy praly do ní, rozdírajíce boky její. Hrom otřásal
jí od temene až ku patě, než bouře přešla, a hora
stála tu pořád ještě.

Tou horou je „Black-robe“ (Černé roucho). Srdce
její je tvrdé jako skála. Nemění se. Mluví nám slova

pravdy. Vždy jsme jisti cestou svou, když se dle ní spravujeme. Ona učila nás za svých slunných dnů, avšak i teď, kdy téměř její zbělalo sněhovými povlaky tolikerych zim a tvář její rozbrázděna byla tolika životními bouřemi, uznáváme ji svým duchovním pohlavárem. Onatě horou, jež vede nás k Bohu.

Ā věru odůvodněn byl tento podiv indiánského pohlavára. Neboť poctou-li zahrňuje svět objevitele nového světadílu, ba i jen ostrova nějakého, jakými poctami povinen je tomu, kdož neklamným sv. víry světlem vede lid k oblastem věčnosti?

Kněz nazývá se „člověkem (mužem) Božím“. (1 Timot. 6, 11.), jako Āntikrist zove se „mužem hříchu“, vůdce lidu — „mužem lidu“ a ten, kdož jemných je způsobů, „mužem světa.“ O tento titul (člověka božího) sdílí se kněz s proroky starozákonními, poněvadž poslání jeho jest právě tak jako jejich — božské a poněvadž povolán jest, aby svatostí života připodobňoval se Bohu.

Nazývá se „služebníkem božím“. (Tit. 1, 1.), jemuž sloužiti panovati znamená. Nejčestnějším titulem, na nějž sám papež nároky činiti může, jest: „Služebník služebníků božích.“

Když byl prorok Jonáš vstoupil na loď plavící se do Tarsu, usnul spaním tvrdým. Zatím pak zvedla se hrozná bouře, tak že se plavci báli velmi. I přistoupiv k Jonášovi správce lodi a vzbudiv ho řekl jemu: — Pověz nám, kdo jsi ty. — Ā Jonáš odpověděl: Služebník Hospodina Boha, jenž učinil moře i zemi; — proto se bouře nebál.

Pokládal za větší vyznamenání býti služebníkem božím nežli býti panovníkem anebo světa dobyvatelem. Příhodně volá korunovaný prorok: — Lepší jest den jeden v síních tvých nad tisíce. (Žalm 83, 11.) Zvolil

jsem sobě raději opovrženým býti v domě Boha mého, nežli přebývati v stáncích hříšníků. Neboť důstojnost služebníková stoupá s hodností pána, jemuž slouží.

Kněz je „přítelem Kristovým“. — Již vás nebudu nazývati služebníky - praví Pán u sv. Jana v hl. 15. v. 15. — neb služebník neví, co činí Pán jeho: ale nazval jsem vás přátely, nebo všecko, což jsem koli slyšel od Otce svého, oznámil jsem vám. Aci stav se přítelem Kristovým nepřestává býti jeho služebníkem, ale služba jeho toť služba druhá mileného, a nikoliv nájemníková.

Přítel věrný jest obrana mocná: a kdož jej nalezá, nalezá poklad. K příteli věrnému žádného není přirovnání, a není hodné odvážení zlata ni stříbra proti dobrotě věrnosti jeho. (Sirach 6, 14—15.)

Takovou-li cenu má pozemský přítel, oč nedocenitelnějším jest býti — jako sv. Jan Křtitel byl — „přítelem ženichovým!“ Přátelé svěřují si navzájem tajnosti srdce. Toť význačnou známkou pravého přátelství. A Pán náš osvědčuje lásku svou k učeníkům, tím, že jim zjevuje tajemství království nebeského, jež byl v prsou svých uzavřel anebo jen částečně a v podobenstvích druhým objevil.

Čím více Pána milujeme, čím více a vroucněji si přejeme s Ním spojení býti a čím více se Mu tužbami a snahami svými připodobňujeme, tím důvěrněji osvědčí nám svoje přátelství, sdíleje se s námi o svá tajemství nebeská. Ujišťujeť u sv. Jana (14, 23): — Miluje-li kdo mne, řeč mou zachovávatí bude, a Otec můj bude jej milovati, a k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.

Kněz sluje dále „bratrem Ježíšovým“. Po svém zmrtvýchvstání poslal Pán po Maří Magdalské tuto tklivou a milostnou zvěst svým apoštolům: — Jdi k bratřím mým a pověz jim: Vstupuji k Otci.

svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu.

Tímto něžným pojmenováním chtěl je ujistiti svou trvalou láskou, jakož i ubezpečiti je, že jim úplně a dokonale odpustil, že Jej opustili.

Kněz vyznamenán dále drahým jménem Otce, titulem to, který sdílí s věčným Otcem, „z něhož se všeliké otcovství na nebi a na zemi jmenuje.“ (Efes. 3, 15.) — Nebo aťbyste deset tisíc pěstounů měli v Kristu — praví veliký učitel národů (1 Kor. 4, 15.) — však nemnoho máte otců. Nebo v Kristu Ježíši evangeliem já jsem vás zplodil.

Kněz stává se duchovním otcem svého stádce, jež k novému životu obrozující vodou křtu sv. zplodil a jež živí a krmí chlebem nebeským. Jakou dětinnou lásku, jakou pevnou důvěru budí v srdcích věřících toto krásné jméno! Neboť není pouta užšího, pevnějšího a čestnějšího nad to, jež pojí dítko s rodiči. Kněz zřiká se všeho tělesného otcovství, aby všecku lásku svou mohl věnovati svým duchovním potomkům.

Jakýs lodník na Ženevském jezeře tituloval vždy sv. Františka Saleského důvěrně: „Otče!“ Belleyský biskup, jenž jednoho dne světce doprovázel, poučoval lodníka, že má sv. Františka titulovati „Monseigneur“. Ale sv. František pokáral prelátu řka: — Jen jich nechte říkati mi otče, neboť v pravdě milují mne jako otce. Blaží mne tím jménem daleko více těch, kteří mne „Monseigneur“ titulují.

Několik dní před smrtí slyšeli arcibiskupa Bayleyho za samomluvy volati: — Otec Bayley, biskup Bayley, arcibiskup Bayley! — Ale otec Bayley zní přece nejkrásněji!

Ale ze všech názvů služebníku církve dávaných je název „kněz“ rozhodně nejsvětějším a nejčestnějším. Podstatným úřadem knězovým jest „obětovati“. — Všelický zajisté velekněz z lidí vzatý, pro lidi bývá

ustanoven v těch věcech, které jsou boží, aby obětoval dary a oběti za hříchy. (Žid. 5, 1.)

Jako nejvznešenějším úkonem Ježíše Krista byla jeho oběť na Kalvarii, tak jest mše sv., nekrvavá památka krvavé oběti Kristovy, nejvznešenějším úkonem, jaký lidský tvor s to jest, aby konal. — Žádný úkon — praví sv. Tomáš — není vzácnější nad konsekraci těla Kristova.

Svolávate kněz na oltář, drží v rukou svých, přijímá totéž Tělo, jež se z Marie Panny narodilo. — Tomáš Carlyle, jenž — jak známo — nebyl právě zvláštním přítelem katolicismu, dí: — Vznešenějšího úkolu nad kněžský žádnému člověku se nedostalo! Bys i byl nejnižším v té svaté hierarchii, nemáš-li dosti cti, že smíš v jejích řadách obětovati a obětovánu býti. (Sartor Resartus Kniha 1. hl. 10.)

Pravý kněz má zde na zemi nejvznešenější poslání netoliko protože obětuje na oltáři Beránka božího, nýbrž také protože obětuje sebe sama ku spáse svých bližních na oltáři povinnosti a křesťanské lásky. Celý život jeho jest ustavičnou obětí, a sebe-obětování jest známkou velké duše

Sv. Pavel nazývá kněze „rozdavačem tajemství božích.“ (1 Kor. 4, 1.) Ontě strážcem Velebné svátosti, jako kdysi Josef egyptský byl strážcem Faraonových pokladů. Na kněze hodí se slova knihy Přísloví (27, 18): — Kdo strážcem jest pána svého, oslaven bude.

Kněz jako správce domu božího pověřen úkolem lámati (rozdávati) chléb života všem, kdož jsou ho hodni. Podobně jako sv. Josefu, pěstounu Páně, bývá mu mnohdy Pána nositi prostředkem lidu Jemu nepřátelského neb odcizeného a chrániti ho od zneuctění. — Kdo se zdá býti správce věrný a opatrný, jehož ustanovil Pán nad čeledí svou, aby jim dával v čas (určitou) míru pšenice? Blažený služebník ten, kterého, když přijde Pán, nalezne, an tak činí.

V pravdě pravím vám, že nade vším statkem svým ustanoví jej. (Luk. 12, 42.) Kdež je pečlivý pastýř, jenž dává chléb nebeský křesťanské čeledi? Blahoslavený on, neboť Pán jeho dá mu spolu s Ním vládnouti v nebesích!

Kněz je dále „zprostředkovatelem smíření.“ — Všecko jest z Boha — píše apoštol (2 Kor. 5, 18) — který smířil nás se sebou skrze Ježíše Krista, a dal nám posluhovati tímto smířením. — Kněz má moc netoliko nad pravým a skutečným, ale i nad tajemným tělem Kristovým, jež se skládá z údů Církve Jeho. Po moci konsekrační největší moc lidem kdy udělená záleží v moci odpouštění hříšníkům hříchy jejich. A tato moc kněžší jasně obsažena jest ve slovech Páně: — Amen pravím vám: Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi. (Mat. 18, 18.) — Jako mne poslal Otec, i já posílám vás. To pověděl dechl na ně a řekl jim: Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim: a kterým zadržíte, zadržány jsou. (Jan 20, 21—22.)

Moc hříchy odpouštění jest tak úžasně veliká, že zákoníci, když Spasitel náš této milostné moci použil, zvolali: — Kdo může odpustiti hříchy, leč sám Bůh? (Luk. 5, 21.) Byltě to jurisdikční úkon, jehož se od Všemohoucího až do té nižádnému prorokovi ni knězi ni andělovi nedostalo. Moc královská vztahuje se toliko na zevnější činy lidské, kněžská však moc proniká až do svatyně duše lidské. Pozemští soudcové trestají zločin, i když zločinec činu svého nenávidí a v ošklivosti má; výsadou knězovou jest odpouštění kajícímu hříšníkovi. Nález pozemského soudce obmezuje se na časný jen život vinníkův; rozsudek pomazaného Páně sáhá až do říše věčnosti.

Kněz označen dále v Písmě sv. názvem „l é k a ř e d u š í.“ — Stůně-li kdo z vás? uveď (k sobě) starších

Církve, a ať se nad ním modlí, mažíce jej olejem ve jménu Páně: a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčíť jemu Pán, a jestliže jest ve hříších, budou mu odpuštěny. (Jak. 5, 14—15.)

Kněz novozákonní činí rozdíl mezi hříchem a hříchem, jako činil starozákonní kněz rozdíl mezi malomocenstvím a malomocenstvím. Ale on koná úřad duševního lékaře netoliko z moci své svátostné, nýbrž on skýttá také zarmouceným balsamu nadpřirozené útěchy, předpisuje obětem duševních nemocí léčivé prostředky. Při svých denních návštěvách přináší soucitný sluha boží sluneční jas do příbytků zármutku; obvazuje krvácející rány srdcí; bodří nepotěšitelné, uklizuje domácí sváry a krotí a mírní horečku hněvu, žádostivosti a pochočnosti.

Kněz sluje dále „andělem“ nebo „poslem božím“, poněvadž jak andělé obstarává spojení mezi zemí a nebem; ontě poslán ke službě pro ty, kteříž obdrží dědictví spasení. (Zid. 1, 14.) Proto jak andělé má býti vzorem spolehlivosti, věrnosti a čistoty. Řtové kněze mají ostríhati vědění, a z úst jeho hledati budou zákona, neboť anděl Hospodina zástupů jest. (Malach. 2, 7.) — Knížata kněžská vyvolená spravovati sedmero církví maloasijských nazývají se ve Zjevení Janově „anděly“. Když sv. Jan na znamení úcty padl na kolena před andělem, bránil mu v tom řka, že jsou přec oba služebníky a posly božími. — I padl jsem k nohám jeho, abych se mu klaněl. I dí mi: Hleď, abys toho nečinil; jsemť spoluslužebník tvůj i bratři tvých, majících svědectví Ježíšovo. (Zjev. 19, 10.)

Kněze přirovnati možno k oněm andělům, jež viděl arciolec Jakub u vidění vystupovati a sestupovati po žebříku stojícím na zemi a vrchem nebe se dotýkajícím. Vystupuje přednášeje před trůn Nejvyššího prosby lidu a sestupuje snášeje jim od Otce světél požehnání jakožto odpověď na prosby jejich.

Jako Mojžíš je kněz prostředníkem mezi lidmi a Bohem, jako Kristus, Pán náš, prostředníkem spásy jest. Ustanoveným jsa lidu zastancem dovolává se pro něho milosti. — Mezi síní a oltářem ať pláčí kněží, služebníci Hospodinovi, a řkou: Odpusť, Hospodine, odpusť lidu svému a nedej dědictví svého v pohanění, aby nad ním panovali národové. (Joel 2, 17.)

Všeliký zajisté nejvyšší kněz z lidí vzatý pro lidi bývá ustanoven v těch věcech, které jsou boží, aby obětoval dary a oběti za hříchy, kterýž by mohl lítost míti nad těmi, kteříž nevědí a bloudí, neb on sám také obklíčen je mdlobou, a protož má, jako za lid, tak také i za sebe samého obětovati za hříchy. (Žid. 5, 1—3.)

Kněz je vyslancem Kristovým. — Protož na místě Kristově poselství konáme, jakoby Bůh námi napomínal. (2 Kor. 5, 20.) Není asi čestnějšího úřadu státního, který by výmluvněji svědčil o úctě a důvěře panovníkově, nad úřad vyslanecký. A podobně není v hierarchii titulu čestnějšího a odpovědnějšího nad titul „vyslance Kristova.“ Jako vyslanec Kristův povinen je kněz hájiti a chrániti práv a důstojnosti boží u lidu, k němuž poslán jest, jako povinen je splnomocněnec té které říše hájiti a chrániti vážnosti a moci národa, který zastupuje. Pověřen jsa ověřovací listinou božského vyslanectví jest oprávněn diktovati podmínky, za kterých mohou lidé uzavříti smlouvu míru a smíru s králem králů.

Kněz je spoludělníkem božím. — boží zajisté dělníci jsme — volá sv. Pavel. (1 Kor. 3, 9.) — Proto je kněz více nežli vyslancem Kristovým; jestiž on tak říkájíc Jeho koadjutorem (pomocníkem) v duchovní správě tohoto světa. On nezastupuje toliko Krista, nýbrž představuje Ho a stává se s Ním totožným ve svých služebných úkonech, pokud lze dvě různé osobnosti stotožňovati. Mezi Ježíšem Kristem

a kněžstvem Jeho stává netoliko nepřetržitá posloupnost v úřadě, nýbrž i totožnost úřadu. Kněz 'úřaduje nejenom s Kristem ve jménu Jeho a mocí Jeho, nýbrž úkony jeho jsou úkony Kristovými, slova jeho jsou ozvěnou slov samého Krista Pána. — Ať — dí Pán u sv. Mat. 28, 20. — já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa. — Kdož vás přijímá, mne přijímá; a kdo mne přijímá, přijímá toho, kterýž mne poslal. (Tamtéž 10, 40.) Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal. (Luk. 10, 16.)

Kněz-li k nebesům vysílá prosby lidu věřícího, předkládá je Kristus svému věčnému Otci. Rozsévá-li símě evangelia, Kristus vzrůst mu dává. Uděluje-li svátosti, Kristus milost propůjčuje, jež je spasnými činí. — Aťsi Petr křtí — dí sv. Augustin — Kristus je to, který vlastně křtí. Aťsi Pavel křtí, Kristus je to, který křtí. — Kněz rozhřešuje zde na zemi kajícího hříšníka od hříchů, a Kristus Pán v nebesích výrok jeho potvrzuje. Přináší-li kněz drahocennou obět mše sv., Kristus je neviditelně přítomen jako velekněz a obět zároveň. Zkrátka: Kněz je druhým Kristem. (Sacerdos est alter Christus).

Tak ve své milosti a blahosklonnosti povznáší nás kněze Pán k Sobě za spolčníky a účastníky v díle svého apoštolátu. A spolupůsobením tím přivlastňují se lidem zásluhy Jeho výkupné oběti na hoře Kalvarii a šíří se světlo Jeho evangelia po světa oboru.

Slovem: Jest-li Církev armádou, jsou kněží jejími vůdci, jest-li ovčincem, jsou kněží jeho — pastýři, vodícími stádce Jeho na pastvu dobrou a k pramenům vod osvěžujících. Jest-li Církev — městem, jsou kněží — magistrátními úředníky jeho; révou-li, pak jsou kněží — ratolestmi těsně kolem hlavy její se vinoucími, z níž čerpají životodárnou sílu. Sluje-li Církev svatým městem Jerusalemem, pak jsou kněží

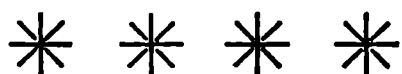
— strážnými a hlídkami na cimbuřích jeho. — Na zdech tvých, Jerusaleme, ustanovím strážné, celý den a celou noc věčně nebudou mlčeti. (Isaiáš 62, 6.) — Jest-li Církev — jezerem, jsou kněží — rybáři; jest-li — polem, jsou oni jeho vzdělavateli a rozsévači dobrého na něm semene. Přirovnává-li Kristus Církev svou — ku království, pak jsou kněží jeho — vladaři spravujícími lid Jeho po zákonu božím a vedoucími jej k poslušnosti věroučnými a mravoučnými předpisy. — Učinil jsi nás Bohu našemu královstvím a kněžími, a budeme kralovati na zemi. (Zjev. 5, 10.)

Překrásně líčí Carlyle důstojnost kněze jako duchovního krále a vůdce lidu. — Kněz spravuje bohoslužbu lidu; on je pojítkem mezi ním a neviditelným Nejvyšším. On je duchovním vůdcem lidu; vede jej k nebesům opatrností moudrou tímto světem a shonem jeho. Ideálem jeho možná říci jest, čemu říkáme hlas s nebe, jenž mu o nebi vypravuje, jakož prorok činil, a to způsobem daleko věci znalejším, takorčka nebe mu otvírajícím. Ano, on jest prorokem, ale bez oslony hrůzu budící, svítícím světlem libějším v život vezdejší. Ano, tenť byl ideál kněze za starých dob, tím je dnes a bude po všechny časy. (Heroes and Hero Worship).

Kdož by tedy nezvolal se sv. Efremem: — O, toho divu divů! O, té nevypravitelné moci! O, toho hrozného tajemství svatého a vznešeného, na nejvýše ctného a bezúhonného kněžství, jímžto Kristus přišel na svět nehodné tvory své poctiti ráčil! Na kolenou vzdechy a slzami mnohými jest mi lkáti o milost, abych pochopil tento dar nebeský, věru poklad těm, kteří ho dobře a svatě ostříhají! Toť v pravdě silná věž, bašta nerozborná od země k nebesům strmící... Kněz nezastavuje se u bran nebeských, ale vniká až do nebe nebes. Vizte jej uprostřed andělů, ve společnosti

vojsk nebeských! Jak onino světlí duchové, tak on důvěrně obcuje s Pánem, tvůrcem a zdrojem veškerého světla; jemu třeba jen přání vysloviti, a ihned po právu, bych tak děl, dostane se všeho toho, zač poprosí. (Oratio de Sacerdotio.)

Tak tedy, bratře, poctil tě Bůh. Nuže na tobě teď jest, abys u vděčném holdu se sv. Pavlem volal: — Jak dlouho zajisté já jsem apoštolem národů, velebiti budu posluhování své. (Řím. 11, 13.)



Hlava 2.

O božském povolání k svaté službě.

Jak vznešeno je povolání k svaté službě a jak závidění hodným ten, jemuž se dostalo známky této přednosti! — Bůh sám je pánem, do jehož služeb se dává; on má býti rozdavačem slova božího a chleba života; království nebeské má býti zamilovanou jeho myšlenkou, metou veškeré jeho ctižádosti.

Povoláním ku kněžství rozumíme, onen úkon Prozřetelnosti, jímžto si Bůh jisté osoby z mnohých jiných vybírá ke službě své a uděluje jim zvláštních milostí, by úřad ten věrně a svědomitě zastávaly.

Dva tedy živly shledáváme v božském povolání: svobodnou volbu boží a vlité milosti Jeho v duši vyvolenou, by uschopněn byl vyznávatí svěřený mu úřad a s ním spojené povinnosti svaté.

Božské prozřetelnosti vlastním je, že kdykoli všemohoucí Bůh někoho volá na dráhu obtížnou, a nemalou míru ctnosti vyžadující, vždy vyvoleného daří zvláštními dary, by s úlohu svou byl, a srdce jeho obrňuje ochotou mužně a věrně dostáti všem

na něho čekajícím povinností. Ale na bílé dni jest, že úřad kněžský jest úřadem svrchovaně obtížným a hrozným, vyžadujícím ctnosti v míře nejvyšší; proto hodný kandidát kněžství se vší důvěrou smí se bezpečiti na nadpřirozenou pomoc, které mu třeba.

Nelze popírat, že povolání ke kněžství jest nezbytně nutno. Potvrzují to výroky Písma sv., v němž se vetření do svatyně bez zjevného povolání Božího označuje netoliko jako *usurpace*, nýbrž přímo jako *sacrilegium* (svatokrádež).

Z dvanáctera pokolení israelských pověřil Hospodin jediné pokolení Levi posluhováním oltáře. — Vás jest vyvolil Hospodin, abyste stáli před ním a sloužili jemu a ctili jej a pálili jemu kadidlo. 2 Paral. 26, 11.)

Sv. Pavel zase tvrdí, že Kristus Pán sám neuvázal se v hodnost velekněžskou dříve, dokud k tomu nebyl svým Otcem nebeským povolán. — Aniž kdo sám sobě osobuje té cti, ale kdož povolán bývá od Boha, jako Áron. Tak i Kristus ne sám sebe oslavil, aby byl nejvyšším knězem, ale ten, kterýž k němu řekl: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe. Jakož i na jiném místě praví: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova. (Žid. 5, 4—6.) — Kdož by se opovážil vzíti na sebe kněžské úkony, nemá-li k tomu sankce božského povolání, kdyžť ani Nejvyšší kněz náš tak neučinil, dokud tím od svého Otce věčného pověřen nebyl?!

O těch, kdo vstupují do svatyně úskočně a nedovoleným způsobem, vyjádřil se Kristus Pán takto: — Ámen, amen pravím vám: Kdo nevchází dveřmi do ovčince, ale jinudy vstupuje, ten je zloděj a zbojník. Ale kdo vchází dveřmi, jest pastýř ovec, tomuť vrátňý otvírá a ovce hlas jeho slyší. (Jan 10, 1—3.)

V Zákoně Novém byli apoštolé výslovně od svého božského Mistra k službě boží povoláni. —

A chodě (Ježíš) podle moře galilejského, uzřel Šimona a Ondřeje, bratra jeho, ani pouštějí sítě do moře, (nebo rybáři byli), i řekl jim: Pojdte za mnou, a učiním z vás rybáře lidí. A hned opustivše sítě, šli za ním. A poodešed odtud maličko uzřel Jakuba Zebedeova a Jana, bratra jeho, ani také na lodi skládají sítě své. A hned povolal jich. A nechavše otce svého Zebedea s nájemníky na lodi, šli za ním. (Marek 1, 16—20.) — A potom vyšel (Ježíš) a uzřel publikána jménem Levi, sedícího na cle, i řekl jemu: Pojď za mnou. A on opustiv všecko, vstal a šel za ním. (Luk. 5, 27—28.) — Krátce potom vyvolil si Pán náš dvanáct apoštolů. — I stalo se v těch dnech, že vyšel na horu k modlení, a přes noc trval na modlitbě boží. A když byl den, povolal učeníků svých, a vyvolil z nich dvanácte (kteréž i apoštoly nazval). Luk. 6, 12—13.

A při poslední řeči své připomíná jim slavnostně jejich vyvolení, jejich poslání a ovoce, kterého se do nich naděje. — Ne vy jste mne vyvolili, ale já jsem vyvolil vás, a postavil jsem vás, abyste šli a užitek přinesli, a užitek váš aby zůstal. (Jan 15, 16.)

Také Matěj povolán jest k apoštolátu bezprostředním působením Ducha sv. Když se totiž apoštolové rozhodli zvoliti na místo Jidáše nástupce ... „postavili dva, Josefa ... a Matěje. A modlíce se řekli: Ty, Pane, který znáš srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil, aby přijal místo posluhování tohoto a apoštolství, z něhož jest vypadl Jidáš, aby odešel na místo své ... A padl los na Matěje i přičten jest k jedenácti apoštolům.“ (Skutk. ap. 1, 23—26.)

O zázračném obrácení Pavlově a o povolání jeho potom, jakož i Barnabášově zevrubně vypravují Skutky apošt. Když se Ananiáš rozpakoval jíti k Pavlovi, poněvadž až do té Církve pronásledoval, „řekl jemu

Dán: Jdi, neboť nádobou vyvolenou jest mi on, aby nesl jméno mé před pohany, i krále, i syny israelské. Já zajisté ukáži jemu, kolik musí pro jméno mé trpěti.“ (Tamtéž 9, 15—16.)

Později, když apoštolové „sloužili Pánu a postili se, řekl jim Duch sv.: Oddělte mi Šavla a Barnabáše k dílu, ku kterému jsem je pojal. Tedy postíce a modlíce se a vzkládající na ně ruce, propustili je. A oni posláni jsouce od Ducha svatého . . . kázali slovo boží.“ (Skutk. ap. 13, 2—5.)

Sv. Pavel proniknut hlubokou vděčností za své kromobyčejné vyvolení často na to ve svých listech poukazuje. V epištole své k Římanům klade důraz na to, že poslání neboli povolání jest nezbytně nutným dokladem pro hlasatele evangelia. — Kterak budou vzývati toho, v kteréhož neuvěřili? nebo kterak uvěří v toho, o němž neslyšeli? a kterak uslyší bez kazatele? a kterak budou kázati, nebudou-li posláni? (10, 14—15.) Poslání pak to nesmí vycházeti od pozemského krále ni od jiné kterékoliv civilní moci, nýbrž od samého Pána, ať už přímo nebo nepřímo skrze jeho zákonité nástupce.

Věru málo vinníků odsuzuje Písmo sv. přísněji než ty, kdož se opovažují bez božího povolání — samozvaně — vystupovati jako (falešní) hlasatelé zákona božího. — Křivě prorokují ti proroci ve jménu mém; neposlal jsem jich, aniž jsem přikázal jim, aniž jsem mluvil k nim; vidění lživé a hádání (své) a lesť a svedení srdce svého prorokují vám. (Jeremiáš 14, 14.)

— Synu člověčí, prorokuj na proroky israelské, kteříž prorokují, a rci prorokujícím ze srdce svého: Slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Pán Bůh: Běda prorokům nemoudrým, kteříž následují ducha svého a nic nevidí . . . Vidí marné věci a prorokují též říkajíce: Praví Hospodin! ježto jich neposlal

Hospodin ... Pročež toto praví Pán Bůh: Ze jste mluvili marné věci a viděli jste lež, protož hle! já na vás, dí Pán Bůh ... V radě lidu mého nebudou aniž do země israelské vejdou. (Ezech. 13, 2—9.)

Než nač vlastně uváděti dokladů z Písma sv. k podepření výroku, že musíme býti pověřeni povoláním božím a milostí Jeho posilnění, nežli se smíme uvázati v povinnosti a výkony úřadu, před nímž i andělé hrůzou se chvějí. Tak těžká je zodpovědnost naše, tak veliká obět, která se od nás požaduje, že nejeden z těch, kteří mimo Církev stojí, zcela vážně za to má, že nejsme skutečně tím, čím chceme býti, a že naprosto nemožno jest, abychom dostáli svým slibům ordinačním.

Novosvěcenec vkládá na stupních oltáře ruce své v ruce biskupovy a slavnostně přislubuje jemu doživotní poslušnost. Následkem toho slibu má hotov býti odebrati se na kterékoliv místo v diecesi, jež se mu vykáže — a vzíti na sebe povinnosti, jakékoliv se mu uloží.

Stává se služebníkem věřících, ku kterým byl poslán. Za ně slouží každodenně obět mše sv. a zvěstuje jim slovo boží ať vhod či nevhod. Ve dne v noci, volán-li, hlasu jejich poslouchati má. On světlem býti má těm, kdož v temnostech sedí; pokrmem lačnícím, osvěživým pramenem po spravedlivosti žíznícím, vůdcem putujícím, lékařem těm, jichž duše churaví, a otcem — celé obci.

Novosvěcenec skladá slib, nikoliv manželské, alebrž panenské čistoty; ontě má býti čistým nejenom podle těla, ale i podle duše, čisté má býti srdce jeho a čisty veškeré tužby jeho; ontě má býti „vzorem stáde z hloubi srdce.“ On povinen jest uchovati si bezúhonnou pověst před rysíma očima posuzovačných, neuprosných lidí, každý krok a hnutí jeho kriticky stopujících.

Jemu jest denně pohybovati se v otravném ovzduší hříchu, aniž nákazou jeho býti dotčen. On má takořka smoly se dotýkati, a nepomazati se jí. On má ochoten býti sloužiti obětí jakékoliv nakažlivé nemoci, i kdyby ho to stálo jeho vlastní život. — Zkrátka, od něho se požaduje, aby žil ve světě, ale aby ze světa nebyl. A tuto hroznou odpovědnost bere na sebe ne snad jenom na jistý počet let, nýbrž na celý život svůj. Odění božího, jímžto přioděn byl onoho dne, kterého zařaděn byl mezi bojovníky Kristovy, nesmí ani na minutu odložití, dokud by hodinka jeho poslední neuhodila.

Věru, vojín, který by se pustil v nikdy neutuchající boj tohoto druhu, nebyv k tomu výslovně od velikého Vojevůdce komandován a nebyv opatřen ochranným štítem Jeho milosti — dojista by poražen byl právě tak, jako Saul, když uposlechl spíše rad a vnuknutí lidské moudrosti, nežli nebeské věštby

Mnozí učitelé církevní a svatí přes to, že nadáni byli neobyčejnými schopnostmi a zálibou pro život evangelický a práce apoštolské, rozpakovali se vstoupiti do řad kněžských; tak se hrozili svatosti a povinností se stavem tím spojených.

Sv. Ambrož prchl a skrýval se; dal se vysvětit na kněze až po mnohém nátlaku. Sv. Augustin vyhýbal se biskupským stolcům, aby snad nepadl do oka některému biskupovi, jenž by zatoužil vysvětit jej na kněžství. Sv. Jeronym, ač učeností a zásluhami slynul, dlouhý čas odpíral svému biskupovi Paulinovi, než konečně přivolil, aby naň ruce své vložil. Pokorný František z Assisi takovou úctou projat byl před kněžskou důstojností, že nikdy nechtěl se dáti vysvětit na kněžství, přestávaje celý život na hodnosti jáhenské. Totéž platí o slavném sv. Benediktovi, patriarchovi západních mnichů. Protivu mezi těmito muži božími a těmi, (na štěstí, je jich velice po skrovnu), kteří

překotně a bez úcty ženou se do svatyně, případně charakterisuje básník řkoucí: „Jen blázni tam se ženou, a něděle kam vstoupiti se třesou.“ — —

Za vetřelce-li a za „můru“-li tísnivou pokládají druhové v povolání toho, jenž se mezi ně vtírá, ač ani povolání ani schopností nemá, jak teprve potupuje Boha, jakých křivd dopouští se na náboženství, jaký zmatek přivozuje v křesťanské společnosti ten, kdo se vtírá v kněžství bez povolání, a tedy i bez nezbytně potřebné milosti a uschopnění k bohulibému vykonávání kněžských funkcí!

Zlo nehodným knězem způsobené bylo by snesitelnější, kdyby se nešťastník po nezdařené zkoušce mohl vrátiti k tomu neb onomu povolání světskému. Než svatý úřad vylučuje ho od jakéhokoliv druhu světského zaměstnání, a nechá si je jeho niterná nehodnost jakákoliv, dokud není zjevným diecesi břemenem — musí pověřen býti nějakým úřadem. Takto stává se neužitečným držitelem pole, s něhož by jiný bohatou zeň sklízel; podobá se onomu suchému stromu fíkovému, o němž Pán se vyjádřil: „Vytniž jej, proč také darmo zaměstnává zemi.“ (Luk. 13, 7.)

Jsou kandidáti kněžství, kteří vstupují do semináře a delší dobu tam pobudou, aniž vážně přemýšleli o obtížích a povinnostech kněžství. Takové hlavně, ne-li výhradně, lákají časně výhody, jež, po jejich soudu — s duchovním stavem spojeny jsou. Oslňuje je snad jas, jímžto jejich mladistvá a živá obrazivost kněžský stav obetkává, nebo vábí je snad jeho důstojnost a výnosnost anebo je svádí pohodlný a výhodný způsob života, jaký mají po jejich soudu kněží. Podobají se jistému mladíkovi, jenž na otázku biskupovu, cože ho vlastně pudí ke kněžství, upřímně se mu vyznal, že se mu strašně protiví všeliká namáhavá práce a že si tedy myslí, že by se stav kněžský pro něho nejlépe hodil. — Jsou snad také

jinoši, které do semináře vede nezřízená ctižádost, kteří se kojí nadějí, že se jim v Církvi podaří vyšplhati se na takový sprušel cti, na jaký by se nikdy v občanské společnosti nevypjali.

A konečně setkáváme se tu a tam s mladíky, kteří vstoupili do semináře, jen aby vyhověli přání svých rodičů, a kteří se rozpakují vrátiti do světa, třebas sami sobě doznávali, že se ku stavu kněžskému nehodí. — Proč? — Protože se bojí upadnouti do nemilosti u svých rodičů nebo že je projímá jakási neurčitá, pověrečná bázeň, že by bylo nemístno, aby vztáhnuvše jednou ruku svou k pluhu zpět se ohlédali.

Takový mladík nechať pomní, že nemaje lásky ke stavu, k němuž není povolán, nikterak nezasluhuje hany a potupy, upouští-li od něho, nýbrž naopak rozumně a čestně jedná; nechať pomní, že věčná spása není výlučně sdružena s kněžským stavem a že z muže, z kterého by se stal jenom vlašný kněz, může se vyvinouti hodný a vzorný laik.

Matěj a Josef, oba dva, předstoupili před shromáždění apoštolů, však toliko Matěj zvolen byl apoštolem; a přece nemáme proč pochybovati, že Josef na dráze svého tichého života Pánu právě tak věrně sloužil, jak Mu sloužil Matěj na svém působišti apoštolském.

Bylo by však nespravedливо a i nevděčno, třebas jen tak mimochodem dotknouti se zistných pohnutek mnohých rodičův a nezmíniti se s uctivým podivem o řadě v pravdě křesťanských matek, jimžto církev sv. — po milém Pánu Bohu — díky zavázána jest za tak mnohé horlivé a věrné sluhy své. Všemohoucí Bůh, jenž obyčejně při volbě sluhů svých používá prostředníků, volívá často zbožné matky k tomu, by vypěstovaly ze synů svých muže podle srdce Jeho a daly krokům jejich směr vedoucí do síní Jeho. Jestliže některé z nich daly se vésti, jako matka synů Zebe-

deových, světskými ohledy, lze na druhé straně uvést na sta takových matek, jež, jako matka Samuelova, Zlatoústce a sv. Augustina, svou mateřskou lásku obětovaly zájmům nebes a jež synům svým vštípile nejvznešenější pojmy o svatosti kněžství.

Bůh, volaje nás do svých služeb, bere náležitý zřetel na naši svobodnou vůli, proto třeba jest z naší strany upřímné součinnosti, aby povolání naše působivým, účinným se stalo

Odporováním hlasu božímu může pravé povolání zmařeno býti nebo na prázdno vyzníti; jak se přihodilo onomu mládenci, o němž se v evangeliu zmínka činí. — Tedy Ježíš pohleděv na něj, zamiloval ho a řekl jemu: Jednoho se ti nedostává; jdi, prodej, cožkoli máš, a dej chudým . . . a pojď, následuj mne. Kterýžto zarmoutiv se pro to slovo, odešel truchliv jsa, nebo měl mnoho statků. (Marek 10, 21—22.)

Před přijetím vyšších svěcení lze pozbyti povolání důsledným, návykovým opovrhováním předpisy seminářskými, vlašným životem, odporem vnukání s nebe a chováním se, jež je neslučitelné se vznešeným úřadem, k němuž kandidát aspiruje. Jeden povolil, schládl ve své původní horlivosti; druhý opět za prázdnin, jež mu měly posloužiti zdravým pro tělo a duši zotavením, oddal se roztržitostem ducha a srdce ubíjejícím; třetí konečně snad poskvrnil dokonce duši neřestí, jež se naprosto se svatostí kněžství nesrovnává. — Žalostné to věru případy! A přece za okolností těch bylo by rozhodně menším zlem, kdyby tací seminaristé ať už dobrovolně sami vystoupili nebo ku kroku tomu donuceni byli, než aby na nich spočinuly biskupovy ruce.

Že ne jeden kněz, jenž vynikal nepopíratelným ke službě boží povoláním, po vysvěcení o víru a mravnost přišel, o tom svědectví vydávají smutné památníky podél dějinné cesty, a to hned za zlatého

věku církve. Jidáše přijal do sboru apoštolského sám Pán a Mistr náš, a Jidáš přece — padl. Sv. Pavel oplakává věrolomnost jednoho ze svých spolupracovníků těmito dojemnými slovy: — Demas mne opustil, zamilovav tento svět. (2 Tim. 4, 6.) — A sv. Jan viní ve svém Zjevení biskupa Laodicejského, že rozmařilostí a vlažností ztratil ducha svého povolání: — Praviš: Jsem bohatý a mám hojnost a ničeho nepotřebuji; a nevíš, že jsi bídný, ubohý a chudý, i slepý i nahý. (3, 17.)

Ale nač uváděti příklady z dob dávno minulých? Zdaž není nám i za dnů našich trnouti nad truchlivou podívanou, jakou skýtají nehodní kněží, kteří nemajíce na tom dost, že své roucho do kalu strhli, ještě se bez uzardění hanbou svou před světem holedbají; kteří nejenom že se zříkají Matky, která je odchovala, ale nad to ještě ji tupí a jí se posmívají; kteří se za mizerných stříbrných nepřátelům jejím zaprodávají!

Kterak se stalo, že ta světla shasla? Co zničilo tyto vyslance Kristovy? Pravdě podobno jest, že úpadek jejich započal už v semináři, kdež vedli nedbalý a roztržitý a vlažný život, třebas se neprovinili žádným do očí bijícím přečinem. Ordinaci své hleděli vstříc ne s posvátnou hrůzou plynoucí z úvahy o jhu, jež na ně vloženo bude, nýbrž vítali ji s radostí jako vysvobození ze seminářských pout, jako jitřenku nové éry, za které světácká nevázanost žezla se ujme.

Zastávali pak posvátný úřad svůj beze všeho pořádku a bez jakékoliv metody. Modlili se — nepobožně. Povinnosti stavu připadaly jim tísnivým břemenem, jehož se hleděli co nejchvatněji zhostiti. Protivným bylo jim všecko další studium. Byli hříčkami okamžiku. Z počátku pomáhali si nevinnými zábavami, ale když se jim přejedly, jali se holdovati požitkům více ducha vzrušujícím a spolu nebezpečnějším. A zatím milosti boží dostávalo se jim měrou čím

dále skrovnější; svědomí jejich se otupovalo, rozum zakaloval, neboť „tělesný člověk nechápe těch věcí, které jsou Ducha božího.“ (1 Kor. 3, 14). Varování hlasu božího, bodající je kdys' ostny, strášli se sebe jako dětinské vrtochy, směšné skrupule. Každému novému útoku pokušítele slabší kladli odpor, až posléze mu zcela podlehli. — Útesy, o něž se nejvíce kněžských lodic roztříštilo, jsou — troufám si tvrditi — nestřídmost a nečistota neboli Bakchus a Venuše.

Jediné Bohu známo jest, jak se vlastně má číslíce povolanych mezi ordinandy k číslu nepovolanych — Sv. Alfons vyslovil se, že značnější procento je těch, kteří do toho stavu vstupují bez povolání. Téhož náhledu zdá se býti sv. Jan Zlatoústý a jiní učitelé církevní. Přesvědčení těchto učených a apoštolských mužů hodno veškeré úvahy, ale třeba také na mysli míti, že výroky ty platí o jejich době a o jejich zemi.

Já zase slyšel jsem od mnohých starých a zkušených ředitelů a představených našich (amerických) seminářů, že po soudu jejich — arci lidském — počet ordinovaných bez povolání poměrně malý jest. A co by také mohlo ve Spojených státech lákati nehodné ke stavu kněžskému? Tučných obročí tu není, rodinných fundací pramálo, kdežto naopak nejedno vábné a výnosné působiště otvírá se u nás laiku.

Než nač obíratí se touto čistě spekulativní otázkou? — Byť odpověď na ni vyzněla tak či onak, vás, bratří milení, týkati se nemůže. — Já raději připomínám vám slovo Páně řečené Petrovi, když se příliš zvědavě dotazoval na osud sv. Jana — Co tobě po tom? ty pojď za mnou!

I volám k vám slovy apoštolského knížete: — Bratří, více se snažte, abyste dobrými skutky

jisté učinili své povolání a vyvolení, nebo to činíce nezhřešíte nikdy. Takť zajisté hojně vám bude dáno vjíti do věčného království Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista. (2 Petra 1, 10—11.)



Hlava 3.

Známky božského povolání.

Kdyžtě nikdo nemá si osobovati cti kněžské leda by povolán byl k úřadu tomu jako kdysi Áron od Pána Boha, a když za našich dnů nikdo není přímo volán k úřadu kněžskému Pánem, jak apoštolé povolání byli, pak nezbytno jest, aby se kandidát kněžství vyznačoval jistými známkami, jež by byly zárukou, že Bohem jest k úřadu tomu volán.

První a nejlepší známkou povolání ke stavu kněžskému jest náklonnost ke službě boží. Než každá taková náklonnost není ještě důkazem povolání božího. Můžeť se ona vztahovati na podstatu služby boží, ale též jenom na její nahodilé akcidence a vlastnosti.

Těmito akcidenciemi vyrozumívá se vnější postavení duchovního v křesťanské společnosti, s nímžto spojeny jsou jisté nároky na autoritu, úctu, vážnost, vliv, časné zaopatření; zkrátka na jistý stavu přiměřený a bezstarostný život.

Nikdo nemůže nám zazlívati, přijímáme-li — nepřepínajíce ovšem nároků — nároky na práva a výhody se stavem naším spojené, vždyť je to hold, který stavu kněžskému po věkovitém názoru křesťanském právem přísluší. Pravíť sv. Pavel: — Starší,

kterí (svůj úřad) dobře spravují, dvojí cti hodnými jméni buďte; zvláště ti, kteříž pracují v slovu a učení... a hodenť jest dělník své mzdy. (1 Tim. 5, 17—18.)

A v I. listě ke Korintanům (9, 13—14) píše: — Zdaliž nevíte, že kteří ve svatyni pracují, z toho, co ze svatyně jest, jedí? a kteří oltáři slouží, z oltáře díl mají? Takť i Pán nařídil těm, kteříž evangelium zvěstují, aby z evangelia živi byli.

Smíme tedy příležitostně trhati ovoce se stromu cti, když za cesty naší nám kyne, ale není nám dovoleno přes vytknuté nám mezníky po něm se spínati a sháněti, tím méně pak hledati v tom živel náš životní.

Když Verot vysvěcen byl za biskupa na stolci sv. Augustina a klidně a důstojně přijímal projevy úcty a gratulace svých přátel, slyšel jsem ho poznamenati: Dnes věncí obětní dobytče věnci, ale zítra již započne obětování jeho. — A skutečně celý jeho život jako biskupa nebyl ničím jiným leč bohu-libou obětí. — Neodmítl holdu právem mu vzdávaného, srdce však jeho viselo na práci, jež na něho čekala.

Byla-li vůdčí pohnutkou naší při volbě stavu kněžského jedině nebo hlavně touha po jeho počtách a výhodách, pak pohnutka ta nade všecko jasněji dokazuje, že se nám povolání božího nejen nedostávalo, nýbrž že vstoupení naše do Jeho svatyně bylo hříšno.

Má-li tedy zmíněná náklonnost býti důkazem pravého povolání božího, pak musí se prýštiti ze snahy a touhy po rozmnožení cti a slávy boží a po zabezpečení spásy duší lidských a z jisté záliby u věrném plnění povinností kněžských, ježto jimi možná onoho dvojího cíle dojíti.

Jestliže dobrotivý Bůh i těm ze svých dítek, jež volá k tomu neb onomu světskému povolání, uděluje zálibu k němu, kterak by nenaklonil srdce kandidáta kněžství k sv. povolání jeho! — Šťasten ten, v jehož srdci tato náklonnost opravdu — libě, silně a věrně žije! Takového blaží „dílo“ jeho a duše jeho těší se z blaživé jistoty, že je s ním Pán.

Tato náklonnost srdce pojímá v sobě poctivou a upřímnou touhu a vůli s čistým úmyslem konati dílo povolání svého, třebaš jednotlivostí toho díla nebyl si zatím úplně vědom — kandidát kněžství. — Šlechetný kandidát kněžství proniknut jest smýšlením Šavlovým, kdyžť zvolal: — Pane, co chceš, abych činil?

Úvahy zasluhuje, že Spasitel náš nikdy nehléděl učeníků svých přivábiti k apoštolátu poukazováním na důstojnosti a hodnosti nebo na časné výhody, jichž by se jim snad s úřadem tím dostalo. Ba právě naopak. On odkazoval je často, přechasto na obtíže, zkoušky a sebezapírání, jichž v tom úřadě bude se jim podjati pro jméno Jeho. Jsouce takto napřed upozorněni na to, co jich čeká, byli předem také proti všemu nepříjemnému obrnění, a proto ani protivenství, jež potom jich postihla, nelekala jich, nýbrž přijímali je jako přirozený úděl svůj zde na zemi.

Nežli Pán učeníků svých povolal k úřadu apoštolskému, dopodrobna vylíčil jim, jakých obětí požadovati bude od nich jejich poslání. Vzpružil jejich energii a nadchl srdce jejich svým vlastním příkladem a poukázáním na to, že nad nimi stále bdíti bude oko jejich nebeského Otce, bez jehož vědomí a vůle ani vlas s hlavy jejich nepadne.

Petrovi připověděl korunu mučnickou, jíž korunovány budou jeho práce zde na zemi.

O Pavlovi dí: — Já zajisté ukáži jemu, kolik on musí pro jméno mé trpěti. (Skut. ap. 9, 16.)

Zebedeovy pak syny jemně odvrátil od touhy po pozemské přednosti, jež ochromovala jejich horlivost pro čest boží, poukázáním, že apoštoly Jeho býti znamená tolik co trpěti a že jim píti bude z kalicha Jeho utrpení.

Chování těchto dvou apoštolů kéž jest upřímně, smýšlejícímu služebníkovu Kristovu útěchou a zároveň výstrahou. — Ať se z toho učí: neklesati duchem aniž pochybovati o svém povolání, třebas zápal jeho horlivosti obestíraly mráčky zisťných myšlenek, nýbrž tím více o to se přičiňovati, aby každodenním snažením hleděl kde jakou trusku pozemských tužeb vyloučiti ze zlata ryzích úmyslů a aby na sebe obracel slovo Páně řečené biskupu Laodicejskému: — Radím tobě, abys sobě koupil ode mne zlata ohněm zkušného, abys byl bohatý (láskou boží) a oblečen byl v roucho bílé (neposkvrněného kněžství). (Zjev. 3, 18.)

Této náklonnosti ke stavu kněžskému nebývá vždy hned patrně cítiti. Onatě může existovati ba i při obavě před odpovědností jeho, jakož i vedle přirozeného odporu k té neb oné z jeho povinností. Odpor ten pozvolna překonán bude blahodějností milosti boží, vědomím vykonaného dobra a vžitím se v duchovní působnost.

Jeden z prozíravých ředitelů našich seminářů radíval bohoslovcům vyšších ročníků, aby si navykli pracím chuti jejich méně odpovídajícím, choditi učit do ústavu, jehožto chovanci převážnou většinou byli netoliko na pohled odporní a způsobů více než surových, nýbrž i u věcech náboženských hrozní ignoranti. — Z počátku připadala jim zkouška ta — pekelnou, ať tak dím, mukou, ale když potom viděli, jak vděčnými byli jim jejich zpustlí svěřenci, jaké bohaté ovoce přinášela námaha jejich, pak v rozkoš

obrátila se jim práce ta. Není slasti nad vědomí, že jsme jiné přičiněním svým obšťastnili!

— Znal jsem také duchovního, jenž přes dvě leta odkládal se svou ordinací, protože se mu protivilo zpovídaní. Než nastojte! když se konečně na kněze vysvětití dal, stalo se mu zpovídaní nejmilejším a jeho povaze nejprůměřenějším zaměstnáním. Uvědomil si, jaký mír a jakou útěchu skýtá jiným právě v té soudní stolici.

Bezúhonný život a bezvadnost mravného charakteru činí jinou známku božského povolání nebo-li uschopnění ke stavu kněžskému. Samozřejmě jest, že praporečník evangelické svatosti musí vynikati mravním heroismem, život jeho má býti libou vůní učení, jež hlásá. — Hospodine, kdo bude přebývati v stánku tvém? aneb kdo odpočívati na hoře svaté? — Kdo chodí bez poskvrny a činí spravedlivost; kdo mluví pravdu v srdci svém, kdo nečiní lsti jazykem svým, aniž činí zlého bližnímu svému a pohanění nepřijímá proti bližním svým. (Žalm. 11, 1—3.)

A prorok Isaiáš dí (52, 11): — Očistě se, kteříž nosíte nádoby Hospodinovo!

A v III. knize Mojžíšově v hl. 21, 17 čteme: — Člověk ze semene tvého (rozuměj Áronova, tedy kněžského) po rodech, kterýžby měl na sobě vadu, nebude obětovati chlebů Bohu svému aniž přistoupí k službě Jeho. — Sv. pak Tomáš dí: — Vadou rozumí se všeliká neřest. (Supplem. Quaest. 36.)

Jestliže mravní vada vylučovala už starozákonné kněze od obětování chlebů Bohu, čím více podobná úhona zbraňovati musí knězi zákona milosti bráti do rukou tělo Páně při nejdražší oběti mše sv.

Paprsku slunečního čistší má býti ruka, jež rozdává tělo (Kristovo), ústa ohněm duchovním zanícená, jazyk nejctihodnější krví zbarvený. Quo non oportet esse puriorem tali fruentem sacrificio, quo

solari radio non splendidiorem manum carnem hanc dividentem, os, quod igne spirituali repletur, linguam, quae tremendo nimis sanguine rubescit? — tak dí sv. Jan Zl. v homilii 60. k lidu Antioch.

— Hříšníkovi pak řekl Bůh: Proč ty vypravuješ spravedlnosti mé a bereš smlouvu v ústa svá? ty, jenžto jsi nenáviděl kázně a zavrhl jsi řeči mé za záda? (Žalm 49, 16—17.)

Však ani svět, sic ke hříšníkovi tak shovívavý, nezná žádného slitování s pokrytcem nebo s prostopášníkem, jenž hlásá poskvrněnými rty evangelium.

Sv. Pavel kárá kazatele, jehož život se nesrovnává s tím, čemu učí, takto: — Kterakž jiného učíš, a sám sebe neučíš? Kterýž zákonem se chlubíš, přestupováním (však) zákona Boha zneuctíváš? (Řím. 2, 21—23.)

Sv. Alfons učí, že vyššího stupně svatosti požaduje se k vysvěcení na kněžství, nežli k řeholnímu životu, a že ctnost knězova odpovídati má jistou měrou vznešenosti jeho stavu a odpovědným povinnostem jeho.

Kněz měl by slynouti neposkvrněnou nevinností neb aspoň nevinností znova nabytou upřímným pokáním a osvědčenou potom ctností. Mnozí — pravda — z našich vynikajících světců hluboko byli klesli, nežli na sebe vzali břímě služby boží. Pomněme jen sv. Petra a sv. Augustina. A přece stali se světly jasnými a nejpevnějšími sloupy církve sv. — Napravili poklesky své neobyčejnou pokorou a osvědčenou ctností. Jejich pád a povstání kéž útěchou jest mladým mužům, aby pro mladické poblouzení nezoufali nad milostí, že by se nemohli ještě hodnými knězi státi. Ale příkladů takových po skrovnu, aby každému patrně bylo, že se — pravidelně do svatyně boží vstupovati má životem bezúhonně ztráveným. Mnohem snažší vytrvati v ctnosti od dětství neporušeně zachovalé, než jí znova nabyti a v ní obstáti, když jsme o ni jednou přišli. — Dobré jest muži —

dí prorok Jeremiáš (Pláč 3, 27) — když nesl jho od mladosti své.

Odtud pochodí přání Církve, by náboženskou ohradou obehnána byla mladost těch, kdož by náklonnost ke stavu kněžskému na jevo dávali; odtud vroucí přání její, aby v diecesích zřizovány byly pacholecké semináře, v nichž by mravní bezúhonnost takových jinochů chráněna byla od nákazy neřesti a kdež by jejich zbožná snaha jak utvrzení tak i náležitého rozvoje docházela

Dalším požadavkem božského povolání je schopnost ke službě boží.

Říká se: — Komu Pán Bůh hodnost dává, tomu také rozumu dodává. — A sv. apoštol Pavel mluvě o sobě samém a o svých soudruzích v úřadě apoštolském dí: — Bůh nás i způsobilé učinil býti služebníky Nového Zákona (2 Kor 3, 6), chtěje tím naznačiti, že byli netoliko od Boha k apoštolátu povoláni, ale i od něho uschopnění zastávati úřad ten.

Je-li třeba způsobilosti a schopnosti k náležitému plnění kteréhokoli světského povolání, tím více třeba toho k úřadu ze všech nejvznešenějšímu a nejodpovědnějšímu, k úřadu kněžskému.

Má-li tedy studující opravdu povolání k duchovnímu stavu, pak zajisté bude také v sobě cítiti chuť a lásku vzdělati se v těch oborech vědy, jichž třeba jeho budoucímu stavu a jež jsou s to, aby jej uschopnily povinnosti toho stavu jednou spolehlivě a jistě zastávati.

Árci nesmíme přehlédnouti, že všichni studující nejsou stejně nadáni. Nemůže každý bohoslovec kojiti se nadějí, že se stane Cyprianem anebo Zlatoústcem, Jeronymem aneb Augustinem. — Jedenkaždý má od Boha vlastní dar — praví sv. Pavel. (1 Kor. 7, 7.) — Jednomu dal (Bůh) pět hřiven, jinému pak dvě a jinému jednu. (Mat. 25, 15.) — Jeden snad vyniká

bohatými vědomostmi, druhý zdravým — úsudkem. Zřídka kdy shledáváme oba tyto dary v míře stejně význačné u jedné a téže osoby.

A zkušenost učí, že zdravý úsudek, třebaš majetník jeho vládl jen prostředními, ba tak tak dostatečnými vědomostmi, Církvi daleko více prospěti může, nežli sebe skvělejší talent postrádající praktického smyslu. — Ukázati svého ducha (genia), k tomu jen zřídka naskytá se příležitost; ale každodenně, ba každé hodiny můžeme užiti svého vtipu a úsudku. Zemřelý arcibiskup Baltimorský Martin John Spalding, kdykoli se někdo ucházel o přijetí do jeho arcidiecese, takto se uchazeče dotazoval: — A má ten mladý muž patřičnou dosi zdravého rozumu lidského? Neboť — dokládal s nádechem humoru — není to všední zboží.

A věru nedostatek moudrosti a taktu přivádí světského kněze do nebezpečí dopustiti se — z pravidla — vážnějších omylů, nežli se státi může u řeholníka. Řeholník žije většinou ve svém klášteře, prozíravý představený jeho vykazuje mu působistě nadání jeho přiměřené; ale světský kněz bývá často jedině na sebe odkázán, ač jest se mu stále stýkati s lidmi, kteří se diametrálně nejen od něho, ale i mezi sebou různí názory a povoláním; světskému knězi obíráti jest se nejrozmanitějšími záležitostmi, on aby ode všech jsa svoboden, byl služebníkem všech.

Druží-li se k uvedeným vlastnostem duševním vážnost a usedlost, pevný charakter, silná vůle, vytrvalost a vážné nazírání na obor povinností před ním ležících — potom se může kandidát kněžství kojiti odůvodněnou nadějí, že se stane z něho „způsobilý služebník Nového Zákona.“

Dovolil bych si však poznamenati, že bezúhonný život a schopnost dlužno pokládati spíše za negativní nežli za pozitivní známky povolání, t. j. ony spíše

svědčí o způsobilosti ke službě boží, nežli důkazem jsou nadpřirozeného vyvolení; vždyť je venku ve světě na tisíce řádných, hodných mužů, kteří honěni jsou u vědách církevních, jimž se theologické studium velmi zamlouvá, ale přes to přese všecko nelze o nich tvrditi, že by byli od Boha voláni na kněžství.

Čtvrtou známkou povolání jest vyzvání ku přijetí svěcení, učiněné biskupem a kandidátovi oznámené representanty světitelovými, totiž představenými semináře.

Byťsi mladý muž byl sebe více proniknut bojovým duchem, přece není mu dovoleno jen tak beze všeho do řad obranců vlasti se zařaditi, nýbrž jest mu čekati, až by jej představení přijali. — Jiný snad zase vyniká pozoruhodným právnickým ostrovtipem, jest — tak říkajíc — stvořen k soudcovství, avšak soudcovský talár obléci a na soudní stoličce zasednouti nesmí, dokud zákonitě za soudce zvolen není.

A podobně nesmí kandidát kněžství vzíti na sebe posvátná roucha a vykonávati duchovní funkce, leč až jest k tomu vyzván výslovně od církevních představených.

Bůh spravuje Církev, jako řídí svět, podřízenými činiteli svými. Jako na křtu sv. obrozuje duše, rozhřešuje je od hříchů ve svátosti pokání a zvěstuje své evangelium ústy svých zástupců, tak volá i do síní svých kandidáty svými *d e l e g á t y*. Proto svědomitý, poctivý čekatel kněžství uzná bez roztazování hlas svého představeného jakožto hlas Boha.

Matěj, jemuž se dostalo povolání k apoštolátu skrze apoštoly, byl o svém božském vyvolení k úřadu tomu právě tak přesvědčen, jako sv. Petr, jenž byl bezprostředně od Pána povolán.

Jak ale mají ředitelé seminářů proniknutí býti vědomím své odpovědnosti, pováží-li, že na jejich soudu konečně závisí volba nástupců sv. apoštolů!

Ježíš Kristus prve, nežli si vyvolil své apoštoly, ztrávil o samotě celou noc na modlitbě. — Nepotřebovalť žádného osvětlení s hora k rozhodnutí svému, ale tato jeho dlouhotrvající rozmluva s Otcem jeho nebeským nechať každému řediteli, jenž jest pověřen výchovem mladých hlasatelů evangelia, slouží pobídkou, aby neopomenul, nežli rozhodné slovo o jejich povolání pronese, vyprositi si v té záležitosti potřebného světla „od otce světél.“

Sv. apoštolé vzali před volbou Matějovou útočiště k modlitbě a modlili se a postili před volbou Šavlovou a Barnabovou.

A sv. Pavel nařizuje Timotheovi: — Nevzkládej rukou rychle na žádného aniž buď cizích hříchův účasten. (1 Tim. 5, 22.) Jestliže toto napomenutí dáno bylo v době, kdy obrácených na víru vůčihledě přibývalo, kdežto věrověstců bylo málo, čím více třeba opatrnosti seminářským představeným, kdy počet uchazečův o kněžství denně vzrůstá.

Než představený jest a zůstane člověkem. Při vši zkušenosti, obezřelosti a prozíravosti své může se mýliti, leč bys mu otevřel srdce své s dětinnou upřímností, zjeviv mu zcela nepokrytě a bez obalu, co tě vlastně pohnulo vstoupiti do bohosloví a které jsou slabosti a vady tvoje.

Ale přede vším utíkej se k Bohu, který zkoumá srdce a ledví člověka, by tě ráčil sám vésti při tom důležitém kroku, na němž tak velice budoucnost tvá závisí. Volej k Němu s korunovaným prorokem: — Známu učíš mi cestu, po kteréž bych chodil, nebo k Tobě pozdvihl jsem duše své... Nauč mne činiti vůli tvou, neboť Bůh můj jsi ty. (Žalm 142, 8, 10.)

Shledáš-li pak od Boha jsa osvětlen, že hlas svědomí tvého srovnává se s rozhodnutím tvého představeného pozývajícího tě k vyšším svěcením, potom můžeš s pokornou důvěrou vzíti na sebe jho

kněžství. Potom můžeš s pokornou důvěrou za to míti, že také tobě platí slovo Krista Pána řečené apoštolům: Já jsem vyvolil vás, abyste šli a užitek přinesli a užitek váš aby zůstal.

Ale dlužno nám uvážit, že „máme ten poklad (apoštolské totiž milosti) v nádobách hlíněných, aby vznešenost (té věci) byla z moci boží, a ne z nás.“ (2 Kor. 4, 7) Vímeť, bohužel, velmi dobře, že nádoba ta může snadno rozbita a poklad ztracen býti.

Ode dne ordinačního mělo by denně heslem naším býti: — Noc předešla, den pak se přiblížil. Odvrzmeš tedy skutky temnosti, a oblecme se v odění světla! (Řím. 13, 12.) Dle slov učitele národů měli bychom „se obnoviti duchem mysli své a obléci člověka nového podle Boha stvořeného v spravedlivosti a svatosti pravdy.“ (Efes. 4, 23—24.)

Nezanedbávej — dí týž apoštol dále (1 Timot. 4, 14—15) — milosti, kteráž jest v tobě, kteráž ti dána jest proroctvím a vzkládáním rukou kněžských. O tom přemýšlej, v tom buď, aby prospěch tvůj zjevný byl všechněm.

Proniknutí vděčností, jež naplňovala apoštola národů, měli bychom co nejčastěji s ním volati: — Děkuji tomu, kterýž mne posilnil, Kristu Ježíši Pánu našemu, že mne za věrného soudil a postavil v službě. (1 Tim. 1, 12.)

Uveden byv do služby své, hled' si ustanoviti praktickou a pevnou normu života a působení, jež by však nebyla ani příliš pružnou ani příliš ztrnulou. — Všecko pak slušně a podle řádu se děj! (1 Kor. 14, 40.) — Pořádek je první nebes zákon! Ontě hospodářem času, pokoje a klidu.

Každému z tvých zaměstnání denních vytčena budiž — pokud možná — určitá hodina. Nejednal bys moudře, kdybys příliš mnohými cvičeními nábožnými ducha svého přetěžoval anebo v zmatek

uváděl, ale hled' dobře konati ta, jež ti moudrý zpovědník a tvé vlastní svědomí ukládají.

Rozjímání každého rána, třebas bylo sebe kratší, nikdy neopomíjej. Taková meditace je osvěžující a očišťující koupelí duchovní; bera ji připravíš se objeviti po ní s čistým srdcem před obličejem krále králů u jeho svátostní hostiny, ale jí se také okřepíš k dennímu svému dílu.

Při každodenní pak oběti mše sv., přinášené v duchu víry a vděčnosti ku vznešenému Veleknězi, přistupuj s doufáním ke trůnu milosti, abys došel milosrdenství a našel milost k příhodné pomoci. (Žid. 4, 16.)

Modlívej se brevír se sebranou myslí a zbožně. — Modlitby jeho Církev sv. schválila a všeobecný zvyk je posvětil. Budeš-li se jej modliti chvatně a s nechutí, pak se ti stane protivnou ná denníckou robotou, místo aby ti sloužil pobudkou k zbožnosti. — Vypravuje se o dvou kněžích tato historka. Recitovali právě brevír, když z nenadané hrozná bouře se rozpoutala. A tu prý jeden z nich zavřev brevír pravil druhému: — Přerušme na okamžik officium a modleme se. — Klerik ten nepovážil, že modlitba brevíře náleží k nejúčinnějším pobožnostem Církev.

S nemalým prospěchem se setkáš, budeš-li každodenně aspoň čtvrt hodinky věnovati duchovnímu čtení. — Takového čtiva neměj mnoho, ale za to obsahu vybraného. Z povrchního čtení nejrozmanitějších nábožných spisů stává se duch jen těkavým, hlubšího a trvalejšího dojmu taková hltavost v nás nezůstává. Sv. František Sal. případně se v té příčině vyjadřuje řka: — Na jaře, když květenstvo v nejbujnějším květě stojí, mnohem méně medu nanesou včely do úlů, nežli později, a to proto, že je více těší v tom nadbytku od květinky ku květince těkati a poletovati,

nežli déle na některé z nich pobytu a práci si vzíti s vyssáním drahocenné šťávy, jíž svoje buňky plní.

Za duchovní čtivo doporučoval bych ti, bratře: Následování Krista Pána, Duchovní boj a Životy svatých, najmě těch, kteří v kněžství posvěcení svého dosáhli, a nade vše Písmo sv.

Věnuj nejméně hodinu denně vážnému studiu předmětů se stavem tvým co nejúžeji spojených. — Věnuj se cele pracím svého poslání, plně jeho povinnosti ne s povrchní rutinou nájemníka, ale s horlivostí a přesností věrného správce.

Každodenní návštěva Pána našeho ve velebné Svátosti rozptýlí mlhavý opar, jímž tě snad svět obestřel, a přivede tě blíže k Bohu světla.

Návštěvou velebné Svátosti vystřízliví smysly tvoje, nezdravá činnost ducha tvého se zkrátí; návštěva ta namahání ti osladí, břímě života polehčí, zkrátka: ovane tě dech nebeského pokoje a míru.

Při večerní pobožnosti své nezapomeň nikdy na zpytování svědomí. Ze všech duchovních cvičení je snad toto nejnepříjemnější, ale rozhodně nejúčinnější. Povšimnutí hodno jest, že někteří z největších mudrců pohanských, jako: Pythagoras, Plutarch, Seneka, Epiktet toto zkoumání sebe sama co nejvroucněji doporučeli. Onotě nejlepším prostředkem, abychom se nedali proudem strhnouti; zpytování svědomí pobádá nás vždy znova vesel se uchopit a opírat se proudu přírodních nám snah dolů táhnoucích.

Jako správce věrný účtuj večer jak večer, skládaje Pánu zevrubné účty z denního zisku a ztrát jeho.

Zpytování svědomí je doplňkem ranního rozjímání. Ráno probíráš po řadě povinnosti své a umiňuješ si, že je věrně vyplníš. Večer pak při zpytování svědomí zkoumáš, zda a kterak jsi ranním úmyslům dostál. Ráno pozíráš na dráhu před sebou a umiňuješ si, že zmužile po ní dále brátí se budeš.

Večer pak ohlížíš se, koliký kus cesty jsi na ní urazil. Blažení, jichžto dnové takto spořádání jsou! — Dnové plní naleznou se u nich. (Žalm 72, 10.)

A když jsi vroucí modlitbou nebeského Otce svého o milost a požehnání byl poprosil, pak můžeš s důvěrou říci jako Žalmista Paně: — V pokoji spáti a odpočívati budu, nebo ty, Hospodine, obzvláště v naději postavil jsi mne. (Žalm 4, 9–10.)



Hlava 4.

O povinnostech učitelů k žákům.

Píše Plutarch v jednom listě svém k císaři Trajanovi, jenž byl jeho žákem: — Jsem přesvědčen, že jsi netoužil po císařství. Ale právě tato tvá skromnost činí tě tím hodnějším této cti. — Bude-li se tvoje budoucí vláda srovnávat s tvou dosavadní výborností, potom budu míti proč gratulovati jak tvé ctnosti, tak i sobě pro toto tvé povýšení; jinak bys ale porok uvalil jak na sebe, tak i na mne, neboť chyby cho-
vancovy připisují se na vrub vychovatele jeho. — Zůstaň tedy jen tím, kým jsi! Zahaj vládu svou ve Svém vlastním srdci a založ ji na ovládnutí svých vášní. Učiníš-li ctnost pravidlem svého života a cílem veškerého svého snažení, pak vše dařiti se bude v ladu a skladu. Zasloučil jsem tě v ducha oněch zákonů a ustanovení, jež předkové tvoji zavedli; na tobě nyní jest, abys je prováděl. — Stane-li se to, pak se mně dostane slávy, že jsem vychoval panovníka ctnostného; pakli se tak nestane, ať toto psaní mé budoucím pokolením jest důkazem, že

příčinou zkázy tebou na říši římskou přivozené nebyly ani rady ani vážnost Plutarchova.

Z těchto Plutarchových slov lze vyvoditi toto důležité naučení: Všecka mravní naučení učitelova s malým potkají se úspěchem u žáka, nepříčiní-li se vychovatel příkladem svým vštípití mu je v srdce. Na obrat, harmonuje-li život jeho s naučeními jím vštěpovanými, potom není možná, aby neučinila hlubokého a trvalého dojmu na srdce jeho žáka. Neboť jestliže už příkladný život těch, s nimiž se náhodou ve svém životě stýkáme, mocně nás pobádá ke ctnosti, oč trvalejší a mohutnější pobídkou k dobrému bude vzorný život učitelův, jenž jest oficielním vůdcem naší vnímavé mládeže!

Kde kdo dává za pravdu Horácovi řkoucímu: — Verba movent, exempla trahunt, t. j. že větší dojem činí na nás, co svýma očima vidíme, než to, co jen slyšíme. — A platí-li zásada ta o lidech vůbec, čím více platí pravda jí vyřknutá u žáků, jichžto srdce je pro každý dojem tak vnímavé.

Povaha žákova utváří se téměř nevědomky podle vzoru jeho učitele. Případně přirovnávají dojem, jaký příklad učitelův zůstává v duši chovancově, zářezům do kůry mladého stromku učiněným; zářezy ty časem se jen prohlubují a v šíř rozrůstají.

O našich výborných učitelích platí slova básníka John Sterlinga: Vždy před námi vznášejí se obrazy jejich — našich to vznešenějších bratrů, ale jedné s námi krve; — jak od rána až do večera nad námi bděli — laskavými zraky a dobrými slovy.

Ústavu, na kterém mladík studuje, připisuje se takový dominující vliv na utváření jeho charakteru, že se v životopise jeho právě tak uvádí jeho „Alma Mater“, jako jméno jeho rodičů.

Tak těsný věru a něžný a daleko sáhající jest svazek mezi učitelem a žákem, že se učitel cítí osobně

poctěným bezúhonnou, skvělou kariérou svého chovance, kdežto slyší-li s pohanou a posměchem vzpomínati jména žáka svého, sám zahanbeným se cítí.

University naše: Harwardská a Waleská, Princetownská a Georgetownská nedají si vzíti žádného státníka, juristu nebo proslulého spisovatele, by ho neprohlásily synem svým, pil-li ze zdroje jejich věd. A pověstná universita Oxfordská s radostí byla by ve svých zdech zřídila důstojný pomník nezapomenutelnému kardinálu Newmanovi, kdyby jí v tom nebylo zabráněno bývalo nerozumnou bigoterií. A podobně s oprávněnou pýchou poukazují naše duchovní ústavy a semináře na ty ze svých alumnů, již se vyznamenali jako kněží a církevní hodnostáři na poli věd nebo ctnosti. Jako Cato v stáří svém s hrdostí ukazoval na rozložené stromy, jež byl vlastnoručně v mužném věku svém zasadil, tak bude ctihodný učitel s obdivem sledovati každý nový květ a plod na stromě živém v jeho školce vypěstovaném a zušlechtěném.

Veřejné však mínění zabíhá ještě dále, činíc — arci nespravedlivě — učitele do jisté míry odpovědným za hříšný život jeho někdejšího chovance. Dobré jméno Quintilianovo pokáleno bylo neřestným životem některých z jeho žáků. A dobrá pověst Senekova doznala nemalé úhony hanebnostmi Neronovými, jenž býval žákem jeho. Ale porok ten nebyl oprávněn, neboť dokud se mladý princ řídil naukami a radami svého vychovatele, byl miláčkem římského lidu; ale když upadl do rukou jiných učitelů, stal se skvrnou pokolení lidského. Vážnost a dokonalost — třebaš pouze vnější, čistě lidská — Senekova byla stálým — tak říkajíc — odsuzováním nepravostí jeho žáka.

Profesoři našich fakult a alumnátů měli by tedy co nejvíce proniknutí býti vědomím jak důstojnosti, tak i nesmírné odpovědnosti svého postavení. Oni jsou ustanovenými strážci svých chovanců in loco

parentis (na místě otcově.) Jejich nikdy neumdlévající snahou má býti, aby snad nedbalostí jejich nezkalil se lesk svěřených jim klenotů, nýbrž aby právě naopak den ode dne jasněji se v nich obrazy skvělosti Slunce spravedlnosti. — Což vznešenějšího — táže se sv. Jan Zlatoustý — nad vzdělávání ducha mládeže? Kdo pěstí mravy dětí, provádí — po mém soudu — daleko vzácnější umění nad umění malířovo nebo sochařovo.

Pozorujeme-li vzácná díla umělecká v římských kostelech, velebíme veliké mistry, kteří je vytvořili, a nevíme, čemu se máme více diviti, zdali malbám a sochám sv. Peterský chrám zdobícím, či samé svatyni, jež v sobě tato mistrovská díla chová. Ale učitel, pracující o vytvoření povahy svěřené mu mládeže, věnuje se dílu, jež daleko většího podivu našeho zasluhuje. On totiž tvoří živé obrazy, jež určeny jsou zdobiti netoliko pozemské chrámy, nýbrž i chrám boží v nebesích, „rukou lidskou neudělaný.“

Ale učitel, který by k tomu směřoval, aby vybudoval charakter všech svých chovanců dle jednoho a téhož ideálního vzorce, o nemožné by usiloval, poněvadž by odporoval přirozeným zákonům a tvůrčí činnosti boží. Panujeť ve stvoření nejrozkošnější pestrost. Na celé obloze nebeské není dvou hvězd, jež by si byly rovny úplně velikostí a třpytem, ale „hvězda od hvězdy dělí se jasností.“ Není v lese dvou lístků, není na břehu mořském dvou zrněk písečných, není mezi lidmi dvou tváří zcela stejných! A rovněž tak není dvou lidí, kteří by si byli naprosto rovni co do schopností a mravnosti. Jeden snad vyniká bystrostí úsudku, druhý — věností paměti a třetí — bujnou a živou fantasií. Jeden jest od přirozenosti vážný a usedlý, druhý živý a veselý. Jeden je flegmatik, druhý sanguinik; jeden jest nesmělý, bojácný a zdržlivý, druhý za to smělý a otevřený.

Jeden v sebe uzavřelý, druhý co na srdci, to i na jazyku má. Učitel má své chovance tak bráti, jak je Pán Bůh stvořil, a nápomocen jim býti, aby poklady v duších jejich se tající na světlo přišly. Kdyby je chtěl cpáti do jedné formy, připravil by je o přirozenost, znásilňoval by je, žáci poklesli by na duchu, zakrněli by a stali by se mrzáky.

Biskup Dupanloup vyslovil se takto: — Budu respektovati lidskou svobodu u dítěte útlého mnohem úzkostlivěji, než u dospělého muže, ježto tento může se mně brániti, ale nikoliv dítě. Nikdy bych nepotupil dítěte tak, abych na ně pohlížel jako na material, který lze hoditi do libovolné formy.

Místo aby se učitel utrapoval potíráním a hnětením přirozených náklonností a rysův u svých žáků, budiž spíše snahou jeho uváděti je do příslušících jim kolejí. Přísné napomenutí, jež by zcela na místě bylo u vzdorovitého a vzpurného chovance, který s rozvahou chybil, mohlo by spíše uškoditi, nežli zlo napravit, kdybychom ho užili u žáka povahy citlivé nebo vznětlivé při poklesku z náhlosti nebo lehkomyšlnosti spáchaném.

Jistý opat, požívající pověsti zbožnosti, stěžoval si jednou sv. Anselmovi do chlapců v jeho klášteře na vychování meškajících.

Denně je bijeme — hořekoval — ale den ode dne jsou horší. — A jací pak jsou — ptal se sv. Anselm — když vyrostou? — Ach, učinění blbci a tupci!

Inu, pak vaše vychovávací methoda — zvolal světec — jest okatým důkazem, kterak se ničí a potlačuje duševní vzrůst. — Milý bratře, dejme tomu, že byste měl ve své zahrádce vštípený stromek a že byste jej hned z té hned z oné strany oklesťoval a spoutával, jen aby se nemohl ani tam ani onam rozvinouti, což jiného mohl byste se nadíti že z něho

bude leda zkomíravý, zakrslý a ubohý stonec? — Nuže, ujařmujete-li podobně ducha dítek, omezujete je v každém volnějším hnutí, živíte v nich zkažený, otravný a zhoubný živel, jenž den ode dne v nich víc a více se zmáhaje čeliti bude všelikému úsilí nesoucím se ať už po přerodilém zušlechtění nebo po jeho vykořenění. Znamenají-li žáci vaši, že k nim ani lásky ani přítulnosti nechováte, mohou-li s důvěrou k vám pohlížeti; nebudou-li přesvědčeni, že pohnutkou vašeho k nim chování je jedině antipatie a odpor? A divu-li pak, zatvrdí-li se srdce i duše jejich? Divno-li, zahoří-li pak nenávistí k celému světu, lásky nepoznavše? — Řcete, kdybyste vy na místě těch hochů byl, zdaž by vám milo bylo chování, jakým se k nim chováte?

A opat padl k nohám sv. Anselma; vyznal, že si nevedl taktně a moudře, i slíbil polepšení. (Rohrbacher. XIV. sv. str. 465.)

Vzorem učitele jest Pán Ježíš. Od Něho by se měl každý vychovatel učit, kterak se chovati k žákům. Kristus Pán nepotlačoval přirozenosti svých učeníků, ale hleděl — ji očistiti, posvětiti ohněm Ducha sv.

Sv. Petr zůstal týmž ohnivým mužem, jakým byl, než s vyznamenáním vybyl si trojletou školu u svého Mistra; jenom že pak nehájil s touž ohnivostí osobnosti Spasitelovy toutéž zbraní, kterou se rozebral po uchu Malchusově, alebrž mečem — ducha. Synové Zebedeovi dychtili po cti a vyznamenání. Ctižádostivost sama o sobě je chvalitebna; proto ani Pán neutlumil jí v prsou jejich, ale zušlechtil ji, vykážav jí vyšší a světlejší cíl. Poučil je toužiti po vyznamenání ne v království pozemském — ale nebeském.

Pavel i po svém obrácení zůstal týmž horlivcem, jakým byl jako farisej, jenom že potom jeho horlivost — láskou jsouc nesena — hořela po rozšíření

evangelia po všem světě. Potom už nehonil křesťanů před světské stolice soudní, jako dříve činíval, ale poháněl jak židy tak i pohany před tribunal jejich svědomí.

Kristus Dán netrestal Tomáše pro to, že zcela upřímně vyslovil své mínění, pochybuje o skutečném zmrtvýchvstání Jeho, ale ve vší lásce hleděl jej přesvědčiti a pochvou pochybnost jeho makavým důkazem zaplašit a vyvrátiti.

Tak by měl každý vychovatel — pokud to arci možno — studovati zvláštní povahu jednoho každého chovance svého a schopnostem a povaze jejich přizpůsobovati naučení a napomínání svá.

Co do kázně na našich (rozuměj: amerických) ústavech a seminářích, stanovil třetí společný sněm Baltimorský toto: — Kázeň v řízení života seminářského budiž taková, aby nezabíhala ani do krajné přísnosti aniž nesla na sobě znak zhoubné shovívavosti. Bdělost představených (při udržování kázně) nepřekračuj nikdy hranic mírnosti a vlídnosti, chraň se všeho směšného slídění a spoutávání ducha mladých mužů tak, že by tím jakkoliv ohrožen byl přirozený vývoj jejich duševních schopností. (Č. 158.)

Ano, představení bděte pilně, byste okamžitě postřehli všeliký zlořád a jej odklidili, ale chraňte se při tom všeho „špiclovství“ a hanebné podezíravosti, čímž byste jenom vypěstovali u svých svěřenců pokrytectví a farisejství.

Jestliže chovanci nabudou jednou přesvědčení, že už anticipando pohlíží se na ně jako na „zkažence“ a že každý krok jejich je stopován, pak zajisté také ostřížím zrakem budou stopovati své učitele. Zachvátí je jakási chorobná žádostivost okusiti zapovězeného ovoce, jakoby opravdu „voda kradená sladší byla a chléb skrytý — libější.“ (Přísl. 9, 17.) Zvyknou si jako podloutníci pohlížeti na své pře-

stupky jako na provinění proti zákonu čistě „poe-nalnímu“, který vší závaznosti mravní postrádá.

Slyšel jsem o profesorovi, který své žáky pokládal tak dlouho za nehodny důvěry, dokud mu nepodali opačného důkazu. Po mém soudu přednosti zasluhuje opačná praxe, totiž pokládati chovance za hodné, dokud žádné špatné vlastnosti své povahy neosvědčí. Jistý gentleman vypravoval mi, že představený ústavu (v Evropě), na kterém studoval, měl zřízenou zvláštní observatoř, z níž pozoroval žáky, jak se chovají ve svých příslušných studovnách a spárnách.

Āle každý rozumný člověk přizná, že mnohem lépe jest, když proniknutí jsou svatou bázni před boží přítomností, když představení místo aby jim strachu naháněli, působí na jejich smysl pro čest a pravdu.

Taková důvěra v poctivost chovancovu je s to, aby v něm vypěstovala vyšší a ušlechtlejší typ mužnosti a uschoptila jej pro život v širém světě, kdež mu po boku nebudou stát žádní učitelé, nýbrž kde jedinou vůdčí hvězdičkou jeho bude — svědomí. Ā kromě toho všude tam, kde tato methoda zavedena, chovanci sami budou schvalovati každý trest, jenž za příčinou kázně uvalen bude na přestupníka. Proč? Poněvadž vnitřní hlas jim praví, že by zadávali své osobní cti a své dobré pověsti, kdyby se chtěli zastávat hrubších poklesků proti stanovám ústavu.

Sv. Āugustin ve svých velepamátných „Vyznáních“ stěžuje si do přílišné tvrdosti a přísnosti některých učitelů své doby. — „Zavalují trudy a žaly životní dráhu dítkám Ādamovým“ — tak se vyjadřuje do slova. Ā pokračuje: — „Mnohem lépe než otrockou bázni vedení bývají chovanci pohnutkami lásky a dětinné úcty a spíše učí se svým úkolům, ukládány-li jim jsou u vědomí jejich povinnosti, nežli podhrůžkami

možných trestů. *Nemo enim invitus bene facit, etiamsi bonum est, quod facit.*—

Způsob trestání vzpurných chovanců různý byl dle názorů různých dob a míst. Ze životopisu Plutarchova dovídáme se, že za jeho doby nebyly tělesné tresty v řeckých školách trpěny. Právo to bylo jedině rodičům vyhrazeno. — „Úkolem učitelovým bylo vzdělávati ducha. Neměl nižádného práva utlumovati plamen svobody nebo nedůstojným užíváním metly podlamovati šlechetnou duše neodvislost.“ Ale Plutarch sám vypravuje nám o nové a důmyslné methodě, již vychovatel jeho Ammonios užíval, trestaje své žáky. — Mistr náš — píše — zpozorovav jednoho dne, že jsme si příliš nevázaně počínali za oběda, doporučil svému na svobodu propuštěnému otrokovi, aby při odpoledním vyučování v naší přítomnosti nařezal jeho vlastnímu synovi. Za té procedury nespustil s nás filosof očí svých, my pak jsme dobře věděli, komu výstrahou a naučením má ten trest sloužiti. — Já mám za to, že by naše (americká) mládež mileráda přijala takového obětního beránka, neboť rány, jež se na druhého sypou, nikdy tak nebolí, jako když se sypou na naše záda.

Méně příjemné zkušenosti zažil generál Sheridan za svých školních let. Učitel jeho nebyl tak útlocitným při udílení tělesných trestů. Vypravuje nám ve svých „Pamětech“, že navštěvoval soukromou školu v Ohio. Dopustil-li se některý ze spolužáků hrubšího přestupku proti kázni a učitel nedovedl vypátrati vinníka, což se obyčejně stávalo, „potom nařezal zcela jednoduše celé třídě.“ — Jistý to věru prostředek, aby po každé i pravý vinník dostal co proto!

Na druhé však straně máme autoritu samého Dr. Johnsona mluvící ve prospěch tělesných trestů, běží-li o zkrocení zvrhlých a nepoddajných chovanců.

A jak známo spartanský otec nerozpakoval se „od repetice“ zmalovati synáčka svého, stěžujícího si do tělesného potrestání. Soudiltě takto: — Kdo se snaží syna mého trestáním polepšiti, dává tím na jevo přízeň ke mně, otci jeho. (Cornelius a Lapide in Prov. XIII.)

Ale novomodní duch zdá se víc a více odvracet od užívání metly. A já jsem přesvědčen, že autorita Dr. Johnsonova ani příklad Spartanů nepořídí ničeho proti mírnější praxi, jež za našich dnů na našich ústavech, zejména katolických a v seminářích, panuje.

Otcové naši ovšem po dnes věří v hlubokou moudrost šalomounské zásady: Kdo šetří metly, nenávidí syna svého. (Přísl. 13, 24), ač se opírají přenesení této otcovské výsady na jiné osoby.

Ale shrneme-li vše kolem do kola, zajisté kde kdo nám přisvědčí, že vzorem vychovatele je ten, kdo slučuje v sobě při jednání se žáky vlastnosti otce a matky. Takový učitel bude vždy a všude hájiti autoritu otce, ale u větší ještě míře dá v řečech a skutcích svých probleskovati něžné lásce matky; neboť komu se podaří získati naše srdce, snadno opanuje též ducha našeho.



Hlava 4.

Povinnosti žáků k učitelům. — O vděčnosti.

Jen po mnohém roztazování, a to ještě jen z pozdaleka osmělil jsem se v předešlé kapitole uděliti několik pokynů učitelům, neboť naši ctihodní představení a profesori (jak seminární, tak bohoslovečtí) vyznamenávají se nejen milostí povolání, nýbrž i zkušenostmi, jimiž se pisatel tohoto pojednání chlubiti nemůže.

Ale teď vděčná naskytá se mi úloha, upozorniti taktéž naše chovance pacholeckých seminářů, jakož i bohoslovce na povinnosti, jaké mají ke svým učitelům a představeným.

Povinnosti ty možno shrnouti v tato tři slova: vděčnost, úctu a poslušnost. A o těch pojednám v následujících kapitolách.

Jedním z největších požehnání pro děti jest, mají-li ctnostné rodiče, ale neménším štěstím pro mládež jest, dostane-li se jí za vychovatele — učitelů vynikajících obezřelostí a moudrostí, poctivostí a horlivostí v povolání. Neboť výchov, kterého se jim dostane, trvalý má vliv jak na utváření jejich charakteru, tak i na jejich budoucí povolání.

Platon vzdával božstvu díky hlavně za dvojí milost od něho přijatou, a tož předně za to, že se narodil a vychován byl v zemi tak jemně civilisované jako Řecko, a potom za to, že se mu dostalo za učitele — Sokrata. Naši a l u m n o v é měli by ještě vděčnějšími býti Bohu, že se narodili v zemi k ř e s ť a n s k é, že spatřili světlo světa v Āmerice a že povolání jsou jednou hlásati evangelium v zemi, v níž se o s v ě t a a n á b o ž e n s k á s v o b o d a těší neobmezenému volnému vývoji, a potom že vychovávání jsou učeníky Kristovými, kterýžto jest boží moc a boží moudrost, jejichž učení tak velice předčí co do moudrosti nad učenost Sokratovu, jako slunce jasem svým převyšuje třpyt měsíce.

Perikles s vděčností připisuje svou jasnou mysl, vzácný duševní klid, rozvážnost při všem počínání a vystupování svém naučením a vlivu svého učitele, Ānaxagory.

Největší starověký mudřec byl učitelem největšího vojevůdce starověku. Filip, král macedonský, zvolil vychovatelem syna svého, potomního Ālexandra Velikého, filosofa Āristotela, a vděčnost i úctu, kterou

choval k učiteli syna svého, dal také mnohonásobným způsobem na jevo. Tak znova vybudoval město Stageiru, rodiště Aristotelovo, a znova zalidnil je obyvateli, kteří při jeho ztroskotání byli prchli. Alexander pak říkával, že láska, jakou chová ke svému učiteli, rovná se oddanosti jeho k otci, „neboť — dokládal — dal-li mi tento život, naučil mne onen dobře žíti.“ A když Persie dobyl, obmyslil vychovatele svého darem osmi set talentů, což se rovná asi našim 4,000.000 korun.

Císař Marek Aurelius vzpomíná ve svých „Meditacích“ vděčně, jakými díky povinován je svým rodičům a učitelům. Píše: Slavná památka otce mého naučila mě skromným a mužným býti. Od své matky naučil jsem se bohabojnosti, dobročinnosti, jakož i zdržovati se nejen zlých skutků, ale i špatných myšlenek. Od svých pak učitelů naučil jsem se snášeti klopoty života, spokojeným býti s málem, pracovati svýma vlastníma rukama, neplést se do záležitostí druhých lidí a neposlouchati klevet a pomluv. Dále naučil jsem se od nich silné vůli a neoblomnosti ve svých rozhodnutích, nebráti na nic jiného zřetele leč na právo, a zůstatí týmž i v hoři a utrpení sebe větším.

Cicero pak projevil svou vděčnost k svému učiteli Aulovi Liciniovi Archiovi ve své nesmrtelné řeči „pro Archia poeta.“ Úvodem k ní dí: — Mám-li, soudcové, nějaké nadání, jež — dobře jsem si toho vědom — je nepatrné; — mohu-li se chlubit jakousi obratností řečnickou, kterémuž umění nemalou péči jsem věnoval; — smím-li nárok činiti na jakousi známost theorie řečnické jakožto na výsledek obírání se krásným uměním, jemuž jsem se po celý svůj život věnoval, potom obžalovaný dnes, Aulus Licinius, má právo žádati po mně, abych ukázal, čemu jsem se naučil. Neboť jak dalece paměť moje sáhá a pokud se dovedu upamatovati na svá chlapecká léta, po všechn ten čas zřím tohoto muže jako povzbuzujícího

a nabádajícího mne vůdce při těch studiích. Byl-li jsem tedy s to, abych obhájil a zachránil jiné uměním svým, jehož jsem nabyl jeho návodem a pokyny, pak zajisté je mou povinností, abych ho ze všech sil svých použil při obhajování jeho osoby.

Alcuin, učitel Karla Vel. a jeho synů, těšil se z nejněžnější lásky toho panovníka, a když Alcuin zemřel, oplakáván byl od Karla jako přítel a mistr jeho. Ano, Karel napsal latinskou veršovanou chvalořeč na něho, a třebas verše ty nevynikaly poetickou cenou, přece krásným jsou důkazem lásky a oddanosti toho, jenž je složil.

Tyto příklady až na jeden vzaty z pohanských pramenů snad stačí na doklad, že vděčnost je významným rysem šlechtných duší. Naopak nevďěčnost anebo nedostatek vděčnosti že je známkou nešlechtného charakteru.

Nuže, komu po rodičích je většími díky zavázána mládež jak obětavému učiteli, jenž řídil kroky její na dráze věd a ctností a jenž svým kouzelným prutem vytrysknouti dal oněm tajemným zdrojům, jež pak duchu jejímu skýtají po celý život nevysychající občerstvení? Žádným peněžitým platem nezaplatí po zásluze učitelům svým požitků ducha, obrazotvornosti a paměti i po letech jí sloužících. Materialní pokrm sytí, než byl ztráven, ale duchovní hostina skýtá duši vždycky slast.

Studie — praví Cicero ve své řeči „pro Archia“ — posilují v mládí a těší v stáří. Zdobí v zdaru, v neštěstí nalazáme v nich oporu a potěchu. Doma jsou nám rozkoší, v cizině pak nikdy na závalu. Za bdění nočního tovaryší nám, na cestách provázejí nás a na venkovském pobytu neodlučují se od nás.

Když napili se studující hodně ze zdroje věd, se-starali a uzrál duch jejich stykem s lidmi, snad ochladne poněkud podiv jejich nad vědomostmi jejich

učitelů. Snad nebudou se sdíleti o nadšení udivených venkovanů z Goldsmithovy „Opuštěné vsi“, kteří „nemohli se napatřiti a nadiviti, kterak tak malá hlava (totiž jejich učitele) vše to mohla pojeti“, ale dozajista uznalost a vděčnost za obětavost, trpělivost a vlídnost učitelů jejich lety jenom vzroste a poroste. Mnozí snad zapomenou časem na jejich naučení nebo zamítnou je od sebe, ale obraz jejich vůdce, učitele a přítele zůstane nesmazatelně vtisknut srdcím i paměti jejich.



Hlava 6.

O uctivosti k učitelům.

Další povinností žáků (—jak už čtenáři zajisté z předešlého vysvitlo, užívám výrazu žáci o všech družích studující mládeže, tedy i o studujících bohosloví—) k představeným a učitelům je dětinná úcta. Onatě vyznačuje všechny šlechetné duše.

Jestliže dle slov Písma sv. „dvojí cti hodnými mají jmíni býti kněží svůj úřad dobře spravující“, neméně zajisté cti zasluhují ti, kdož vychovávají a vedou budoucí pastýře duší. A tato úcta bude ústavu tím k větší cti, bude-li — prosta jsouc všeliké příchuti nedůvěry a otrocké servilnosti — vycházeti z upřímné lásky a důvěry.

Nejkrásněji projeví žáci úctu svou učitelům, chovají-li se za jejich přednášek pozorně a slušně, vážně.

Plutarch vypravuje nám krásný příklad o pozorné zdvořilosti a ohleduplné něžnosti, jaké se mu dostalo v Římě, když tam přednášky konal. Mezi tehdejšími posluchači jeho byl též jistý Arulenus Rusticus,

vážený to občan římský, slynoucí jak urozeností rodu, tak i osobními zásluhami, důvěrný přítel císařův. Píše pak Plutarch: — Za jedné mé přednášky přišel vojín a donesl Rusticovi dopis od caesara. Hrobové zavládlo v auditoriu ticho, já sám jsem na okamžik povstal, abych mu popřál času psaní si přečísti. Ale tomu se vzepřel Rusticus a závitku nerozvinul, až jsem dopřednášel a posluchači se rozešli. (Předmluva k životu Plut.)

Projevil-li tento znamenitý občan pohanského Říma takovou zdvořilost Plutarchovi, [mohli-li by méně zdvořilými býti křesťanští studující, když k nim učitel jejich ex cathedra mluví? — S úzkostlivou pílí připravuje se on na svou přednášku; netouží po pochvale zevnějšího světa; slova jeho vyzní jen mezi čtyrmi stěnami učírny; celá jeho ctižádost k tomu se pouze nese, aby osvítil žáky u nohou jeho sedící, a největší radost a odměnu nalezá v tom, podaří-li se mu upoutati jejich pozornost. Naopak, třebas sebe dokonaleji dovedl se opanovati, trapně zajisté na něho působí a bolí ho, pozoruje-li, že posluchači za jeho přednášky roztržitě a nepozorně si vedou.

Na ostatek dá se tato úcta docela dobře sloučiti s právem, ano i s povinností posluchačovou samostatně myslet, důkazy profesorsky odvažovati, s úsudkem svým posečkat, až by pochybnosti jeho uklizeny byly, ba i s faktem odepřít jim svůj souhlas, odporují-li jeho osobnímu přesvědčení. Horácův výrok: „Nullius addictus jurare in verba magistri“ má platnost i za našich dnů. Posluchač, který přijímá každé „ipse dixit“ svého profesora, aniž ho podrobil světlu svého vlastního rozumu, jen si obtíží svou paměť na vrub svého úsudku. Může se z něho státí obratný řečník (speaker), ale sotva kdy jasný a silný myslitel. Vědomosti, jež si studující osvojí, řídí se dle toho,

co ztráví, ale nikoliv dle toho, co učitel jeho roz-
sévá. Co platí o tělesné stravě, platí též o duševní.

Případně dí v té příčině kardinál Newman: —
Člověk může tisícero přednášek vyslechnouti a na
tisíce svazků přečísti, a konečně přece jenom, co do
vědomostí na témže místě býti, odkud vyšel. Má-li
vědění v duši utkvíti, třeba jest k tomu více, nežli
pouhého mechanického hltání jeho. Nestačí tu
pouhé passivní chování se člověkovy ducha, nýbrž
třeba též aktivní činnosti jeho; nebo-li jinými slovy
řečeno třeba, bychom ve slyšené, po případě čtené
vnikli, věc si osvojili a ovládli. Duch musí vstříc
vycházeti hostu, který z venčí k němu se bere. (Idea
of a University.)

Frederic Harrison dí: — Knihy a vzdělanost
jsou právě tak málo identickými, jako zákony a —
ctnost. A jinde dí, že učenec (student) může býti dů-
kladně honěným v knihách, ale přes to přece jenom
prázdná hlava. (Choice of books.)

Pozornost sama při přednáškách neučiní studu-
jícího ani za mák učenějším, neosvojí-li a neztráví-li
podávané mu látky, právě jako sebe výbornější „mo-
rálka“ (kniha totiž) ani trochu mravnějším ho neučiní,
srdce-li jeho nebylo zaujato knihou, kterou čte.

Kde je zvykem, měl by alumnus pochybnosti
své a námitky profesorovi hned ve třídě přednésti;
sic ať neomešká tak učiniti hned po vyučování. Řádný
profesor nikdy nebude v tom počínání bohoslovců
spatřovati dotěrnosti anebo snad ještě něco horšího,
nýbrž naopak znamená důvěry.

Nejkrásnější příklad uctivosti k učitelům dal
všem žákům dvanáctiletý Ježíš — vtělená Moudrost
— ve chrámě jerusalemském. Seděl arcí mezi učiteli,
ale na nižším místě, jak se na žáka slušelo. Po-
slouchal výklady jejich s uctivou pokorou. Dotazoval
se jich, ale prost vší osobivosti nebo hašteřivosti,

i budil podiv jejich moudrostí a skromností svých otázek.

Když sv. Tomáš Akvinský studia svá v Paříži konal, podal tam krásný příklad své pokory a uctivosti ke svým představeným. Jednoho dne, když za oběda předčítal, „corrector mensae“ poopravil ho u výslovnosti kteréhosi slova. A Tomáš podrobil se opravě, ač dobře věděl, že jeho výslovnost dotyčného slova byla zcela správná, kdežto „corrector“ že se mýlí. Když mu potom spolubratři domlouvali, proč že se před celou společností nehájil, odpověděl jim: — Jak se to které slovo vyslovuje, na tom pramálo záleží, na nejvýše důležitě jest při každé příležitosti cvičiti se v uctivé pokoře.

Něco podobného vypravuje se o Lanfrancovi, potomním arcibiskupovi Canterburyském. Jednou když veřejně předčítal ve sboru, převor přerušil ho řka, že špatný klade přízvuk při výslovnosti slovesa „docere“, pronášeje „e“ dlouze. Lanfranc bez váhání vyhověl jeho žádosti po krátké výslovnosti, což bylo tím podivuhodnějším, že už tehda požíval pověsti velikého učence. — Já pak jsem přesvědčen, že by oba tito mýlící se představení nebyli za zlé měli, kdyby „andělský učitel“ a potomní arcibiskup Canterburyský k nim se byli dostavili a je byli přesvědčili o omylu.



Hlava 7.

O poslušnosti a o zachovávání stanov.

K domácí kázni náleží dále poslušnost a šetření statut. — Statuta ať už ústavní (kolejní) nebo seminárská dvojí účel mají; přispívají jednak k zachování

pořádku v komunitě, jednak učí čekance kněžství ctnosti poslušnosti a navykají jej onomu pravidelnému životu, na němž z valné části závisí zdar budoucí působnosti jeho.

Ále nemůže pořádku býti ni v duši jednotlivcově ni v rodině, ni ve státě ni v Církvi bez uznané autority — z jedné strany — jež nadána je mocí nejen zákony diktovati, ale i mocí platnost jim zjednávati, a bez podřízených — z druhé strany, kteří by je zachovávali. V říši duševní musí se všechny mohutnosti a zvířecí pudy podčiňovati vládě rozumu. V rodině je to otec, jenž poroučí, dětem pak a ostatním členům jest rozkazů jeho poslouchati. Ve státě mocí božskou zřízeny jsou k tomu úřady, aby občanů přidržovali k šetření vydaných zákonů. V Církvi zase kněží opatření jsou mocí úřední, věřící pak povinnost mají podrobovati se jim ve všem, co se nebeského království týká. Všaktě už v planetární soustavě překrásný zříme pořádek a lad jakožto výslednici zákonů oběh jejich řídících. Pohybují se drahami jim vytčenými, neuchylují se ani o vlas od svého pravidelného běhu, nenarážejí na sebe, kontrolovány jsouce, bych se tak vyjádřil, jedním centrálním sluncem.

Á podobně v miniaturním státě kterékoliv komunity musí tyto životní principy státního zřízení existovati, zákon, autorita a poslušnost. Kde se šetří rozumných (což mám za samozřejmo) statut domácích, tam panuje zákon; kdežto zřejmé a opětné jich přestupování nutně vedlo by ku vzpouře a bezvládí.

Nedomnívejž se nikdo, že statuta a rozvrh hodin sdělány jsou jen tak na zdařbůh, nikoliv, podkladem jejich jest dlouholeté pozorování a mnohá zkušenost.

Střídání se denních povinností, moudrý postup od modlitby ke studiu, od studia pak k zábavě blahodárně zmirňuje, ano povznáší — jako střída dne

s nocí — jednotvárnost a nudu seminárského — uzavřeného — života. Střídou tou dostává se každému novému cvičení zvláštního kouzla a půvabu, takže seminaristovi dny a neděle utíkají, aniž toho téměř pozoroval. Pořádek pak v ústavě panující jest odrazem klidu a míru, jenž bytuje v srdci jednotlivých jeho obyvatelů.

Přejete-li si naopak, bratři milení, poznati smutný stav a pustotu života bez kázně neboli bez řádu, jen zařukejte u člověka, jenž vede život bez určitého cíle, jenž nezná jiného zákona kromě svých rozmarů a vrtochů, jenž neuznává žádného jiného představeného kromě své vlastní vůle, jenž se neobírá ničím jiným leda tím, co chvilkové jeho chuti odpovídá, i dovíte se, že takovému člověkovu je život — břemenem nesnesitelným. Ba věru duše jeho podobá se „zemi bídy a temnosti, kdežto stín smrti, a žádný řád, ale věčná hrůza přebývá.“ (Job 10, 20.) Sv. Bernard pravdu dí řka, že „kdo svým mistrem býti chce, bláznovým učeníkem učiněn bývá.“

Zachovávali-li alumnus svědomitě domácí řád, dozrává pro přítomnost požehnání vnitřního pokoje, pro budoucnost pak usmívá se na něho blaživá vyhlídka na dobře urovnaného ducha. Věřu ducha kázně, jehož jsme za studijních let nabyli, můžeme prohlásiti za jeden z nejpodstatnějších živlů seminárského výchovu. Zvykne-li si bohoslovec zachovávat domácí statuta, zkusí sám na sobě, jak návyk ten zbystří jeho pozornost, posílí vůli jeho, zbodří energii jeho ducha, jak utuží jeho charakter, jaké ochoty mu propůjčí uposlechnouti vždy volajícího jej hlasu povinnosti, jak ho naučí obětovati osobní pohodlí klopotám stavu jeho, jakou nadá ho pružností a svěžestí ducha a jak jej vyzbrojí za řádného bojovníka Kristova.

Návyk na udeření zvonce z lůžka povstati, do kaple se odebrati nebo do refektáře nebo do učírny,

usnadní mu potom také vždy v určitou hodinu objevovati se u oltáře, u lože nemocných, jakož i při jiných funkcích se stavem jeho spojených. Zvykne-li si ochotně a mile poslouchati svých seminárských představených, potom snadným bude též dostáti slavnému slibu úcty a poslušnosti v den ordinace na stupních oltářních učiněnému. Pochopí potom hluboký smysl prorokova výroku: — Dobré jest muži, kdyžby nesl jho od mladosti své.

Byl jsem očitým toho svědkem, jak nejušlechtlejší z našich domácích zvířat, kůň, na zadrnčení poplašeného zvonku elektrického od žlabu s porcí ovsa mu předloženého neprodleně odskočilo k postroji, by odkvapilo na místo požáru. A jako níže stojící zvířata, tak i rozumný člověk je dítkem návyku. Bez jakéhokoliv sebezapření, skorem mechanicky vyhovuje v dospělejších letech hlasu volající ho povinnosti, navykl-li si tak za mlada činiti.

Prodělávaje denní seminárská cvičení připravuje se mladý levita — aniž toho znamenal — k budoucímu boji svého kněžského života, tak jako nováčka za míru různými „execírkami“ připravují na nebezpečí války.

Nepřím toho, že za naší poslední války dobrovolníci, jimž se nedostalo pravého vojenského výchovu ve West Pintu nebo jinde, přece jenom lépe rozuměli válečnému umění, že jistější byl na ně spoleh a že se lépe osvědčili v kritických okamžicích. Děkovati měli za to kázni nabyté.

A podobně byli a jsou až po dnes*) tu a tam duchovní, kterým nepřízní okolností nebylo přáno prodělati řádný bohoslovecký kurs a kteří nicméně

*) V našich krajinách arci tomu tak není; než nechtěl jsem nic vynechávati z díla vznešeného autora amerického. To platí i pro další kapitoly a odstavce. Bez zajímavosti, tuším, ani ony nebudou pro nás. P. překl.

blahodárně působí na vinici Páně, než dlužno připustiti, že většina našich nejúspěšnějších pracovníků apoštolských nápodobně apoštolům připravována byla k dílu svému řadou let ztrávených pode jhem přísné kázně — ve škole Kristově.

Než namítnete mi: — Není-liž pravým pokáním žíti pod pravidly tak přísnými a podrobovati se vůli cizí? — I ano! ale právě proto počítá se také dobrovolná poslušnost k nejhrdinštějším a nejvznešenějším ctnostem, předčíc cenou a zásluhou i dobrovolnou chudobu a čistotu. Dobrovolnou chudobou šlape člověk po pozemských statcích, čistotou v úzdu jímá tělo své, ale poslušností slaví vítězství nad svou vlastní vůlí.

Carlyle horuje svým obvyklým rázovitým slohem proti moderní neodvislosti takto: — Co za našich dnů prohlašuje se za nejvzácnější ctnost? Před půl stoletím bylo jí to, čemu vy dnes říkáte: „Neodvislost.“ A dnes poslední ras obává se, aby neupadl v podezření servilnosti, kdyby na jevo dal úctu k představeným. Blázni! Kdyby vaši představení hodni byli vládnouti a vy hodni — poslouchati, potom by uctivost k nim byla vaší jediné možnou svobodou. Neodvislost naprostá je — vzpourou, a je-li nespravedlivou vzpourou, proč s ní dělati takovou parádu a všude ji doporučovati? (Sartos Resartus.)

Než vzácnou cenou této heroické sebeobětavosti (totiž své vlastní vůle) jest svoboda ducha. Soutěskou poslušnosti a kázně povznáší se učeník Kristův ke slávě svobody dítek božích. Stává se pánem a mistrem svých náruživostí a náklonností a podrobuje je příkazům rozumu. — Muž poslušný mluvití bude o vítězstvích. (Přísl. 21, 28.)

Každý upřímně smýšlející kněz, teď v duchovní správě činný, připustí, že se těší z větší svobody ducha a z větší spokojenosti, povolán byv ke svému úřadu zákonnitou autoritou, nežli z jaké by se těšil

v úřadě sebe kýženějším, kdyby se ho byl dotřel pletichářstvím, přízní nebo žadoněním; a proč? Poněvadž mu svědomí vydává svědectví, že se nalezá na místě Bohem mu vytknutém.

Vypravuje se o vévodovi Wellingtonovi, že na otázku jistého vojenského kaplana, má-li hlásati evangelium Hindům, odpověděl ten v kázni vojenské odchovaný válečník: — A jak zní vaše „marš — ruta“? — Načež kaplan: — Jdouce do celého světa zvěstujte evangelium všemu tvorstvu. — Tedy se řiďte daným vám rozkazem — pravil vévoda — vaší povinností jest poslouchati.

A uvedena tu buďtež ještě slova generála Granta (Personal Memoirs of Gen. Grant. Vol. I. pp. 459—60.): — V postavení vyžadujícím veliké odpovědnosti konej svou povinnost dle nejlepších svých schopností, nikterak netouže po změně svého postavení aniž se toho domáhaje. Já bych si raději dal uřati pravou ruku, než abych nejmenší podnikl krok pro své přesazení. Neboť kdybych se o jiné místo ucházel anebo ho dosáhl ať už osobním anebo politickým vlivem, mám za to, že bych se potom obával jednati dle svého rozumu a soudu, ale že bych asi při každé příležitosti čekal teprve na rozkazy svých vzdálených představených.

Nedokazují-li dějiny lidstva, že všichni ti, kdož se proslavili ať už na poli válečném anebo literním, dobrovolně se podrobili životu sebezapíravému?

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
Abstinit venere et vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuit magistrum.*)

Horác. Ars Poetica.

*) Kdo kýženého cíle dosáhnouti žlá — od malička se učit musí, strádat, snášet — a tělesných rozkoší, vína zdržovat. Též lauru žádný — nedobyl, dřív-li neučil se, učitele v úctě neměl.

Sv. Pavel, mluvě o závodících běhounech při veřejných zápasech v Korintě slavených dí: — Každý, kdo o závod bojuje, ode všech věcí se zdržuje; a oni zajisté (to činí), aby porušitelnou korunu obdrželi, my pak neporušitelnou. (1 Kor. 9, 25.)

Leží přede mnou „Statuta vojenské akademie West-Pointské“ a „Statuta námořnické akademie v Annapolisu“ (Spoj. státy sev. am.), nad to konferoval jsem ještě zvláště s komandanty dotyčných akademií o kázni v ústavech těch panující. Následující tabela podává denní pořádek v námořnické akademii.

Ranní střelba z děl a budíček (réveil)	o	6 hod. r.
Přehlídka (roll-call)	o	6 hod. 50 m.
Snídaní	o	7 hod.
Modlitba (hned po snídaní)*)		
Na to následují cvičení a přednášky;		
	první od	7 hod. 55 m.
	druhá od	9 hod.
	třetí od	10 hod. 20 m.
	čtvrtá od	11 hod. 25 m.
Rozpuštění školy	o	12 hod. 35 m.
Oběd	o	1 hod.
První odpolední cvičení a lekce	o	1 hod. 50 m.
Druhá „ „ „ „	o	2 hod. 55 m.
Execírka	o	4 hod. 05 m.
Večerní raport či přehlídka	o	6 hod. 30 m.
Večeře hned po ní		
Svolání do místností	o	7 hod. 25 m.
Večerní palba z děl, čepobití a rozpuštění	o	9 hod. 20 m.
Svolávací signal (warning-roll)	o	6 hod. 55 m.
Znamení ke spaní	o	10 hod.

Podobný řád panuje ve vojenské akademii West-Pointské.

*) Zajímavo bylo by zvědět, zdali také v našich voj. ústavech něco o modlitbě nařízeno. P. překl.

Srovnáv svědomitě tato statuta s předpisy na našich seminárských a bohosloveckých ústavech směle mohu prohlásiti, že kázeň ve voj. akademii je daleko přísnější než na našich ústavech.

Cvičením (t. j. přednáškám) je na oněch více hodin věnováno a dodržování předpisů daleko úzkostlivější, osobní svoboda jednobytně omezována a tresty stanovené na přestoupení statut tužší, ježto každé pochybení veřejně se kárá, dozor pak na pořádek a čistotu v pokojích panující ostřejší, a uvolnění mnohem řídčeji se povoluje. Mezi důstojníky a kadety není také takové familiárnosti, naopak tito povinni jsou vždy a všude na jevo dávatí oněm povinnou úctu, zkoušky jsou přísnější, rekreací poměrně méně. Prázdniny trvají také ve West-Pointské akademii kratší dobu než na našich ústavech, neboť trvají za celý rok pouze půl třetího měsíce všeho všudy. Všecky hry hazardní (o peníze) a pokoutní kouření naprosto zakázány.

Jistý ctihodný kněz, jenž sloužil jako vojenský kaplan ve Westernské posádce, pravil mi: — Chce-li někdo poznati, co znamená absolutní poslušnost, nechte ho jenom s týden sloužiti pod vojenským seržanem. Dostane se mu od něho nejprísnějších a nejprotivnějších příkazů bez nejmenšího jich odůvodnění. A osmělí-li se zeptati, proč to a ono má vykonati, odpoví mu takový seržan slovy Sir John Falstaffovými: Kdybych měl proto a ono důvodů tolik, co je ostružin v lese, přece bych ani jednoho neudal podřízenému svému, bych ho tím přiměl k okamžitému vykonání svého rozkazu. — U vojska třeba poslouchati na slovo, a basta!

Nuže, jestliže kadeti West-Pointští a Annapolští podrobují se tuhé kázni, aby jednou zařadění byli do řad obránců vlasti, nedá se mladý voják Kristův jimi zajisté zahanbiti, by odpíral poslušnosti, a to

ochotné poslušnosti, maje se skloniti pod spásnosné jho seminářské kázně, kdyžť jest učeníkem Toho, jehož heslem jest zapíratí sebe a praporcem — kříž.

Kdo srovná seminářský život ve Spojených státech amer. se životem, jaký v nich před půl věkem panoval, zajisté dozná, že dnes při zachování bývalé kázně mnohem lépe postaráno jest o pohodlí chovanců než tehda. Není mi známo, pokud a jak dalece změna v tom ohledu blahodárně působí na tělesné zdraví alumnů, ale jsem rozhodně přesvědčen, že by asi sotva tak rádi do alumnátu vstupovali, kdyby nuceni byli ztráviti bohoslovecká léta v mnohém z alumnátů, jaké jsem v Evropě poznal.

Tak r. 1887. obědval jsem s Jeho Eminencí kardinálem Taschereau v jednom z větších seminářů pařížských. Podlaha refektáře byla z cihel. Po ohništi nebo nějakých kamnech nikde ani sledu. Poněvadž to bylo v únoru, bylo hezky chladno, a já jsem zimou se drkotal přes to, že jsem byl teple oblečen a v plášť zahalen. Ale bohoslovci rekreovali se po obědě v té studené místnosti bez převlečníků a holohlaví. Arci vychováváni byli v semináři tom budoucí missionáři, jimž třeba bylo se otužovati.

A je tu ještě jedna okolnost, která by měla pobádati bohoslovce k svědomitému šetření domácích předpisů, totiž: osobní příklad profesorů a představených. Nepraví oni chovancům: Jděte! ale: Následujtež nás! Jako náčelníci své malé armády krácejí oni v čele. Neopouštějí místa svého, nevymlouvají se na věk, na svůj svátostní charakter, na svou hodnost jako ředitelé, nýbrž od rána do večera na všecko všude v domě dozírají. Oni vlastně dvojí povinnost na sebe berou, povinnost vůdců a ředitelů a povinnost pracovníků, postupující s alumny v jedné řadě a jednom šiku pod řádem domácím i je vízícím.

Nedomnívejmež se nikdo, že by poslušnost měla do sebe něco ponižujícího neb otrockého. Naopak, poslušnosti žádá už zdravý rozum lidský. Nikdo z lidí, žádná také společnost lidská nemá sama sebou práva jiným panovati. Žádný profesor anebo představený, žádný biskup, papež anebo král nepřinesl si na svět práva jiným vládnouti a poroučeti. Vládu svou vykonávají toliko jako zástupcové boží, „skrze něhož králové kralují a ustanovitelé zákona spravedlivé věci nařizují.“ (Přísl. 8, 15.) Co Pán a Spasitel náš řekl Pilátovi, platí všem světským i duchovním vrchnostem: — Neměl bys žádné moci proti mně, kdyby nebylo tobě dáno s hůry. (Jan 19, 11.)

Poslušnost není úkonem servilnosti naproti člověkovu, nýbrž projevem holdu samému Bohu vzdávaného. Okolnost ta povznáší ctnost poslušnosti a obestírá ji důstojností, jaká přísluší dítkám božím.

Spasitel náš propůjčil nového jasu a zvláštní ušlechtilosti oněm ctnostem, které za svého pozemského pobytu konal. Ale žádná ctnost nevyzařuje jasněji ze života jeho nade ctnost poslušnosti. — (Já) jsem sestoupil s nebe — praví sám o sobě u sv. Jana (6, 38) — ne abych činil vůli svou, ale vůli toho, kterýž mne poslal.

A u téhož evangelisty (4, 34) čteme jiný výrok Páně: — Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, kterýž mne poslal, abych dokonal dílo jeho. — Kristus Pán podrobil se svým vlastním tvorům, poněvadž uznával v nich zástupce svého nebeského Otce. Ano, „On poslušen byl až k smrti, a to smrti kříže“, uznáváje v Kaifášovi, Pilátovi a římské soldatesce nástroje boží při ponížení, jehož se podjati ráčil. — Což nemám píti kalich, kterýž mi dal Otec? (Jan 18, 11.)

Velikému učiteli národů poručil sám Kristus Pán, aby šel k Ananiášovi a učeníkem jeho se stal, třebaž že učeník omilostněn byl většími schopnostmi

přirozenými a nadpřirozeným osvícením, nežli mistr jeho. Jméno Ananiášovo sotva by se bylo až na naše dny dochovalo, nebýti spojení jeho se jménem jeho slavného žáka.

Oč tedy ochotněji podrobí se hodný alumnus učitelům svým, když přiznati musí, že tito z pravidla nejen ctnostností, ale i vědomostmi nad něho předčí!

Sv. Petr ustanoven byl nad svými spolubratry v apoštolátě, ač se hůře provinil než oni. Ale nikdy jsme neslyšeli, že by mu ostatní apoštolé byli vyčítali, že Pána zapřel, tím méně, že by mu byli pro ten hřích poslušnost odpírali.

Stává-li v některém ústavě ať už skutečně nebo jen domněle špatná správa, zneužívá-li se v něm moci představenské nebo panuje-li tam přepjatá kázeň atd., pak lze tomu odpomoci dvojím způsobem.

Ale naprosto zvrácenou cestou proti tomu bylo by kouti pikle, postranní stesky vésti a reptati. Tím se šíří jenom nespokojenost a vrhá se tím stín ponurý na celý dům, ba nezřídka vede to k zjevné vzpouře proti zákonité autoritě. Cesta tato vede k podvratu všeliké kázně, i nemůže tedy ani zlu čeliti ni zlepšení přivoditi.

Rozumná, přímá a poctivá cesta vedoucí k odstranění jakéhokoliv přehmatu záleží v tom, že se vše představenému (superiorovi) slušně přednese a vyloží. A řádný superior zajisté neopomene vše důkladně a nestranně vyšetřiti, a shledá-li stížnost odůvodněnou, odpomoc zjednati; neboť nemůže se žádný svědomitý představený šťastným cítiti, jsou-li podřízení mu chovanci nespokojeni. Naopak, svědomitý představený živé má účastenství v jejich žalu a starostech, jako na těle lidském hlava účast má v bolestech trpícího údu, a zdrojem největší radosti je mu sluneční jas linoucí se z mladistvých srdcí jeho svěřenců.

Když Samuel J. Randall byl předsedou (speaker) poslanecké sněmovny (ve Spojených státech sev. am.), býval často přerušován a obtěžován poslancem, jemuž se nemohli nikdy zavděčiti. I co učinil Randall? Jednoho dne za plenárního sezení náhle se vzdálil, vyzvav onoho právě nespokojence, by zatím jeho místo zaujal. Než sotvaže ten na předsednické křeslo zasedl, ihned nastal v celém parlamentě nebývalý ruch a naprostý zmatek; zatímni předseda nevěděl si rady, a teprve když na rychlo přivolán byl Randall, zjednán byl opět klid. — Naučení to pomohlo; nespokojenec náš přesvědčil se, že kritizovati je snadnou věcí, ale něco lepšího dokázati náramně nesnadno, i počínal si potom mnohem šetrněji proti předsedovi.

Náchylnost posuzovati každé hnutí představených projevovala by se v mezích slušnosti a umírněnosti, kdyby každý chovanec povážil, že představeným, a nikoliv podržným, dána milost dobře panovati; že vyhověti některé příležitostné stížnosti vyžadovalo by obětovati nezřídka něco lepšího; že v prsou lidských číhá perversní snaha souditi ty, kteří ve svém úředním postavení vystaveni jsou zrakům veřejnosti; že jsme všichni více méně náchylni ostřížím okem slídit po chybách svých blížních, za to však jako krtci krátkozrací, když běží o uznání chvalitebných jejich vlastností, a že podrobovati se pode jeho kázně odporuje přirozenosti lidské, požadujíc od ní vždy notnou dávku šlechetného sebezapírání.



Hlava 8.

O pravdomluvnosti a upřímnosti.

Jsou jisté přirozené ctnosti, jichžto pěstění dlužno požadovati od bohoslovců již za studijních let v obcování

se spolužáky, a později od kněží a občanů ve styku s jinými lidmi. Z těch ctností vytknu tři, poněvadž jako vůdčí neboli základní ctnosti zvláštní vliv na ostatní mají. Jsou pak to: pravdomluvnost, vážnost k sobě samému (self-respect) a bratrská láska křesťanská. Pojednám o nich v následujících kapitolách.

Největší poklona ta jakou někomu jen můžeme učiniti, zahrnut, je ve rčení, že je to muž „od slova“. Naopak hrubší urážky nemůžeme nikomu ve tvář vmetnouti, než když o něm řekneme, že mu na pravdomluvnosti hrubě nezáleží. Pravdomluvnost jest zlatý peníz, nesoucí na sobě ražení boží, jehož hodnota nepodléhá ni kolísání ni klesání.

Básník o pravdě dí:

Truth has such a face and such a mien,
As to be loved, needs only to be seen.

(Vzezření pravdy, jakož tvářnost její tak je mila
— že třeba ji jen vidět, aby milována byla.)

Naše pak přísloví krásu její stručně líčí řkouc:
— Pravda je dítě boží.

Než jako všechny drahocennosti, takž i pravda často padělána bývá. Zločinem-li je padělati peníze, mnohem těžším zločinem jest padělati ctnost. Čím drahocennější jest pravý peníz, tím zločinnějším a nebezpečnějším jest padělati jej. Ale pravda je drahocennější všech peněz, proto také padělek její je tím zločinnější a opovržení hodnější. „Corruptio optimi pessima“ platí také tu.

Pravda, jakožto životní princip veškerého společenského a obchodního života, má v očích civilisovaného světa takovou cenu, že ve svém vlastním zájmu citelným trestem postihuje každého, kdož ji porušuje ve svém jednání a počínání. — Není tomu dávno vsazen byl do žaláře muž, jenž se chlubil, že má více jmění, nežli kterýkoliv z jeho sousedů. A proč?

Protože na kousek papíru napsal lež, t. j. že falšoval podpis druhého na jakémisi účtu.

Je-li však hříchem prohřešiti se proti pravdě v obchodních záležitostech, oč povážlivější nepravostí bylo by lháti u věcech náboženských! Ānaniáš a Safira klesli mrtvi k nohám apoštolovým, protože lživě udali cenu, za kterou byli pole prodali.

Hřích jejich nekotvil snad v tom, že sv. Petrovi odvedli jen část z peněz za pole — neboť prohlásil apoštol, že si pole mohli nechat, a když je prodali, že mohli s penězi za ně naložiti, jak se jim líbilo — nýbrž v tom, že s rozvahou a vědomě lhali.

Ctnost pravdomluvnosti jest tak nezbytně potřebným živlem v charakteru pravého gentlemana (poctivce), že ani sebe skvělejší nadání ani vlibné způsoby ani dobrácká povaha ani sebezapírání ani horlivost náboženská, ano ani všecky tyto krásné vlastnosti pospolu nedovedou ji nahraditi. Churavěji všecky tyto krásné vlastnosti, nedostává se jim právě chuti libé, postrádají-li přísady a upřímnosti.

Lež a licoměrnictví jsou nepravosti tak ohyzdné a odporné, že jsou nuceny zakrývati svou ošklivost a haliti se v roucho pravdy.

Kdežto ve styku s přímým člověkem je nám volno a sdílnými se stáváme, zdrženlivě si vedeme a na pozoru se máme, kdykoliv nám jednati jest s lidmi falešnými. Neupřímný člověk šíří kolem sebe atmosféru nedůvěry a vyhýbáme se mu jako jedovatému plazu. — Není nepravosti — di Bacon — jež by člověka tak hanobila, jako faleš a neupřímnost.

Výtka neupřímnosti pokládá se dle všeobecného soudu za urážku tak hanebnou a dobré jméno tak poškozující, že se střežíme toho, jehož za lháře pokládáme, do očí lhářem nazvati, nýbrž hledíme mu to vysloviti způsobem méně urážlivým, jako že obdařen

jest příliš bujnou fantasií, že trpí zapomětlivostí nebo že se mylí v úsudku svém.

Všichni lidé, pohané, židé, jakož i křesťané vzdávají pravdě čest. Všichni sklánějí před ní kolena svá. Pohanský Řím podává nám hojnost skvostných dokladů o lásce k pravdě, i za cenu života. Když Karthago město vypravilo Regula do Říma jednat o míru, ale pod podmínkou, že se vrátí opět do zajetí, míru-li nezjedná, Regulus pak při svém do Říma příchodu zapřísahal senát, by ve válce neustával a na výměnu zajatců nepřistupoval, rozhodl sám nad svým osudem. A když senatoři a Pontifex Maximus mínili, že Regulus není vázán dostáti přísaze své, na něm vynucené, odpověděl jim: — Vím dobře, že mne čekají muky a smrt; ale což je to proti hanbě nepoctivosti a proti výčitkám svědomí? Byť si mne v Karkhagu okovy otrocké sebe více tížily, v duši mé přece žíti bude duch římský. Přísahal jsem, že se vrátím, a tož mou povinností jest — vrátiti se. — Regulus vrátil se skutečně do Karthaga, kdež prý byl umučen.

Eleazarovi hrozili smrtí, nepřestoupí-li zákona Mojžíšova. A když přátelé přemlouvali jej, aby zachoval život svůj přetvářkou, odpověděl jim: — Nesluší na náš věk stavěti se, aby snad mnozí z mláďenců domnívajíce se, že Eleazar, v devadesáti jsa letech, k životu cizozemců přistoupil, též za příčinou mého pokrytství a pro malou chvíli porušitelného života podvedeni nebyli, a já abych proto nedošel poskvrnění a prokletí mé staroby. Neboť aťbych nyní vytržen byl od muk lidských, avšak bych ruky Všemohoucího ani živ ani mrtv neušel. Proto zmužile z tohoto života vycházej, ukáži se hodna starého věku, mláďencům pak zůstavím hrdinský příklad, jestliže ochotnou myslí a statečně pro vzácné a svaté zákony počestnou smrt

podstoupím. Když to pověděl, hned jej táhli na pravu. (2 Mak. 6, 24—28.)

A jestliže která ctnost jasněji druhých vstříc nám září ze stránek Nového Zákona; jestliže Kristus Pán a učeníci jeho u veřejném a soukromém svém životě v některé své ctnosti zvláštně vynikli, tož to byla pravdomluvnost, upřímnost a prostnost; a jestliže se které nepravosti obzvláště nápadně štítili, bylo to pokrytectví, faleš a ramenářství.

Pán náš v takové úctě měl pravdu, že sama sebe nazývá „cestou, pravdou a životem.“ Ducha pak svého zve „Duchem pravdy“, kdežto ďábla označuje jakožto „lháře a otce lži.“ (Jan 8, 44)

Āni nepřátelé Krista Pána nemohli upříti podivu svého Jeho pravdomluvnosti a upřímnosti. — Mistře, víme — vyznávají sami u sv. Matouše (22, 16), že pravdomluvný jsi a cestě boží a pravdě učíš a nedbáš na žádného, neboť nepatříš na osobu lidskou.

A Kristus Pán dí: — Řeč vaše buď: ano, ano; ne, ne (Mat. 5. 37), jako by říci chtěl: Řeč vaše buď vždy pravdivá a upřímná, prostá všelikého pozlátká okrasného a všelikého přepínání, prázdná všeliké dvojsmyslnosti, neboť vše to jen ke klamání směřuje.

Známy jsou mi z Písma sv. toliko dva případy, že se Pán pochvalně vyslovil o mužích, kteří mimo apoštolský sbor stáli. Velebí Jana Křtitele pro jeho stálost a pro jeho přísný život a chválí Nathanaela pro jeho poctivost a otevřenost. — Āj, právě Israelský, v němžto není lsti (Jan 1, 47.)

Když poučoval apoštoly o jejich budoucím poslání, radil jim, aby „byli opatrní jako hadové a prostní jako holubice.“ (Mat. 10. 16.) Měli býti opatrnými a zdrženlivými prostřed nepřátelského a úskočného lidu, ale při tom neměli se nikdy uchýliti od cesty pravdy, ni o vlas ani za cenu života. O hadu se vypravuje, že v šanc dává celé tělo své, jen aby

hlavu zachránil, takž i apoštolé měli raději majetek a život svůj obětovati, nežli zpronevěřiti se pravdě.

Spasitel náš umřel na kříži nejenom z lásky, nýbrž také jako mučeník pro pravdu. — Zapřísáhám tě Bohem živým — pravil mu Kaifáš — abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, syn Boha živého! — Jak snadno mohl tu Pán zachrániti život svůj, kdyby byl mlčel anebo vyhybavě nějak odpověděl. Ale upřímným vyznáním, že jest Kristus, zpečetil takoruka svůj vlastní nález smrti.

Ne bez úmyslu staví nám Kristus Pán vzorem našeho chování k spolublízním nedospělé dítě: — Nebudete-li jako maličtí, nevejdete do království nebeského. (Mat. 18, 3.) — Jestli dítě, dokud se nepokazí stykem se staršími, nevinné, upřímné a srdečně pravdomluvné. Co má na srdci, to mívá též na jazyku. Dítě neví nic o falši ni o nějakém lstivém zamlčování.

Jednu třídu lidí bez milosrdenství nejen káral, ale i odsuzoval Spasitel náš, tož: zákoníky a fariseje. Nazývá je „pokolením ještěrcím“ a hrozí jim: — Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, nebo čistíte po vrchu konvice a mísy, ale vnitř jste plni loupeže a nečistoty. Nebo jste podobni hrobům zbíleným, které se zdají lidem zevnitř krásné, ale vnitř jsou plné kostí umrlčích i vší nečistoty. Tak i vy zevnitř zajisté zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř jste plni pokrytství a nepravosti. (Mat. 23, 25—28.) — Řeč Páně k nim je zdrcující obžalobou jejich neupřímnosti, sobeckosti a překrucování pravdy, jehož se dopouštěli. Jak ošklivou všeliká faleš v očích jeho jest, můžeme uzavíratí z těchto jeho slov adresovaných fariseům: — Āmen pravím vám, že publikáni a nevěstky předejdou vás do království božího. (Mat. 21, 31.)

Ā sv. Pavel píše: — Pročež složivše lež, mluvte pravdu jedenkaždý s blížním svým, nebo jsme ve spolek údové. (Efes. 4, 25.) — Mezi údy lidského

těla panuje naprostá důvěra a spoleh jednoho údu na druhý, takže trpí-li srdce, ruka nebo noha, hlava nikdy nepodezřívá churavého údu z — klamu. Táž oprávněná důvěra, jaká existuje mezi tělesnými údy, měla by také panovati mezi údy rodiny, mezi chovanci a členy lidské společnosti. Bez této vzájemné důvěry neobstály by mezi lidmi ani úřední ani přátelské styky a kola sociálních a obchodních vztahů by se zastavila. Všechny téměř vědomosti nebýváme na základě svědectví jiných osob, a třeba bychom někdy oklamáni byli, přece chováme jakousi instinktivní víru v pravdomluvnost svých spolublížních.

Ve vojenské akademii West-Pointské takový důraz klade se na pravdomluvnost, že kadet, který úmyslně obelže svého představeného, hned z ústavu bývá vyloučen. Věru smutné by bylo, kdyby se křesť. studující, bohoslovec nedovedl povznést na stanovisko kadeta z West-Pointské akademie. V Cornellu, Harvardu, Yalu a na jiných ještě universitách týmž trestem postížen bývá posluchač, který by cizí elaborát za svůj vlastní vydával. Jestliže tedy ctnost pravdomluvnosti za neporušitelnou se pokládá v životě společenském, na světských vysokých školách a v kruzích vojenských, potom dozajista neméně by si jí vážit měli ti, kdož touží stát se dnes anebo zítra hlasateli evangelia pravdy a ctihodnými údy mystického těla, jehož hlavou jest Kristus. — Jestli hanbou — dí sv. Bernard — býti zženštilým údem pod trním korunovanou hlavou. A já dokládám, že neméně hanebným bylo by býti hlásnicí hlavy, jež jest pravdy orakulem.

Sv. Petr dí: — Složte všelikou leš a pokrytství a závist i všecka utrhaní, jako nyní zrozená nemluvnátka rozumného, beze lsti mléka žádejte, abyste jím rostli ke spasení. (1 Petr. 2, 1 — 2) Jsme duchovními dítkami matky, která nás nikdy neobelhává. Tak

pevna jest naše důvěra k ní, že bereme chléb pravdy z rukou jejích s touž neochvějnou věrou, s jakou kojenec ssaje mléko z mateřského prsu. Jsouce pak jejími dítkami, máme se snažiti připodobniti se jí zvláště co do pravdomluvnosti a upřímnosti, význačných to rysů jejích.

Sv. Tomáš Becket vyznačoval se od své mladosti neohroženou pravdomluvností. Ano, už jako malý hoch snesl raději jakoukoliv hanu, potupu a trest, nežli by byl selhal; — po celý život svůj nedopustil prý se ni nejmenší lži.

Sv. Alfons háje před soudem jistou při, zmýlil se při výkladě smyslu kteréhosi dokumentu svědčícího v neprospěch protivné strany. Ale jakmile se přesvědčil o svém omylu, zřekl se ihned praxe advokátské a věnoval se duchovnímu stavu, tak jemný a útlý byl smysl jeho pro pravdu a tak velice se mu protivilo i zdání lži.

Není místa, není ani doby, kdy by vojínovi Kristovu dovoleno bylo odložití odění pravdy. Hrud sluhy božího, jako prsa starozákonného kněze, mají býti skladištěm učení a pravdy.

Učeník Kristův má býti orgánem pravdy, nejenom když je přioděn posvátným rouchem, ale i ve svém světském úboru; nejenom ve svatyni a na kazatelně, nýbrž i ve svém jak soukromém, tak i veřejném styku s lidmi, jak za veselé a slavnostní nálady, tak i za vážné, neboť:

Ridentem dicere verum quid vetat?

(Což brání pravdu mluvit i za smíchu?)

S nedůvěrou pohlížíte i na pravé zboží, nabízí-li se vám lacino od lidí, o nichž se povídá, že obchodují se šmejdem.

Seneca praví, lháři že je třeba výtečné paměti, neboť aby mohl jednou pronesenou lež novou potom lží opřítí, nesmí první zapomenouti.

Rozličným způsobem může se člověk lži dopustiti. Lže člověk, vypravuje-li jen zpola pravdu, vynechávaje nějakou podstatnou okolnost. Může se dopustiti lži pokrčením ramen, posuňkem, mlčením, jakož i vydáváním cizí práce za svou; neboť podstata lži vězí v úmyslu jiné klamati. A nežije-li ten neb onen přiměřeně svému stavu nebo povolání, pak celý život takového člověka jest jedinou, ohromnou lží. Před lidmi snad se zdá bohat ctnostmi a dobrými skutky, ale v očích božích je chudý a slepý a ubohý. Jiní opět rádi upřilišují z nepěkné snahy opepřiti a zajímavým učiniti své vypravování. Co vypravují, bývá zpravidla „sensační a fenomenální“, a zkušenosti jejich připomínají dobrodružství Gulliverova a dr. Prášila.

Nepěkný návyk při každé příležitosti vykládati na krámek sensační historky a anekdoty, tvrditi něco nezaručeného a jak se říká švadroniti do větru, musí podkopati pověst pravdomluvnosti takového povídalka, takže se mu nevěří, i když někdy vážně vypravuje a pravdu mluví.

Děje se mu, jak tomu chlapci, který křičíval: „Vlk! vlk jde!“ kdyžtž o vlku nebylo ni vidu ni slechu, a jemuž nevěřili lidé ani pak, když se vlk skutečně přihnal a stádce jeho napadl.

Hlavními příčinami svádějícími člověka ke lži jsou: předpojatost proti bližnímu a nezřízená sebeláska. Předpojatost mate náš úsudek a kalí duchovní náš zrak, takže se nám slova a činy bližního v nepříznivém jeví světle. Sebeláska a marnivost svádějí nás, že své dobré skutky přespříliš zveličujeme a vynášíme, kdežto chyby své všelijak open-
tlujeme a zmenšujeme.

Křesťanská láska a pokora jsou strážci pravdy. Toť andělé strážní, kteří brání démonu lži vstoupiti do svatyně duše naší. Křesťanská láska nabádá nás,

abychom svého bližního křivě neposuzovali a chyb jeho nezveličovali; pokora zase vede nás, bychom poctivě své vlastní chyby uznávali.

Nemůžeme-li býti mučeníky za pravdu, buďme aspoň jejími vyznavači. Nedostává-li se nám odvahy pro ni — jako Spasitel náš — smrt podstoupiti, buďmež aspoň hotovi pro ni snášeti pomíjející pokoření nebo zahanbení.

Budiž tvou životní snahou v obcování s tvými spolubližnými vésti si vždy upřímně a bezelstně, poctivě a srdečně. Odporuj mužně všeliké lsti a falši, pokrytectví a ramenářství! Potom státi budeš na vznešeném stanovisku sv. evangelia, pak se osvědčíš býti pravým učeníkem Boha pravdy a ve cti budeš u všech poctivých lidí, zvítězíš nad těmi, kdož jen na klam vycházejí, neboť pletichář zpravidla do svých vlastních 'tenat' chycen bývá.



Hlava 9.

O sebevážnosti a bázni před lidmi.

Jinou známkou řádného a vzorného studenta je sebevážnost. Takový student spravuje své chování zřetelně vyslovenými zásadami poctivosti, od nichž se nikdy neuchyluje, a pak diktátem svého svědomí, jež v úctě má jako hlas boží. Zahodil by se, kdyby se dopouštěl potaji nějakých hanebností nebo nečestností, jichž veřejně dopustiti by se hrozil. Takový student i za prázdnin, mezi cizinci na cestách, vysoko třímá prapor poctivosti, k němuž se znal v koleji pod dozorem svých představených. Takový student má zmužilost svého přesvědčení, i bude skromně sic, ale

rozhodně hájiti nepopulární věci, jestliže mu tak veleti bude vědomí jeho povinnosti, zřekne se raději lidové úchvaly, nežli by jednal proti svému přesvědčení. Jako učitel národů nebude dbáti nepříznivého soudu lidí, schvaluje-li počínání jeho svědomí, aniž se dá posměchem, potupou nebo výtkou nečistých motivův odstrašiti od přímé cesty, aniž se kdy tak sníží, aby nějakým úskokem anebo záludným způsobem docílil úspěchu nad svým soupeřem, neboť nikdy pravidlem jeho není lichá zásada: — Účel posvěcuje prostředky.

A mladík, který má úctu k sobě samému, bude míti též úctu k jiným. Jelikož se ve všem svém počínání spravuje poctivými úmysly, nebude také tak hned nepoctivých motivův jiným podkládati. Nebude slíditi po tajných pohnutkách jednání svých soudruhů, a proto bude také snášelivým proti jejich názorům. Příležitostnými diskusemi a různostmi mínění nikterak neutrpí jeho úcta a láska k nim, naopak ještě více vzroste, ježto ví, že kamarádský svazek není takovou křehotinkou, by poctivě míněným, třebaš poněkud ohnivějším odporem anebo slovní půtkou přetrhán býti mohl.

Jistý duchovní měl s nebožtíkem biskupem Clevelanským, Gilmourem, delší a dost živou debatu. Obávaje se potom, neurazil-li biskupa svou otevřeností a horlivostí, dostavil se večer k němu a pravil mu: — Prosím za odpuštěnou, že jsem tak směle odporoval vašim názorům. — Netřeba se vám nikterak omlouvati — řekl mu na to poctivý prelát. Ani zlámané grešle bych za vás nedal, kdybyste neměl odvahy své přesvědčení bez obalu říci. Vážím si vás tím více, že jste otevřeně se mnou mluvil jako muž.

Netřeba podotýkati, že sebevážnost předpokládá u toho, kdo ji má, neobyčejnou míru pevného a silného charakteru. Nejeden z těch, kdož s pevným

hledím hleděl na bojišti vstříc nepřátelským koulím, krčí se před šípy směšnosti a posměchu. Mladý George Arthur, o němž se děje zmínka v Tom Brown's School Days, osvědčil tím, že se v Rugbyské škole na kolenou modlival přes to, že si spolužáci z něho smíchy a šašky proto dělali, větší odvahu, nežli jakou by byl projevil kterýkoliv z jeho starších kamarádů, kdyby se byl za potlesku diváků vrhl do řeky.

Sv. Řehoř podotýká, že David nedbaje posměchu své ženy Michol, když v posvátném nadšení před archou úmluvy tančil, větší srdnatost a mužnost osvědčil, nežli tehda, když Iva skolil a obra Goliáše porazil; neboť oněmi hrdinskými činy zvítězil nad nepřáteli, ale tímto úkonem pokory dobyl vítězství nad sebou samým.

Daniel O'Connel přijav souboj s D'Esterrem osvědčil menší míru mužnosti, než když později podobné vyzvání odmítl. Ponejprv dal se svést bludným míněním veřejným, podruhé uposlechl hlasu svědomí, nic se neohlížeje na křik davu a na porok zbabělosti.

R. 1811 svolal Napoleon shromáždění knížat církevních, aby s nimi porokoval o novém zákoně týkajícím se poměru sv. stolce a Francie. Když se členové komise k císaři dostavili, vyzněl úsudek jejich velmi příznivě pro císařův návrh, ale na ujmu samostatnosti papežovy. Generální superior Sulpicianů, Jakub Emery, jediný nesouhlasil s názory komise a hájil pádnými důvody svého mínění. Přítomní preláti trnuli nad jeho smělostí. Nelibost svou projevovali významnými pohledy po něm metanými, ano, neostýchali se i od něho odvrátiti. Po poradě prosili císaře, aby prominul indiskretnost jejich kolegy; ale k nemalému jejich překvapení a zklamání pochválil samovládce apoštolskou zmužilost a upřímnost Emeryho. A věru P. Emery osvědčil při té příležitosti

větší ještě hrdinství, než arcibiskup pařížský Āffre, jenž přišel o život na barikádách, snaže se zastaviti krveprolití. Tento vrhaje se dobrovolnou obětí smírnou mezi bojující strany, cítil se povznášena jak úchvalou diváků, tak i svého vlastního svědomí, kdežto onen nesen byl jediné vědomím své povinnosti. Emeryho nečekalo nic jiného leda nepřátelství prelátů a nevole a potrestání od nejinnocnějšího tehdy autokrata evropského.

Sebevážnosti z míry odporuje bázeň před lidmi. Toť mrzké snižování sebe sama; poněvadž člověk ze strachu, aby jiných neurazil, nebo z touhy po uznání jejich, mluví a dělá, co odporuje požadavkům svědomí jeho, co svědomí jeho po právu ztrácuje. Ā věřte, že není maličkostí ledabylou čeliti zhoubnému vlivu, jaký toto morální sketství provozuje na lidi, zvláště pak na vnímavou mládež pod svůdnou škraboškou přátelství.

Sv. Āugustin vypravuje nám ve svých „Vyznáních“, že se ve svém mládí styděl býti překonán v hanebnostech od svých zvrhlých soudruhů; ze strachu by jím neopovrhovali, chlubil se někdy nepravostmi, jichž se ani nedopustil. — Hanbil jsem se — píše — před svými soudruhy pro svou menší zvrhlost, slyše je chlubiti se svými ničemnostmi; ano, čím zvrhlejší byli, tím hrdějšími byli, já pak nalezal jsem zalíbení netoliko na mrzkých skutcích samých, ale i na jejich chvále. I stavěl jsem se horším, než jsem opravdu byl, jen aby mnou neopovrhovali, a jestliže jsem se v něčem neprohřešil, jak ti spustlíci, říkával jsem, že jsem se toho dopustil, jen abych nepropadl opovržení jejich pro svou poměrnou nevinnost.

Bůh postavil v duši tvé posvátným tribunalem svědomí, dle jehož výkonů zavázán jsi jednati. Jednáš-li ale podle ohledů lidských, pak se podobáš soudci, o němž platí průpověď: Kam vítr, tam plášť;

podobáš se Pilátovi, jenž vynesl rozsudek svůj nad Pánem nikoliv dle svého přesvědčení, nýbrž poslušen řevu pošťvané luzy. Obětuješ zásady své o k o l n o s t e m, podřizuješ hlas boží hlasu lidí, zříkáš se své křesťanské svobody a mužné neodvislosti, stáváš se rabem svých spolublížních! Proradcem stáváš se před svým svědomím; a věř, že tento druh zrady jest jedním z nejprostších.

Otrok bázně před lidmi podobá se modlům pohanským, o nichž píše Žalmista Páně. — *Oči mají, a nemohou mluvit; oči mají, a nemohou viděti. Uši mají, a nemohou slyšeti; chřípě mají, a nemohou voněti. Ruce mají, a nemohou makati; nohy mají, a nemohou choditi a nemohou křičeti hrdlem svým.* (Ž. 115 — Ano, tato živá socha vidí očima druhých a slyší ušima druhých. Není ničím jiným nežli loutkou, ozvěnou jiných. Chce se líbiti lidem, což je chvalitebno, ale usiluje o to na ujmu svých povinností, a to je nesprávně. Sv. Pavel píše arcí Římanům (12, 18): — Mějte pokoj se všemi lidmi — ale předesílá: — může-li to býti, pokud na vás jest. A jinde vysvětlením dokládá: — Kdybych se lidem (totiž proti svému přesvědčení) zaliboval, nebyl bych služebníkem Kristovým. (Gal. 1, 10)

Kdožkoliv se snaží zalíbiti všem, nezalíbí se nikomu, jak nám názorně ukazuje známá bajka o muži s oslem a jeho synkovi.

Zbabělý proradce svého svědomí buď nemá žádných pevných zásad anebo se bojí dle nich jednati. Lodička jeho pluje bez kormidla oceanem života, vydána jsouc na pospasy větrům a sem a tam zmítána každým proudem mínění. Úsudek jeho jako chameleonova kůže hrá pokaždé jinou barvou dle toho, jaké právě barvy jest veřejné mínění „Není ryba ani pulec.“ Takový člověk sedá obyčejně na mezníku hotov hned tam hned tam, kde právě převaha, skočiti.

Za poslední naší (t. j. severoamer.) války občanské četl jsem o muži, jenž z jihu na sever putoval. Tehda pátralo se po politickém smýšlení každého cestujícího. Také jemu, když ho ve spánku přistihli, onu otázku dali. A co on? — Kde pak vlastně jsem? — tázal se. A když mu řekli, že v Pennsylvanii, prohlásil se býti „unionistou“. Jeho patriotismus řídil se politickou barvou toho kterého státu, jímžto právě cestoval. Ve Virginii byl by se nepochybně prohlásil za horlivého „konfederatistu“.

Když římský král, Tullus Hostilius, zapleten byl do války s dvěma sousedními kmeny, vzkázal Mettius Fufetius, náčelník Albanců a domnělý spojenec Říma, tajně oněm kmenům, že jim ku pomoci přiskočí, jakmile k boji dojde. Zatím čekal se svou vojenskou posilou opodál bojiště, až jaký obrat boj vezme. A když Římané pole opanovali, pospíchal Mettius blahopřát k vítězství Hostiliovi. Než Tullus, jenž věděl o ramenářství Fufetiově, poručil ho přivázati ke čtyřem koním a tak na kousky roztrhati. Věrolomnost a strašný trest postihnuvší Mettia Fufetia jsou obrazem kolísavosti a duševního nepokoje člověka, jenž se nechává ovládati okolnostmi, jenž hříčkou jsa odporující si pochybností neví, kam by se přiklonil.

A třebaš někdy nespravedlivým, pánovitým a krutým býval, přece byl to pouze jedinký pán, jemuž ubohý africký otrok sloužíval a tu a tam podnes slouží, avšak otroku bázně před lidmi je tolika pánům sloužiti, kolik je bytostí, jejichžto úsudku se bojí nebo jejichžto přízeň získati se snaží i obětí svého svědomí. Aby každému z těch pánů vyhověl, nucen jest studovati zvláštní rozmary a libůstky jednoho každého z nich, vypátrati jejich občasnou náladu a svou služebnou ochotu spravovati dle jejich stále se měnících vrtochů a nápadů. Politování hodno jest, že jsou intelligentní a jinak přísných mravů lidé, kteří se

bojí ujati práva před lidmi, kteří často ve všem vyjma drzost o kolik honů za nimi stojí.

Otrok bázně před lidmi zajisté sám sebou opovrhovati musí, kdykoliv se do srdce svého podívá a svou podlost a licoměrnost pováží, neboť neužívá, daru řeči, by jím své myšlenky vyjadřoval, ale naopak aby je utajoval. Spolublízní pohrdají jím, neboť jakou úctu můžeme chovati k tomu, jenž si netroufá mluvit a jednati dle svého vnitřního přesvědčení? Ohavným je Bohu, jehožto vnukání zamítá a jehožto zrádcem se stává z podlých ohledů na lidi. — Žádný — dí Pán — nemůže dvěma pánům sloužiti, nebo zajisté jednoho nenáviděti bude a druhého milovati, nebo jednoho strpí, a druhým pohrdne. (Mat. 6, 24.) Kdo si ve svém úřadě nebo za svého soukromého života nikdy nikoho neznepřátelil, sotva zůstává po sobě památku, jež by u potomstva podiv budila.

Nemohu lépe ukončiti těchto poznámek o bázni před lidmi nežli doporučením k úvaze vážné těchto výroků Písma sv.:

Kdožkoli se styděti bude za mne a za slova má, i Syn člověka styděti se bude za něj, když přijde v slávě Otce svého s anděly svatými. (Marek 8, 38.)

Přijímati osobu v soudu není dobré. Kterí říkají bezbožnému: Spravedlivý jsi, ty proklínati budou lidé a v ohavnosti míti národové. (Přísl. 24, 24—24.)

Kdo jsi ty, abys se bál člověka smrtelného a syna člověka, který uschne jako seno? (Isaiáš 51, 12.)

Mně pak to za nejmenší jest, abych od vás souzen byl aneb od lidského soudu. (1 Kor. 4, 3.)

Kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích. (Mat. 10, 32.)



Hlava 10.

O křesťanské lásce, přívětivosti a zdvořilosti.

Nelíčená blahovolnost a přejnost ke svým druhům v semináři a alumnátě a potom k spolu-bratřím v povolání kněžském, jakož i k lidem vůbec, je netoliko nezbytně potřebná ctnost, ale bez ní všechny ostatní ctnosti naše podobati se budou s o d o m s k ý m jablíčkám. Příkladná-li láska křesťanská všem lidem bez výjimky, měli by ji klerikové u vzájemném styku obzvláště pěstovati.

Spasitel náš takový důraz kladl na tuto ctnost, že si ji zvolil za předmět svých posledních naučení před svou smrtí a že ji jakoby svou závětí pozůstavil svým učeníkům, prvním to hlasatelům zákona lásky. — Příkladná nová dávám vám — pravil po poslední večeři (Jan 13, 24—25) — abyste se milovali ve spolek. Do tomž všichni poznají, že jste moji učeníci, budete-li míti lásku jedni k druhým. — Ano, Pán učinil ctnost tu i předmětem své velekněžské modlitby: — Prosím (Otče), aby všichni jedno byli, jako ty Otče ve mně, a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli: aby uvěřil svět, že jsi ty mne poslal. (Jan 17, 21.)

Sv. pak Pavel velebí tuto královnu ctností svým obvyklým, plným síly a jadrnosti způsobem. Jestliže každé slovo jeho zasluhuje naší pozornosti, zvláštní úcty naší zasluhuje toto jeho napomenutí z Říma Efeským poslané (4, 1—5.): — Protož prosím vás, já vězeň v Pánu, abyste hodně chodili v povolání, kterým povolání jste, se vši pokorou a tichostí, s trpělivostí, snášejíce se vespolek v lásce, usilující zachovávat jednotu ducha ve svazku pokoje, jedno tělo a jeden duch, jakož povolání jste v jedné naději povolání svého. Jeden Pán, jedna víra, jeden

křest. Jeden Bůh a Otec všech, kterýž jest nade všechny, a ve všem, a ve všech nás.

Máte se milovati vespolek — chce říci apoštol — poněvadž jako studující náležíte k téže „Alma mater“ a jako kněží k téže duchovní společnosti a jako křesťané k témuž tajemnému tělu, a proto máte si vespolek projevovati též soucit a tutéž účast živou, jakou jeden úd těla lidského projevuje druhému.

Páskou přátelství máte býti sdruženi, jelikož též Duch oživuje vás. Nic na tom nezáleží, jaký kdo z vás stupeň anebo hodnost v řádu hierarchickém zaujímá, neboť všechny vás osvěcuje a posvěcuje též svatý Duch, jako údové vašeho těla touž duší oživování jsou. — Rozliční jsou darové, ale tentýž Duch; a rozličná jsou posluhování, ale tentýž Pán, a rozličná jsou působení, ale tentýž Bůh, kterýž působí všechno ve všech. (1 Kor. 12, 4—6.) Jak údové těla činni jsou v harmonickém ladu a skladu pod vedením duše, tak mají též údové Kristovi, zvláště údové jeho učícího těla, jednosvorně činnými býti pod libým působením Ducha lásky a pokoje, jelikož Duch sv. „není milovník různice, ale pokoje.“ (1 Kor. 14, 33.)

Máte býti jedni druhým oddáni, poněvadž máte tutéž víru. Vaším povoláním jest obětovati tutéž obět, přisluhovati těmitéž svátostmi a zvěstovati totéž evangelium. Vy jste ustanovenými náčelníky a vůdci vojska Páně.

Zpravidla vládne jakýsi esprit de corps (družný duch sborový) mezi členy téhož stavu neboli cechu. Slyšeli jste zajisté nejednou, co vše podnikají bratří tří bodů (svob. zednáři) na ochranu svých „bratří“. Proč by měl svazek tajemnůstkářství z většího vlivu se těšiti nežli posvátný svazek víry?

Co máte z toho, je-li ve vás světlo víry, neboří-li mezi vámi oheň lásky? — Vždyť i ďábli věří, a přece

se chvějí. — A učitel národů dí: — Kdybych jazyky lidskými mluvil i andělskými, a neměl bych lásky, byl bych jako měď zvučící nebo zvonec znějící. A kdybych měl proroctví a znal všechna tajemství, i měl všeliké umění, a kdybych měl všechnu víru, tak že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem. (1 Kor. 13, 1—3.) — Co z toho, jsou-li kořeny víry zdravé a silné, jestliže plody stromu sežírají červi žárlivosti a nenávisti? S jakými asi rozpaky a s jakým asi studem mluví sluha evangelia k stádcí svému o lásce křesťanské, chová-li v hrudi své ducha hněvu a zášti proti některému svému spolubratrovi nebo farníkovi? Jakéž ovoce může uzrati na takovém otráveném stromě? Zdaliž neřeknou posluchači takového kazatele, když ne nahlas, tedy aspoň v duchu: — *Medice, cura te ipsum!*?

Duch blahovlnosti má panovati mezi vámi, poněvadž jste „povoláni v jedné naději povolání svého.“ Nalezáte se všichni na téže lodici Petrově, řízené týmž nebeským kormidelníkem, ježž nám náš nebeský „lodní patron“ zůstavil. Vydáni jste všichni stejnou měrou bouřím i slunečnu; titěž vichrové vámi zmítají a tytéž vlny brzo vás povznášejí brzo zase v bezednou propast vrhají; míříte všichni k témuž věčnému přístavu a snažíte se o totéž slavné dědictví. Doufáte-li státi se jednou milujícími se vespolek spoluobčany nebeského Jerusalema, proč byste nepřestovali tohoto přátelského poměru již teď v tomto slzavém údolí, na území zkoušek? Všelike nepřátelství naše a nevraživost naše vyloučeny budou z království božího.

Proto musíme jim buď už zde výhosť dáti nebo nebe se zřeknouti.

Máte jako bratři žíti, poněvadž jste bratři téhož Pána a Spasitele, Ježíše Krista. Pohleďte na Něho, jak na kříži rozpíná ruce své na znamení, že

v lásce své všechny nás objímá a že za všechny nás umřel. Apoštolové opustili všichni Mistrů svého při jeho zajetí. Jeden z nich dokonce Ho zradil, druhý pak třikrát zapřel. Ale když Pán z mrtvých vstal, nevyčítá jim jejich věrolomnosti, nýbrž posílá k nim Maří Magdalskou s touto láskyplnou zvěstí: — Jdi k bratřím svým a pověz jim: Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu. (Jan 20, 17.) — A prvním apoštolem, jemuž se po svém vzkříšení zjevil, byl právě ten, jenž Ho zapřel. Kterak bychom mohli my tak tvrdými býti a nemluvíti s tím, za něhož neváhal Pán umříti?

A konečně pěstovati máte lásku bratrskou, protože jste synové „Boha a Otce, kterýž jest nade všecky, a ve všem, a ve všech nás!“

Vše, co jsem uvedl, jest pouze výkladem slov sv. Pavla. Týž apoštol vytýká význačnější známky křesť. lásky, jakož i způsob, kterým pěstiti dlužno tuto královnu ctností, řka: — Láska trpělivá jest, dobrotivá jest; láska nezávidí, nečiní nic na chloubu, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá, co jejího jest, nevzpouzí se, nemyslí zlého, neraduje se z nepravosti, ale raduje se pravdě; všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká. (1 Kor. 13, 4—7.)

A teď bych se rád stručně dotkl jednoho charakteristického rysu křesťanské lásky, a to rysu, jehož denní obcování od nás vyžaduje. Narážím na křesť. zdvořilost. Úslužnost anebo zdvořilost není plodem umělých předpisů, nýbrž bezděčným projevem pravé dobroty srdečné v slově a činu.

Jak sv. František Sal. podotýká, „se zdvořilostí má se to zrovna tak, jako s pramenitou vodou, jež je tím lepší, čím je čistší, sama v sobě a prosta vší příchuti.“ Krásná postava, jak známo, více poutá, nežli sebe krásnější tvář, ale pěkné způsoby vábí ještě více, nežli krásná postava. Přívětivost a jemné

způsoby jsou nezbytně potřebnými u světského kněze, nemá-li jich, nemálo trpěti bude tím zdárný úspěch činnosti jeho. „Zdvořilost“ — dí lady Montagueova — „nic nestojí, a přece možná za ni všecko koupiti.“

Jest moje pevné přesvědčení, že jedním z nej-osvědčenějších prostředků pro kněze, který si přeje mír a pokoj udržeti jak v domácnosti, tak i ve styku se svými spolubratřími, jest: šetřiti předpisů zdvořilosti a pravidel zevnějšího „decorum“ (slušnosti), arci musí se chrániti, aby v té příčině neupadl v druhou krajnost, totiž: chladnou, škrobenou formalitu.

Učenost a ctnost — praví Samuel Johnson — nikterak nestačí bez šetření pravidel slušnosti uchrániti upřímnost od hrubosti ni sebevědomí a sebeúctu od nadutosti; možno se sterých dopustiti poklesků proti zdvořilosti a proti povinnostem, aniž se v nás svědomí hnulo nebo rozum nás proto káral. (The Rambler.)

Inu, ano — snad mi namítneš — připouštím, že se sluší a patří šetřiti slušnosti a zdvořilosti ve styku s cizími, jakož i s takovými osobami, s nimiž se jen tu a tam stýkáme. Ale co z toho, dbáti týchž pravidel naproti těm, s nimiž se denně stýkáme? — Odpovídám: Právě proto, že se s nimi tak často stýkáš, máš přívětivým a zdvořilým k nim býti. Což není zdvořilost ctností jak společenskou, tak i domácí? A kdo má větší na ni nároky než tvoji spolupracovníci a ostatní členové tvojí domácnosti? Nejvlivnějšími ctnostmi jsou ty, jichž denní život vyžaduje, právě jako voda, vzduch, oheň a světlo jsou nejpodstatnějšími živly života a zdraví. Drahokamy domácí lásky navlečeny jsou jako perly na tenoučkých nitkách, a nitkami těmi jsou zdvořilost a přívětivost. Tak jako náboženství bez vnějších obřadných forem dlouho v srdci neobstojí, tak ani láska v domácnosti dlouho neobstojí beze zdvořilosti a slušnosti.

Bodrá mysl je dcerou nevinnosti a lásky, proto také duše, v níž nevinnost a čistá láska svůj rozbily stánek, bývá zpravidla veselou. — Hlas plesání a spasení ve stanech lidí spravedlivých. (Žalm 117, 15.) Království zajisté boží není pokrm a nápoj, ale spravedlivost a pokoj a radost v Duchu sv. (Řím. 14, 17.) — Tato však bodrota myslí nezáleží v rozmarné, bujné a hlučné veselosti, jež se hnedle vykouří, nýbrž je to mléko mírné přívětivosti, jež nikdy nevysychajícím zdrojem tryská z bodrého srdce, žijícího v pokoji s Bohem a lidmi. Člověka takové bodré myslí nevzruší ni mraky ni slunečno vezdejšího života. — Bohatého i chudého — srdce dobré, každého času obličej jejich veselý jest. (Sirach 26, 4.)

Veselá mysl nemálo přispívá k rozumné radosti ze života. Člověk usmívavého ducha bezděky nás k sobě vábí a poutá, kdežto bezděčně cítíme se odpuzováni morousovitým člověkem.

Veselá mysl propůjčuje jisté pružnosti našemu duchu a jakési vzletnosti a svižnosti našim pohybům. Mrzutost klesá často pod svým břemenem, kdežto bujarého povznášejí svými perutěmi naděje a láska. — Cestou přikázání tvých poběhnu, když rozšíříš srdce mé. (Žalm 118, 339.)

Někteří jsou od přirozenosti veselé letory, jiné kloní se k zadumčivosti, ale bodrou mysl, jako každý jiný návyk, možno vypěstovati a osvojit si.

Děstuj tedy v sobě ducha bodrosti a nechať paprsky jeho rozlévají se po každém příbytku, jehož práh překročíš, abys tam lámal chleba života a skýtal útěchy náboženské, neboť „veselého dárce miluje Bůh.“ Ale předkem a nejprve ozařuj jím členy své domácnosti!

Třebas u nás farní duchovenstvo společně v jednom domě bydlelo, přece za dne málo příležitostí má pohovořiti si, leda při stole. Právě proto měli by

ten krátký čas vyžítkovati k zdravému vzpružení ducha, jako činili první křesťané, kteří „přijímali pokrm s veselím a prostností srdce.“ (Skut. ap. 2, 46.)

Vzdušná a veselá jídelna podporuje tělesné zdraví a srdečný i bodrý při jídle duch podporuje jak tělesné, tak i duchovní trávení; kdežto ponurý, morousovitý a nepřístupný duch škodí jak duši, tak i tělu. — Zapuď zármutek daleko od sebe, nebo mnohé zármutek zahubil, a není užitku v něm. (Sirach 30, 24—25.)

O člověku veselé mysli lze užiti slov Písma sv. (Moudrost 8, 16): — Obcovati s ním nemá hořkosti, ani temnosti bydleti s ním, ale veselost a radost.

Srdečností za-jídelna, snahou zavděčiti se spolustolujícím, vyhýbáním se thematům, jimiž bys mohl uraziti stolní společnost anebo ji popuditi nebo snad dokonce dobrého jména třetího zle se dotknouti, kořeniti-li budeš pokrmy, jichž požíváš, poučným a zábavným hovorem, pak nejen povolíš luku příliš napjatému tělesnou a duševní námahou a vyměníš se spolubratry svými užitečné názory o té neb oné pastorační otázce, nýbrž docílíš také srdečnějšího spolupůsobení v duchovní správě, utužíš svazek bratrské jednoty a dobré vůle mezi sebou a svými spolupracovníky; slovem uskuteční se na tobě a na tvých spoludomácích slovo korunovaného proroka: — Hle, jak dobré jest a jak utěšené, když přebývají bratři v jednotě. (Žalm 132, 1.)



Hlava 11.

O překážkách křesťanské lásky.

III Uvolněna, ba dokonce přetrhána bývají pouta bratrské lásky mezi duchovními jednou z těchto čtyř příčin:

1. Nedorozumění a z toho plynoucí různice a sváry mezi bohoslovci a kněžími přivozeny mohou býti růzností a nesnášenlivostí povah; ty jsou a budou všude na světě. Jsoutě jedni povahy srdečné a sdílné, druzí chladné a zdrželivé; jedni jsou od přirozenosti letory ohnivé a prudké, druzí chladně vypočítavé. Jeden je náchylný k podezřívavosti a svárliivosti, kdežto druhý je mírumilovný a shovívavý. Jeden je surový a nevycválaný (sit venia verbo!), druhý způsobů jemných a slibných. — Totě není veliké umění — praví bl. Tomáš Kemp. — obcovati s lidmi dobrými: totě přirozeně kde koho těší. Každý má rád pokoj a více lásky cítí k těm, kdo jsou s ním stejného smýšlení. Uměti však žiti v pokoji s lidmi tvrdými, nešlechetnými, nekáranými a nám odporujícími, totě veliká milost a velechvalný mužný čin.

Člověk, zvyklý těkati venku a slídit po chybách a nedostacích svého bližního, nemívá kdy nahlédnouti do svého nitra a myslet na polepšení svých vlastních morálních chyb. Uchováme si tedy pokoj nejen v srdci svém, ale i se spolubližními, budeme-li jejich chyby přehlížeti nebo jim je promíjeti, starajíce se přede vším o to, jak bychom se zhostili svých vlastních. Je více nežli pravdě podobno, že co zatím my slídíme po mrvě v oku bratra svého, toho zrovna do očí trká břevno v našem. Zdá-li se nám, že druhdy naší trpělivosti nadužívá, snad jsme mu my nezřídka na větší ještě obtíže.

II. Jinou příčinou nedorozumění a svárů bývají závist a žárlivost. Jeden ze studujících náhodou je snad nadanějším a pilnějším druhých svých spolužáků. Činí ve studiích větší pokroky, profesori věnují mu více pozornosti, více uznání; požívá — zkrátka — větší vážnosti než ostatní jeho spolužáci. A tu začne popichovati toho neb onoho z jeho méně nadaných druhů zelenooká příšera: žárlivost. Zdá se jim, že nejsou po právu oceňováni, že se jim děje křivda. Podezřívají představených ze strannickosti. Shledávají na nadanějším spolužákovi imaginární chyby a pohlížejí na něho jako na svého osobního nepřítele. Začnou mluvit o něm opovržlivě nebo se snaží ubiti jej licoměrnou chválou. Jako závistiví bratři Josefovi podkládají nejnevinnějším jeho slovům jiný smysl a obviňují ho z bezměrné ctižádosti.

Chraňme se žárlivosti, z níž se prýští urážky druhých a mnohá bída naše. — Sv. Pavel napomíná nás, abychom se radovali s radujícími a plakali s plačícími. Než mnohem větší velkodušnost osvědčujeme, radujeme-li se z radosti bližního, než když se s ním sdílíme o jeho žal, jelikož v tomto případě poslušní jsme přirozeného pudu. Aniž jsme si toho vědomi, vedeme si v tomto případě sobecky, ježto si — bezděčně — libujeme v jakési superioritě a ochraně či patronáži těch, jichž litujeme.

Ale radujeme-li se s radujícími, na jevo dáváme nezištnou velkodušnost. A dále, jako víra níže lásky stojí, tak i útrpnost radosti podřaděna jest. Majíce útrpnost s truchlícími, cvičíme se v ctnosti, jež jaksi svázána je s tímto životem pozemským, kdežto láska, jež se těší s radujícími, je ctností, jež v nebesích svého dokonání dochází.

A jakž, není se nám lekat, že zloduch žárlivosti druhdy i v srdcích kněží pod jednou střechou bydlících se zahnízdí? Vždyť může jeden na druhého žárliti,

protože je v osadě oblíbenějším, že má jemnější, zálibnější způsoby, snad také proto, že jeho kázání více vábí, že zповědnice jeho je víc oblehána; zkrátka, že věřící více na jeho služby apelují.

Může i soused na suseda žárliti pro jeho úspěchy v pastorači, pro vyznamenání, jichž se mu za to dostalo nebo dostává od představených jeho.

Než hoříme-li opravdu pro čest boží a pro rozšíření království jeho zde na zemi, potom zajisté radovati se budeme z úspěšné činnosti svého spolubratra jako ze své vlastní. Obchodník sleduje obchodní zdar svého společníka s pocitem téhož uspokojení, jako by jej byl sám uzavřel, poněvadž má stejný na něm zisk s ním. A nemáme-liž i my účastenství v úspěších svých spolubratří, radujeme-li se z nich? Když Josue doslechl, že se některým mužům dostalo podílu v prorockém duchu Mojžíšově, řekl zákonodárci tomu: — Pane můj, Mojžíši, zabraň jim! Ale on řekl: — Co horlíš pro mne? Kdož dá, aby všechen lid prorokoval, a dal jim Hospodin ducha svého? (Num. 11, 28—29.)

A když sv. Jan oznámil Mistru svému, že nedovolil jistému muži ďábelství vymítati, poněvadž nebyl jejich stoupencem, řekl mu Pán: — Nebraňtež mu, . . . nebo kdo není proti vám, s vámi jest. (Marek 9, 38—36.)

Sv. Pavel píše takto o jistých kazatelích, kteří mu záviděli cti a úspěchů jeho: — Což na tom? když jen všelikým způsobem, buď z příležitosti, buď v pravdě Kristus se zvěstuje; i z tohoť se raduji a ještě radovati budu. (Filip. 1, 18.)

Pán náš káral apoštoly, když se mezi sebou přeli, kdo že by z nich byl větší, i udělil jim toto naučení v pokoře: — Kdo větší jest mezi vámi, budiž jako menší: a kdo předchází, budiž jako sloužící. (Luk. 22, 26.) Pýcha — toť kořen závisti. Horlíme ovšem pro čest boží, ale rádi bychom, aby nějaký

paprsek této cti také na nás padl. Slova Páně svědčí nejenom učeníkům jeho, nýbrž slouží i nám výstrahou.

III. Nepřátelství vzniknouti může i z diskuse o theologických otázkách; a třebaš „odium theologicum“ náleželo k vzácnějším podnětům nepřátelským, přece — na druhé straně nedá se upříti, že bývá druhdy až hrůza intensivním a nesmířitelným. Čásek přestávají proucí se na debatování o sporné otázce. Ale po čase stávají se osobními a začnou napadati jeden druhého pohnutky. Stojíce oba v mezích orthodoxních — o tom netřeba hned pochybovati — pohlíží jeden na spornou otázku s hlediska konservativnějšího, druhý však se stanoviska liberálnějšího. Jeden kloní se více ke straně autority, druhý horuje více pro volnost názorů. A tu začne konservativec viniti svého protivníka z radikalismu, tento pak prohlašuje onoho za reakcionáře, zpátečníka.

Na to konservativec honem pokročí dále, začne totiž až příliš průhledně narážeti na bludařství svého protivníka; — totě na ostatek způsob boje hodný názvu mravního „otravování studní.“ Svobodářsky smýšlející nemešká oplatiti komplement, potitulovav soka „zkostnatělým copařem.“ A stoupenci obou — kterak by ne? — příkládají statečně polínka, jen aby oheň nepotuchl. Bojiště tohoto slovního zápasu teprve se pořádně rozšíří, zmocní-li se debaty denní listy, jež mnohdy, nestarajíce se zjistiti napřed základní basi diskuse, celý spor rozhodují „ex cathedra“ dle svého osobního názoru. Jakmile se sokové jednou dostanou na veřejné moře povšechné kontroverse, potom náramně obtížno bývá jim svést diskusi opět tam, odkud vyplula, a ještě nesnadnějším se sbíratí větrem rozptýlené peří

Sv. Pavel takto líčí svárlivého: — Jest pyšný, a nic neumí, ale jest chorobný při otázkách a hádkách

o slova, z kterýchž pocházejí závist, svár, rouhání, zlá domněnka, hádky lidí na mysli porušených a pravdy zbavených. (1 Tim. 6, 4—5.) I napomíná potom Timothea: — Bláznivých a nekázaných otázek se varuj věda, že plodí sváry. Nesluší na služebníka Páně vaditi se, ale aby byl tichý ke všem, způsobilý k učení, trpělivý, jenž by s mírností trestal ty, kteří se protíví pravdě. (2 Timoth. 2, 23—25)

Diskuse o theologických otázkách nejsou samy o sobě škodlivy, naobrat ony svědčí o zdravé duševní činnosti, o horování pro věc pravdy. Ale aby prospěšnými a poučnými se staly, třeba, aby účastníci jejich vedení byli jediné a pouze láskou k pravdě. Náhledy své mají přednášeti s klidem a umírněností; mají se s věrností co nejsvědomitěji držeti sporné otázky, a nezamotávati zatahováním do debaty věcí vedlejších, s hlavní otázkou nesouvislých. Za debaty mají jednati vždy s oponentem laskavě a zdvořile, nepodkládati mu nikdy nekalých, špatných motivů. Jakmile uznamenají, že diskuse ohrožuje křesť. lásku, okamžitě mají jí nechat; zkrátka: heslem jejich má býti sv. Vincence Lerinského: — In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas.

Různost mínění — píše kardinál Newman — byla vždycky v Církvi a bude vždycky, a křesťané přestali by žíti duchovní a rozumový život, kdyby takových sporných otázek mezi nimi nebylo. Totě údělem „církve bojující.“ Žádná lidská moc toho nezabrání; a kdyby se o to pokusila, docílila by toliko pouště, již by mohla na nejvýše přezvati „mrtvou krajinou.“ — Ale myšlenka ta mne neznepokojuje ani starosti mi nepůsobí. Proč? Poněvadž Bůh tomu nechce. Jeho vůlí jest, abychom se touto růzností mínění v křesť. lásce cvičili. Já si arci přeju žíti, pokud možná, se všemi svými přátely v dobré shodě, ale jdou-li oni přese všechno moje úsilí dále, než já, nebo

zůstávají-li za mnou, nemohu toho změnit a lehce to nesu. (Dopis W. G. Ward-ovi)

Advokáti a státníci zachovávají zpravidla i za nejprudší debaty slušnost a zdvořilost, jež zasluhuje našť chvály a napodobení. Zřídka se stává, aby srážkou z povolání utrpěly i jejich přátelské styky osobní. William Wirt, proslulý právník Marylandský, utkal se jednou za přelíčení velice ostře s Danielem Websterem z Bostonu. Ale jakkoliv se rozcházeli v názorech o otázkách národních a politických a jakkoliv se přímo vášnivě oba zastávali svých klientů, přece psal Wirt domů, že se mu dostalo od p. Webstera nejsrdečnější pozornosti a nejvroucnějšího přijetí, že si lepšího nemohl ani myslet.

Slyšel jsem jednou v senátě (sněmovně) řeč p. Blaine-a, v níž ostře útočil na politiku demokratické strany. Po řeči však odebral se na druhou stranu sněmovny a pustil se do přátelského hovoru s jedním z vůdců demokratů. Setkav se večer s p. Blainem, netajil jsem se před ním svým podivem, že tak důvěrné styky udržuje se svým politickým odpůrcem. — Inu — na to on — to, co si řekneme ve svém úředním povolání, nemůže přece na úkor býti našemu osobnímu přátelství.

IV. I národnost může býti (a bohužel jest!) na závadu křesť. lásce mezi bohoslovci a kněžími. — Kdo pohrdá nebo tupí svého spolubratra, protože jiné jest národnosti, než on sám, ukazuje nejen svou hloupost, ale i špatnost srdce.

Či nebyla hlava Církve sv. — Ježíš Kristus cizozemcem? A přece jsem nikde nečetl, že by se byli křesťané ať už té či oné krajiny hanbili za Zakladatele křesťanství, že byl jiné, než oni národnosti. Zavrhli snad Římané učení apoštolů, protože nepocházeli z „patricijského rodu římského?“ Odepřeli snad Korinťané a Atheňané poslouchati kázání Pavlova, protože

pocházel rodem z Tarsu? Vážili si snad Antiochenští Petra proto méně, že byl Galileanem? A nemilovali snad Efesští Jana, Miláčka Dáně, třebaš že byl Židem? Anglie s láskou přijala svého apoštola Augustina, třebaš že jí poslán byl z oné strany „Kanálu“. A Irové ctí sv. Patrika zrovna tak, jako by byl rodákem „zeleného ostrova.“ Němci pak váží si svého Bonifáce, ač byl rodem Angličan, a ve Francii jedna z nejvelikolepějších svatyň jejích zasvěcena je sv. Owenovi, Irovi rodem. Sv. František Xav., apoštol Indů, byl Španěl. A jméno P. de Smeta, Belgičana, blahoslaví indiánské čeledi severoamerické.

Křesťanství není vázáno na žádný kraj. Kdyby tomu tak bylo, nebylo by se nikdy po všem světě rozšířilo.

Církev Kristova jest svou bytností katolickou, t. j. pro všechny země a všechny národy, a pouto bratrství mezi jejími posvěcenými syny není omezeno ani říšskými celníky ani národnostním ohraničením. Já sdružen jsem se všemi Američany svazky občanskými a vlasteneckými, ale se všemi katolíky spojuje mne svazek víry, naděje a lásky. Sdružen jsem se všemi knězi ještě těsnějším poutem apoštolského bratrství, jímžto jsme všichni učiněni „spolu-sluzebníky Kristovými a rozdavači tajemství božích.“

Mohl-li Dán náš ostřeji vytknouti ohromný rozdíl mezi „sekcionalismem“ židovského kněze a mezi všechny objímajícím posláním křesťanského sluhý božího, než jak učinil předobře známou parabolou o milosrdném Samaritánovi? Pomoci a útěchy dostávalo se od židovského kněze jenom jeho spolu-rodákům. Ale bratrské lásky a vlídnosti přátelské má se od křesťanského kněze dostávat všem národům. Věru nechápu, kterak může katolický kněz s rozvážením čísti tuto parabolou, a nezardíti se hanbou až po uši nad svým obmezeným duchem výlučně národ-

nostním, jímžto z lásky své vylučuje spolubratra kněze, protože se ten náhodou narodil v jiné zemi nebo že jeho mateřštinou jest jiný jazyk než jeho.

Ke cti našeho (amerického) katolického kněžstva třeba říci, že se v řadách jeho nikdy nejevila taková „sekcionalská“ animosita, jako mezi sluhy různých protestantských vyznání. Nejlépe se to osvědčilo za války občanské.

Neznám lepšího prostředku k šetření národnostních předsudků nad spolubydlení studujících různých národností pod jednou střechou.

Alumnové Marianského semináře v Baltimoru tvoří, bych tak děl, malý svět národností, ale dosud jsem neslyšel, že by z národnostních příčin nějaké sváry nebo různice mezi nimi byly vypukly. Naopak, tato různost původu jejich jenom prohlubuje a rozšiřuje vzájemné sympathie mezi nimi a zbavuje je známky úzkoprsosti a provincialismu charakterisující ty, kteří nikdy nepřekročili hranic svého rodiště a neobcovali s jinými lidmi, leda s rodáky svými.

Obědval jsem jednou ve společnosti kněží, kteří náleželi čtrnácti různým národnostem, ale právem možno bylo o nich užiti slov Žalmistových: — Hle, jak dobré jest a jak utěšené, když přebývají bratři v jednotě!

Tak druhové-li spolu pevně drží, navždy království obstojí. (Perikl. II. jed.)

Závěrkou této kapitoly pokusím se načrtnouti podobiznu vzorného křesťanského studujícího.

Vzorný student je vždy vítaným hostem u svých spolužáků. On — nevědomky — šíří slunečno kolem sebe. Mluví otevřeně a upřímně, ale nikoliv jako by s kazatelny neb „ex cathedra.“ Nedělá němého, ale také ne unavujícího žvanila. Je pozorným posluchačem, jakož i zajímavým vypravovatelem. Nevyhledává sporů, ale neleká se vědecké diskuse. Duchaplně debatuje

o sporných otázkách, neztrácejí nikdy při tom klidnosti. Čelí vývodům protivníka svého, chrání se upadnouti v obecnou chybu státi se osobním anebo napadati jeho pohnutky.

Dovede býti veselým a zábavným, aniž kdy klesne ke hrubosti, šaškářství nebo neslušnosti. Má dar baviti bez urážení. Šípy vtipů jeho nepozůstávají po sobě ran. Nikdy neurazí úmyslně, a toliko zřídka nechtě, citů druhých. Nehorší se pro odpor mu kladený aniž hned hoří pro nevinný žertík, naopak spolu s jinými směje se na svůj účet. Ví, že láska nemyslí zlého, aniž podezřívá. Nikdy nebude vypravovati dále příběhu, jímž by druhého uraziti nebo potupiti mohl. Ne, on nevede dále elektrického proudu pomluvy, nýbrž zisoluje jej v prsou svých.

Dobytým vítězstvím ať už na hřišti nebo na závodě věd nikdy nezpychá, porážkou nezmalomyslní. Jásá s vítězem, útrpnost má s poraženým a vzpružuje slabé a bojácné. Umí pochváliti přítele, aniž mu lichotí, a pokárati ho, aniž ho zarmout. A poněvadž pravé přátelství se zakládá na ctnosti, křesťanský student nikdy nebude přátelství obětovati pravdu a čest. Říditi se bude vždy zásadou Aristotelovou: — *Amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica veritas*. Je přesný v dodržování úmluv, stojí v slově daném a dochvilný v placení svých dluhů.

Chrání se vší strannickosti; třeba byl několika málo přátelům více nakloněn, přece má ke všem laskyplné srdce. Nikdy není pro Pavla ani pro Apolla, ale vždy a všude pro Krista.



Hlava 12.

O duchu chudoby.

Kdyby blahobyt něčím přispěti mohl ku pokoji a štěstí nebo k pravé slávě kněžství a ke spáse duší, zajisté byl by Kristus Pán vyvolil sobě život bohatý a nádherný a také apoštolům byl by jej doporučil.

Ále zkušenost devatenácti věků s dostatek prokázala, že duchovní, kteří na ujmu vyšších a světlejších statků celým srdcem svým se vrhli na „shrabování peněz a statku“, nikdy šťastnými nebyli aniž větší úcty u lidu došli, stavše se majetníky značného jmění časného. Kde by také, když „opustili studnici vody živé a vykopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, kteréž nemohou držeti vody!“ (Jerem. 2, 13.)

Víme, že se Kristus Pán narodil v chudobě největší. Od svého dětství až po svou smrt na dřevě kříže zbaven byl netoliko všeho nadbytku, nýbrž i mnohých příjemností života. Mohlť o Sobě říci, čeho ani mnozí tuláci a žebráci o sobě tvrditi nemohou: — Lišky doupata mají, a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kdeby hlavu sklonil. (Luk. 9, 58.) Neměl ani domu ani sadu, ni vinohradu ni rolí. Tak tak že tím, co měl, uhájil svého a svých učeníků živobyť. Známo, že jednou neměl ani drachmy, aby zapravil za sebe a Petra poplatek chrámový. Sv. Pavel dí, že Ježíš Kristus, „jsa bohatým, učiněn jest pro nás chudobným, abychom my chudobou jeho zbohatli.“ (2 Kor. 8, 9.)

Ve svém kázání horském blahoslaví na prvním místě dobrovolnou chudobu: — Blaženi chudí duchem, neb jejich jest království nebeské. (Mat. 5, 3.)

Velcí proroci starozákonní Eliáš a Eliseus, Isaiaš a Jeremiaš vedli život co nejstrožší a nejchudší. Pokrm jejich byl prostý a nuzný; oděv jejich drsný

a chatrný; neměli též stálého přebývání. Dle slov učitele národů: — Chodili v kožích ovčích a kozelčích trpíce chudobu, jsouce sužováni a trápeni, jichžto svět nebyl hoden, bloudíce v poustínách, v horách a jeskyních, i v doupatech země. (Žid. 11, 37—38.)

Sv. Jan Křtitel, předchůdce Páně, neměl ani bohaté garderoby ani vybraného stolu. Šat jeho skládal se z velbloudí kůže a pokrmem jeho byly kobylky a med lesní.

Evangelium vypravuje nám, že „šel jednou Ježíš v sobotu obilím, a učeníci jeho, lační jsouce, počali trhati klasy a jísti.“ (Mat. 12, 1.) Jak výmluvně staví nám tento příběh na oči, jak nuzný asi život vedli apoštolé, když za chůze obilím žvýkáním obilných zrněk hleděli hlad svůj ukojiti! Jak zřídka nucen bývá i nejchudší z našich missionářů s lačným žaludkem konati svou denní obchůzku!

Když chromý od narození u brány chrámu jerusalemského prosil Petra a Jana o almužnu, řekl mu Petr: — Zlata a stříbra nemám, ale co mám, to tobě dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a choď! (Skut. ap. 3, 6.) Jak vznešena jest apoštolská chudoba sdružená s apoštolskou mocí!

Sv. Tomáš Ākv. navštívil jednou papeže Innocence IV., náhodou ležela právě v té hromada zlaťáků na stole papežově. Sv. otec, ukazuje na ně, poznámenal žertovně: — Jak vidíš, bratře Tomáši, já nemohu se sv. Petrem říci: Zlata a stříbra nemám. — „Máte pravdu — v odvěť dal skromně andělský učitel — však také vaše Svatost nemůže s Petrem říci: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a choď! (Saint Jure: L'homme religieux.) Ā sv. otec pokorně vyznal, že Petr větší poklad měl.

Sv. Pavel, mluvě o sobě a o ostatních apoštolech, píše: — Āž do této hodiny i lačníme i žízníme, i nazí jsme, i poličkování býváme, ani jistého místa ne-

máme, a pracujeme dělajíce rukama svýma. (1 Kor. 4, 11—12.) A na jiném opět místě dí: — (Jsme) jako smutní, ale vždycky se radující; jako potřební, mnohé pak obohacující; jako nic nemající, ale všemi věcmi vládnucí. (2 Kor. 6, 10) A v listě svém I. k Soluň. (2, 9) píše: — Pamatujete zajisté, bratří, na práci naši a únavu, nebo ve dne i v noci pracující, abychom žádného z vás neobtěžovali, kázali jsme mezi vámi evangelium boží.

Zdá-li se pravděpodobným, že by náboženský převrat XVI. stol. byl v Anglii tak velikého rozmachu dosáhl, kdyby ohromné bohatství a veliké statky některých duchovních a církevních ústavů nebyly dráždily a lákaly krále a dvořanů jeho?

Odříkání a námahy, jež bylo tak mnohým průkopníkům biskupům a missionářům ve Spojených státech amerických snášeti, lze označiti věrným odleskem života samých apoštolů Páně.

Když P. Gabriel Bruté (potom biskup Vincenneský) působil jako missionář v Emmitsburgu (Maryland), chodíval pěšky odtamtud do Baltimoru na šedesát (angl.) mil vzdáleného. Kousek kůrky, již v kapse nosíval, a sklenice vody bývaly jeho jediným na té apoštolské cestě osvěžením a občerstvením.

Znal jsem na Karolinách missionáře, kteří byli nuceni na zádech nositi si svou kapličku, t. j. bednu s posvátnými rouchy a nádobami, když hory slézali a údolími se brali za rozptýlenými ovečkami stáde svého. A při tom někdy nevěděli, najdou-li kde přístřeší nebo dostanou-li kde jaké sousto A tyto útrapy tělesné zvyšovalo ještě více podezření. ano, zjevné nepřátelské smýšlení protestantského obyvatelstva, tehdy zvláště proti katolicismu zaujatého.

Jistý kněz ze severní Karoliny říkával žertem, že by ani nemohl dopustiti se těžkého hříchu, jelikož očistiti se hned z něho ve svátosti pokání bylo by

mu nemožno, poněvadž nejbližší soused (kněz) byl od něho přes sto mil vzdálen.

D. Jakub A. Walter, jenž r 1894 ve Washingtoně zemřel, byl 40 let knězem, a když umíral, byl právě tak chudý, jako v den své ordinace. Když byl farářem (rectorem) u sv. Patrika (ve Washingtoně), značné sumy peněz prošly rukama jeho, ale ani centíku (= 10 hal.) neuvízlo v nich. Rozdal vše chudým, sirotkům, zvláště podporoval poctivé, ale potřebné uchazeče o nějaké postavení u vlády, kteří denně pomoci jeho se do-prošovali. Ač byl na nejvýše pohostinným, když ho ten aneb onen ze spolubratří navštívil, přece jeho vlastní pokoj ničím se nelišil od pokojíku bohoslovceva.

Navštívil jsem některé missionářské stanice v Novém Mexiku a mluvil jsem také s missionáři z Alasky. Muži ti plní sebezapření zříkají se všech vymožeností civilisace. Sdílejí se o chudobu a o prostou, nezřídka odpornou potravu s kmeny, jimžto evangelium zvěstovat poslání byli.

Ohromné příjmy a na jevo dávání jakési knížecí nádhery a pompy u některých církevních hodnostářů evropských lze snadno vysvětliti, když ne vždy omluviti. Za dob, kdy „meč“ a „kropáč“ svorně spolu vládly, neurážel se lid ani se tomu nedivil, když duchovní hodnostáři pozemských statků nabývali a poněkud vyrovnati se snažili ve příčině pozemské moci (grandeur) vrchnostem světským.

U nás, kde Církev od státu jest odloučena, kde republikánská prostnost panuje, kde necení se vznešenost Kristova representanta dle jeho společenského stupně ni dle jeho příjmů, nýbrž jedině dle lesku a jasu, jaký svými ctnostmi kolem sebe šíří, něco takového není vůbec možno.

Jaké praktické důsledky plynou z ducha evangelické chudoby?

1. Evangelická chudoba žádá od nás především rozumné šetrnosti. Máme se pokládati spíše za správce, nežli za neobmezené pány toho, co máme. Jak skvostné naučení o prostotě života a skromnosti (frugality) tají se v evangelickém vypravování o rozmnožení chlebů na poušti! Pět ječných chlebů a dvě rybiček rozmnožil Pán tak zázračně, že stačily k nasycení pěti tisíc mužů, žen a dětí v to nepočítaje. Byly to předně chleby ječné, obyčejná strava obecného lidu, proti chlebům pšeničným, jichž tehda jenom zámožnější třídy požívaly. Z toho můžeme usuzovati, že to bývalo také obvyklou krmí učeníků Páně, jelikož jenom tento druh chleba u sebe měli. Po druhé velí Bůh, Spasitel náš, nekonečný ve své tvůrčí moci, který zemi plodnost dává, který po čtyřicet let krmil syny israelské na poušti, aby zbylé drobty sebrány byly, „aby nezhynuly.“ Není nikterak víře nepodobno, že se Pán sám, jakož i učeníci jeho potom těmi drobty živili.

Āle Bůh uchovejž, aby se naše šetrnost zvrhla v lakotu nebo aby načichla skoupostí, takže bychom se jí snad dokonce ohrazovali proti svaté povinnosti pohostinství, v Písmě tak důrazně doporučovaného! Skoupost není šetrnost! — Ten onen kněz může opravdu chudobným býti, a přece jako Jidáš stravován býti neřestí lakoty. Ā naopak jiný může v nadbytku zrovna tonouti, a přece míti vznešeného ducha odtrhnutí se od statků pozemských jako sv. Karel Boro-mejský. Pravá chudoba ducha záleží v omezování samá sebe (totiž potřeb našich) a ve šlechetné štědrosti, když křesťanská láska žádá. Sv. Āugustin dí: — Bůh posuzuje chudobu toho kterého člověka dle smýšlení srdce jeho, a ne dle jeho pokladnic Bůh nehledí na statek, nýbrž na přilnulost k němu.

Sv. František Sal. měl v Ānnecy veliký dům. Āle zpravidla obýval chudičkou světničku, již nazýval

„Františkovou komůrkou.“ Pro hosty měl však připravenou jinou, prostrannou a co nejlépe zařízenou komnatu, jíž říkal: „biskupský pokoj.“

Znám-li jest duchovní jako muž prostého a střídmeho způsobu životního, budou slova jeho, jimiž farníky své nabádá k trpělivosti v utrpeních a k snášení nedostatků, daleko větší váhu míti, než kdyby o něm šel hlas, že hromadí bohatství na bohatství a že vede rozmařilý život.

2. Duch chudoby žádá po nás dále, bychom trpělivě, ano s radostí snášeli nedostatky a nepříjemnosti s úřadem naším snad spojené. Šťasten ten, kdo si dovede zachovati onen duševní klid, jakým se vyznačoval učitel národů ve všech případech svého klopotného života! Vyznává o sobě (v listě k Filip. 4, 11—15): — Já se naučil dost míti na tom, co mám. Umím i se uskrovniti, umím i oplývati: (všudy a ve všech věcech vycvičen jsem) i nasycen býti, i lačněti; i oplývati, i nouzi trpěti. — Bůh dejž, aby každý kněz podobně spokojen byl se svým místem, ať už ono výnosné jest anebo chudobné, ať hustě nebo řídce zalidněno, ať na venkově nebo v městě se nalézá!

Znal jsem mladé advokáty a doktory, kteří po vybytých zkouškách, když svou životní dráhu nastoupili, několik let v poměrech přímo bídnych ztrávili; oněm nedostávalo se klientů, těmto zase pacientů. Jestliže tito lidé bez reptání dovedli po leta nouzi a bídu snášeti; jestliže uměli heroicky čeliti chladnému a s nimi nesympatisujícímu světu, v němž přátelíčka neměli, jenž by je vzpružoval, ani příznivce, jenž by je byl doporučil přízni obecenstva, pak věru neměli by teprve mladí kněží, kteří přece slouží Pánu odumřevšímu světu, místa dávati nespokojenosti a nářkům, když ve svém povolání na obtíže narazí.

Generál vybírá si nejstatečnějšího a nejneohroženějšího mezi důstojníky pro nebezpečné a obtížné

místo. Podobně vykazuje biskup nezřídka nejchudší a nejnamahavější štaci nejobětavějšímu a nejskromnějšímu knězi, jenž ochoten jest nésti břímě chudoby a nepříjemností životních; víte dobře, k jaké škodě by farnosti bylo, kdyby jí poslal kněze pohodlí zvyklého a bojícího se krušné práce a tělesných klopot. Jakou útěchou jsou takové šlechetné duše svému vrchnímu pastýři! Jak drahocennými jsou v očích jeho!

Nestěžují si, nedostanou-li plného platu, kněžím obvykle poukázaného. Jako apoštolé těší se ze svých útrap a pohrdají takřka nepříjemnostmi stavu svého. Jsou zpravidla nejšťastnějšími a nejspokojenějšími lidmi na světě, poněvadž se těší z lásky svých oveček a ze svědectví dobrého svědomí, což dražší jest nad všeliké zlato a stříbro.

Kdy bylo takovým sluhům božím trpěti nedostatkem potřebných k živobytí věcí? Kdy se octli tak v úzkých, jak mnohý mladý právník, lékař anebo spisovatel? Věřící zpravidla rozdělili by se o poslední groš se svým obětavým duchovním otcem. Nemusí-liž i ten nejchudší dělník na vinici Páně totéž odpověděti apoštolům, když se jich Mistr jejich ptal: — Když jsem vás poslal bez měšce a bez mošny a bez obuvi, zdali jste v čem nedostatek měli? A oni řekli: V ničem (Luk. 22, 35 — 36.)

3. Jestli známkou velikého sebezapření, jakož i křesťanské uhlazenosti (způsobnosti), zachováváme-li svatou lhostejnost ve příčině předložených nám krmí a dovedeme-li se přizpůsobiti okolnostem, v nichž se právě nalozáme. Jednáme tu dle příkazu Páně: — V témž domě ostaně, jedíce a pijíce, což u nich jest. (Luk. 10, 7.) — Nechtějmež nechutného a málo vábného jídla ještě nezáživnějším činiti zalévající je octem nespokojenosti, naopak hledme mu chuti dodati dobrým humorem a přívětivostí! Nestěžujme si nikdy do pokrmů nám předložených, tím méně o nich vtipkujme!

Kristus Pán osvědčil naprostou lhostejnost jak proti bohatému, tak i proti chudičkému stolu. Dnes častuje Ho Zacheus nejvybranějšími pokrmy, ale zítra už přestává i s učeníky svými na ječném chlebě a rybách. Všude chová se jako gentleman v nejplnějším a nejvznešenějším slova toho významu. Nikdy nezavádí řečí o jídle, leda když od něho jako od východiště zapřádá hovor o vyšších themech.

Ovšem neskládá světský kněz žádného slibu chudoby. Než rovněž jisto jest, že při ordinaci volí si Pána za „díl dědictví svého.“ Právem možno aplikovati na něho slova prorokova svědčící starozákonním kněžím: — Nebudou pak míti dědictví, jáť jsem dědictví jejich, a vladařství nedáte jim v Israeli, nebo já jsem vladařství jejich. (Ezech. 44, 28.) — Sv. pak Ambrož dí: — Kdo Boha má za díl dědictví svého, ten stává se majetníkem veškeré přírody, poněvadž s Pánem svým stává se pánem všehomíra. — Má tedy pánem býti, a ne otrokem bohatství!

A třebaš nesnadným, ba zrovna neuskutečnitelným bylo zachovati se do slova dle příkazu Páně: — „Nic neberte na cestu, ani hůlky ani mošny, ani chleba ani peněz.“ — (Luk. 9, 3), přece zásada o sebezapírání těmito slovy vyjádřená vždy platnost svou má. Slova ta mají nás aspoň pamatovati, že On jest holí, o niž se opíráti, chlebem, jímž se sytiti, a pokladem, jehož si nade všechny světa poklady vážiti máme.

Dobře by učinil každý bez rozdílu kněz, kdyby dobře povážil, co sv. Pavel Timoteovi, svému učeníkovi, napsal: — Jestli pak zisk veliký pobožnost s dostatečností. Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, bez pochyby že také nic odnésti nemůžeme. Ale majíce pokrm, a čím bychom se odívali, dost na tom mějme. Nebo kteří chtějí zbohatnouti, upadávají v pokušení a v osídlo ďáblovu a v žádosti mnohé neužitečné i škodlivé, kteréž pohřžují lidi v zahynutí

a zatracení. Kořen zajisté všeho zlého jest žádostivost, již někteří puzeni pobloudili od víry a uvedli se v bolesti mnohé. Ale ty, ó člověče boží, varuj se toho, následuj pak spravedlivosti, pobožnosti, víry, lásky, trpělivosti, tichosti. (1 Timot. 6, 6—11.) — Blahoslavený bohatý — a já dím: trojnásobně blahoslavený kněz, kterýž nalezen jest bez poskvrny a kterýž po zlatu nepostoupil, aniž doufal v penězích a pokladech. Kdo jest ten, a budeme jej chváliti? Neboť učinil divné věci v životě svém. (Sirach 31, 8—9.) Bude jemu sláva věčná. (Ibid. 10.) Tak vzácnou a vznešenou je ctnost odtržení se od statků pozemských, že majetník její, jak Písmo sv. dí, divy, ano — zázraky milosti činiti bude. — Šťasten kněz ten, který se Šalomounem z upřímného srdce říci může: — Žebroty ani bohatství nedávej mi, ó, Pane! Uděl toliko potřebných věcí k živnosti mé. (Přísl. 30, 8.)

Třetí obecný sněm Baltimorský, jakož i III. provinc. sněm New-Yorský kladou co nejdůtklivěji na srdce kněžím, aby neopomenuli za jasného a zdravého rozumu učiniti svou poslední vůli. Tak budou moci podle svého nejlepšího svědomí a vědomí a bez jakéhokoliv nátlaku učiniti pořízení o majetku svém. Tím ale také předejdou nákladné a pohoršlivé spory soudní a umožní vykonavateli poslední vůle ohraditi se proti jakémukoliv směšování důchodů církevních s jejich soukromými.

Má-li sluha boží nu sklonku svého života nějaký majetek, dobude si požehnání nebes, díky svých osadníků a chvály u všech dobrých lidí, odkáže-li jej zbožným nebo dobročinným účelům, pamatuje na své příbuzné a domácí svým požehnáním a skromnými důkazy dětinné nebo bratrské lásky.

Naopak není pohoršlivější podívané, než když zámožný kněz umře a vše, co má, zanechá rodině

své. Neporušuje tím sice přísné spravedlivosti, ale zdali nehřeší proti svému svědomí jako katolický kněz?

A zdali nezarmucuje takovým činem svých farníků a zdaž neukládá jim, aby z křesťanské lásky mlčeli, kdyžť oni tak rádi by ho s chválou vzpomínali? A konečně zdaž nevyzývá tím také veřejnosti, by o něm nepříznivě — a kdyby jenom o něm! — soudila?

Končím slovy kardinála Manninga: — Pro každého katolického kněze jest věcí cti, aby z tohoto světa odešel bez hříchů, bez dluhů, ale také bez jakéhokoliv bohatství ve službě boží nabytého.



Hlava 12.

O kněžské čistotě.

Čistota je nejskvostnější, nejvýznačnější ozdobou katolického kněze. Byť měl víru Abrahamovu, moudrost Šalomounovu, zbožnost Davidovu, horlivost Eliášovu, trpělivost Jobovu, apoštolskou neohroženost Křtitelovu a výmluvnost Pavlovu, přece neúplným bylo by jeho duchovní odění, kdyby nebylo korunováno přilbou kněžské čistoty. Všecky shora vyjmenované dary a milosti zvláštního jasu a třpytu nabývají oslonou aureolou, neposkvrněného života.

Služebník boží má býti čist dle těla. — Protož prosím vás, bratří, skrze milosrdenství boží — píše sv. Pavel Římanům (12, 1) — abyste vydávali těla svá v oběť živou, svatou, Bohu libou.

Cudným má býti v řečech svých a hovoru svém. — Smilství pak a všeliká nečistota nebo lakomství nebuď ani jmenováno mezi vámi, jakož sluší na svaté; aneb mrzkost nebo bláznové mluvení neb šprýmování.

(Efes. 5, 3—4.) — Nyní však složtež i vy všechno to: . . . mrzkou řeč z úst svých. (Kol. 3, 8.)

Kněz nemá nikdy pro zábavu pouštět se do řeči nebo vyprávění anekdot, jež nemravností zavánějí, neboť slova jeho, třebaš jemu samému zdála se bezúhonnými, mohou urazit jemnocit druhých. Řtové, již jsou posvěceným nástrojem evangelia Kristova a jež denně barví krev Beránkova, nikdy nemají býti poskvrněni neslušnou řečí. Zajisté že pole pro veselou a poutavou zábavu dost je prostranné; netřeba tedy přeskakovati na zapovězené území.

Kněz má býti čistého srdce a ducha. — Blažení čistého srdce, neb oni Boha viděti budou. (Mat 5, 8.) Čistota srdce osvěcuje ducha při rozjímání o Bohu a o nebeských pravdách; kdežto smyslnost zatemňuje rozum, neboť „tělesný člověk nechápe těch věcí, které jsou Ducha božího.“ Sv. Tomáš dí: — Dokonalost rozumové činnosti u člověka záleží v jisté „abstrakci“ od přeludů a příznaků smyslných věcí; a proto čím svobodnějším jest duch člověkův od těchto příznaků, tím schopnějším se stává pozorovati duchovní věci. Zatemnění ducha pochází od tělesných pochetí. Čistota naopak uschopňuje neobyčejně člověka k rozumové činnosti. (2. 2. q 15 a 3.)

Čistota srdce osvěcuje netoliko rozum, ale ona jest zároveň zřídlem niterné radosti a duševního klidu, ježto tlumí vášně; kdežto nečistota je matkou trudnomyslnosti.

Než nejenom zjevný skutek nemravný, nýbrž i nesvatou myšlenku, jakož i zalíbení v hříšném činu zatracuje Zákonodárce, zpytující srdce a ledví naše. Díť Pán náš: — Každý, kdožby pohleděl na ženu ku požádání jí, již scizoložil s ní v srdci svém. (Mat. 5, 28.) A v knize Přísloví (15, 26.) čteme: — Ohavností (jsou) Hospodinovi myšlení zlá, ale čistá řeč nejpekněji potvrzena bude od něho. — Řeč naše jest

ohlasem našich myšlenek. Je-li srdce naše neposkvrněné, budeme řečí svou jiné vzdělávati, neboť „z plnosti srdce ústa mluví.“ — Nevíte, že chrámem božím jste a že Duch boží přebývá ve vás? — píše sv. Pavel. (1 Kor. 3, 16—17.) — Jestliže pak kdo chrám boží poskvrní, toho zatratí Bůh; nebo chrám boží jest svatý, kterým jste vy. — Jestliže křesťané laici, neboť jim slova ta napsána byla, měli býti čistého srdce, poněvadž jsou chrámem božím, jak teprve neposkvrněnou má býti duše knězova, jenžto jest svatostánkem božím! — Jaké to štěstí — volá sv. František Sal. — zachováváme-li dobrovolně i v tomto životě čistotu, jižto andělé a blažení duchové v nebesích zachovávají! Ctnost tato je tak vznešena, že činí duše bílými jako lilie a čistými jako slunce. Ona posvěcuje tělo a zjednává mu té neocenitelné výhody, že se může zcela a úplně věnovati božské Velebnosti a tedy říci: Srdce mé a tělo mé zplesalo v Bohu živém.

Příklad a naučení Pána našeho jsou nám nejúčinnější pobídkou k životu cudnému. Narodil se z panenské Matky. Vedl život ustavičné čistoty. Za předchůdce svého zvolil si panického Jana Křtitele. Miláčkem jeho mezi apoštoly byl panický apoštol Jan, a panického Josefa dal Matce své — za snoubence.

Pozoruhodno jest, že Pán Ježíš, který snesl nadávky jako: rouhače, rušitele a hanobitele soboty, buřiče, žráce a pijana, lháře, podvodníka, nikdy nedopustil, aby porokem nemravnosti postižen byl.

A hle, podobně dopustil, by učeníci jeho propadli hříchu ctižádosti, lakoty, mravní zbabělosti, věrolomnosti a prorady, ale od hříchu nečistoty uchránil jich.

Nejenom že si zvolil zdrženlivé muže za své učeníky a nástupce za svého pozemského poslání, nýbrž On je též povýšil za své milé společníky a za přístojící trůnu svého v království nebeském. —

A viděl jsem, a aj, Beránek stál na hoře Sion a s ním sto čtyřycet a čtyry tisíce... A zpívali jako píseň novou před trůnem,... a žádný nemohl se naučiti té písni, jedině těch sto čtyřycet a čtyry tisíce. Toť jsou ti, kteří se ženami nejsou poskvrněni, nebo panicové jsou; i následují Beránka, kamžkoli jde. (Zjev. 14, 1—3—4.)

Zvolivše si život zdrženlivosti, povznášíme se už teď k slavnému a věčně trvajícimu životu v nebeském ráji, kde svatí „se nebudou ani ženiti ani vdávati, ale budou jako andělé boží v nebi.“ (Mat. 22, 30.)

Cudný a čistotný život jest u kněze požadavkem jeho svatého povolání. — Toť jest zajisté vůle boží, posvěcení vaše, abyste se zdržovali od smilství, aby jedenkaždý z vás uměl nádobou svou vládnouti v svatosti a ve cti, ne v náruživosti žádosti... Nebo nepovolal nás Bůh k nečistotě, ale ku posvěcení. (1 Soluň. 4, 3—7.) Tak-li přísně apoštol přikazuje čistotu křesťanům vůbec, oč přísněji a důrazněji požadována musí býti tato ctnost od pomazaného sluhu Páně, jenž se slavným slibem při svém posvěcení zavazuje k ustavičné čistotě, jenž denně se svatými věcmi do styku přichází a jenž jiným má býti živým příkladem čistého života!

Očistte se, kteří nosíte nádobí Hospodinovo. (Isaiáš 52, 11.)

Tak-li přikázáno bylo kněžím starozákonním, čím více zavázáni jsou k čistotě novozákonní kněží, kteřížto denně neposkvrněného Beránka obětují a v pozdvižených rukou svých drží kalich spásy, obsahující v sobě neposkvrněnou krev Kristovu!

Ruka Hospodinova zasáhla okamžitě a hrozně trestajíc babylonského krále, jenž svými nečistými rty znesvětil svaté nádobí chrámu jerusalemského. Oč většího sacrilegia dopouští se pomazaný Páně, který znesvěcuje živou nádobu svého, na vždy Bohu

zasvěceného těla. — Nebo o tom vězte rozumějící, že žádný smilník aneb nečistý aneb lakomec, (což jest modloslužebnost), nemá dědictví v království Kristově a božím. Žádný ať vás nesvede marnými slovy, nebo pro tyto věci přichází hněv boží na syny nevěry. (Efes. 5, 5–6.) — Jestliže smilství tak hrozný trest uvaluje na svět nevěřící, kterak by mu ušel sluha boží, jenž ve světle víry hřeší?

Čistý a cudný je drahým netoliko očím božím, ale i lidem milý. — O, jak krásné jest čistotné plémě v skvělosti; nesmrtelná zajisté jest památka jeho, neboť i u Boha známo jest, i u lidí.... Na věky korunované slaví vítězství, dobyvši odplaty bojů neposkvrněných. (Moud. 4, 1–2.) — Muž boží, jenž dovede odolati pochoťm tělesným, platí u lidí za bytost vyšší; neb nejskvělejším důkazem mravní síly jest ovládati sebe, a nejpatrnějším projevem ovládnutí sebe je vítězství nad žádostmi tělesnými.

Takový muž těší se z úcty a obdivu věřících. S jakou důvěrou utíkají se k němu křehcí a bloudící ze stádce jeho o protijed proti hříchům těla, jichž on jest na štěstí prost!

Všeobecně známo jest, že kněží východní církve, jimžto za jistých okolností dovoleno jest oženiti se, nemají takového vlivu a autority na laiky, jaký mají kněží celibatáři.

Vítězství knězovo nad tělesností dopomáhá mu k slavné svobodě dítek božích, a ježto není obklíčen starostmi o rodinu, může se zcela a úplně věnovati službě boží a péči o svěřené sobě duše. — Chcť pak — píše apoštol národů (v I. listě ke Kor. 7, 32) — abyste vy bez pečování byli. Kdo nemá ženy, pečuje o to, což jest Páně, kterak by se líbil Bohu.

Z druhé strany není nepravosti, již by si svět více ošklivil a již prominouti méně by byl ochoten, nad nemravnost u kněze. Svět, takto shovívavý ke

svým vlastním pokleskům a hříchům, je zrovna neuprosně krutý k vyslanci Kristovu, jenž se slibu svému zpronevěří. Hřích, jež u laika pokládá za odpustitelnou slabost, zatracuje jako hroznou svatokrádež, dopustí-li se ho kněz! O, jak nesnadno bude knězi získati si opět dobrou pověst, poskvrnil-li ji jen jedinkou toho druhu skvrnou!

Pravda, všechny hříchy knězovy mají do sebe zvláštní zlobu, ale nemravnost je mravním malomocenstvím, jež ho činí nejenom ohavným v očích božích a lidských, nýbrž i v něm samém otupuje cit slušnosti a sebevážnosti. Což on dbá o dobrou pověst svou, o úsudek veřejnosti, o pohoršení, jež uvaluje na Církev a údy její! Všecky tyto ohledy obětuje své vášni.

Smyslnost je ze všech nepravostí nejsvůdnější. Okouzluje a oslepuje nás, a na o zkázu a zhoubu usiluje. Líčí fantasii naší požitky své sladšími, než skutečně jsou. Oslabuje vůli naši a porobuje ji, oslabuje odpor její, ba časem úplně jej ničí. Činí nás bezstarostnými, tak že nebezpečí dříve neznamenaláme, až teprve po pádu.

Jak vzácným je tedy dar čistoty, jenž nás vybavuje z pout potupného otročení těla a žádostem jeho! — Máme pak ten poklad v nádobách hliněných, aby vznešenost (té věci) byla z moci boží, a ne z nás. (2 Kor. 4, 7.) Ač nade vše drahý je poklad ten, přece tak snadno ztrávena bývá! Jestliž ona jemně broušeným zrcadlem, jež nejslabším dechem zamlženo bývá. Jestliž lílí. Dotkni se jí, i „uvadá na stvolu svém s hlavičkou skleslou.“ Podobá se čerstvě padlému sněhu, jež nejmenší poprašek znečišťuje. — Než kdo znova zbělí poskvrněné sněžné roucho nevinnosti?

Prvním, abych tak děl, krokem vedoucím k zachování a utvrzení této andělské ctnosti, jest řádně ji oceniti a upřímná snaha zamilovati si ji. Snažení naše je měřítkem tužeb našich, a úspěch odpovídá.

úsilí našemu. Měl bys si této ctnosti tak vysoce vážit, jako si Šalomoun moudrosti vážil, a jak on z hloubi duše prositi Boha: — Žádal jsem, i dán jest mi duch čistoty A předložil jsem ji nad království a (královské) stolce, a bohatství za nic jsem pokládal u přirovnání k ní Nad zdraví a krásu miloval jsem ji, a umínil jsem za světlo ji míti Spolu pak s ní přišlo mi všechno dobré a nesčíslná čest skrze ruce její, (Moud. 7, 7—11); arcif: bohatství dobrého svědomí a radost ducha!

S touto touhou však spojena musí býti bdělost a modlitba. — Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení. (Mat. 26, 41.) Praví-li Pán náš: — Beze mne nic nemůžete, tož zase ujišťuje nás: — Dosti máte milosti mé, t. j. s milostí mou všechno zmůžete. A ubezpečuje-li apoštol národů, že sami ze sebe nejsme dostateční ani dobré myšlenky pojati, dokládá opět: — Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje. (Filip. 4, 13.) Nemůžeme-li bez přispění milosti boží ani na dobrou myšlenku se zmoci, pak dozajista bez přispění božího nedovedeme konati ctnosti, jež síly lidské přesahuje.

K modlitbě přistoupiti musí umrtvování těla. — Vždycky mrtvení Ježíšovo na těle svém nosíce, aby i život Ježíšův zjeven byl na tělech našich. (2 Kor. 4, 10.) Čistota — toť vonný květ vykvetající z trní sebeumrtvování. — Když Pán Ježíš vyvrhl ďábelství z posedlého hocha, ptali se Ho učeníci jeho, proč že oni ho nemohli vyvrhnouti. Řekl jim Ježíš: — Toto pak pokolení nevymítá se, leč modlitbou a postem. (Mat. 17, 20.) Jako jenom umrtvováním a modlitbou můžeme ducha nečistoty z jiných vypuditi, tak se také jenom sebezapíráním a horlivou modlitbou před útoky jeho ochráníme. Biskup takto promlouvá při udílení „exorcizátu“ ke kandidátům kněžství: — Majíce z těl jiných vymítati ďábly, snažte se uchovati

svou vlastní duši a tělo od všeliké nečistoty a nepravosti, byste nepodlehli těm, jež službou svou na útěk zaháníte. (In Ordin. Exorcist.)

Pařeníštěm nečistoty lze nazvati nestřídmost a obžerství. Díť Pán náš: — Hleďte pak se, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím. (Luk. 21, 34.) A sv. Pavel připisuje nevázanost mravů nestřídmosti v jídle a pití: — Jako ve dne poctivě choďme, ne v hodování a v opilství, ne ve smilstvích a nestydatostech. (Řím. 13, 13.) — Neopíjejte se vínem, v němž jest chlipnost; ale naplnění buďte Duchem sv. (Efes. 5, 18.) — A sv. Jeronym dí: — Nikdy nebudu opilce pokládati za cudného člověka. Toť mým pevným přesvědčením, afsi mluví proti tomu, kdo co chce. Týž světec dokládá, že Lot, jenž odolal neřestem Sodomských, tak se poddal vlivu vína k rozkošnictví podněcujícímu, že se dopustil až krvesmilství.

Zvykni si vždy něčím zdravým a užitečným se zaměstnávat, „nebo mnohé zlobě naučila zahálka.“ (Sirach 33, 26.) — Poněvadž Ādam zahálčivý život vedl — dí sv. Jan Zlatouústý — vyvržen byl z pozemského ráje, kdežto Pavel, jenž se namahal a pracoval, vtržen byl až do třetího nebe. Dokud David činným byl v poli, žádná nepravost nemohla se mu dokázati; dopustil se však cizoložstva, když si doma v přepychu a nečinnosti hověl.

Duch náš neustále přijímá dojmy ze světa vnějšího. Podle toho, jakého druhu jsou tyto dojmy, bývá duše naše buď poskvrněna a znesvěcena neb očištěna a zušlechtěna. — Lidský duch je princip činný, síla stále rušná. Nepohříží-li se do úvah dobrých a užitečných, inu, pak je schopen ponořiti se v marné, frivolní, ano — hříšné myšlenky. Jako na tělo, tak i na duši účinkuje strava, které požívá, a vzduch, který do sebe vdechuje.

Varuj se příležitosti ke hříchu. — Kdož miluje nebezpečnost, zahyne v něm. (Sirach 3, 27.) Ostríhej svých smyslů, jsouť chodbami vedoucími do bašty duše tvé; neostříháš-li jich, nepřítel snadno opanuje tvrz duše tvé. Neprozřetelný pohled byl příčinou Davidova pádu. Trpká zkušenost vynutila mu pak z hrudi tento výkřik: — Odvráť oči mé, aby neviděly marnosti! (Žalm 118, 37.)

Chceš-li si zachovati andělskou ctnost panické čistoty, buď konečně bdělým a obezřelým při všech příležitostech. Buď vždy proniknut spasitelnou bází boží. Nikdy nesmíš v této bdělosti a bází povoliti. Ona ať po celý život po boku ti stojí! Neboť ani vysoký věk, ani osvědčená ctnost, ani nabyté zásluhy, ani pověst svatosti nepodávají nám naprosté záruky před možným pádem. My nejsme ani silnějšími Samsona ni světlejšími Davida ni moudřejšími Šalomouna, a přece všichni tito muži stali se obětí oné mrzké neřesti. Na stará už leta zkaženo jest srdce Šalomounovo ženami, jak svědčí Písmo sv. (3 Král. 11, 4.) — Věř mi — píše sv. Augustin — mluvím pravdu v Kristu, nelhu; viděl jsem cedry libanonské a pastýře stád padnouti, jejichžto pádu právě tak málo jsem se nadál, jako kdyby bylo běželo o sv. Řehoře Naz. neb o sv. Ambrože.

Ále bázeň tu mírni důvěrou v Boha. On bude přítelem i ochráncem tvým, neb „kdo miluje čistotu srdce . . . bude mítí přítelem krále.“ (Přísl. 22, 11.) Dovzbuzením buďtež ti slova Kristova: — Dostí máš milosti mé, nebo moc v nemoci se zdokonaluje. (2 Kor. 12, 9.)

Jako kněz budeš se arci denně setkávati s mravní zvrhlostí jednak ve zpovědnici jednak u lože nemocných a jednak též v nezbytném obcování s osobami bezuzdného života. Ále Bůh, jenž tě povolal za lékaře duší, abys je očišťoval od malomocenství hříchu a

abys byl světlem sedících v temnostech, abys jedem prosycený vzduch duchovně desinfikoval — obrní tě a uchrání tě všeliké nákazy. U věrném plnění svých povinností můžeš se směle bezpečiti na svého Mistra Nepřistoupí k tobě zlé, a metla nepřiblíží se k stanu tvému. Neb andělům svým přikázal o tobě, aby ostříhali tě na všech cestách tvých. Po hadu a bazi-lišku choditi budeš a šlapati budeš po lvu i draku. (Žalm 90, 10—13.) Ano, i kdyby ti za povoláním bylo bráti se pelechy neřesti, Bůh ochrání tě, jak ochránil tři mládenců v peci ohnivé a proroka Daniela v jámě lvové, aniž zkřiven ti bude jen jedinký vlas aneb jen poněkud ožehnuto roucho tvé nevinnosti plameny zhýralosti kolem tebe šlehajícími.

Milton velebí tuto andělskou ctnost těmito verši :

Má — čistá duchem — krunýř ocelový,
jak lehká nymfa, v toulci ostré šípy,
probíhá hvozdy, liduprázdnou tiší
i zvučným horstvem, nebezpečnou stepí;
a pro svit jasný, z cudnosti jenž line,
nižádný divoch, zákeřník ni lupič
květ zlomit panenství se neodváží.
I samým krajem spuštění a hrůzy
a zejícími pekla propastmi
smí ona projít v jistém majestátě,
není-li hnána zpupností a pýchou.
Tak převzácnou je nebi nevinnost,
že nalezne-li duši vpravdě cudnou,
tisíce andělů jí k službě ssílá,
by hřích a vinu od ní odháněli.
V zářivém snění, ve vznešené visi
jí věští ráj, jenž ztajen hrubým uším;
až stálým obcováním s nebešťany
tvar vnější clona nebes obestírá,
a tělo — zářný chrám to čisté duše —

se zvolna mění v bytost duchovou,
až k nesmrtelnosti se povznese.

Milton's Comus.

Přel. K. Dostál-Lutinov.

Blahoslaven jsi, byv od Pána našeho vyvolen,
abys od mladosti chodil po stezkách spravedlivosti;
poctěn a vyznamenán, abys jako Jan odpočíval na
prsou Mistra svého; prost víru vnitřních náruživostí
a vzpoury smyslů! Šťasten jsi, poněvadž tělo tvé po-
drobeno jest zákonům rozumu a Duchu božímu a
poněvadž v tobě jest království Kristovo, království
totiž pokoje a křesťanské svobody!

Větší je sláva a vítězství naše, umíme-li vítěziti
sami nad sebou, než kdybychom měst dobyli. Ale
díky Bohu, kterýž dal nám vítězství skrze
Pána našeho Ježíše Krista. (1 Kor. 15, 57.)



Hlava 14.

O pokoře.

Nezáleží pravá pokora v popírání všeliké před-
nosti osobní, alebrž v připisování všech našich darů
přirozených a nadpřirozených Původci naší bytosti.
Překrásně vyjadřuje myšlenku tuto apoštol národů
řka: — Doufání (pak) takové máme skrze Krista
k Bohu: ne že bychom dostateční byli mysliti něco
sami ze sebe, jakožto sami ze sebe, ale dostatečnost
naše jest z Boha. (2 Kor. 3, 4—5.) — Nebo domnívá-li
se kdo, že něco jest, nic nejso, sám sebe svádí.
(Gal. 6, 3.) — Ale kdo se chlubí, v Pánu se chlub.
Nebo ne, kdo sám se chválí, vyzkoušený jest, ale
koho Bůh chválí. (1 Kor. 10, 17—18.)

Kristus Dán učil nás této ctnosti netoliko slovy, ale i příkladem svým. — Učte se ode mne — praví u sv. Matouše 11, 29. — neboť jsem tichý a pokorný srdcem. Jak sv. Augustin, vykládaje toto místo, podotýká, nedí Dán: „Učte se ode mne světy tvořiti a budovati, cožkoliv viditelného a neviditelného jest; divy činiti a mrtvé křísiti, nýbrž: Učte se ode mne tichosti a pokoře srdce.“

Narodil se ve chlévě a obřezán jest jako hříšník. Když pak lid chtěl ho povýšiti a za krále prohlásiti, ušel mu, a skryl se. Ale když se strojí veřejně proti němu povstati a potupiti ho, vychází jim vstříc a podrobuje se ponížení. Pouze tři muži jsou svědky jeho proměnění, než i těm poroučí, aby o tom pomlčeli až do jeho zmrtvýchvstání. Celý, hustě zalidněný Jerusaleem je však svědkem jeho ponížení. Při poslední večeři pokořuje se tak, že učeníkům svým nohy umývá, při čemž toto krásné naučení jim dává: — Víte-liž, co jsem učinil vám? Vy mne nazýváte Mistrem a Dánem a dobře pravíte: jsemť zajisté. Poněvadž tedy já, Dán a Mistr, umyl jsem nohy vaše, i vy máte jeden druhého nohy umývati. Příklad zajisté dal jsem vám, abyste jakož jsem já učinil vám, tak i vy činili. (Jan 13, 12—15.)

Než které ponížení může přirovnáno býti k vtělení se Pána a Spasitele našeho a k potupné smrti Jeho na dřevě kříže? — Nic nečiňte — píše apoštol Filipánům (2, 3—11) — skrze svár ani pro marnou chválu, ale v pokoře, jedni druhé za vyšší, nežli sami sebe držíce, nehledíce jedenkaždý toho, co jeho jest, ale toho, co jest jiných. To zajisté cíte v sobě, což i v Kristu Ježíši, který jsa ve způsobě boží, nepoložil sobě toho za loupež, že jest rovný Bohu, ale sebe samého zmařil, přijav způsobu služebníka, ku podobnosti lidí učiněn a v způsobu nalezen jako člověk. Ponížilť sebe samého, učiněn jsa poslušným až k smrti,

a to k smrti kříže. Protož i Bůh povýšil ho, a dal jemu jméno, kteréž jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných, a každý jazyk aby vyznával, že Pán Ježíš jest v slávě Boha Otce.

Což by nás mohlo více nabádati k pokořování sebe jak úvaha, že čím více se ponížujeme pro spravedlivost, tím více se připodobňujeme Kristu Pánu, nejdokonalejšímu vzoru pravé mužnosti?

Spasitel dí sám o sobě: — Já nehledám slávy své: jestiž, kdo (ji) hledá a soudí . . . Oslavuji-li já sebe sám, sláva má nic není: jestiž Otec můj, kterýž mne oslavuje. (Jan 8, 50. 54.) Přestával-li Pán náš na tom, že čest jeho hájil jeho věčný Otec, potom zajisté i naše čest a naše dobré jméno dobře uchovány jsou v rukou božích.

Čteme, že Kristus Pán nejednou odsoudil pýchu a nadutost fariseů, že vytýkal učení svým jejich ctižádost a že při každé příležitosti varoval je před marnou ctí a že jim v srdce vštípití se snažil ctnost pokory. Praví do očí židům, že jim brání jejich touha po lidské chvále přijati učení jeho. Kterak můžete věriti, ježto jedni od druhých chválu přijímáte; a slávy, kteráž jest od samého Boha, nehledáte? (Jan 8, 54.) A naproti tomu prohlašuje, že dětinná prostnost a pokora srdce zvláště způsobily jsou, aby duch byl osvěcen a uschopněn ku přijetí pravd božského zjevení. Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že tyto věci skryl před moudrými a opatrnými, a zjevil je maličkým. Ano, Otče, neb se tak líbilo tobě. (Luk. 10, 21)

Synové Zebedeovi prosili — prostřednictvím matčiným — Pána o první místa v jeho pozemském království, jež — po jejich mnění — vším možným jasem královské nádhery obestřeno bude. Rci — pravila Pánu matka jejich — aby tito dva synové moji

seděli jeden na pravici tvé a druhý na levici v království tvém. — A Pán Ježíš obrátiv se k synům Zebedeovým řekl: — Nevíte, oč prosíte. (Mat. 20, 21—22.) — Království mé není z tohoto světa. — Království nebeské trpí násilí, a násilní uchvacují je. — A jako na důkaz, že řevnivost a svár v zápětí krácejí za ctižádostivostí, jako za tělem, dokládá Písmo sv.: — A uslyševše to deset, rozhněvali se na (ty) dva bratry. (Mat. 20, 24.)

Než zda za našich dnů — buď to Bohu žalováno! — nenastrkují se přátelé a příbuzní, by přímluvou svou dopomohli k povýšení tomu neb onomu duchovnímu? Lze-li pak naši ctižádost spíše omluviti, nežli ctižádost apoštolů? Nikoliv, neboť jim nebyl ještě vzešel osvětný a očistný den seslání Ducha sv., který však už vylit jest v srdce naše.

Když se první kněží Nového zákona mezi sebou hádali, kdož by z nich větším byl, udělil jim Pán toto naučení, jež svým vlastním příkladem potvrdil: — Králové národů panují nad nimi: a kteří moc mají nad nimi, dobrodincové slovou. Ale vy ne tak: nýbrž kdo větší jest mezi vámi, budiž jako menší: a kdo předchází, (budiž) jako sloužící. Nebo kdo jest větší, tenli který sedí, čili ten, který slouží? Zdali ne ten, který sedí? Ale já jsem mezi vámi jako ten, který slouží. (Luk. 22, 25—27.) Těmito slovy vyjadřuje Pán všecku jalovost a prázdnotu marnivé pýchy. Apoštolé nehorlili mezi sebou o to, kdo z nich větším jest ctností, horlivostí a dobrými skutky, nýbrž kdo by z nich dle veřejného mínění za většího jmín býti měl.

Jak zistnou a nenasytnou je ctižádost a jak bolestně asi dojal citlivé srdce Páně tento ctižádostivý spor apoštolů, posouditi můžeme z toho, že k němu došlo za umývání nohou jejich Pánem a několik hodin před potupnou smrtí jeho. — A nejsou kněží, kteří puzení a hnání bývají týmže duchem nesvaté ctižádosti,

běžili o nějaké uprázdněné čestné místo, ba kteří již na ně spekulují, když jeho possessor (držitel) snad ještě se smrtí a životem zápasí?

Při jiné příležitosti, když se apoštolé z čista jasna obrátili na Pána s otázkou: — Kdo pak jest větší v království nebeském? — staví jim na oči malé dítě jako vzor pokory, jelikož dětství zpravidla bývá nedotčeno horečkou ctižádosti, marnivosti, závisti a žehravosti, jež srdci hrdých a pánovitých zmítá. — I zavolav Ježíš maličké (pachole), postavil je uprostřed nich a řekl: Āmen pravím vám, neobráte-li se a nebudete-li jako maličká (pacholata), nevejdete do království nebeského. Protož kdožkoli se poníží jako toto pachole, ten jest větším v království nebeském. (Mat. 18, 2—4.)

Ā na čem vlastně zakládá se naše s a m o l i b o s t? Co máš — táže se apoštol (1 Kor. 4, 7) — čeho bys nebyl dostal? Pak-li jsi dostal, proč se chlubíš, jako bys byl nedostal? Ba věru my nemůžeme se dovolávati ani nepodmíněného práva majetnického ani honositi se držením těch darů, jež nám na neurčitou dobu svěřeny byly a jež nám každého okamžiku mohou býti odňaty. Soumar nepokládá se ani za povznesena ani se nenadouvá pro drahocenné břímě, jež právě na svém hřbetě nese. Ā že jsme my vyvoleni byli za nádoby cti, nemáme se proč chlubit, nýbrž naopak Bohu co nejpokornější díky za to vzdávati.

Shrňme krátce nejvzácnější dary jak přirozené tak i napřirozené, jež jsme od Boha přijali, pak vysvitne nám, jak prekerní jest držení jejich, a tedy jak nemístno by bylo honositi se jimi.

Jak bychom se mohli vychloubati zdravím a tělesnou sličností, kdyžť sebe kratší nemocí ono může býti podkopáno, tato naprosto zničena? Ā nebylo by bláznovstvím libovati sobě v nadání a vyspělosti rozumové? I nejbystřejší rozum zakalen bývá chorobou, zatemněn

starobou a nadobro zhašen — smrtí. Či můžeme si snad na tom zakládati, že si nás kde kdo váží a že nám kde kdo lichotí? Zdaliž nevíme z osobní zkušenosti a z dějin, jak slabounkým a snadno rozptylitelným je van přízně obecné, jak pomíjitelným a rozmarným potlesk davů? Vznešený hodnostář církevní, který kdysi chodil po cestách slávy a prozkoumal všecky hlubiny a mělčiny cti, který se slunil na výsluní královské přízně a dvorské pocty, zvolal, když mu náhle slunce to zašlo:

Cromwelle, pro Bůh, odvrz ctižádost!
Tím hříchem padli andělé; jakž člověk,
ten obraz Tvůrcův moh' by co jí získat?

A přímo drzou opovážlivostí bylo by, kdyby se někdo chlubiti chtěl svými nadpřirozenými dary. Ten ať pomní osudu Šalomounova a Jidášova. — Nechlub se moudrý v moudrosti své, aniž se chlub silný v síle své, aniž se chlub bohatý v bohatství svém, ale v tom nechť se chlubí, kdo se chlubí, že ví a zná mne, že já jsem Hospodin. (Jerem. 9, 23—24.)

Jako „pýcha v nenávisti jest před Bohem,“ tak zase nebe i země milují pokoru a váží si jí. Tak veliká cena připisuje se ctnosti té, tak milou a libou jest všem, že si všichni přejeme, bychom za pokorné pokládání byli; hrozíme se poroku hrdosti, a i nejpyšnější člověk snaží se co nejúzkostlivěji svou slávy-
chtivost zakrýti závojem skromnosti.

Pokora je základem pokoje a míru. — Učte se ode mne — praví Pán — neboť jsem tichý a pokorný srdcem: a naleznete odpočinutí duším svým. (Mat. 11, 29.) Teprve když Wolsey pozbyl přízně královny a dvoru jeho, když všecky naděje jeho na pozemskou slávu potuchly, obrátil se k Bohu, a došel v Něm trvalého odpočinutí a pokoje.

Cromwell: — Jak má se Vaše Milost?

Wolsey: Díky, dobře.

Jsem šťasten jako nikdy, Cromwelle!

Teď sebe znám a cítím v srdci klid,

že není v žádné světa důstojnosti,

a dobré svědomí! Král vyléčil mne.

Dík vřelý buď mu za to! S těchto ramen,

už vetších sloupů, v dobrotivé lásce

sňal tíhu, pod níž lodi klesají.

Cti mnoho, to je břímě, Cromwelle,

noc pro muže, jenž v nebe doufá.

Přel. K. Dostál-Lut.

Dátráme-li po příčině našich zmatků a nepokojů, shledáme, že takoruka vždycky bývá jí naše touha po poctě nebo strach před opovržením. Muž, který jasně vidí do svého srdce a prost je ctižádosti, sotva příliš znepokojen bude urážlivými slovy neb odepřením mu úcty. Proč? Proto že ho nebolí, když naň druzí hledí tak, jak on sám na sebe pohlíží; ani ho nebolí ztráta pocty, ježto na ní nezřízeně nevisel.

Tichost je sestrou pokory, a Pán náš dí: — Blažení tiší, neb oni zemí (totiž svého vlastního srdce) vládnouti budou. (Mat. 5, 4.)

Všichni lidé, jak dokázáno jest, prahnou po cti; a ježto tato žízeň a touha po cti všeobecná jest, za-jisté sám všemohoucí Bůh vložil ji do prsou našich. Nemůže tedy sama o sobě býti něčím protizákonným. Chybujeme však v tom, že toužíme po cti lidské, místo po božské. Nuže: cesta pokory je cestou k pravé cti a slávě.

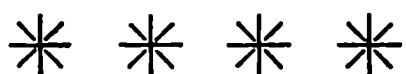
V podobenství o svatební hostině poukazuje Kristus Pán na obzvláštní vyznamenání, jehož se dostane pokornému u nebeského stolu Krále králů. Když budeš pozván (na svatbu), jdi, posaď se na posledním místě, aby, když přijde ten, kterýž tebe pozval, řekl tobě: Příteli, posedni výše.

Tehdy budeš míti slávu před spolustolovníky nebo každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen. (Luk. 14, 10—11.) — Shlédl na ponížení děvky své; neboť aj, od této chvíle blaženou mne nazývati budou všichni národové . . . Sesadil mocné se stolice, a povýšil ponížených. (Luk. 1, 48, 32.) — Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. Pokořte se tedy pod mocnou rukou boží, aby vás povýšil v čas navštívení. (1 Petr. 5, 3—6.)

Sv. Pavel výslovně prohlašuje, že povýšení syna člověka v nebesích nad anděly a archanděly, knížectva a mocnosti, jakož i nade vším, co Bůh není, odměnou jest nesrovnatelného ponížení jeho zde na zemi. — Ponížilť sebe samého, učiněn jsa poslušným až k smrti, a to smrti kříže. Protož i Bůh povýšil ho a dal jemu jméno, kteréž jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných, a každý jazyk vyznával, že Pán Ježíš Kristus jest ve slávě Boha Otce. (Filip. 2, 8—11.)

Ve svém horském kázání poroučí nám Spasitel náš, abychom se chránili všeliké okázalosti a schlouby při skutcích zbožnosti a lásky křesťanské. Prohlašuje, že kdož tak činí proto, aby pochvaly u lidí došli, v odplatu v nebesích doufati nemohou. — Pilně se varujte, abyste spravedlivosti své nečinili před lidmi, abyste od nich vidíni byli: jinak nebudete míti odplaty u Otce svého, který jest v nebesích. Proto když dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí ve školách a na ulicích, aby ctěni byli od lidí. Amen pravím vám, vzali odplatu svou. Ale když ty almužnu svou dáváš, ať neví levice tvá, co činí pravice tvá, aby almužna tvá byla v skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě. A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteříž obyčej mají ve školách a na rozích ulic stojíce modliti se, aby byli vidíni od lidí. Amen pravím vám, vzali odplatu svou. Ale ty, když se budeš

modliti, vejdi do pokojíka svého, zavři dvěře, a modli se Otci svému v skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě. (Mat. 6, 1—5.)



Hlava 15.

Pokora je zvláštní povinností knězovou. — Dá se zcela dobře sloučiti s velkodušností. — Jak ji osvědčovati.

Důvody, jež jsem v předešlé kapitole uvedl ve prospěch křesťanské pokory, platí stejnou, bych tak děl, měrou jak pro kněze, tak i laiky. Ale jsou ještě zcela zvláštní důvody, které cvičiti se v této základní ctnosti knězi přímo za povinnost ukládají.

Kněz zaujímá ve společnosti lidské v i d n é, do očí zrovna bijící postavení. Ježto posvátný úřad jeho staví jej na čestné místo, požívá úcty a vážnosti a obdivu nejen u stádce svého, ale obyčejně i u těch, kdo stejné s ním víry nejsou. Vizme jen ty čestné tituly, jichž se mu od lidu dostává! Oslovují ho: „Důstojný (velebný) pane“, „Duchovní otče“; mluví o něm jak o „Pastýři duší“, „Soudci u věcech víry a mravů“, „Lékaři duší“, „Sluhovi božím“ a „Rozdavači tajemství božích“. Předsedává netoliko v domě božím, ale i při světských shromážděních a hostinách vykazují mu zpravidla čestné místo. Kázání jeho, byť se nad prostřednost nepovznášela, bývají často velebena jako plody kromobyčejné výmluvnosti. Mnozí ochotni jsou každé chvíle mu lichotiti, jen málokdo osmělí se upozorniti jej na jeho chyby.

Jsa povýšen do tak závratné výše, neocítá-li se v nebezpečí zpýchatí a své vlastní zásluhy zveličovati? Což bychom se tedy divili, že se kněžím v Písmě sv.

tolikerych k pokoře dostává od Pána napomenutí? — Kdo mezi vámi — praví Kristus Pán svým apoštolům u sv. Lukáše (22, 26) — větší jest, budiž jako menší: a kdo předchází, budiž jako sloužící. — Ředitelem tě ustanovili? Nevynášej se. (Sirach 32, 1.)

Čím jsi větší, tím více ponižuj se ve všech věcech, a nalezněš milost před Bohem, nebo veliká jest moc Boha samého, a od ponížených ctěn bývá. (Tamtéž 3, 20—21.) — Když se dvaasedmdesát učeníků ze svých misionářských cest vrátilo k Pánu, pravili mu řkouce: — Pane, také zlí duchové se nám poddávají ve jménu tvém. Než ačkoliv tato řeč jejich zdála se býti toliko holdem vzdaným božské všemohoucnosti Kristově, přece varoval je Pán před pýchou řka: — Viděl jsem satana jako blesk padajícího s nebe. Ať, dal jsem vám moc, . . . avšak z toho se neradujte, že se vám poddávají duchové; ale radujte se, že jména vaše napsána jsou v nebesích. (Luk. 10, 17—20.) Na jiném pak místě napomíná je, aby se nechlubili úspěchem, ani tehdy ne, když by podle možnosti vykonali povinnost svou, nýbrž aby nezapomínajíce nikdy svých zanedbání považovali se za služebníky neužitečné: — Když učiníte všecko, co vám přikázáno jest, rcete: Služebníci neužiteční jsme. (Luk. 17, 10.)

Tu bych se rád ohradil proti výtce, jež se snad za čtení těchto řádků v duchu vynořila tvém. Rci, nevznikla v tobě jakási pochybnost, není-li pokora otročkou a podlou vlastností, svobodného muže nedůstojnou a vyšším cílům škodnou? — Věz, že tomuto domnění tvému scházel by věčný podklad. Pravá pokora nese na sobě pečeť urozenosti a šlechtictví. Dá se zcela dobře sloučiti s velkodušností, ba, já tvrdím, že jest nerozlučitelnou družkou její. Směřuje k vznešeným a šlechtným metám, neuspěchem neztrácí odvahy aniž se na útěk dává pro překážky a pronásledování, nebývá také sklíčena, tím méně pak

zdrvena ponížením. Právě naopak největší heroismus osvědčuje, když se v nejkrušnějším postavení ocítá. Neleká se ničeho, poněvadž důvěřuje v Boha a ve spravedlivost své věci.

Sv. Tomáš vytýká těsnou spojitost pokory s velkodušností (magnanimity). Dí: Ona krotí a v uzdu jímá ducha, aby se nesháněl přílišně po velikých věcech, tato pak vzpružuje jej proti malomyslnosti a nabádá jej k provedení velikých věcí. (2. 2 q 61 a 1.)

Podivuhodným vzorem pokory sdružené s velkodušností je sv. Pavel. Žádný člověk nebyl si jasněji vědom svých křehkostí nad Pavla, a přece nikdo nebyl ovládán větší nad něho ctižádostí velké provésti činy. Jedním dechem dí o sobě: — „Já jsem nedochůdce, nejmenší z apoštolů, kterýž nejsem hoden slouti apoštolem, protože jsem se protivil církvi boží,“ a hned na to: — „Milostí pak boží jsem to, co jsem, a milost jeho nebyla ve mně marna, nýbrž hojnější než oni všichni jsem pracoval: avšak ne já, ale milost boží se mnou.“ (1 Kor. 15, 9—10.) — A v listě k Efesským opět píše: — Mně, nejmenšímu ze všech svatých, dána jest ta milost, abych zvěstoval mezi národy pohanskými to nevystihlé bohatství Kristovo. (3, 8.)

Āni pohrdání a tupení, ni bičování a kamenování, ni žalářování a pouta nedovedly podlomiti ducha jeho neb o zmužilost ho oloupiti. Āle na druhé straně ani vidění a zjevení, ani obdiv jeho žáků a úžasný úspěch činnosti jeho nebyly s to, aby byly porušily rovnováhu jeho duše a k pýše jej svedly. Upíraje stále oči své na Boha přijímá vše, jak na něho sesláno bývá. — Umím i snížen býti, umím i hojnost míti, — praví (Filip. 4, 12.) — Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje. (Tamtéž verš 13.)

Věru hluboké sebe ponížení, plynoucí z vědomí vlastní slabosti, spolu se šlechetností duše, prýštící se

z důvěry v Boha, toť — základní rys apoštolova života. S tímto dvojím smýšlením setkáváme se na četných místech jeho epištol. V něm tkví tajemství jeho síly. Pán pravil mu: — Dost máš milosti mé, nebo moc v nemoci se zdokonaluje, a on dokládá: — Protož rád se chlubiti budu svými slabostmi, aby ve mně přebývala moc Kristova. Pročež libuji si ve svých nemocích, v pohaněních, v potřebách, v protivenstvích a v úzkostech pro Krista; nebo když nemocen jsem, tehdaž jsem mocen. (2 Kor. 12, 9—10.)

Zdá se, že sebe sama na mysli má, když takto o apoštolech mluví: — Co jest mdlého božího, silnější jest než lidí . . . Co jest u světa bláznivé, vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co jest u světa mdlé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné, a neurozené světa a potupené vyvolil Bůh, a to co není, aby to, co jest, zkazil, aby se nechlubilo žádné tělo před obličejem jeho. (1 Kor. 1, 25—29.)

A píše Timotheovi praví: — Já jsem prvé byl rouhač a protivník a hanec, ale došel jsem božího milosrdenství . . .

Věrné slovo a všelikého oblíbení hodno, že Kristus Ježíš přišel na tento svět, aby hříšníky spasil, z nichžto já první jsem. Ale proto jsem došel milosrdenství, aby na mně prvním dokázal Kristus Ježíš všelikou trpělivost k naučení těch, kteříž budoucně uvěří v něho k životu věčnému. (1 Kor. 1, 13—15—16.)

Zakladatelům nábož. řádů bylo plouti hlubinami pokořování mnohého a tuhého odporování, než se jim podařilo na pevném základě ustaviti svou brať. Čtěte životopisy sv. Františka Sal., sv. Bernarda, sv. Ignáce, sv. Vincence z Paula, sv. Alfonsa, a přesvědčíte se, že by byli — zoufali sobě a všeho díla svého nechali, kdyby nebyli bývali trojím korunýřem, totiž: pokory, velkodušnosti a důvěry v Boha obrnění.

Āle přestal-li bys toliko na nedůvěře v sebe, jež je výronem uznávání slabostí a nedostatků vlastních, nemaje spolu důvěry v Boha, věz, že při prvním odporu na mysli poklesneš, že se staneš mravní sketou. Budeš až chorobně citlivým ke každé kritice a ze strachu před možnou bouří závisti a žehravosti budeš se obávati pustiti na širé moře, budeš raději civěti u bezpečného břehu. Budeš se bráti jenom po vyšlapaných stezkách prostřednosti, netroufaje si nikdy klesti nových drah, pouštěti se do výzkumů v nových oborech. Slovem: kněz, který slučuje sebepoznání s důvěrou v Boha, je jako skála, jež neochvějně trčí prostřed hlučícího příboje mořského; kdežto ten, jenž má pokoru bez důvěry v Boha, podobá se dřevu, jímž vlnobití sem a tam zmítá.

Závěrkou několik slov o tom, kterak tuto ctnost osvědčovati máme, a o prostředcích, kterými možno jí nabýti.

Předně doporučuji ti, abys jenom zřídka o sobě samém mluvil, a to jak dobře, tak i nepříznivě; neboť se b e o d s u z o v á n í nebývá často ničím jiným leč udicí vyhozenou, na kterou bychom rádi nějaký ten „kompliment“ polapili. Nejošklivějším druhem pýchy jest pýcha, jež se pokornou dělá. Ti, kdož ve zvyku mají podceňovati sebe, při každé příležitosti svoje nedostatky na krámek vykládati, velice nepříjemně bývají dotčeni, chytneš-li je za slovo. — Jistá dáma, jež pozvala známého kněze na čaj, omlouvala se mu, když mu pečiva podávala, že se bojí, bude-li mu chutnati, poněvadž je sama pekla. Host okusiv pečiva poznamenal, maje na zřeteli více upřímnost a otevřenost než-li společenský takt, že by pečivo mohlo skutečně trochu lepší býti. Āle to si dal! Uražená dáma mu odsekla: — Pro vás jest i tak dost dobré!

Budou-li tě pro dobrý čin chváliti, uvaž, jak nedokonale jsi jej snad vykonal, a boj se pohrůžky

Páně: — Amen pravím vám, dostali odplatu svou. (Mat. 6, 2.) — Budou-li tě křivě obviňovati, mlč anebo se haj s umírněností, pamětliv jsa, že snad tento nespravedlivý porok na tebe uvalený dávno již vyvážila protivná lichocení a chvalořečnění tobě vzdávaná. Poznamenávám tu však, že sluha boží smí, — aniž ujmy pokoře činí, — co nejdůrazněji státi na svých soukromých a politických právech a je hájiti, jakož i svůj patriotismus osvědčovati, kdykoliv by v těch věcech nespravedlivě byl napaden; však i Pavel ohražoval se — jako římský občan — proti potupnému bičování.

A dále, mám za to, jest také svatou povinností kněze hájiti se proti lživému a urážlivému špinění a očernování svého charakteru, kdykoliv tím trpí nejenom dobré jméno jeho, ale i zájmy náboženství, jehož veřejným sluhou jest. Sv. Petr s rozhodností odmítl nařknutí některých svých posluchačův o letnicích, jako by jeho spoluapoštolové opilí byli.

Staneme se také pokornějšími, budeme-li si bedlivěji všímati dobrých vlastností v povaze našeho bližního. Já aspoň nepobyl jsem nikdy delší doby ve společnosti knězově nebo laikově, abych nebyl lečehos na něm vyzoroval, co mluvilo v jeho prospěch a v můj nepospěch.

Cvičíme-li se v pokoře mějme vždy na zřeteli tento trojí náš poměr: předně — k našim představeným, po druhé — k našim spolubratřím (v úřadě) a za třetí — k lidu. K představeným buďme — uctivi, k sobě rovným — povolní a blahosklonni k těm, kdo stojí pod námi.

Spasitel náš v chrámě jerus., sedící mezi učiteli a zákonníky, je vzorem úcty a poddanosti, jížto povinni jsme svým představeným a starším v úřadě. Skromně poslouchá učitelů, dotazuje se jich a odpovídá jim, jak se na mladšího sluší; třebas že je vtělená

Moudrost netvrdí ničeho dogmatorsky ani si neosobuje úlohy — učitele.

Chování se kněží k sobě na vzájem mělo by se vyznačovatí nelíčenou zdvořilostí a přívětivostí. Taková zdvořilá uctivost velmi napomáhá k utvrzení vespolečné lásky a kolegiality. Nedej hned mračnu na čele tvém vystoupiti po jizlivé poznámce spolubratrově, a ještě více se chraň honem stejnou mincí mu oplatiti, zkoušeje jeho pokory. Když Sokrates jednou s Platonem a několika ještě přátely stoloval, pokáral jednoho z nich veřejně přede všemi hosty. — Nebylo by lépe bývalo — pravil mu tu Platon — kdybys mu byl pro to v soukromí domluvil? — Ovšem — odpověděl Sokrates — ale nebyl bys ty lépe učinil, kdybys mne byl v soukromí na mou chybu upozornil?

Sv. Petr podává nám ve svém prvním listě překrásné vyličení laskyplné blahosklonnosti k podřízeným, an píše: Starších pak, kteříž mezi vámi jsou, prosím já, spolustarší . . . paste stádo boží, kteréž u vás jest, . . . ne jako panující nad dědictvím, ale příkladem jsouce stádu ze srdce. (5, 1—3.) Jak skromně a uctivě mluví tu kníže apoštolské ke kněžím! On, hlava církve Kristovy, tituluje tu kněze tímž titulem, který sobě dává! Dovzbuzuje jich jako svých druhů a spolupracovníků na vinici Páně! Jak získává taková blahosklonnost srdce poddaných a jak je utužuje v oddanosti! Ze slov apoštolových ať si naučení vezmou všichni kněží, by se pilně vystříhali všeliké pánovitosti v obcování s mladšími spolubratřími a s lidem!

Rozjímání života Kristova a slov Písma sv., pokoru doporučujících, je výborným prostředkem k osvojení si této ctnosti. Ale ještě lepším jsou hrubé „štulce“, pokořující nás. Oním učíme se theorii, tímto prostředkem však praksi. Jako trpělivosti — utrpením, vědomostí — studiem nabýváme, tak také učíme se pokoře — ponižováním a zahanbováním nás.

Rozeznáváme trojí druh ponižování. První pojímá v sebe ona ponížení, jež si sami dobrovolně ukládáme; a dobrá jsou. Ale těchto „štulců“, jež si sami udílíme, bývá zpravidla málo a zasahují nás jenom ob čas. „Štulce“ ty jsou lehké a jemné, zřídka jenom šukáme sebou a svíjíme se pod touto kázni.

Druhý druh zahrnuje v sobě ona pokoření, jichž se nám dostává od našich zákonitých představených. Tať jsou lepší, poněvadž zahanbení ostřeji cítíme, když chyby naše zákonitá vrchnost nám vytýká, než kdybychom se pro ně kárali a trestali v úkrytu své „komůrky“. Než obyčejně bývá nám tento lék od představených podáván v homeopatických dávkách, hořká pilulka bývá pocukrována z ohledu na citlivost pacientovu a z obavy, by se v něm nerozlila — žluč.

Třetí druh obsahuje ona ponížení, jichž se nám dostává při denním plnění našich povinností. A tato pokoření jsou nejlepší, poněvadž se jich nám dostává ne dle výběru našeho. Zřídka lze je předvídati, a bývají nám aplikována bez nejmenšího zřetele na naše osobní city. Jsoutě silně účinkující medicinou, jež napadá sám kořen nemoci. Bývají na nás seslána buď bezprostředním navštívením božím nebo postihují nás z božího dopuštění — zlobou lidí, jichž Bůh používá jako nástrojů, by zkrotil našeho vzpurného ducha, by nás k Sobě uvlekl a připodobnil nás k obrazu Syna svého.

Právem kdosi pravil, že unce pokoření a zahanbení z ruky druhé prospěšnější jest, než cent pokoření, jež si sami ukládáme.

Takovému ponížení podroben byl David, když ho káral prorok Nathan a když mu zlořečil Semei. Mužně nastavil záda trestající ho metle. Na žaloby prorokovy doznává pokorně, nikterak neseslabuje nepravosti své: — Zhřešil jsem Hospodinu. (2 Král. 12, 13.) A když mu Semei zlořečil a kamením po

něm, prchajícím před Absalonem, synem svým, házel, praví průvodčím, kteří hanobitele jeho chtěli zabiti: — Nechtež ho, ať zlořečí: nebo Hospodin přikázal mu, aby zlořečil Davidovi . . . Snad popatří Hospodin na soužení mé, a odplatí mi Hospodin dobrým za zlořečení toto dnešní. (Tamtéž 16, 10. 12.)

Jako královský prorok všichni jsme tě, o Pane, více méně těžce urazili, a proto s ním, když slova hanlivá a potupná proti nám povstanou, chceme volati: — Prve než-li jsem snížen byl, já se provinil: protož nyní řeči tvé ostříhám. Dobréf mi jest, že jsi ponížil mne, abych se naučil spravedlivostem tvým. (Žalm 118, 67. 71.)



Hlava 16.

Vyslanec Kristův má býti učeným mužem. — Samota a ticho podporovatelky studia.

Když všemohoucí Bůh zřídil kněžstvo starozákonní, prvním přikázáním, jež kněžím dal, bylo, aby dokonale znali božský zákon. — Přikázání věčné po rodech vašich jest, abyste měli umění rozeznání mezi svatým a neposvěceným, mezi poskvrněným a čistým, a abyste učili syny israelské všechněm ustanovením mým, která jsem mluvil k nim já Hospodin skrze Mojžíše. (3 Mojž. 10, 9—11.) Jako židovským kněžím bylo uloženo, by poučovali lid o mravních a bohoslužebných předpisech, tak požadují se i od kněží Nového zákona přiměřené vědomosti, by dovedli stádce své učiti přikázáním evandělia a rozptylovati jejich pochybnosti o všech otázkách mravů a víry se týkajících, jakož i kázně církevní.

Rtové kněze mají ostříhati umění, a z úst jeho hledati budou zákona: nebo anděl Hospodina zástupů jest. (Malach. 2, 7.)

Významno jest slovo Písma sv. „ostříhati“. Kněz má býti netoliko organem neboli hlásnicí božského zákona, nýbrž i jeho strážcem a přechovavačem (depository). Nemá se spokojiti, by se pro danou právě příležitost potřebnými vědomostmi nacpal, nýbrž duch jeho má býti zásoben vědomostmi tak bohatě, by z nich mohl udíleti každé doby pravdy hledajícím. — Pij vodu z cisterny své a toky ze studnice své: nechť tekou studnice tvé ven, a na ulicích vody své rozděl. (Přísl. 5, 15—16.)

Novozákonní kněz má starozákonního vědomostmi o to převyšovati, oč vyniká nad něho důstojností a mocí. Proto praví Spasitel svým apoštolům: — Vám dáno jest znáti tajemství království božího, ale jiným v podobenstvích. (Luk. 8, 10.) Tvou tedy svatou povinností a zvláštní výsadou jest znáti dokonale tajné pravdy evandělia. Známo však, že se známosti zákona božího nedostává sluhům jeho zvláštním zjevením, nýbrž že úmornou prací musí nabyta býti. My nebýváme — jako sv. Pavel — vtrženi až do nebe, bychom se tam naučili božským tajemstvím, nýbrž my musíme pěkně krok za krokem denně se namahajíce postupovati po drsné stezce umění.

Apoštol národů uvádí mezi názvy kněze také název „pastýře“ a „učitele“. Spojuje tyto dvě vlastnosti, aby vytkl těsné, nerozlučitelné pouto, jež víže úřad pastýřský s učitelským, a aby připomenul nám, že pastýř duší musí také býti mužem vědy. Ve svém životopise vypravuje nám, že „vychován byl u nohou Gamalielových, vyučen jsa podle pravdy otcovského zákona.“ (Skut. ap. 22, 3.)

A jak se horlivě obíral studiem Písma sv. až do své poslední hodinky, vysvítá z pokynů, jež na sklonku

svého života dal Timotheovi. Prosí ho totiž, aby mu do žaláře donesl knihy a pergamen, aby se jimi živil a posiloval ve své samotě. (Cf. 2 Tim. 4, 13.)

V témže listě chválí ho apoštol pro pilné jeho studium Písem sv. hned od dětství (tamtéž 3, 15.), a v první epištole své napomíná tohoto milého učeníka svého, aby vytrval v bádání svém a v hlásání učení božího, „nebo to čině“, — dokládá, — „i sám sebe spasena učiníš, i ty, kteříž tebe poslouchají.“ (1 Tim. 4, 16.)

Také sv. apoštol Petr počítá umění a vědomosti k podstatným vlastnostem sluhy božího. (Cf. 2 Petra 1.)

Ale nepraví-li učitel národů: — Vědomost nadýmá, láska pak vzdělává? (1 Kor. 8, 1.) Ovšem, ale apoštol odsuzuje umění, jež nadýmá, nikoliv pak umění, jež láska a pokora nesou. A pro toto umění lámu kopí. Nejučenější kněží, s nimiž jsem se střetl, vynikali nejenom hlubokými vědomostmi, ale i hlubokou pokorou. Aci možno umění jako každého jiného daru zneužiti, než nikdy nelze uváděti takového zneužití na omluvu nevědomosti.

Snad mi namítnete, že apoštolové byli nejzdárnějšími sluhy Páně, třebaš byli — až na sv. Pavla — nevzdělanými muži. Na to odpovídám: Nejen že se jim dostávalo zvláštní inspirace s hůry, nýbrž oni nebyli ani zdaleka takovými nevědomci ve vědách bohosloveckých, jak by se někdo domýšlel. Z kázání jejich a z listů jejich až příliš jasně vysvítá, že velmi dobře obeznámeni byli se starozákonnými proroctvími. A nad to, zdaliž nestudovali theologie po tři léta, a to z pravého jejího Zřídla? Neslýchali denně slov moudrosti ze rtů svého Mistra? Nebyli by nic z učení Jeho získali? I ano. Neboť tážu se, zdaliž nedovedli kdykoliv a kdekoliv bludům čeliti a námitky své doby vyvracet?

Nuže, nikdo neopovází se popírat, že by se vzdělanost od těch dob nebyla povznesla a po všem světě se rozšířivši obecnou se nestala. Jako se však obor věd rozšířil, tak se také časem síla bludů nahromadila. Jakž by tedy mohl apoštol naší generace svým povinností dostáti, kdyby spolu s moderními idejemi nepokračoval, kdyby nedovedl dokázati shody mezi vymoženostmi vědy a Zjevením, kdyby neměl hned po ruce pádného vyvrácení každého nově vynořivšího se bludu?

Dísmo sv. vystupuje právě tak rozhodně proti nevědomosti a nedbalosti u kněží, jak důtklivě jich nabádá, by si horlivě hleděli umění.

Isaiáš přirovnává nevzdělané a líné kněze své doby němým psům. — Strážní jeho všichni jsou slepí a všichni nevědoucí: psi němí nemohouce štěkati, vidouce marné věci, spíce a milující sny . . . Sami pastýři neznají rozumnosti: všichni na cestu svou se uchýlili, jedenkaždý k lakomství svému, od nejvyššího až do nejposlednějšího. (56, 10—11.)

Prorok Ozeáš připisuje trestuhodnou nevědomost, hrozná přestoupení a národní pohromy židovského lidu na vrub intelektuální stagnaci jeho kněžstva. — Slyšte slovo Hospodinovo synové israelští . . . není umění božího v zemi. Zlořečení a lež, a vražda, a krádež, a cizoložství rozvodnila se, a krev krve dotkla se. Protož kvíliti bude země, a umdlí všeliký, jenž v ní přebývá, v zvěři polní, a v ptactvu nebeském . . . Zhynul lid můj, proto že neměl umění: poněvadž jsi ty zavrhl umění, i já zavrhnu tebe, abys neposluhoval mi kněžstvím: a žes zapomněl na zákon Boha svého, i já zapomenu na syny tvé. (Ozeáš 4, 1—6.)

Prorok Malachiáš prohlašuje, že Hospodin Bůh vydal v posměch a pohanění všech lidí kněze (israel.), protože zanedbávali studia a hlásání zákona jeho. — Vy pak sešli jste s cesty a pohoršili jste mnohých

v zákoně: zrušili jste smlouvu mou s Levi, praví Hospodin zástupů. Pročež i já učinil jsem vás potupné a snižené u všech lidí. (Mal. 2, 8—9.)

Pán a Spasitel náš sám také kletbu pronáší nad zákonníky a fariseji, arcíť ne pro nevědomost jejich, ale pro zneužívání jejich umění a vědomostí; což zasluhuje ještě většího zavržení. Neboť co činili oni? Udušovali životodárné slovo rumem a šterkem jalových tradicí; mátli lid falešným výkladem zákona a zlovolně a lstivě překrucovali text Písma sv., jen aby dosáhli svých zisťných účelů, aby mohli odíratí lid. — Běda vám zákonníkům, nebo jste vzali klíč umění: sami jste nevešli, a těm, kteří vcházelí, zbránili jste. (Luk. 11, 52.) — Běda vám zákonníci a fariseové, kteří říkáte: Přisahl-li by oltářem, to nic není; ale kdyby přisáhl darem, kterýž jest na oltáři, povinen jest. Slepci: i co jest většího, dar-li či oltář, kterýž posvěcuje daru? (Mat. 23, 18—19.) — Jsouť slepí a vůdcové slepých. Ale povede-li slepý slepého, oba do jámy upadnou. (Mat. 15, 14.)

Āle i kdyby na krásně Písmo sv. o této věci mlčelo, zdravý už rozum dokazoval by a dovozoval výbornost, důležitost, nutnost a prospěšnost vzdělaného kněžstva jak pro náboženství, tak i pro společnost lidskou.

Nemůžeme náboženství vyššího holdu vzdáti, jako když rozum svůj zasvětime Bohu pravdy a když tuto nejvznešenější mohutnost duševní učiníme důstojnější věčné Moudrosti — nejúplnějším rozvojem jejích schopností.

Stav kněžský náleží v nejeminentnějším slova toho významu k stavům učených. Vyžaduje-li toho blaho společnosti, by lékař dokonale obeznámen byl s příčinami různých neduhů a s léky od nich; aby soudce honěn byl v právnictví, aby kupec bedlivě si všímal tržní fluktuace, aby generál dobře rozuměl

umění válečnickému, by státník ovládal státnictví a zřízení zemské, novinář pak aby důkladně zpraven byl o běžných událostech; — zajisté dobro a blaho křesťanské obce vyžaduje též, aby sluha Kristův zběhlým byl v božském zákoně, v tomto „umění všech umění“.

A jestliže členové každého cechu a zaměstnání hrdi jsou na svůj stav, jak teprve kněz chlubiti se má svým povoláním, nejvznešenějším ze všech povolání, a svými theologickými vědomostmi, kdyžť bohověda je královna všech věd!

Ale kterak možno o něm tvrditi, že je „tělem a duší“ knězem, nehoruje-li po tom, aby ducha svého vzdělával, a tak pravdy svého náboženství s mohutností a důstojností hlásal?

Ba ještě více! Kněz je v jedné osobě: soudcem, advokátem a lékařem. Jako soudce povolán jest rozhodovati o otázkách víry a mravů — což nutně vyžaduje znalost božského a církevního zákonníku. Jako advokát (zastánce) má zastupovati a hájiti, co božího jest, u lidu — což zase vyžaduje bystrého a cvičeného ducha. Jako lékař má předpisovati vhodné léky od chorob duševních, což předpokládá hlubokou znalost lidského srdce a studium tak spleťtých a různých neduhů jeho.

„Vědění je moc“, tato pravda platí netoliko na poli písemnictví a mechaniky, ale i v socialním a mravním světě. Věda uznává se za světovou moc. Kde kdo se jí diví, holduje jí a nechává se jí vésti, zvláště druží-li se k ní poctivost povahy.

Úcta člověčenstva ku křesťanství a vlivu jeho na lidské myšlení stála vždy v přímém poměru k duchovnímu a mravnímu fondu jeho kněžstva.

Nelze pochybovati o tom, že na příklad kardinál Newman daleko větší vliv měl na své současníky ve prospěch dobra, než-li z jakého by se byl těšil, kdyby

jeho neobyčejně zbožného a pracovitého života nebyla zároveň zdobila hluboká a obsažná učenost.

Pozoruj církve ze IV. a z V. století, zlatého to věku patristické učenosti, doby to Ambrožovy, Augustinovy, Lvovy, Jeronymovy a Hilariovy, Athanášovy, Zlatoústcovy, Basiliovy, Efremovy, Epifaniovy a Řehoře Nazianského, kteřížto mužové obohatili poklady svých vědomostí netoliko svůj věk, ale i budoucí pokolení. Jakým jaseм obestřeli oni jméno křesťanské a jaký vliv měli na rozšíření království božího! Jakou sílu víry a charakteru osvědčili a jiné jí nadchli! Byla tehdy arci doba náboženských bouří, ale bouří, jež očistily mravní ovzduší. Byli-li onino borci pro svou neochvějnost u víře zhusta vydáváni na pospas tyranii světských panovníků, dobývali si — na druhé straně — svou učeností, neohrožeností a evandělským životem podivu i u nepřátel.

Za vůdců tak dokonalých byla církve ovšem častěji napadána, ale nikdy — v opovržení!

Na obrat neznám podívané smutnější a pro církve potupnější nad klerus lenivý a nevzdělaný. Nikomu nevzdává se větší úcta a pocta než-li vyslanci Kristovu, vyznačuje-li se učeností a bezúhonným životem, ale nikým také hlouběji neopovrhují farníci jako lenošným knězem, jemuž se nedostává k jeho sv. úřadu potřebných vědomostí.

Zbožnost u kněze, třebas si byla nezbytnou, nikdy nevyváží nedostatku vědomostí. Kněz takový může býti proniknut horlivostí, ale nebude to „horlivost podle umění“, kterou apoštol národů doporučí. (Řím. 10, 2.) Umění bez zbožnosti může, nepřím toho, učiniti kněze marnivým a nadutým; ale zbožnost bez umění činí jej vždy služebníkem ne-
u-
ž-
i-
t-
e-
č-
n-
ý-
m. Nedostatek zbožnosti škodí jemu
s-
a-
m-
é-
m-
u, kdežto pro nedostatek umění stává se
kamenem úrazu jiným.

Já bych přednost dala — praví sv. Terezie — učenému zpovědníkovi, i kdyby modlitby tolik nepěstoval, než-li muži modlitby, ale nevzdělanému; neboť tento nedovedl by mne vésti na cestě pravdy. (Svéživotopis, 13. hl.)

Špatně vzdělané kněžstvo je metlou církve. Obrovský odpad od skály Petrovy v XVI. století zaviněn byl nejenom mravní zkažeností kněžstva, nýbrž i jeho duševní ztemnělostí. Kardinál de la Luzerne dí: — Že haerese v XVI. stol. tak dravě se rozmohla, značnou část Evropy nakazila a veliký počet církví od víry Kristovy odtrhla, za to děkovati má neuvědomělosti kněžstva oné doby. Hráze, jež by ji měla v mezích udržeti, osvědčila se slabou a bezmocnou, a tak hrozná záplava rozlila se na všechny strany. I odplavila na svém ničivém pochodu také nejeden z velkokněžských pilířů, jež vztýčeny byly odporovat jí, jež však bez odporu nárazu příboje povolily. (De l'État Ecclésiastique.)

Mlčenlivost, osamělost a studium — toť trojí požadavek k nabytí umění a vědomostí. Mlčenlivost a samota jsou bych tak děl kojnami studia. Nejučenější knihy, jež kdy napsány byly, nejvzácnější díla uměleckého a vědeckého ducha, jež kdy vymyšlena byla, nejvýmluvnější řeči, jež kdy prosloveny byly, vznikly v odloučené samotě. Bez niterné sebranosti a úsilného přemýšlení nebylo nikdy žádné velké dílo provedeno. Konversace obohacuje rozum — dí Gibbon — ale školou geniů je — samota.

Zdravý rozum lidský nemůže si hledání pravdy jinak představití leč ve spojení s ustraněností a klidem. Největší myslitelé byli příliš hluboce zaujati svým předmětem, aby byli vyrušování strpěli. Pythagoras, světlo Velko-Řecka, bydlel delší dobu v jeskyni. Thales, hvězda Jonska, vedl život svobodný a ustraněný a odmítal pozvání knížecí. Platon uchylil se z Athen do

hájů Akademských; Aristoteles věnoval se pod jeho vedením po dvacet let pilnému studiu. Bratr Bacon žil v osamělé věži na Isisu. (Kard. Newman: Idea of a University.)

Nic se neroztazuju tvrditi, že kněz, jenž touží po tom, aby dokonale vyzbrojen byl pro svůj úřad, musí ode dne své ordinace nepřetržitě studovati. I kdyby s úspěchem sebe větším theologii byl studoval, přemýšlením a pozorováním sebe povrchnějším přesvědčí se, jak neúplným a nedokonalým je fond vědomostí, jež si ze studia v bohosloví opatřil. Tam se pouze naučil učit se. Tam položen byl základ; další budování je dílem celého jeho života. Žádný svědomitý právník anebo soudce nespokojí se s právníckými vědomostmi, jichž před promocí nabyl. Proč by kněz měl v té příčině výjimku činiti?

Jednoho dne zastihl jsem známého člena nejvyššího soudního dvoru (Spoj. států am.) úplně zmořeného a vysíleného po denní práci. Na mou otázku svěřil se mně, že jeho úřední povinnosti denně dvanáct pracovních hodin vyžadují, ano že i část volného času pohltí mu vždy příprava na soudní nálezy.

Nepokračovati značí i tu jíti nazpět, neboť snadno zapomínáme, čemu jsme se naučili, neosvěžujeme-li paměti své novou stravou. Nejúrodnější půda zaroste hlozím a trním, není-li pilně obdělávána. Pohodlný a studia nemilovný kněz může míti dobrou „vyřídilku“, ale ručím za to, že co z úst jeho poplyne, nebude míti ani „křenu ani dřenu“. Učitel, který studium na hřebíček pověsí, nalezá se na cestě k duchovnímu bankrotu. Směnky jeho budou „protestovány“ nebo-li jinými slovy řečeno: posluchači jeho budou v duchu protestovati proti ustavičnému vykládání starého haraburdí na krámek.

Namítne mi snad někdo, že tací apoštolští mužové, jakým byl na příklad farář Řrský, v každé zemi

se vyskytují; mužové, kteří při nedostatečném nadání a při nevalné knižní učenosti velmi skvělých úspěchů docilují tam, kde se jedná o obrácení duší. — Kéž by Bůh dobrotivý rozmnožil počet takových pastýřů duší! Oni jsou slávou Jerusalema, radostí Israele a ctí dítek božích!

Čeho se takovým kněžím nedostává v knižní učenosti, to až nadbytečně vynahrazeno bývá za meditace vlitým věděním. Nejsouť knihy jediným zřídlem vědomostí a umění. Tací kněží studují jako sv. Tomáš Ākv. u nohou sv. kříže. Se Žalmistou mohou říci: — Hospodin jest osvícení mé. (26, 1.) Meditujíce nabývají onoho jasného vhledu do pravd spásy, jehož jiným dopřáno bývá toliko úmorným studiem. A Bůh uchovej, aby lenochy byli, nikoliv! naopak oni co nejlépe hospodaří s hřivnou od Pána jim svěřenou. I ne, na takové kněze nemohou se odvolávati, kdož bez jakýchkoliv duševních uschopnění opovažují se býti hlasateli slova božího!

Jistý bohoslovec pravil jednou svému profesorovi: Pánbůh se obejde bez mých vědomostí. — Ārci — zněla profesorova odpověď — ale ještě spíše bez vaší nevědomosti. — Jistý pán pravil knězi nehrubě vzdělanému: Kterak tedy kázete, když jste se ničemu nenaučil? — Pán — na to kněz — otevřel ústa má. — Načež mu onen pán odtrumfl: Cos takového stalo se ovšem za dnů Balaamových, ale za našich dnů bývají takové projevy božského omilostnění velice vzácné.

Jest na bíle dni, že studium knězovo musí se buď bezprostředně neb aspoň prostředně odnášeti k jeho posvátnému zaměstnání. Metou jeho má býti pěstění, rozvoj a obohacení jeho přirozených schopností odnášejících se buď přibližně nebo vzdáleně k povinnostem jeho kněžského úřadu. Jestliže čas, který by měl býti věnován vážné práci duševní, maří četbou novin a povídek, anebo stopováním literatury,

jež na rozum jako opiat účinkuje, pak bude na kazatelně „mědí zvučící nebo zvoncem znějícím“ a jako ten, „kdož povětrí rozráží“. Duševní mlýn zpracovává, co se do něho nasype. Nasypáme-li jej pšenicí, bude ze sebe vydávati živnou mouku; zasypáme-li jej pískem, vydávati bude prach. „Zákon reprodukční“ má svou platnost nejenom u zemské půdy, ale též u půdy naší duše. I tu platí: „Co bude člověk sít, to bude i žít.“

A jestliže kde, tedy důkladného a všestranného vzdělání třeba jest zvláště našemu kleru. Američané jsou národem četby milovným a zvědavým. Bádají ve všech ducha oblastech, jak „hore na nebi, tak dole pod zemí a v hlubinách vod.“ Zajímají se o věci z Písma sv. a theologie, o dějepisné a biografické věci, o otázky hvězdářské a geologické, atd.

Kněz aby uměl správnou odpověď dáti nejen na otázky náboženské, ale i z jiných věd. On by měl na sebe aplikovati slova básníkova:

Homo sum: humani nil a me alienum puto.

Od našich misionářů, kteří jsou přímo zavaleni pracemi pastoračními, nelze ovšem žádati, by důkladně vzděláni byli ve všech oborech světských věd; nicméně tolik vědomostí měli by i oni míti, by mohli dokázati, že žádné historické faktum, žádná vymoženost vědeckého bádání nedovedou otřásti pevným základem křesťanství a že není rozporu mezi Bohem vědy a Bohem zjevení.

Hlubší arci vniknutí v různé otázky vědecké musí pozůstaveno býti theologům z povolání.



Hlava 16.

Jaký prospěch osobní a jaké radosti přináší studium.

Nesmíme přehlédnouti osobních výhod, jež vyslanec Kristův ze studia čerpá. Studium je netoliko pramenem, z něhož vědění tryská, ale ono jest také podporovatelem ctnostného života a nikdy nevysychajícím zdrojem duševních požitků. Kněz ztráví obyčejně několik hodin denně v odloučenosti od vnějšího světa. V knihovně pak ovívá jej shuštěná moudrost věků; ve společnosti knih není nikdy osamocen. Sir Filip Sidney dí: — Nejsou nikdy osamoceni ti, jichžto společníky jsou šlechetné myšlenky. Probírajíce se spisy svatých a učených, bezděčně pobádání býváme následovati jejich života. „*Abbeunt studia in mores*“. Býváme blíže uvlékáni k velikým a dobrým mužům a učíme se je lépe znáti, probíráme-li se jejich myšlenkami, než pozorujeme-li sebe důkladněji jejich podobizny. Podobizny jejich jsou dílem cizí ruky, kdežto myšlenky jejich jsou fotografiemi jejich ducha. Podobizna časem vybledne, ale slova autorova zůstávají tak svěžími, jako by byla teď teprve pronesena. Homer žije dosud ve svých spisech, kdežto Troja už dávno v popel jest obrácena. Cicero podnes mluví k nám ve svých spisech, ač římský senát, v němž hlas jeho hlaholíval, už dávno v rozvalinách leží.

Tam ta jest sláva Jerusalema, ale posvátné zpěvy Davidovy podnes v libozvučné harmonii stoupají k nebesům z tisícera chrámů po všem oboru zemském. Miliony křesťanů čerpají z nich své nadšení a radost, naději a útěchu.

Čtenář nalezne v knihách roztomilé společníky, kteří obohatí ducha jeho poklady vědění, příjemně jej pobaví a rozjaří v jeho samotě, v utrpení ho potěší, v pochybnostech poradí, v pokušení posílí a po-

deprou, na hrozící mu nebezpečí jej upozorní, a pochybí-li v čem, vytknou mu to.

Je-li Bible naši společníci, pak provádí nás — jako kdysi Beatrice Danteho — příbytky blažených duchů a předvádí nám před oči nejsvětější a nej-památnější výjevy, jež kdy užaslé zraky lidské zřely. Vede nás na horu Sinajskou, kdež pozorovati můžeme samého Hospodina, jak s Mojžíšem rozmlouvá a jemu desky zákona odevzdává. Provází nás na hory judské, kde slyšeti můžeme proroky žalující na nepravosti lidu židovského. V průvodu jejím můžeme sledovati vyvolený lid na jeho putování pouští cestou do zaslíbené země. Se zástupy můžeme si do trávy usednouti a poslouchati horské kázání Páně. Uctivě můžeme vedle Něho státi, co u studnice Jakubovy se Samaritánkou rozmlouvá nebo co v domě Zacheově stoluje nebo když Marii a Marthu těší u hrobu jejich bratra nebo když k učeníkům má svou poslední řeč.

Vzpomínka na kterékoliv slovo z úst Spasitele našeho je mocným protijedem proti pokušení. Slova jeho jsou jako duchovní kytice, jež zdravou a libou kolem sebe rozlévá vůni; jsou mravním prostředkem desinfikujícím neřestí prosycený vzduch; jsou pohotovou zbraní k odražení nenadálého útoku.

Cožkoli napsáno jest — praví sv. Pavel (Řím. 15, 4) — k našemu naučení napsáno jest; — tudíž chování se Pána Ježíše, když pokoušen byl na poušti, patrně má nám sloužiti příkladem, kterak se chovati máme i my v podobných případech. Pokoušen jsa od ďábla k nestřídmosti, odpověděl Pán: — Psánoť jest: Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst božích. — A když Ho ďábel sváděl k opovážlivosti, řekl mu: — Psánoť jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého. A když Ho pokoušel k pýše, dí mu Ježíš: — Psánoť jest:

Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš. (Cf. Matouš 4, 4—10.)

Vábí-li nás zvláště posvátná nebo světská výmluvnost, což vadí? Může-li býti co poutavějšího a ducha našeho vyšším nadšením uchvacujícího nad tento nejvyšší projev lidské intelligence? Nu, a v knihách možno nám poslouchati Demosthena, jak přednáší své nevyrovnatelné filipiky proti králi macedonskému; můžeme se vmísiti mezi davy tísnící se v římském senátu a na fóru a spolu s nimi poslouchati Cicerona hřmícího proti zrádnému Katilinovi a proti porušitelnosti úředníků v osobě Verrově.

Můžeme slyšeti učitele národů, jak v Areopagu káže jediného, pravého Boha jemně vzdělaným, ale modlářským Átheňanům. Můžeme v duchu pozorovati Jana Zlatoústého, jak horuje proti mravní zkaženosti cařihradského dvoru. Můžeme býti diváky za skvělé řeči Edmunda Burkeho, již měl v anglické sněmovně u příležitosti žalob proti Warren Hastingsovi¹⁾ vznesených. Můžeme si mysliti, že sedíme v sněmovně americké za té, co Webster přednáší svůj historický „speech“ (řeč) v odpověď na řeč Hayneovu,²⁾ obklopen svými slavnými kolegy Clay-em, Calhoun-em, Benton-em a Silas Wright-em. — Pohřešujeme arcif zvuku a přízvuku živé řeči, jsme oloupeni o podívanou na vzrušení a unešení posluchačstva, nicméně slyšíme přece tatáž slova, jež tehdy proslovena byla, a obrazotvornost naše hravě může doplniti, co očím ušlo.

Po přečtení takových řečí povstáváme projati kouzlem lidské výmluvnosti a její uchvacující síly.

¹⁾ W. Hastings byl gen. guvernérem brit. Vých. Indie a zabezpečil prostředky — arcí ne vždy správnými — vládu Angličanů v Indii.

²⁾ D. Hamilton Hayne, právník a spisovatel, proslul zvláště svými písněmi válečnými za války občanské (mezi jihem a severem am. soustátí). Pozn. překlad.

Požitek, jaký máme z němé reprodukce takových scen, převyšuje jedině slasť očitého svědectví. Vzdálenost času a prostory vyvažuje do jisté míry zase výhoda, že se můžeme po své libosti pokochati každou novou myšlenkovou perlou se rtů jejich skanuvší.

Zvolíme-li si historii za svou společnici, potom můžeme sledovati vznikání, rozkvět a úpadek starých říší zrovna tak přesně, jako tok řeky od jejího pramene až k jejímu ústí. Stopujeme-li příčiny úpadku některého státu, přesvědčíme se o pravdivosti výroku Písma sv., že celí národové, jako jednotlivci poddáni jsou Bohu; že „spravedlivost vyvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy“ (Přísl. 14, 34); že Bůh použil i pohanských vladařů, jako Faraona, Cyra a Tita, jako nástrojů k osvobození lidu svého a jako bezděčných činitelů k uskutečnění svých prorocství.

Ále nejpoutavějšími a nejpoučnějšími společníky jsou životopisy. Charakteristika učinila „Životopisy Plutarchovy“ tak milými a oblíbenými všem třídám čtenářstva. Životopisné líčení sv. Písma propůjčuje mu — odezíráme-li od jeho inspirace — zvláštního kouzla, a totéž platí o „Životech svatých“. Jak nás povznáší a uchvacuje život zejména oněch mužů, kteří zemřeli jako mučeníci za pravdu a spravedlnost! Jaké nadšení a jaký podiv budí v prsou našich! S jakými pocity sv. rozhořčení patříme na stětí sv. Jana Křtitele, protože horlil pro čistotu manželství!

S dojemným podivem patříme na apoštola národů, jak se ve svém žaláři římském p é r e m ohání, kdyžť mu není možno už oháněti se „mečem ducha“, s jakým klidem smrti vstříc hledí a učeníka svého k pěstování ctností apoštolských nabádá.

Patříme na velikého Basilia zmořeného sic, ale neohroženého, jak stojí před soudnou stolicí Modestovou a rozhodně odmítá od sebe všeliké pokusy

k tomu směřující, by zapřel víru svou třebas že mu hrozí zabavením důchodů, žalářem, ano i smrtí.

Může-li zrakům našim úchvatnější a tklivější podívaná se naskytnouti nad obraz sv. Jana Zlatoústého, toho neohroženého reka křesťanské mravnosti, umírajícího ve vyhnanství, vysíleného námahami apoštolskými a surovým s ním nakládáním?

A jakým divadlem světa jest sv. Athanáš z Alexandrie! Po šestačtyřicet let svého episkopátu ustavičnou jest obětí neuprosného a neutuchajícího pronásledování císařova! Pětkrát zapuzen byl se svého stolce a štván jako dravá zvěř!

Ženialní a vysoce vzdělaný Sir Thomas More (Tomáš Morus) dobrovolně skládá pečeť velikého kancléře Anglicka, vsazen jest do londýnského Toweru (věže — žaláře) a vystupuje konečně pro právo a svědomitost na popraviště.

Pozorujeme-li však Krále mučeníků, který všechny ony předčí a který v přehrozných mukách na potupném dřevě ducha svého vypustil, tu teprve vysvitne nám u š l e c h t i l o s t (nobility) onoho utrpení, jež vysoko předčí všecku Jeho sílu a moc, líbeznost a krásu, učenost a výmluvnost; a věru že nepoměrně hojnější útěchu čerpáme v strážních s naším povoláním nerozlučně sdružených z utrpení Krista Pána a jeho hrdinných následovníků, než-li ze vznešených slov jejich.

Lesk a jas jejich přirozených darů duševních, jimž se tolik za života jejich divil svět, bledne před slávou jejich potupného konce, jenž svého času tolikó útrpnost aneb opovržení budil. S jakou samolibostí můžeme se usmívati proudům odporu nebo pomluvy, jež snad na nás přikvačí při plnění našich povinností, vidíme-li divě zuřící bouře pronásledování, jež se rozpoutaly nad těmi neochvějnými duby a do nich bily!

Když nám knihy naše tak byly představily vzory apoštolské stálosti, předvádějí nám dále postavy

takových mužů, kteří vynikli ctnostným životem soukromým. Jejich příkladný život bude nás pobádati, bychom za nimi se brali; kdežto životní dráha těch, kteří z milosti boží vypadli, bude nám výstrahou a napomenutím, abychom se na pozoru měli před léčkami, jež pád a zhoubu jejich přivodily.

Čteme-li o trpělivosti Jobově za přívalu všech možných pohrom časných, a o zbožné pokoře Tobášově, učíme se snášeti s odevzdaností do vůle boží jakákoliv jeho navštívení. Rozjímáme-li o cudnosti Josefově a Zuzanině, jižto raději svobody, dobrého jména, ano i života zřící se chtěli, než aby poskvrnili duši svých, potom pokaždé novým obdivem pro tuto andělskou ctnost býváme prochvěni.

Na obrat čteme-li o mužích, kteří kdysi svatostí vynikali, ale potom náhle s výše své klesli; pozorujeme-li Samsona, Davida, Šalomouna, jak tyto vysoko čnící duby jedinké zadutí pokušení vyvrátilo, pak varování býváme, bychom se neskládali na svou snad už nabytou ctnost, ale abychom opatrně a moudře vždycky si vedli.

Rozlišným znakem našich knižních „celebrit“ jest, že každé doby snadný přístup k nim máme. I kdybychom byli žili za dnů, kdy onino velikáni světlem ducha svého osvěcovali své současníky, nesnadno bylo by nám bývalo až k nim se dostatí a poslechnouti jejich živého hlasu. Snad hory a moře byly by nás od nich dělily; a kdyby krásně hned vedle nás byli bydleli, přec obtížno, ne-li dokonce nemožno bylo by bývalo pro nás důvěrně s nimi obcovati. Jak nepatrnému zlomku lidské čeledi dostalo se štěstí na vlastní oči viděti našeho Spasitele a jeho apoštoly, Demosthena a Cicerona, Zlatoustce a Augustina! Jak skrovné procento křesťanského světa vidělo panujícího papeže!

Ále není přehradý, jež by nám zabraňovala co nejtěsněji přistoupiti k těm, kteří k nám mluví ze svých knih a spisů. Tu není třeba žádných doporučných listů; nikdy nebývají zaneprázdnění, nýbrž vždy jsou volni otevřítí ústa svá a sdělití se s námi o své myšlenky, kdykoliv se nám zalíbí poslechnouti je.

Ále němí společnosti naší samoty vyznačují se ještě jednou charakteristickou předností, jakou jen zřídka u živých nalazáme; — jsou neohroženými mravokárci.

I nejdůvěrnější přítel náš — buďto z jemnocitu nebo z obavy, aby snad nebyl pokládán za příliš strohého „Catona censora“ neb aby neupadl v podezření, že si osobuje úlohu představeného našeho, roztazuje se vytknouti nám tu neb onu naši chybu, a odváží-li se toho, pak věru hledí dotknouti se co nejjemněji bolavého místa v povaze naší. Vždyť i Sokrates ve zlé měl svému příteli Platonovi, když ho tento — třebas sebe šetrněji pokáral, zvláště když tak učinil před jinými.

Byť nás svědomí naše obviňovalo, přece jenom lekáme se pokárání živého hlasu. „Nenávidím pro roka Micheáše“ — pravil král Āchab — protože mně neprorokuje dobré, ale zlé. (3 Král. 22, 8.)

Ā nikomu z křesťanů nedostává se řidčeji pokárání živým slovem, než-li kněžím. Kážou a slýchají kázati jiným, ale málokdy má někdo kázání k nim, leč o exerciciích.

Musíme se tedy o napomenutí obracet ke svým němým společníkům. Ti nebudou ani naší marnivosti nadržovati ani chyb našich přehlížeti, nýbrž směle sáhnou nám na bolavý zub. Jako praví přátelé povědí nám pravdu do očí neobávajíce se, že nás snad tím urazí. Neboť nikdy se nevadíme se svými knihami, aniž v pochybnost bereme jejich upřímnosti, byť sebe přísněji nás soudily.

Tito moralisté nikdy nás nenudí, aniž se nám vnucují. Jakmile se nám zachce konec učiniti rozmluvě s nimi, uzamknou ústa svá a ustraní se do svých těsných cel. Nasytíme-li se jednoho karatele, můžeme sluchu popřáti jinému. Pro osvěžení ducha můžeme hravě od vážného společníka přeskočiti k veselému a žovialnímu. Napjatého luku třeba časem popustiti.

A little humor now and then
Is relished by the best of men.
(Sem a tam trochu humoru
každému jde k duhu.)

Nejedna moudrá pravda zahalena bývá v smavém úboru.

Mohl bych uvést četné příklady nápadných obrácení a tak mnohého jiného požehnání z četby dobrých knih pošlých. Nejedno světlo křesťanské našlo na jediné stránce, ano i v jediné větě podnět ke svému mravnímu přerodu. Veliký patriarcha, svatý Antonín, nadchl se k strohému, evandělickému životu jedním místem z Písma sv.

Svatý Augustin připisuje své obrácení výroku sv. Pavla. Nechav se svěsti v mládí svém bludařstvím manichejským, ztratil nejenom víry dar, ale propadl i mnohé nemravnosti. Jednoho dne nalezaje se ve společnosti svých přátel Alypia a Pontitiana, slyšel tohoto vyprávěti o neobyčejném způsobu života a svatosti sv. Antonína. Vyslechnuv ho zvolal vzrušen: Ti nevzdělaní muži uchvátili nebe násilím, kdežto my při veškeré svojí učenosti válíme se v kalu hříchů. Uchýliv se pak od svých společníků, usedl pod fík a rozplakal se. Co v nitru jeho city z míry si odporující zápolily, zaslechl dětským hlasem pronesená tato slova: Tolle et lege! Tolle et lege! Jelikož nikde kolem žádného dítěte neviděl, pokládal hlas ten za napomenutí s nebes, i vrátiv se domů přistoupí ke stolu a

na něm nalezne rozevřeny epištoly sv. Pavla. Ostatek podávám jeho vlastními slovy: Uchopil jsem pergamen a pustil se do čtení odstavce, na němž prvně zraky moje utkvěly. „Jako ve dne poctivě choďme; ne v hodování a v opilství, ne v smilstvích a nestydatostech, ne v sváru a závisti: ale oblect se v Pána Ježíše Krista, a nemějte péče o tělo podle žádosti.“ Nechtěl jsem dále čísti, ani toho nebylo potřebí, neboť po přečtení toho výroku zmizely z duše mé všechny mráкотy a pochybnosti, jako by světlem s hůry náhle byla zalita bývala. (Vyznání. Kniha III.)

Sv. Ignác raněn byl při obléhání Dampeluny do nohy, i leže v nemocnici prosil o nějaký rytířský roman, aby si zkrátil dlouhou chvíli. Ježto takové knihy po ruce nebylo, donesli mu „Život svatých“, a obsah knihy té tak rozplamenil srdce jeho, že pojal úmysl napotom sloužiti jedině Kristu Pánu.

Dr. Wolf, vynikající duchovní anglikánské církve, rozhodl se pro dráhu misionářskou po přečtení „Života sv. Františka Xav.“ Učinil-li životopis ten tak mohutný dojem na protestantského čtenáře, můžeme právem předpokládati, že rozplamenil horlivost nejednoho sluhy Kristova a že nadchl nejednoho šlechtného jinocha zasvětit život svůj pracím apoštolským.

Tomáš Hood píše: Přirozená náklonnost k duševní práci uchránila mne, jak za to mám, mravního bankrotu, jehož obětí se obyčejně stávají, kdož v útlém věku zbaveni bývají vedení svých rodičů. Moje knihy zdržovaly mne od závodistě, krčem a restaurantů.

Slýcháme často diviti se tomu, kterak inohou kněží spokojeni býti se samotářským způsobem svého života. Já nejsem nikterak nepřitelem společnosti v pravý čas a na pravém místě, ale mým přesvědčením jest, že kněz, který oddán je svým knihám, čerpá z nich vzácnější a zdravější a trvanlivější požitky, než je slasť plynoucí ze společenských zábav.

Kromě toho jest to požitek, který nikdy ztrpčen nebývá projevy špatného humoru, různicemi, vtipkováním a špičkováním, k čemuž se i nejlepší přátelé někdy strhnouti nechávají.

A nemá-li duchovní pastýř záliby v ustraněnosti a studiu, prosím vás, čím tak míni vyplniti své prázdné chvíle, zvláště působí-li někde v „Zastrčené Lhotě“, kde vzdělanější společnosti a zábavy těžko je sehnati? Hleděti si světských záležitostí a obchodů nedovoluje mu jeho posvátný stav; nuže co dělati? — Bude hltati romany a povídky, až se mu přejedí; bude se brodit kalem a bahnem špinavé literatury, jež svými jedovatými výpary otráví mu duši, tak že se oddá chorobným snům a nicotným fantasiím. Anebo snad také nemoha snést jednotvárnosti samotářského života, začne vyhledávati společnost veselých kumpánů a jiných nepěkných vyrazení, stane se otrokem „tabulací“ a vysedávání v hospodě, až se snad konečně vrhne v náruč sprosté smyslnosti.

Jak pravdiva jsou slova Sirachova: Mnohé zlobě naučila zahálka! (33, 29.) A sv. Jeronym radí: Hleď si vždy nějakého zaměstnání, by tě ďábel nikdy nepřistihl zahálejšího! — Sv. pak Bernard dí: Pro zahálku zabředl král Šalomoun v mnohou rozkoš, a tělesné žádosti svedly ho konečně k modlářství.

Kladu-li knězi na srdce lásku k samotářství a ke studiu, nežádám tím nikterak, aby se stal poustevníkem. „Princeps pastorum“ nebyl anachorem. Bylo jej vídati jak v rodinném kruhu, tak i v synagoze, a Jeho božské světlo svítilo právě tak jasně v jídelnách, jako ve chrámě.

Pracovní obor světského kněze dvojí pole v sebe zahrnuje. Na něm jest obdělávati pole náboženské v životě společenském a veřejném, jakož i v životě domácím a soukromém. On má spojovati v sobě činný a rozjímavý život. Jeho úkolem jest pracovati

o obrození svých současníků, ale zároveň též o svém vlastním spasení. Co napsal sv. Augustin o církvi, platí též o knězi. — Církev sv. zná dvojí, od Boha jí předepsaný a doporučený život; jeden v práci, druhý v klidu; jeden v činné působnosti, druhý v odměně rozjímavé. (Tract. 124. in Joan.)

Tato střída působí blahodárně na tělo i duši. Hodiny ztrávené v ustranění a ve službách svatyně neolupují kněze o schopnost býti vítaným společníkem, naopak ony jsou nejlepším přípravou na jeho vystoupení ve společnosti. Nikdo se jistě neobjevuje na veřejnosti, praví blah. Tomáš Kempenský, leč kdo bývá skryt. Nikdo jistě nemluví, leč kdo rád mlčí. (I. 20.)

Člověk povrchní a žvatlavý pořád něco povídá, ale muž rozvážný a učený má vždycky co říci. Proto také v rodinách a o společenských besedách nejhledanějším hostem bývá vtipný a vzdělaný kněz. Však také nikoho jiného zábava nemůže býti poutavější a poučnější. Čerpaje ze svého bohatého fondu vědomostí, dovede vždy osvětliti jakékoliv thema hovoru tu dokladem z dějin tu nějakou případnou anekdotou tu osobní vzpomínkou, čímž zábavu rozjařuje a jednotvárnost z ní vypuzuje. Poznámky, za hovoru sem a tam vhodně učiněné o náboženských otázkách docilují často výdatnějšího účinku, než kdyby s kazatelny předneseny byly.

Zkrátka: kněz, který si umí dobýti úcty ve svatyni, dobude si zajisté také lásky a vážnosti v rodinách svých oveček.



Hlava 17.

Neustálá pracovitost — klíč od umění a vědění.

Ode dávna horlivě přetřásána otázka, děkujeme-li za naše duševní vymoženosti spíše geniu (nadání) či neumorné snaze.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est? — Ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et coniurat, amice.¹⁾

Horatius. Ars Poëtica.

Mně se všecko zdá, jakoby většina našich vynikajících učenců svoje úspěchy na poli písemnictví, věd a umění připisovala spíše vytrvalé pili, než-li přirozenému nadání. Nerozpakují se aspoň tvrditi, že příčinlivostí lze všeho docílit, kdežto bez ní že nemůže ani řeči býti o nějakém znamenitějším výtvoru.

Nadání (t. j. genia) definoval kdosi takto, že jest to „nezměrná schopnost práce“. Kdokoli vtiskl pečť svého ducha dílům literním, filosofským a uměleckým, byl neunavným pracovníkem.

Buffon, veliký přírodozpytec, dí, že trpělivost a genius jsou jedno a totéž. Po jeho soudu kotví síla velikých mužů přede vším v jejich schopnosti pracovat a čekat. Píše: Vynalézavost podmíněna jest trpělivostí. Člověk ať jen hezky dlouho pozoruje svůj předmět. Poznenáhlu bude se on rozvíjet, až jakási elektrická jiskra proletí jeho mozkem a otřese teplem svým celým jeho duchem. Na to dostaví se hýření ducha, hodiny tvoření; hodiny tak slastné, že jsem

¹⁾ Zda z nadání či z umění vytryskne pěkná báseň, se ptáš? Mně zdá se, bez božské že jiskry zhola nic se nepodaří námaze, nadání nic bez námahy. — Přispění jedno druhého, věř, přáteli, že žádá.

vydržel u svého psacího stolku nepřetržitě po dvanáct až čtrnáct hodin, a přece stále pocit blahosti jsem měl.

Jistý herec, jménem Ālcestes, takto sok Ēuripidův, vyjádřil prý se jednou takto posměšně k němu: Tři dnů potřeboval jsi na ukutí tří veršů, a já jsem jich zatím na sto z rukávu vysypal. — Ano — v odpověď dal Euripides — ale těch tvých sto veršů propadne za tři dni věčnému zapomenutí, kdežto moje tři verše věčně budou žít.

Když kdysi Āpellovi vytýkali, že málo nového tvoří, věnuje příliš mnoho péče na podrobné zpracování svých maleb, odpověděl prý: „Āeternitati pingo!“

Známo, co herkulského namáhání bylo podjati se Demosthenovi, největšímu řečníkovi, než-li se mu podařilo býti s úkol svůj a proslaviti se slávou řečnickou. Dal si zřídi podzemní pokojík, a v něm obíral se nepřetržitě po čtvrt roku studiem. Dal si oholiti polovici hlavy, aby se pro posměch lidský na veřejnosti nesměl ukázati, nýbrž nucen byl ve svém ústraní trvati. Nu, a tam vytvořil ona obdivu hodná mistrovská díla řečnická, o nichž soupeři jeho závistivě tvrdili, že „páchnou olejem (totiž svítícím).“ Načež on jim odsekl: — „Vaše řeči sotva asi vás stály tolik namáhání.“ — Osmkrát opsal Thukydida, jen aby si osvojil jeho sloh.

Cicero nebyl vlastně žádným geniem prvního řádu. Děkuje však za své vynikající postavení na poli římského písemnictví své všestrannosti, v níž nadání jeho se rozvinulo železnou a vytrvalou přičinlivostí. Pozornost svou obrátil hlavně k řečnictví; proto cvičil se denně v deklamaci řeckých a latinských řečí s několika ještě jinými mladými patriciji římskými, kteří s ním závodili o slávu politickou. Nejenom že pravidelně navštěvoval vyučovací hodiny nejlepších římských retorů, nýbrž poslouchal též ve-

lice pilně přelíčení na foru. Když se domů vrátil, opakoval si po kolik hodin poslechnuté řeči a cvičil se v reprodukování jich před svými soukromými učiteli. Ale však tato píle za mladých let byla toliko přede hrou píle jeho zralejšího věku. Ani minuty nezahálel — praví Middleton — ani vteřiny času nepropásl. Hodiny, jež jiní lidé obětovali veřejným hrám a představením divadelním, vyražením, hostinám, ano i spánku a dennímu zotavení vůbec, věnoval zpravidla svým knihám a obohacení svých vědomostí. Ve dni služebné, bylo-li mu nějakou osobní záležitost obstarati, nemíval nikdy více kdy ji si přemyslet a rozvážiti, než co učinil pár kroků hore dole pokojem; za té procházky diktovával také svému písaři své myšlenky. Jsoutě některé jeho listy datovány před úsvitem, jiné ze senátu, jiné opět za oběda nebo za ranní návštěvy jeho klientů. — Takto nalezal — bez zdánlivých obtíží — kdy pro záležitosti státní, pro svou advokátní praxi, jakož i ke svým filosofským studiím.

Bossuet, orel Meauxský, nemá snad sobě rovného v posvátném řečnictví. V kázáních jeho podivuhodně se snoubí síla s půvabností, vznešenost myšlenky s prostností výrazu; kázání jeho při vší učenosti, již vynikají, příjemně baví učíce. Dějepisec Gibbon praví o něm: — Anglický překlad slavných dvou děl Bossuetových, biskupa Meauxského, dokonal mé obrácení, a jsem hrd na to, že jsem podlehl tak šlechetné ruce. (Gibbons Memoirs, Vol. I.)

Fénelon napsal osmnáct kopií svého Telemacha — a každá z nich se jen jen hemží opravami — než jej tisku svěřil.

Henry Clay v jedné řeči své k mladým mužům prozrazuje tajemství svých řečnických triumfů. Děkuju za svůj úspěch — praví — hlavně té okolnosti, že

jsem o sedmadvaceti letech začal, a po leta v tom pokračoval, každodenně něco si přečísti z některého dějepisného nebo jiného vědeckého díla a potom o přečteném míti řeč. Tyto své improvisované řečnické pokusy konával jsem někdy v žitnisku někdy v lese, nezřídka též v některé odlehlé stáji, maje koně nebo volka — posluchači. Tomuto předčasnému cvičení se v umění všech umění děkuju za první a vůdčí pobídky, jež mne pudily dále, až celému mému pozdějšímu osudu jistého a určitého tvaru dodaly.

Daniel Webster byl rovněž pracovitým učencem, vynakládal velikou péči na přehlížení všech svých řečí a promluv, jež se svolením jeho bývaly vytisknuty. Proslulá jeho řeč Plymoutská byla na státní útraty jako leták vytištěna až rok po jejím proslovení. Zatím neustále o ní piloval a ji opravoval, takže dnes náleží k nejlepším řečnickým výkonům, jež v anglické řeči máme. Při jisté příležitosti vyjádřil se, že jako by si netroufal objeviti se před obecenstvem polonahý, tak by se ani neopovážil před posluchače předstoupiti jen tak zpola připravený.

Vergil skládal tři leta svoje básně známé pode jménem „Bucolica“, sedm let „Georgica“, a „Āeneidě“ věnoval celé desíletí. Nicméně tak hluboce byl přesvědčen o nedokonalostech tohoto svého nesmrtného eposu, a tak málo odpovídala báseň ta jeho ideálu, že cítě blížiti se poslední svou hodinku, nařídil svým přátelům Variovi a Plotiovi Tuccovi, aby rukopis její spálili. K velikému štěstí pro všechen vzdělaný svět nedovolil císař Āugustus zničiti dílo, jemuž se do dneška podivuje kde který vzdělanec.

Dle Bentleyho a jiných komentátorů potřeboval prý Horác tak s patnáct let od svých „Satir“ k napsání svého nesmrtného díla: „Ārs poëtica.“ Alexander Pope tvrdí sice o sobě, že již jako malé dítě ve verších

žvatlal,¹⁾ ale přes to přese všechno neunavně studoval. Dr. Johnson dí o něm: Duch jeho stále těkal, slídě po nějaké kořisti, t. j. Pope stále vědomosti sbíral, a o to se snažil, aby co ulovil, také podržel. Aby své přirozené nadání zdokonalil, bral útočiště ke každému zřídлу umění a nepropásl ni jediné příležitosti, by své vědomosti obohatil. Nikdy se nespokojil s prostředností když dokonalosti bylo možná docíliti. Zaslýchli-li za hovoru něco, čeho mohl časem užiti, hned si to poznamenal. Každý šťastnější výraz, jakož i novou myšlenku, na niž připadl, ihned si napsal. Šla-li mu práce od ruky, neoddal se zahálce, a nedařila-li se mu práce dle přání, neztrácel trpělivosti. S úzkostlivou přímo zevrubností zkoumal každý řádek, ano i každé slovo, a neustal opravovati, dokud nebyl se vším úplně spokojen. (Johnson's Life of Pope.)

Z té příčiny přechovával dlouho u sebe každou práci svou, neustále ji prohlížeje a zkoumaje. Zpravidla přepsal aspoň čtyrykrát každý svůj rukopis, než jej do tisku dal.

Addisonův „Spectator“ právem pokládá se za vzor klasické literatury anglické. Však také autor jeho byl až příliš úzkostlivý a neunavný spisovatel. Čtenář „Spectatora“²⁾ mohl by se domnívati, že každé číslo jeho napsáno bylo poznačeného na něm data, než není tomu tak; jest známo, že Addison měl už tři foliové svazky rukopisu hotovy, než počal zmíněný list vydávati. Také se o něm vypravuje, že když byl ve službě státní, jednou jakousi důležitou státní listinu

¹⁾ Doslovně zní jeho výrok takto:

As yet a child and all unknown to fame,
I lisped in numbris, for the numbers came.

²⁾ Spectator byly noviny, jež přinášely jaksi navázáním na tu neb onu denní událost pojednání o všeobecně zajímavých věcech. Zvláště cenna byla v něm pojednání mravoučná. P. př.

pozdě dodal, a to jedině z té příčiny, že nemohl nijak hotov býti s její „revisí“.

Milton ztrávil pět let v ústraní čtením starých spisovatelů, než-li se pustil do skládání „Ztraceného ráje“.

Dante pracoval o své „Božské komedii“ bezmála třicet let.

Tvrdí se také, že Gray sedm let pracoval o své pověstné „Elegii“. Potřeboval-li však tak dlouho na tuto rozkošnou báseň, bohatě za to odměněn byl chtivostí, s jakou po vyjití byla čtena, a obdivem, který se jí po dnes vzdává. Lehce nahozené věci obyčejně těžce se čtou, kdežto věci pracnou péčí provedené skýtají četbu jak příjemnou, tak i poučnou.

Moore pokládal deset řádků za den za kus dobré práce, i nosíval mnohdy po celé neděle maloučkou básničku u sebe čekaje, až by mu napadlo vhodné slovo.

V kvartovém vydání básnických děl lorda Byrona je facsimile několika veršů z „Childe Harolda“, jak vyšly z básníkovy ruky. Opravám a škrtům není konce. Tu a tam jedinké slovo několikrát pozměněno. A ukázka ta je věrným obrazem celého rukopisu. Básník pracoval o prvních dvou zpěvech v prázdných chvílkách po čtyry leta.

Jistý přítel Tennysonův, přečet jednu z jeho krátkých stanzí, mínil: Pravda, p. Tennysoně, tyhle verše nestály vás mnoho práce? Slova plynou tak hladce a druží se k sobě tak přirozeně, že vám asi samoděk na mysl přišla. — Básník na to klidně odpověděl: Bedničku doutníků vykouřil jsem nad těmi čtyřmi řádky. — Po první své publikaci zahrabal se na deset let do svých knih a nedal po celou tu dobu nic o sobě slyšeti. Vrhł se na pracné studium a namáhavé přemýšlení, by se připravil ku kariéře, na niž ho nadání a ctižádost jeho pudily.

Kardinal Newman napsal roku 1869 dp. John Hayes-ovi: Byl jsem nucen na vše, cožkoliv jsem napsal, velikou píli a práci vynaložiti; mnohdy celé kapitoly několikrát jsem přepsal, o nesčetných korekturách a vložkách ani nemluvě. A přes všeliký cvik nedaří se mi dnes lépe, i dnes nucen jsem mnoho opravovati a znova prepisovati, jak před třiceti lety.

Z úst jeho víme, že přes celý rok pracoval o krátkém pojednání, totiž o i n s p i r a c i Písma sv., než-li byl s ním spokojen, ačkoliv se tím předmětem po celý život v myšlenkách obíral. Kdo by tomu věřil, kdyby nám to sám kardinal nepravil? Sloh jeho nemá do sebe nic pracného, řeč jeho plyne iako jasný, průhledný tok řeky, nikde nepozorujete, že by byl býval v nesnázích o vhodné slovo, nýbrž všude správného výrazu na pravém místě užívá.

O Dickensovi všeobecně se za to mělo, že je spisovatelem, jemuž vše jde od ruky. Ale on sám ujišťuje nás, že ho práce jeho stály nesmírné námahy. Jediným nápomocným, spolehlivým, jistým, vyplácejícím se a k cíli vedoucím darem při každém studiu a při každé práci jest čilá pozornost. Moje vlastní vynalézávost aneb obrazotvornost sama o sobě, na svou česť to tvrdím, nikdy by mně nebyla tak sloužila, jak to činila, kdybych nebyl býval zvyklý každodenní, pokorné, trpělivé, pracně hořké pozornosti. R. 1865 byl jsem v Baltimore na veřejné recitaci Dickensově; slyše ho domníval jsem se, že nám předčítá výňatky ze svých spisů bez jakékoliv předběžné přípravy. Ale potom jsem se dověděl, že když ho za jedné takové recitace prosili, aby jim ještě tu neb onu partii ze svých děl přednesl, že se omlouval, že neměl kdy se na to připravit, neboť učinil si pravidlem každý úryvek po šest měsíců aspoň jednou denně si přečísti, než jej veřejně recituje.

Edmund Burke zrevidoval korekturu svých „Úvah o francouzské revoluci“ (Reflections on the French Revolution) aspoň dvanáctkrát po sobě, než ji svěřil konečnému otisknutí.

Litujeme skepticismu historika Gibbona, ale žasnouti musíme nad jeho neumornou pilností, nad jeho obsáhlou učeností a nad kromobyčejnou velkolepostí jeho vět. Aby si osvojil svůj latinský sloh, podrobil se pracné, ale účinné methodě, jal se totiž překládati na francouzský jazyk Ciceronovy listy. A z tohoto francouzského svého překladu znova je překládal do latiny a potom srovnával svou latinu s latinou originálu. Téže metody použil, aby mistrovsky ovládl francouzštinu; překládal historika Vertota do latiny a pak z latiny zase do francouzštiny. Aby se zdokonalil v latině, přečetl Terencia, Vergila, Horáce, Tacita a jiné autory co nejpozorněji třikrát po sobě; narazil-li na nějaké těžší místo, nehnul se od něho, dokud ho ze všech možných hledisk neprozkoumal a nepojal. Úmysl napsati své dílo: „Úpadek a pád říše římské“ pojal v říjnu r. 1764, na konci pak toho díla praví: „Poslední řádky poslední stránky dopsal jsem v noci dne 27. června r. 1787“. Z tohoto udání vidíme, že ode dne, kterého pojal ideu napsati toto dějepisné dílo, až do dne jeho ukončení celých třia dvacet let uplynulo. Svoje „Paměti“ devětkrát opsal, než byl s nimi spokojen. (Cf. Gibbonovy Memoiry, sv. I.)

Hume pracoval úsilovně třináct hodin denně o své „Historii Anglicka“ (History of England). A patnáct let o celém díle.

Dr. Lingard věnoval skoro dvanáct let vážné práce svému podivuhodnému dílu: „Dějiny Anglicka“. První svazek vyšel r. 1819 a dokončeno bylo dílo jeho až r. 1830.

Mezi započatím a ukončením Allisonových „Dějin Evropy“ uplynulo prý čtyřadvacet let.

Macaulay potřeboval osm let ke svým „Dějinám Anglicka“.

Matthew Hale, veliký právník, věnoval po mnoho let právníckým studiím denně šestnáct hodin; unaviv se jimi hledal zotavení ve studiu filosofie a jiných vědeckých oborů.

Montesquieu pravil, narážejí na jedno své dílo, jednomu ze svých přátel: Přečteš je v několika hodinách, ale ujišťuju tě, že mne stálo tolik práce, až jsem z toho zešedivěl.

Mladší Plinius vypravuje nám, že jeho strýc, starší Plinius, přírodovědec, v nosítkách do senátu nositi se dával, aby mohl cestou čísti nebo psáti a tak ani okamžiku neztratiti. Šetřil časem tak, že i za jídla čítával. Když se byl po celý den svými úředními záležitostmi lopotil, věnoval se v noci po několik hodin svým zamilovaným bádáním. Za studia míval vždy u sebe své tabulky a písáře, poněvadž si dělal poznámky o všem, co četl.

Sir Isaac Newton přepsal prý svou „Chronology“ patnáctkrát, než jej uspokojila. Jeho veliké dílo o optice bylo teprve r. 1704 uveřejněno, ač už r. 1675 je započal. Když se ho ptali, kterak učinil svá podivuhodná objevení, v odpověď dal: „Stálým o nich přemýšlením“. — A při jiné příležitosti pravil: Mám neustále svůj předmět před očima a čekám, až první rozbřeskující myšlenka pomalu pomaloučku plným, jasným světlem vzplane. — K. Dr. Bentleymu pak se vyjádřil: Prokázal-li jsem lidstvu nějakou službu, dlužno to připsati jenom píli a trpělivému přemýšlení.

Adam Clarke píše v předmluvě ke svému „Komentáři k Nov. zákonu“: Při této obtížné práci neměl

jsem žádných pomocníků, ba ani ne pisaře; nikoho, který by byl v mých poznámkách hledal anebo v řeckých, latinských anebo jinojazyčných autorech po podobných místech pátral a mně je vypsál, abych se přesvědčil, zda mne paměť moje neklame, bych správně citoval. Samojediný skoro pět a dvacet let pracoval jsem o tom díle, než jsem je do tisku dal, a patnáct let trvalo, než-li z tiskárny do rukou obecnstva se dostalo; tedy čtyřicet let mého života stála mne ta práce.

Mezi Otcí církevními sotva nalezneme neunavnějšího pracovníka na poli bohovědeckém nad sv. Jeronyma. Obral si za obor své činnosti nejobtížnější odvětví theologie: studium biblické vůbec kromě překladu bible a toho, co bychom dnes nazvali biblickou kritikou zvláště. Nesnadný úkol srovnávat různé texty a rukopisy biblické byl jedním z mnohých zaměstnání, jimiž se obíral v jeskyni betlemské. Ale vědecké snažení jeho neobmezovalo se pouze na sv. Písmo, nýbrž všechny větší theologické otázky té doby zaměstnávaly jeho ducha. Vrhł se také na životopisectví a při všem tom našel ještě pokdy k napsání tolika listů, v nichž se tak krásně odráží povaha toho muže.

Uvážíme-li rozsah jeho biblických studií, revisi Vulgaty dle textu Septuaginty, jeho četné komentáře a přede vším jeho překlad Starého Zákona z hebrejštiny, ani pochopiti nemůžeme, kterak tolik práce zdolati dovedl jediný člověk. A přece bylo to vše jenom částkou Jeronymových prací. Vždyť přeložil i do latiny Eusebiovy „Chronologické tabule“, napsal výklad Origenových „Homilií“ a mnoho pojednání o jiných ještě věcech.

V čem spočívalo tajemství takové činnosti? Myslím, že směle mohu prohlásiti, že v jeho vytrvalé pilnosti. Pravda, že měl neobyčejné nadání; ale na-

dání to málo bylo by mu prospělo, kdyby nebyl měl nezdolné vůle. O třiceti letech pustil se do studování hebrejštiny věda, jak užitečnou, ano nutnou bude mu znalost té řeči při jeho biblickém bádání. Co mne to práce stálo — praví — co obtíží bylo mi při tom překonati, jak často jsem až už zoufal, kolikrát jsem toho už nechal, ale puzen vědychtivostí znova do toho se dal, to mohu já, trpitel, dosvědčiti, jakož i ti, kdo se mnou tehda byli. Než díky Bohu, teď klidím sladké ovoce oné trpké vědecké práce.

Sv. Jeronym spával ve své sluji betlemské málo, modlil se mnoho, ostatek dne věnoval vyučování druhých a přijímání přátel, kteří k němu z celého světa křesťanského přicházeli na poradu. Noci hlavně věnoval svým studiím, a díla, jež nám pozůstavil, jsou plodem mnohé probdělé noci.

Taktéž koryfeové na poli umění připisovali své úspěchy mravenčí píli a trpělivé pracovitosti.

Sir Joshua Reynolds píše Barrymu: Kdokoli v malířství nebo v kterémkoliv umění něco opravdu vynikajícího podati chce, musí všecken svůj zřetel a všecku snahu svou k tomu cíli upírat, a to od procitnutí až do usnutí zase večer.

Michel Āngelovy vznešené ideje byly by se snem rozplynuly, kdyby jich nebyla jeho pracovitost v mramoru nebo na plátně zvěčnila. Byltě neumorným dělníkem. Spokojoval se druhdy krajíčkem chleba a sklenicí vína, a nejednou až za tmavé noci vstával od díla svého.

Jednou vykládaje svému návštěvníkovi, (který se asi pozastaval nad průtahy umělcovými), jaký pokrok učinil ve tvorbě sochy od jeho poslední návštěvy, pravil: Tohleto jsem přepracoval, tohle zase uhladil, onen rys zjemnil, tam tomu svalu více vyniknouti dal, tomuto rtu většího výrazu dodal, onomu údu větší energie propůjčil. — Ale to jsou maličkosti —

podotkl na to host. — Možná — v odvěť dal umělec — ale nezapomínejte, že maličkostmi k dokonalosti spějeme, dokonalost pak není žádnou maličkostí.

Tizian pracoval osm let o svém velikém obraze „Mučenická smrt sv. Petra“, sedm let pak o své „Poslední večeři“. V listě datovaném císaři Karlu V píše: Posílám Vašemu Veličenstvu „Poslední večeři“, když jsem byl o ní po sedm let denně pilně pracoval. V jedenaosmdesátém roce vytvořil „Smrt sv. Vavřince“, kterýžto obraz dnes visí v jednom benátském kostele, a pracoval neunavně až do devětadevadesátého roku svého.

O Leonardovi da Vinci vypravuje se, že schodil křížem krážem celý Milan, aby našel vhodný model k hlavě Jidášově pro svou proslulou „Poslední večeři“.

Slavný malíř anglický Turner, o němž se Ruskin co nejchvalněji vyjadřuje, odpověděl dámě, jež se ho ptala, v čemže vlastně vězí tajemství jeho úspěchů: V pracovitosti, madame, v pracovitosti. — Ani si představití nedovedete, píše právě jmenovaný Ruskin, co práce a námahy stojí mne napsání těch knih, jež se zdají tak hravě napsány býti. — Podáváje kterémusi hostu rukopis svého posledního díla poznamenal: Jen se do něho podívejte, nenaleznete v něm ani jedné věty, která by byla tak zůstala, jak jsem ji prvně napsal. — A skutečně, skoro každé druhé slovo bylo přeškrtnuto a jiným nahrazeno; často celé věty byly pozměněny, a tak tomu bylo po celý rukopis.

Z těchto příkladů vidíme, že muži, kteří se opravdu proslavili v kterémkoliv oboru věd a umění, byli neumorní a houževnatí pracovníci. — Metou, ku které běželi, bylo vědění a umění, a k metě té směřovalo všecko jejich dychtění a snažení. Tomu cíli podčiňovali i svou lehkou četbu, jako včelka proměňuje šťávu každého květu, na který usedne, v sladký med. Čím více se duch soustřeďuje na jistý, určitý

předmět, tím pevnější oporu v něm nalezá, jako žár slunečních paprsků, v čočce-li je zachycen, intensivnější jest. Naobrat rozptýlena-li je naše pozornost na více předmětů, rozptýlena a poměrně také dle toho oslabena bývá její síla.

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Tak hluboce bývali tito myslitelé zahlobání do svých studií, že nezřídka upadali do takového stavu roztržitosti a rozptýlenosti ducha, že ani nepozorovali, co se kolem nich dalo. Vypravuje se o sv. Tomáši Akvinském, že byv jednou pozván ke stolu krále franc. Ludvíka IX, seděl u tabule do svých myšlenek tak zatonulý, že úplně zapomněl na přítomnost královského hostitele a ostatních hostů. Z čista jasna uhodil prudce na stůl zvolav: Tohle bude nejpádnejší důvod proti Manichejským! Jeho převor, který vedle něho seděl, zatahal ho za rukáv a šeptal mu, aby se pamatoval, kde že jest. Andělský učitel omlouval se králi ze své zapomětlivosti, ale Ludvík obávaje se, aby snad sv. Tomáš nezapomněl pásma svých myšlenek, nařídil svému sekretáři okamžitě napsati myšlenku světcovu.

Životopisec Danteův vypravuje, že básník vstoupil jednoho dne do kteréhosi knihkupectví, aby se pokochal pohledem na jakýsi velkolepý veřejný průvod. Ale vypátrav v krámě zajímavou knihu, pustil se do její četby a tak se nad ní zamyslí, že pranic neviděl, jak sám potom doznal, co se na ulici dalo.

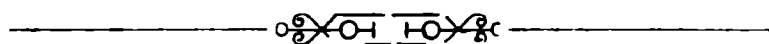
Charles Walmesley, apoštolský vikář londýnského okresu, který konsekroval Baltimoreského biskupa Carrolla, byl právě tak znamenitým učencem, jako zbožným církevním hodnostářem. R. 1750 byl zvolen za člena „Royal Society of Great Britain“ (Královské společnosti velkobritské) na doporučení Buffonovo, d'Alembertovo a jiných ještě vynikajících učenců. Byl

také členem „královské akademie“ v Berlíně. Když se Anglie rozhodla pro gregoriánský kalendář, pověřen byl spolu s jinými od vlády sestavením nového kalendáře.

Vypravuje pak se o něm, že slouže jednou mši sv. tak se ponořil do jakéhosi mathematického problému, že zapomenuv docela na sv. úkon popadl patěnu a užívaje jí za olůvko jal se na oltáři, jako by na tabuli, jakýsi počet vypočítávati. To trvalo několik minut. Pojednou však se vzpamatoval, a tak velice se zhrozil svého nevčasného počítání, že pevně odhodlán na vždy těch studií nechati, po mši sv. komorníkovi svému nařídil, aby dal všechny jeho mathematické knihy pod zámek.

K vrcholci vědění nevede ni přímá ni rovná silnice, dostati se lze naň jediné drsnou a strmou stezkou. Otec může odkázati synu svému nahromaděné jím statky pozemské, ale nemůže mu nechati pokladu nabytých vědomostí. Učenosti nelze penězi koupiti. Nedáť se Minerva úplatky pohnouti k tomu, by z toho pravidla učinila výjimku ve prospěch některého svého ctitele. Na kolbišti duchovním nemožno nechati se zastupovati nějakým „mandatarem“. Tu musí každý sám osobně věnce slávy si dobytí. Každý dělník na poli vědy musí sám pluhu se chopiti a sám své símě rozsévati, chce-li jednou kliditi pšenici učenosti. Tomu, kdo se klasickými studiemi obírá, jest arci dnes snáze přístupnější pomůcky k disposici, než předkům jeho, ale obávati se jest, že mnohonásobné učebnice a příručky spolu s četnými poznámkami a překlady na jeho pultě sice uhladí a urovnají mu dráhu jeho studií, za to však že oslabí jeho energii v boji a zápase o vědění. Bude snad obdělávati rozsáhlejší pole, ale bude na něm mělčejší brázdy vyorávati, a tudíž také skrovnější žeň sklízeti, než-li jakou sklízeli otcové jeho, kteří se lopotili bez pomoci práce úsporných strojů.

Ostatně netřeba studujícímu nesenému chvalitebnou ctižádostí proto myslí ztráceti, nemůže-li se nadíti, že by se kdy vyrovnal těm velikánům ducha, o nichž jsem se tu zmínil. Třebas naděje neměl, že by se kdy dopjal na vrcholec dokonalosti, nechať nezapomíná, že dost ještě je mezi temenem a úpatím hory míst, k nimž povznést se vždy čestno jest. Nebylo-li ti uštědřeno deset hřiven, tedy hospodař — co nejlépe — s jednou nebo pěti, jichž se ti dostalo, neboť dle toho, kolik jsi vytěžil ze svěřených ti hřiven, souditi tě budou lidé a jednou i Bůh.



Hlava 19.

Co bývá příčinou malomyslnosti při vědeckém snažení.

Příklady v předešlé kapitole uvedenými nejeden snad studující přesvědčen bude, že vytrvalostí a pracovitostí možná vždy úspěchů docíliti, nicméně přece sám nerozehřeje se po vědeckém snažení. Proč? Protože každý zápal v něm hned v zárodku stlumí tělesné vady nebo duševní chyby. Jeden snad dá se od té snahy zastrašiti vědomím jisté váhavosti a těžkopádnosti své, druhý snad slabou konstitucí tělesnou nebo nějakou vadou, třetí snad poklesne na duchu mnohonásobným zaměstnáním, o němž za to má, že by ducha jeho od studia odvracelo a klidného okamžiku nikdy mu nepoprálo.

Podívejme se trochu místněji a zevrubněji na tyto námitky, bychom se přesvědčili, lze-li je překonati čili nic.

1. Jeden řekne: Jsem od přirozenosti slabé chápavosti; duch můj je váhavý a těžkopádný. Hrozné obtíže působí mi, než něco pořádně pochopím, kdežto

tak mnohý z mých soudruhů nadán je neobyčejně pružnou a bystrou vnímavostí. I ženou se tak překotně vpřed, že stačiti jim nemohu a nemohu. Při svých prvních veřejných pokusech řečnických byl jsem ostýchavý a tak přestrašený, že jsem nadobro z konceptu vypadl, a od té chvíle nedovedu se opanovati, maje před obecenstvo vystoupiti. Divu-li, nemám-li k dalším pokusům ani chuti ani odvahy?

Jen co je pravda, takový první nezdár bývá často příčinou další chabosti a malomyslnosti. — Znal jsem horlivého a ctihodného kněze, jenž při prvním svém kázání takovým strachem byl zachvácen, že se od té nikdy už nedal pohnouti ke kázání. Avšak mám za to, kdyby se na toto jeho „tréma“ nebylo dalo, nýbrž on nucen býval po druhé na kazatelnu vystoupiti, že by byl zajisté svůj strach překonal.

Pro potěchu bojácných a sobě nedůvěřujících podotýkám, že mnozí z největších učenců a nejproslulejších řečníků na začátku svých studií k nejposlednějším žákům ve třídě náleželi. Avšak nezmalomyslněli vědomím svých přirozených chyb a nedostatků, nýbrž naopak tím k větší horlivosti byli pobádáni, že konečně daleko překonali ty, kteří nadáním je předčili.

První kázání velikého dominikána Savonaroly neuspokojila posluchačstva ani Ferraraského ani Florentského. Nezamlouvala se ani jeho drobná postava ani jeho drsný hlas, nedoporučovaly ho ani jeho jednoduchá řeč ani jeho ostýchavost. Ale Savonarola nezmalomyslněl; umínil si kázati dále, i kázal prostým venkovanům a dětem a zatím pilně se cvičil ve své cele v přednesu, až se stal nejúchvatnějším řečníkem své doby.

Když Alban Butler, učený autor „Života svatých“ v Douay studoval, býval nucen hezky spíše si přivstati, aby mohl se svými spolužáky stejně pokračovati.

Benjamin Disraeli byl přímo ukřičen posměchem při své „panenské“ řeči v anglickém parlamentě. Nevšímaje si posměchu pravil: Do mnohých věcí jsem se několikrát už pustil, ale konečně se mi vždy podařily. Sedám si teď, ale nadejde doba, kdy mne pozorně vyslechnete. A předpovědění jeho se vyplnilo. Stal se, jak známo, jedním z nejskvělejších a nejúčinnějších řečníků britského parlamentu, ano i „premier-ministrem“ anglickým.

Dr. Boyd píše v „Longmanově magacíně“ (Únorový svazek z r. 1894) toto: Mr. Rawson, učitel Arthura Stanley-ho (potomního děkana), ujišťuje, že Stanley byl v počtech ze všech nejhloupější chlapec, jakého kdy měl, vyjma jednoho ještě školáka. Tento byl tak ostudně hloupým a tupým, že mu nemohl do hlavy vpraviti ani nejjednoduššího sčítání a násobení. Nu, a tento ještě hloupější žák, než-li byl Arthur Stanley, stal se po letech ministrem financí; byl to William E. Gladstone, který jako ministr míval tříhodinovou, číslicemi a výpočty takorča vyšpikovanou řeč budžetní, jež poslance tak zajímala, že ve sněmovně až do půlnoci vydrželi státí nebo seděti. Nuže, jaké naučení z toho plyne? To, že mladík snahou a vytrvalostí může překonati vrozený odpor proti některému odvětví vědy, ba že může v tom oboru i mistrovství nabyti.

Když matka Richarda Brinsley Sheridana představovala ho učiteli, vyjádřila se o něm, že je to nenapravitelný hlupák. Jeho první řeč ve sněmovně zklamala šeredně jeho kolegy. A přece řeč, kterou potom měl v příležitosti aféry Warren Hastingsovy, „učinila takový dojem“ — jak praví Macaulay — „jakého dosud žádná řeč nedocílila“. — Mr. Fox staví tento řečnický výkon na první místo mezi všemi řečmi, jež kdy v britském parlamentě prosloveny byly.

Oliver Goldsmith mluví o sobě jako o květině, jež teprve pozdě rozkvetla.

Sir Isaac Newton sedal z počátku skorem na posledním místě ve své třídě, ale neumornou pílí a vytrvalostí dopracoval se prvního místa.

Daniel Webster vyznává, že jako student nikdy neměl tolik odvahy, aby sebe kratší věc před svými spolužáky zadeklamoval. Píše: — Dobrý a výtečný Buchminster (učitel) všemožně se snažil přemluvit mne, abych se pokusil o deklamaci, jako druzí moji spolužáci, ale nebyl jsem s to. Mnohým věcem naučil jsem se na zpaměť a doma si je několikrát nahlas odříkal, ale když nadešel den, kterého jsem naučené měl před celou třídou přednésti, tu vida, jak se oči všech na mne upírají, nedovedl jsem ani povstat. Někdy se moji profesori proto na mne horšili, jindy zase se mi smáli. Mr. Buchminster stále mi přimlouval a na mne doléhal co nejprívětivěji, abych to aspoň jednou zkusil. Ale jak už jsem řekl, nedovedl jsem se nikdy tak dalece vzmužiti. Když však jsem tak příležitost propásl, tu vrátiv se domů hořce jsem plakával, hanbě se sám nad sebou a mrze se na sebe.

Vrchní sudí Taney praví o své děkovné řeči za svou promoci: Byl jsem až hrůza přestrašen a třásl jsem se na celém těle, hlas můj zněl sípavě a neohebně. Byl jsem si všeho toho dobře vědom, a proto mrzut, ale tím jsem vše jenom ještě pohoršil. — Na štěstí měl jsem svou řeč tak výborně memorovanou, že jsem se bez nápovědy obešel. Ale pathos, s jakým jsem se chtěl se svými profesory a spolužáky rozloučiti a na jehož vyjádření tolik práce jsem v řeči své byl věnoval, byl — o čemž ani za mák nepochybuju — mými rozpaky úplně setřen.

Svou rozpačitost a nesmělost při projednávání první své pře před soudním dvorem popisuje takto: Nečinil jsem si žádných poznámek, protože se mi ruka

tak třásla, že bych nebyl ani jedinkého čitelného slova napsal, i kdyby můj vlastní život na něm byl visel. Když pak jsem se zvedl, abych svou obhajovací řeč přednesl, byl jsem nucen ruce na prsou skřížiti a pevně k hrudi je tisknouti, kolena pak chvěla se pode mnou tak, že jsem se musel opřít o stůl přede mnou stojící, bych se na nohou udržel. Nicméně přece snažil jsem se zachovati sebevládu a klid, a podařilo se mi to s velikým arci napjetím sil, tak že jsem, byť třesoucím hlasem, přece rozumnou obhajovací řeč svedl. — Týž nepokoj zmocňoval se ho ještě po několik let, třebaš kromě něho nikdo toho nezpozoroval. — Tento chorobný pocit — končí — tak trapně na mne v prvních letech mojí praxe působil, že bych se jí byl nejednou vzdal, kdybych byl s dostatek bohatým býval, abych se bez ní životem byl protloukl. (Momoir of Röger B. Taney. Hlava I.)

Dr. Milner, autor knihy „Účel nábož. kontroversí“, vypravuje, že za svých prvních školáckých let nevalně pokračoval, čině dojem tupce a hlupce, a že své úlohy bez ducha odříkával. Ale jednoho dne, když svou věc dobře provedl, byl s ním učitel tak spokojen, že jej odměnil malovaným obrázkem. — A hle, — říkával — od té chvíle nastal obrat v mé školácké kariéře. Pojednou nabyl jsem odvahy a sebedůvěry, i studoval jsem pak k úplné spokojenosti svých učitelů. (Life of Rt. Rev. Dr. Milner.) — Hle, co zmůže u nesmělého žáka laskavé a povzbuzující slovo učitelovo!

Generál Grant pokorně doznává ve svých „Dámětech“, že náležel v kadetce West-Pointské k posledním žákům. Generál Sheridan dí, že byl tam mezi 52 žáky čtyřatřicátým.

Dobrosrdečný učitel ujme se ostýchavého a pozadu zůstávajícího žáka, jenž se všemožně přičiňuje ku předu se dostat, s toužbě něžností, s jakou se ujímá milující matka svého slaboučkého neb chorobného dítěte.

Dr. Arnold podotýká: Budí-li co na zemi zasloužený podiv náš, jest to patření na to, jak boží moudrost žehná slabosti přirozených sil, když je poctivě, vážně a horlivě vzděláváme a pěstujeme. — Když v Lakehamu bylo se mu obíratí s kterýmsi poněkud zanedbaným žákem, oschápl se na něho jednou hodně zhruba. A tu hoch vzhédl smutně k němu a děl: Proč se na mne tak horšíte? Já věru dělám, seč jsem. — Dr. Arnolda živě dotkla se ta výtká, a po letech ještě říkával: Co živ budu, nezapomenu na ten pohled a na ta slova! (Samuel Smiles: Svépomoc.)

2. Pro mnohého studujícího příčinou malomyslnosti bývá slabé zdraví, neboť vážné a vytrvalé studium vyžaduje netoliko duševní námahy, nýbrž i fysické; pro slabou však konstituci bývá duševní namáhání vždycky více méně trudným a obtížným.

Ale ani tělesně slabý student nechať nezapomíná, naopak tím se vzpružuje, že mnohým z nejslavnějších učenců církevních a světských strádati bylo mnohými chorobami a nemocemi.

Abych s velikým učitelem národů začal, Korinťané pravili o něm: Přítomnost jeho osobní jest mdlá a řeč jeho potupná. (2 Kor. 10, 10.) A přece, jakých obtíží podjalo se to slabé tělo! Na cestách často... v práci a bídě, v bděních mnohých, v hladu a žízni, v postech mnohých, v zimě a nahotě. (2 Kor. 2, 26—27.) A ozvěna toho „potupného“ hlasu hromem rozléhala se veškerým světem, až se zachvívali při ní na trůnech králové! A pochybovati nikdo nebude, že by listy sv. Pavla nenesly na sobě pečeti hlubokého studia a horlivé modlitby. Epistoly jeho jsou skvělým projevem jak inspirovaného s hora ducha, tak i vlastní píli vzdělaného.

Timotheus přes „časté nemoci“ své pilně studoval, jak svědčí o něm sv. Pavel, v Písmě sv.; a apoštol národů, třebaš v I. listě svém (5, 23.), doporučuje mu

lék od jeho nemoci, napomíná ho na jiném místě (Ibidem 4, 13.), aby byl „pilen čítání, napomínání a učení“.

Kdo byl v životě svém činnějším pro blaho Církve nad papeže Řehoře Velikého? Pouhý výpočet sněmů, které svolal, národů, které na víru obrátil, listů, které napsal, spisů, které vydal, kázání, která měl, a skutků křesťanské lásky, jež za svého třináctiletého papežování vykonal, budí úžas náš; a přece trpěl Řehoř po celý život svůj častými chorobami a od narození slabého byl zdraví.

Sv. Basilius byl učiněný invalida. V jednom listě svém 257 píše, když cítí, že je mu nejlépe, tehdy že bývá slabší, než obvykle bývají pacienti, o jejichž uzdravení lékaři pochybují. Když mu Modestus jménem císaře Valensa vyhnanstvím, mukami a smrtí vyhrožoval, nepřidá-li se k Āriově bludařství, odpověděl mu Basilius: Vašich muk se nelekám. Moje slabé, schřadlé tělo bez tak dlouho jich nesnese. Āle přese všecku tuto křehkost tělesnou byl Basilius neunavně činným a pilným. Vynikal ve svobodných uměních, v přírodovědě, ve filosofii a básnictví, v theologii a řečnictví; a třebas pověřen byl správou značné diecése, přece zůstavil nám šest oktávových svazků, plných pokladů filosofských a theologických.

Strohý život, jaký sv. Jan Zlatoústý od mladosti vedl, odříkání, jichž se podjal za svého šestiletého pobytu v Āntiochenských horách, mimo to jeho neunavné kázání porušilo plíce jeho a bylo příčinou mnohých útrap jeho. Než přese vše to a přes to že spravoval patriarchát Cařihradský a stále sužován byl pronásledováními od světských i církevních hodnostářů, jsou díla z péra jeho vyplynulá tak četná, že zabírají třicet foliových svazků.

Sv. Bernard byl málokdy prost tělesných neduživostí. Přílišným postem seslábl mu žaludek tak,

že pevné potravy téměř ani nesnesl, ale přece nepřál si nikdy klidu. Neunavně kázal slovo boží, skládal duchovní pojednání a psal četné listy, a všechny ty práce nesly na sobě patrné známky hlubokých meditací. Značí se v nich tak hluboká a podrobná znalost Písma sv., že skoro každá stránka plná je citátů z něho.

Za svých posledních čtyřatřiceti let neustále postonoval sv. Alfons, a čím dále tím vážněji, ale nikdy nedal se tím másti ve své kněžské a spisovatelské činnosti. Jenom jeho slibem, který učinil a jež věrně zachovával, že nikdy ani okamžiku svého času nepromarní, můžeme si vysvětliti, kterak mu možno bylo za ustavičných tělesných bolestí tak mnoho učených děl napsati. Současníci jeho srovnávali ho v té příčině se sv. Jeronymem, o němž se v breviři praví: — *Morbos perpetua lectione ac scriptione superabat.*

Kardinál Newman netěšil se nikdy z valného zdraví. Z listů jeho patrně, že trpěl přepracováním a jeho následky. Jeho tělesná soustava sice ukazovala na neobyčejnou houževnatost, ale dojem zdravého člověka nečinil ani za svých mladých let. V letech pak nejpłodnější činnosti své sužován byl bolením zubů, jež věru bylo lze nazvati něčím zcela abnormálním. (John H. Newman's Lettres and Correspondence, by Anne Mozley.)

Neviděl jsem nikdy hubenějšího preláta nad kardinála Manninga. Jeho bezkrevné tváře byly téměř průhledné. Pro špatné zažívání jídal obyčejně velice málo, a to ještě stravu co nejjednodušší. Byl-li nucen mimo dům poobědvati nebo povečeřeti, nepožil nikdy nic jiného leda kousek sucharu a sklenici vody, vína vůbec nikdy nepil. A přece byl neumorně činným venku, a jak teprve ve své studovně! I na cestách čítal a psával. V poznámce ke svému spisku „Religio Viatoris“ píše: — Nalezaje se na delší cestě bez knih

a bez zaměstnání, pojal jsem úmysl krátce napsati pohnutky, proč věřím, neboť chvíle ta zdála se mi býti k tomu nejpríhodnější. — A aj, nezměnil pranic na té knížečce, nýbrž vydal ji tak, jak tehdy z péra jeho vyplynula. — Děknýtě to doklad, jak byl zvyklý použití každé chvílky ke studiu a spisování, a to i v dobách, kdy jiní za týchž okolností se domnívají, že mají plné právo pohověti si a odpočinouti. Arcibiskup Baltimorský Spalding pravil mu v mé přítomnosti o vatikánském koncilu: — „Věru nechápu, kterak může vaše Milost tolik pracovati, vždyť skorem ani nejíte ani nepijete ani nespíte!“

Andrew Lang vypravuje, že Sir Walter Scott napsal svého „Ivanhoe-a“ a „Lammermor-skou nevěstu“ za křečí tak bolestných, že necítil ani, když mu na tělo přikládali rozpálená želízka, by mu úlevy zjednali.

Rev. John Edward Bowden píše o P. Fred. W. Faber-ovi, autorovi tolika populárních katol. spisů: — Co se týká jeho studií v Oxfordě, přítel, jenž žil s ním v přátelství co nejdůvěrnějším po celou tu dobu, může dosvědčiti jeho nevinnost a veselou mysl, jakož i neochabující ráznost, s jakou při krutých, druhdy mučivých bolestech hlavy oddával se studiu, jež činilo základ jeho pozdějších vědomostí. Tento neduh z mladých let pronásledoval P. Fabra po celý jeho život. V předmluvě k jednomu ze svých spisů podotýká, že jej psal z převalné většiny za velice bídneho stavu zdravotního.

Cicero dí, že byl jako mladý právník na nějaký čas nucen zanechat svého zaměstnání pro slabé zdraví. Ztrávil dvě léta v Řecku, by se zotavil. (De Clar. Orat. 91.) — Plutarch píše o něm ve svém „Životopise Ciceronově“: Byl hubený a slaboučký a trpěl takovou slabostí žaludku, že mohl snísti jen něco zcela málo, a to ještě lehce ztravitelného až v pod sám večer.

Také Vergil byl velmi slabé konstituce tělesné a zdraví nepříliš pevného.

Dějepisec Gibbon býval v mládí svým tolikými a tak prudkými bolestmi trápen, že býval často nucen přerušovati svou školní návštěvu. Trpěl krutými bolestmi čivními, i byl až do šestnáctého roku svého pořád nemocen. (Gibbon's Memoirs. Vol. I.)

„Dějiny německého národa“ Dr. Janssena řadí se k nejcennějším historickým plodům minulého století, a přece byl autor jejich také stále stonavý. Trpěl krátkozrakostí a povšechnou slabostí. Několikrát chrlil krev a osmkrát před jeho poslední nemocí pustili již lékaři o něm, nicméně nedal se tím odstrašiti od svých literárních prací.

Dr. Samuel Johnson narodil se neduživcem. Bylť obětí škrofulí, jež neustále napadaly jeho zrak a sluch. V prvních letech své literární činnosti bylo mu také zápasiti s nedostatkem a bídou, tak že často býval nucen vodovou polévku jísti.

Alexander Pope dle svědectví dr. Johnsonova byl po celý svůj život — mrzákem. Zádach a jiné neduhy po mnoho let jej sužovaly, aniž lékaři pomoci od nich znali.

3. Jak mnozí jiní vtiskli jména svá dějinám jako zákonodárci, básníci, dějepisci a řečníci přes to, že byli tou neb onou organickou vadou postiženi! Jedni postiženi byli vadou mluvidel, druzí slepotou nebo poloslepotou, třetí hluchotou, atd.

Když Hospodin Bůh Mojžíše vyvolil vůdcem lidu svého, ohražoval se proti tomu Mojžíš poukazuje na svou chybnou řeč. — Prosím, Pane, nejsem výmluvný od včerejška, i od třetího dne: a od té chvíle, jakž jsi mluvil k služebníkovi svému, nezpůsobnějšího a zpozdilejšího jazyka jsem. — I řekl Hospodin k němu: — Jdi tedy, a já budu v ústech tvých: a naučím tebe, co bys mluvil. (3 Mojž. 4, 10—12.)

Demosthenes, kníže řečníků, byl jako jinoch slabý a útlý. Byl tak hubený a vychrtlý, že mu spolužáci přezdívali „Batalů“ dle pověstného vychrtlého muže té doby. (Plutarch.) Svým špatným přednesem a jistou vadou u výslovností učinil při svém prvním vystoupení tak špatný dojem na své posluchače, že ho vypískali.

Ale nezmalomyslněl, nýbrž podrobil se strohé kázni za tím cílem, aby překonal svou přirozenou vadu jazykovou. Maje křemelky v ústech a slézaje strmé stráně namáhal se odříkati několik veršů bez zastávky. Chodíval také ku břehu mořskému i míval tam hlučně přednášené řeči, by se otužil proti řevu a hluku davů.

Sv. Augustin svědčí, že sv. Ambrož měl náramně slabounký hlas — to tím, že velice málo mluvíval, ale že přece každé neděle kázával. (Vyznání. Kniha. VI.)

Sv. Karel Boromejský překonal svou přirozenou vadu řečnickou neumorným cvikem a bdělostí; po mnohých a mnohých disputacích a přednáškách podařilo se mu teprve zvítěziti nad ostýchavostí a bázlivostí při kázání.

John Philpot Curran-ovi přezdívali spolužáci pro jeho koktavost: „Koktavý Jack“. Než odvykl si to; a jak? Tím, že denně nahlas a se vzletem předčítal jednotlivá místa z anglických spisovatelů. Přirozené nemotornosti zhostil se deklamováním a gestikulováním před zrcadlem.

Milton diktoval svůj „Ztracený ráj“, když byl téměř už nadobro oslepl, když tělesnými bolestmi byl svírán a rodinným neštěstím trápen.

Villiam H. Prescott, americký dějepisec, trpěl už jako student krátkozrakostí. V druhé polovici jeho života byl zrak jeho už tak slabý, že vydržel jenom několik minut čísti a psáti jen po paměti. Ale přes to přese všechno věnoval deset let studiu moderních

řečí, jakožto na průpravu ke svým historickým pracím. Po té deset let pracoval o svých „Dějínách Ferdinanda a Isabelly“, šest let o „Dobytí Mexika“ a čtyry konečně o „Dobytí Peru“. Po všecka ta leta odkázán byl na služby předčítatelovy a písařovy.

Když Beethoven svá největší díla hudební skládal, byl nadobro hluchý.

(A náš Bedřich Smetana?)

Než jakkoliv se divíme vytrvalosti a houževnatosti těchto mužů, kteří přes to, že zdraví a fysické síly jejich byly podlomeny, přece na takovou výši duševní se povznesli, přece nemůžeme popřít, že zdraví jest jedním z nejvzácnějších darů pozemských. Jestliže tolik mužů, udávajících ton ve světě učeném, přes tělesné vady a úhony tak vyniklo, smíme dozajista z toho uzavírat, že by byli ještě více vavřínů si dobyli, kdyby je byl Bůh obšťastnil zdravou, silnou konstitucí tělesnou. Proto je povinností všech studujících, by při všem zápalu a při vší snaze své po vědomostech na pozoru se měli, přepjatým a nerozumně hnaným studiem uhnati si zárodek nemoci. Mens sana in corpore sano; této zásady nikdy s očí nespouštějme. Třeba sv. Pavel prohlašoval, že „pobožnost je ke všemu užitečná“, přece neupírá také užitku „tělesnému cvičení“. (Cf. 1 Tim. 4, 8.) — Bylo by tudy si přát, aby na všech ústavech zavedena byla gymnastická cvičení a hry, i mohu k uspokojení svému poznamenati, že naši představení seminářů v posledních letech nemalou pozornost té věci věnují.

4. Ale nejhroznější překážku, stavící se v cestu vědeckému snažení duchovenstva, činí mnohonásobné a ducha rozptylující starosti a povinnosti spojené s plněním jejich povinnosti. Jako obětavý otec a rádce stádce svého má kněz připraven býti na to, že kterékoliv hodiny nejenom denní, ale i noční vyrušen bude ze svého studia: každé chvíle číhá na

něho nekonečný řetěz nových a nepředvídaných úkolů povinnostních. Nahodí-li se mu jednou za drahé času volná hodinka, tu obtížným připadá mu ovládnouti své rozběhané myšlenky, sebrati ducha svého a upjati pozornost svou k nějakému vážnému, vědeckému předmětu.

A přece, třebas to znělo divně, neplodnějšími spisovateli křesťanskými byli právě ti, kdo činně v duchovní správě také pracovali, skoro všichni Otcové církevní byli biskupy, pověřenými řízením rozsáhlých diecesí. Zmínil jsem se již o pilném studiu Řehoře, Zlatoustce a Basilia.

Do těch pětatřicet let, co sv. Augustin seděl na biskupském stolci Hipponském, neunavně kázal evangelium, vizitoval diecési svou a uděloval svátosti, takže bychom se mohli domnívati, pozorující jeho veřejnou činnost, že mu jenom pramálo času zbývalo k literární činnosti. A přece napsal sílu učených spisů, jež zabírají několik foliových svazků.

Sv. Augustin podává nám tklivý a živý obraz sv. Ambrože, arcibiskupa Milanského, kterak světec ten dovedl využítkovati krátké a nejisté mezery ve své činnosti pastorační. Píše: — Často, když jsme bez ohlášení k němu vstoupili, (bylo to každému dovoleno), zastihli jsme ho zabraného do čtení nebo jiné práce. Když jsme byli hezky dlouho mlčky čekali, zase jsme se tiše vzdálili, neboť kdož by se byl osmělil vytrhovati ho z jeho meditací? (Vyznání. Kniha VI.)

Alfredovi Vel. bylo dvanáct let, než se začal učit čísti, a o čtyřiceti letech pustil se do latiny. Počítáme-li od té doby k jeho úmrtímu dni (umřel o dvaapadesáti letech) pak mohl studiím svým všeho všudy jenom dvanáct let věnovati, a přece pokládán byl za nejlepšího básníka, za výtečného spisovatele a — snad vším právem — za nejučenějšího muže ve svém království. Edmund Burke dí o něm: — Člověk

neubrání se podivu, pováží-li, že panovník, který žil za tak bouřlivých dob, jenž osobně velel v čtyřapadesáti bitvách, jemuž bylo spravovati tak rozštěpenou zemi, jenž byl netoliko zákonodárcem, ale i soudcem, jenž bděl jak nad svou armádou, tak i nad obchodem své říše, nad jejími důchody a nad chováním se jednotlivých poddaných, mohl ještě tolik času věnovati nábožným cvičením a vědeckému bádání. — Tajemství úspěchu jeho spočívá v cenění času a v promyšleném plánu pracovním.

Chtěje uvésti nějaký doklad z novější doby, neznám věru muže, který by býval více pracemi apoštolskými zavalen, nad slavného biskupa Challonera. Jeho apoštolský vikariát zaujímal celé londýnské „city“ (t. j. město), po celý život bylo mu zápasiti s chudobou a náboženskými pronásledováními. Byltě svědkem žalostného, protikatolického vzbouření za lorda George Gordona r. 1780, jež si vyžádalo za obět životy tolika jeho kaplanů. Hoře nad tím urychlilo také jeho smrt. Než přes veškerou tu vnější činnost našel ctihodný ten prelát ještě pokdy k sepsání celé řady vědeckých děl. Zůstavil po sobě opravený překlad Písma sv. s četnými vysvětlivkami a mimo to uveřejnil asi tucet děl, jednajících o různých otázkách bohovědeckých i dějepisných a askese se dotýkajících, jejichžto tituly každému anglickému katolíkovu až příliš dobře jsou známy.¹⁾

Biskup Hay, současník biskupa Challonera, vydán byl ve Škotsku týmž útrapám a zkouškám, jako jeho ctihodný spolubratr v Anglii. Jurisdikce jeho vztahovala se na celé Škotsko. A přece zůstavil nám tři díla hluboké učenosti, totiž: *The Sincere*

¹⁾ Mně známy jsou tyto spisy jeho: *Paměti misiónářů* (*Memoirs of Missionary Priests*), *Rozjímání na každý den v roce* (*Meditations for every Day in the year*) a jeho *katechismus* (*Catholic Christian instructed*). P. překlad.

Christian (Upřímný křesťan), The Devout Christian (Věrný křesťan) a The Pious Christian (Zbožný křesťan).

Také Spojené státy americké mohou se vykázati celou řadou knížat církevních a prostých kněží, kteří při vši své namáhavé činnosti misijnářské zůstavili potomkům díla svědčící o jase světla, kterým ozařovali své současníky.

K diecési biskupa Englanda (1820—1842) z Charlestonu patřily tyto tři státy: Jižní Karolina, severní Karolina a Georgie. Poněvadž tehdy ještě v těch státech železnice nebylo, byl nucen svou diecési koňmo neb vozmo vizitovati. Možno říci, že každé hodiny nucen byl kázati buď doma nebo na cestách. Pro nedostatek kněžstva býval často nucen podjímati se prací obyčejného misijnářského kněze. Zřídil v Charlestonu seminář, a sám osobně v něm vyučoval. Založil katol. list, a byl jeho hlavním redaktorem, nezřídka bylo mu také — když peníze došly — k sazečskému pultu se postavit. Nu, a přes to přese všecko zůstavil nám šest svazků z oboru historie, liturgie a polemiky křesťanské.

Neznám hned tak horlivého v pastorači preláta nad Baltimorského arcibiskupa Kenricka. A přece jsou jeho literární práce tak četné a tak hluboké, že by ke cti sloužily každému theolog. profesorovi, který zbaven jest starostí pastoračních. Díla jeho obsahují: Morálku, Dogmatiku, Překlad Písma sv. s vysvětlivkami, Primát apoštolský a Ospravedlnění katolické Církve a množství menších spisků. Duch jeho byl sebrán a v sebe pohroužen tak, že vrátiv se z několikadenní cesty vizitační mohl ihned zasednouti k svému psacímu stolku a pokračovati tam, kdež byl péro před odjezdem odložil.

Simon Gabriel Bruté, potomní biskup Vincenneský (1834—1839), byl zvyklý za své jízdy z Emmits-

burgu do Baltimore čítati buď v nějakém klasiku nebo Bibli nebo v nějakém dějepisném díle a dělati si poznámky.

Ā ještě příklad z druhého tábora.

Praví se, že Wesley vykonal za své pětasedesátileté služby cestu asi 270.000 mil, ročně asi průměrně 4200 mil. Při tom měl kromě četných promluv a exhort přes 40.000 kázání. Mimo to napsal několik svazků jednajících o různých vědeckých otázkách.

Nerozpakují se tvrditi, že málo jest kněží, bytši byla jejich farnost sebe rozsáhlejší a stádce jejich sebe čtenější a povinnosti jejich pastorační sebe úmornější, kteří by neměli právě tolik příležitosti ke studiu, jako kdysi Challoner, England, Kenrick, Manning.

Ā kdyby se ocítali v poměrech sebe stísněnějších, přece sotva kdy budou v tak úzkých, jak býval dr. Johnson, který často psal jen pro tu „skývu chleba“, poněvadž hlad tloukl na jeho domovní dvěře. Ā co praví veliký učenec ten? — Věnuj denně hodinu vážné četbě po deset let nepřetržitě a vytrvale, a bude z tebe učenec.

Zvykne-li si kněz ode dne své ordinace denně hodinu studovati, potom bude mu práce rozkoší a příjemností. Dověsí-li však s vykročením z alumnátu studium na kolek, pak stane se mu duševní práce břemenem, a on si snadno najde tu neb onu zábavku, by se vyhnul této své důležité a svaté povinnosti stavovské.



Hlava 20.

Knězovy zamilované knihy. — Písmo svaté.

Dustí-li se v zápas dva borci co do síly, zručnosti a zmužilosti sobě rovní, z nichž jeden tupý a kusý v ruce třímá meč, druhý však ostrou a břitkou dýku, pak nutně — bych tak děl — musí se vítězství nakloniti na stranu toho, jenž jest lépe vyzbrojen.

Zbraněmi křesťanského bojovníka jsou — knihy. Blaze, třikrát blaze knězi, který umí učiniti si z několika málo, ale pečlivě a moudře vybraných knih své denní tovaryše, aniž se dá od nich odlákati množstvím jiných knih, jejichžto hlavní cena doporučující přechásto jen v kouzlu novosti tkví. Jeden spolehlivý přítel více váží, než celá řada nahodilých známostí.

Knížní trh bývá zaplavován takovým množstvím děl svůdného zevnějšku a hrdých názvů, že jsou s to, aby neprohlédavého učeníka vědy zmátly a do pokušení uvedly, jako množství jídel dovede zlákatí hladového, že chtivě od mísy k míse přeskakuje na ujmu svého zdraví.

Knihou, již předkem a nejprve knězi doporučuji, jest slovo boží. Bible — toť jediná kniha, jež jest nezbytně potřebnou knězi, proto také nazývá ji sv. Augustin „liber sacerdotalis“.

Bytli byl kněz obeznalý nevím jak ve všech oborech staré a moderní literatury, přece jenom budou jeho kázání až žalostně chladná a kusá, není-li honěn v Písmě sv. Na obrat je-li zběhlý v Písmě sv., budou kázání jeho nejenom poučná, ale i jímavá, třeba jinak nevalně vynikal u světských vědomostech. Kněze, který myšlenky své z Písma sv. čerpá, snadno poznáte po blahodějně vroucnosti, jež se z úst jeho řine.

Slovo boží je nepřebornou studnicí nebeské moudrosti. Toť jediné oraculum, jež nás poučuje o původu a vznešeném určení člověkově, jakož i o prostředcích, kterými lze ho dosáhnouti. Slovo boží je klíčem k rozřešení vztahů člověka k Tvůrci jeho. V něm je základ naší křesťanské víry a našeho slavného údělu. Jeho mravní zákoník je vodítkem a řídítkem našeho života. Předčí-li tak okatě naše křesťanská osvěta všechny přítomné a minulé systémy sociální, tož děkuje za tuto svou vyvýšenost a povznesenost nad nimi ethickým pravdám Písma sv.

Hledíme-li na ně jako na dílo dějepisné, pak nalazáme v ní nejauthentičtější, nej poučnější a nejzajímavější zprávu, jaké se kdy lidstvu dostalo. Obsahuje jedinou spolehlivou historii lidstva před potopou, objímajíc periodu přes 1500 let, (dle Septuaginty 2000 let), t. j. dobu od stvoření Ādama až po Noema. Kdybychom neměli hebrejského kronikáře, potom byl by nám celý předpotopní svět tabula rasa, předmět dohadů pro všechny následující věky.

Dekalog jest o sedm set let starší Lykurgova zákoníku, o 2000 let starší Justinianova „Corpus juris civilis“, o 2700 let starší nežli Magna Charta, o 3300 let starší „Napoleonova zákoníku“ (Code Napoléon) a skorem o tolik starší americké konstituce; a přece je dnes tento dekalog známější nežli který zákon lidský a na zachovávání jeho podnes největší váha se klade.

Slovo boží je historický památník, jehož tisícletí povaliti nedovedla, třebaš hrozně naň bylo útočeno. Není na té svaté budově oblouku ni pilíře ni kamene, který by nenesl na sobě známek vnějších anebo vnitřních útoků. Nicméně stojí tu pevně jako pyramidy, neotřesena a neroztrhána podkopy a bouřemi století.

Vypravuje nám o nej památnějších a nejdůležitějších událostech, jakož i o nejznamenitějších lidech, kteří kdy činně vystoupili na světovém jevišti.

Nenajdete v Písmě ani jedné pozoruhodnější události, která by vám nepodala námětu k té nebo oné morální úvaze. Kolik v Bibli fakt, tolik — kázání. Přečtěte si jenom Massillonova kázání, a přesvědčíte se o pravdivosti tohoto tvrzení.

Zove-li se „historie filosofii příkladem učící“, potom tím více lze to tvrditi o slově božím, o němž sv. Pavel dí: — Cožkoliv napsáno jest, k našemu naučení napsáno jest. (Řím. 15, 4.)

Není jedinké ctnosti, která by tam nebyla ozářena skvělým příkladem některého orciotce nebo proroka neb apoštola, krále nebo ctihodné matrony.

Ohlížíš-li se po příkladu neochvějné víry a důvěry v Boha, kdež bys ji našel krásněji založenu nežli u Abrahama? Na Davidovi máš skvělý vzor něžné lásky k Bohu a velkodušnosti k nepříteli. Cudnost a dětinná láska vyzařují ze života patriarchy Josefa. Tobiáš a Job jsou nám význačnými typy trpělivostí a resignace v protivenstvích. Vojenským svým heroismem uchvacují nás Josué, Gedeon a bratři Makkabejští, kdežto zase Jakub a Ruth láskou k domácím. Zuzana podává nám vznešený příklad manželské čistoty a sv. Pavel horlivosti a neohroženosti apoštolské.

Kdež nalezneme s větší živostí a rázovitostí podaný obraz historický nad onen, který předvádí nám Pavla s tvářemi vpadlými následkem dvouletého žalářování uváděného v poutech do soudní síně vladaře Felixu v Caesarei? V síni na stolci seděti zříme Římana a jemu po boku jeho cizoložnou ženu. A Pavel s rukama spoutanýma, k nebi pozdviženýma káže Felixovi o „spravedlivosti a o čistotě a o budoucím soudu“ Felix, slovy Pavlovými jako dykami bodán a svědomím vinou obtíženým hněten, třese se před svým zajatcem a chvatně uchyluje se do svých komnat.

I měl se proč třásti! Vždyť spravedlivost byla mu věcí naprosto neznámou a čistota — hadrem na

stírání jeho pochotí. Jakž by se tedy nebyl hrozil budoucího soudu? Jaký to pádný doklad, že i upoutaná nevinnost je vlastně paní, kdežto nepravost, byť na trůně seděla — rabkyní! Jaké to povzbuzení pro sluhu božího, by se nebál proti zlu vystupovati se vší přísností!

Co tato veliká světla jako jasná tělesa nebeská svítí chodci na cestu ctnosti, slouží nám život těch, kteří dle vypravování Písma sv. s výsosti své do hlubokosti klesli, za výstražné znamení upozorňující nás na útesy a víry, v nichž oni zahynuli.

Saulova neposlušnost, Samsonova a Šalomounova rozuzdanost smyslná, mstivost a ukrutnost Jeza-belina s příšerným trestem za to ji postihnuvším, zrada Jidášova, faleš Ānaniášova a Safiřina, tyto a jiné podobné příklady poskytují sluhovi božímu nejen vděčné látky poučné, ale i pádných dokladů pro tvrzení, že nižádný hřích trestu zaslouženého neujde, nýbrž že „člověk co bude síti, to bude také žíti.“

Bible je také jedinou knihou, ve které — pokud nám známo jest — Spasitel náš ze svého veřejného působení čítal anebo ze které citoval. Nečiní nikde ni nejmenší narážky na klasickou literaturu Āthen nebo Říma, z nichž tato tehda právě v nejkrásnějším rozkvětu stála.

Z Písma sv. jako z nikdy nevysychajícího zřídla bohatě čerpali bohoslovci, otcové a učitelé církevní. Kdo předčil v posvátném řečnictví sv. Otce III., IV. a V. věku? Z řečí jejich vane taková svěžesť a zároveň taková mužnost, že za pozdějších let jen zřídka se s ní setkáváme, ale nikdy nevidíme, že by kým byli v té příčině překonáni. Jejich obrovská síla duševní pocházela z posilující stravy, kterou se živili. Jedinou theologickou knihou, v které rady hledávali, bylo slovo boží. Origenes studoval bibli od malička.

Denním dílem bylo mu naučiti se na zpaměť několika veršům z Písma sv. a bádat o jejich tajemném smyslu.

Basil a Řehoř Naz. ztrávili třináct let v samotě, a celou tu dobu věnovali výlučně studiu Písem sv. Zlatoústec přečetl čtrnáct listů Pavlových téměř každý týden jednou.

Sv. Jeronym píše: — Nic nevěděti z Písma sv. znamená: — nic nevěděti o Ježíši Kristu. — Čítej v Bibli! — dokládá. — Nechť spánek přikvačí na tebe, když v rukou držeti budeš svatou knihu tu, na ni nechť klesá zmořená hlava tvá! — Vypravuje nám také, že mladý kněz Nepotianus pilným čítáním a denním rozjímáním Písma sv. učinil ze srdce svého pravou knihovničku Kristovu.

Ctihodný Beda dí: — O sedmi letech vstoupil jsem do kláštera, kde jsem celý svůj život zasvětil meditování Písem sv. (History of the Anglo-Saxon Church.)

Kázání sv. Bernarda nazvati lze mosaikovými obrazy z biblických textů.

Zkrátka: kázání a spisy církevních Otců jsou tak hustě protkány a propleteny obsahem Písma sv., že by z nich možno bylo je rekonstruovati, kdyby se ztratilo.

Miláčky Bossuetovými byli Isaiáš a sv. Pavel vedle Homera a Tertulliana. Duch jeho byl tak proniknut oněmi dvěma sv. spisovateli, že sledovati můžeme v kázáních jeho velebnost a vznešenost velkého proroka starozákonního, jakož i energii a stručnost učitele národů. Mr. Wallon francouzský spisovatel, sestavil celý svazek z Bossuetových citátů z Písma sv., aby prokázal, že jeho díla z valné části jsou výňatky z Bible.

Kdo četl řeči četných anglických a amerických řečníků, zajisté seznal, že vydatně čerpali z Písma sv. Aby řeči své náležitě osvětili a vyzdobili, bohatě

a hojně používali k tomu parabol, historických narážek, allegorií, předpisů, sentencí a jiných rázovitých výroků ze Starého i Nového Zákona. Earl Chatham a lord Brougham, Patrick Henry a Daniel Webster děkují za své nejhlubší myšlenky Písmu sv. V jedinké řeči Websterově napočeti jsem přes tucet míst, opírajících se o výroky Písma sv. Jedna z nejlepších jeho řečí není ničím jiným leda parafrasí 138. Žalmu.

Státník hanbil by se věru, kdyby ho nějaký kněz zastínil znalostí státnického umění a práva; nuže, nebylo by potupou pro kněze, kdyby pokulhával za státníkem v znalosti a užívání Písma sv., jež je čelním dílem jednajícím o božské ústavě Církve?

Ale i když odzíráme od její inspirace, nelze nenazvat Bible po stránce literární dokonalým vzorem, chef-d'oeuvre. Který klasický autor ať už starověký nebo moderní předčí Isaiáše nebo sv. Jana vznešeností myšlenek? nebo knihy Samuelovy a královské a evangelia půvabem a stručností historického líčení? nebo vroucností citu Pláč Jeremiášův? nebo Pavla výmluvností? nebo Zjevení Janovo silou a uchvatností líčení? nebo Joba velebnými, ohromujícími obrazy? nebo Davida co do vzletnosti básnických myšlenek?

Nejvelikolepější poetické výtvary lidského ducha blednou před poesii královského Děvce. Milton a Dante vypůjčili si nejuchvatnější obrazy a myšlenky své z Písma sv.

Prostota venkovského života u Hebreů, vylíčena je tak mile a věrně v knížečce nazvané Ruth, že se líčení tomu nevyrovnají ani nejkrásnější místa u Homera ni u Virgila. — Dr. Johnson předčítal jednou některým svým londýnským přátelům v rukopise venkovskou idylku. Všichni byli jí uneseni, i toužili znáti jméno jejího autora. Představte si jejich úžas, když jim dr. Johnson řekl, že je to prastaré dílko, napsané před pětadvaceti sty lety před objevením Ameriky; skutečně

nebylo to nic jiného než knižička Ruth. Kdyby ji byl napsal anglický autor, byly by výňatky z ní zařaděny do výboru z naší klasické literatury.

Napsáno bylo zvláštní pojednání o tom, za kolik díky povinen jest Shakespeare Písmu sv. Rytíř s červeným křížem v Spenserově „Faerie Queen“ (Královně vil) není nikdo jiný nežli křesťan, jak jej líčí poslední kapitola epištoly k Efesským. Pope-ův „Messiáš“ je parafrásí některých míst z Isaiáše. Nej-uchvatnější místa v Cowperové „Task“ (Úkol) jsou pouze rozvedením jiných kapitol z téhož proroka. Bryant-ova „Thanatopsis“ děkuje za svůj vznik místu z knihy Jobovy. (Cf. Men and Books od Phelps-a).

Ale v Písmě sv. máme čítati z vyšších pohnutek, nežli je pouhé cvičení se ve slohu. Mámeť v něm hledati světla a útěchy, jichž nám skýtá. Přestoupiv práh tohoto chrámu božské moudrosti nepřestaň na pouhém divení se ozdobám a okrasám jeho, nýbrž hled se spíše ponořiti ve smysl slov moudrosti, jež jsou na jeho stěnách napsána, a vzhlížeti se k obrazům svatých, kteří na tebe shlížejí, bys se naučil sám je ctíti a lidu věřícímu k věrnému následování na oči je stavěti.

Sv. Augustin dí: — Kdo nedbale přijímá slovo boží, prohřešuje se právě tak, jako kdo z trestuhodné nedbalosti sv. hostii na zemi upouští.

Lid židovský s největší uctivostí ponášel archu úmluvy, poněvadž obsahovala v sobě desky zákona, trochu manny a jiné důkazy božské přízně. S jakou posvátnou hrůzou a zbožností máme teprve my jednati s archou Písma sv., ježto v sobě chová přikázání a duchovní mannu evangelia, jež po staletí krmí byla milionům duší?

Nestojí-li slova, jež Kristus mluvil, v mnohem bližším vztahu k Němu a nejsou-li nám prospěšnější, nežli samo dřevo kříže, na němž pněl? i neměli.

bychom si jich dle toho vážit? Konstantin Veliký spolu se syny svými Konstanciem a Konstancem poslal psaní sv. Antonínovi, poroučejíce se jeho modlitbám a odpovědi prosíce. — Sv. Antonín vida podiv spolubratří svých, pravil jim bez jakéhokoli vzrušení: — Nedivte se tomu, že císař nám píše, ale spíše žasněte nad tím, že Bůh sám ráčil nám psáti a že mluvil k nám skrze Syna svého!

Když František Xaver v Indii dlel, čítával listy sv. Ignáce, ne sedě ni stoje, ale na kolenou, takovou úctu choval ke svému představenému. S jakou teprve úctou máme se probírat v Písmě sv., tomto listě, který nám poslal Otec náš v nebesích!

Napomenutí tohoto je nám tím více třeba, poněvadž z povolání svého denně ve styk přicházíme s Biblí: při mši sv., při recitaci breviře a když výňatky z něho o nedělích a svátcích lidu předčítáme. Jak snadno může naše uctivost k Písmu sv. otupena býti — touto familiarností s ním!

Dle Plutarcha spával Alexander Vel. mívaje pod zhlavcem Homera a svůj meč. Ty, jenž jsi Kristovým předborníkem, měl bys zajisté tolik lásky míti ke knize knih, co jí měl Alexander V. pro řeckého poetu. — Odpočíváš-li na loži, ozbrojen „mečem ducha, jenž jest slovo boží“ (Efes. 6, 17), nalezneš v něm nejlepší úlevu od zmatek duševních a od horečného vzrušení; bezpečně a klidně budeš odpočívati, neboť dle slov Žalmistových: — Rameny svými zastíní tě, a pod křídly jeho doufati budeš. Jako štítem obestře tě pravda jeho, i nebudeš se báti přístrachu nočního. Ani střely létající ve dne, ani věci procházející se ve tmě, ani útoku a ďábelství poledního. (Žalm 90, 4—6.)

Když sv. Karlovi Borom. radili, by si denně dopřál malého zotavení ve své zahradě, odpověděl, že dopřává zotavení duši své v zahradách Písma sv. Ty máš týž úkol, co sv. Karel Bor. Nuže navštěvuj

denně tu duchovní zahradu, vzdělávej ji, trhej z lahodných plodů jejích a občerstvuj se vůní květů jejích! Vzdělávej ji pilně, a duch tvůj bude se tím křepiti; plody její budou tě nasycovati a vůně linoucí se z kytice květů, kterou si v ní uviješ, rozptylovati bude jedovatý opar, kolem tebe snad se nakupivší.

Jako prorok Ezechiel, jemuž Hospodin poručil snésti knihu zákona, máš duchovním způsobem Písma sv. požívat i a duchem ztravovati, až by se stalo kosti tvých kostí a masem tvého masa, až by každá žilka srdce tvého z něho utkána byla.

V té příčině měli bychom se řídití Horatiovým pokynem:

„Exemplaria Graeca

Nocturna versate manu, versate diurna!“

Pohružme se v meditování slova božího tak, abychom tak říkajíc žili a se pohybovali v tom duchovním světě, který sv. spisovatelé nám vylíčili!

Dokud jsi mlád, dokud paměť tvá je ještě svěží a věrná, dobře bys učinil, kdybys se — jako kdysi Origenes — nazpaměť naučil některým zvláště výrazným místům z Písma sv.; časem mohou ti velice prospěti.

Všeliké Písmo — píše sv. Pavel (2 Timot. 3, 16—17) — od Boha vdechnuté, užitečné jest k učení, k trestání, k napravování, k cvičení v spravedlivosti, aby dokonalý byl člověk boží, ke všelikému skutku dobrému způsobilý. — Pevně budeš vždycky státi, dokud státi budeš na skále Písma sv. Pak vždy budeš orthodoxní a poučný; nikdy nebudeš ani bludu pronášeti ani upřilišovati, nebudeš ani nudný ani rozvláčný, nikdy frivolní a do větru mluvící; nikdy nebudeš kázati sebe, nýbrž vždy „Krista, a to ukřižovaného.“

Tvoje kázání budou jako pochodeň svítící a hřející zároveň. Budeš uchvacovati nejenom ducha,

nýbrž i srdcem hýbati svých posluchačů. — „Zástupové budou se diviti“, ne tobě, ale učení tvému, neboť jako Mistr tvůj budeš mluvit „jako moc maje“, a ne jako herec aneb retor „v přemluvných slovech lidské moudrosti.“ Budeš mluvit s apoštolskou smělostí, jež slovům tvým propůjčí nadpřirozené síly a ráznosti. Řeč tvoje, jako učitele národů, „nebude toliko v řeči, ale i v moci, i v Duchu sv. a v plnosti mnohé.“ (11 Thes. 1, 5.)

Jako synové israelští „plakali a postili se a modlili se před obličejem Páně“, když slyšeli slova zákona z úst proroka Barucha, tak i stádce tvoje proniknuto bude zkroušeností, když přijímati bude z úst tvých ne slovo lidské, ale slovo boží.

V slově božím spočívá taková lahoda a taková síla jak pro kazatele, tak i pro posluchače, jaké žádné dílo lidské nemůže mít, „neboť živá jest zajisté řeč boží a mocná, a pronikavější nad všeliký meč na obě strany ostrý, a dosahuje až do rozdělení duše a ducha, kloubů také i morku v kostech, a rozeznává myšlení i mínění srdce.“ (Žid. 4, 12.)



Hlava 21.

Církevní Otcové. — Dogmatika a Morálka. — Kanon. právo. — Historie. — Řeční a latinští klasikové. — Angličtí klasikové.

Třebas jsem v předchozí kapitole takový důraz položil na studium Písma sv., přece nenapadá mne ani zdaleka podceňovati význam, jaký pro studujícího bohosloví jiná odvětví věd mají.

Spisy Otců církevních jsou nepřebornou pokladnicí duchovních pokladů. Sv. Otcové jsou nejlepší a nejosvědčenější vykladači Bible. Jako právníci a zákonodárci nepřestávají na pouhém ovládnutí textu ústavního zřízení a zemských (říšských) zákl. zákonů, nýbrž pilně také studují jejich nejspolehlivější a nejdovednější vykladače, podobně příčinlivý žák Kristův bohatě bude odměněn jasnými výklady slova božího v patristické literatuře obsaženými.

Spisy Otců církevních budou studujícímu napomáhati, by vnikl do tajemného smyslu posvátného textu, a poskytnou mu bohatý fond výkladů, jehož by se sotva svou snaživostí dodělal. Sv. Otcové jsou vzorové nejenom jako spisovatelé a vykladači, ale i jako kazatelé. Kázání jejich slynou netoliko vroucností a hlubokostí myšlenek, nýbrž i svou stručností.

Dogmatika je vědecké studium zjevení božího. Ona rozbírá základy křesťanské víry. Úlohou její jest methodicky a logicky seskupiti a seřaditi rozličné důkazy z Písma sv. a ústního podání, z historie a rozumu k obhájení a opření toho neb onoho věroučného článku. Ona poukazuje na vztah a spojitost rozličných pravd věroučných mezi sebou.

V ladném pořadí staví před čtenáře výroky boží za různých dob učiněné a po obsažných stránkách Bible roztroušené.

Ona pěkně sestavuje a seřaduje nespočetné výroky Písma sv. odnášející se k některému zvláštnímu dogmatu. Ona jedním citátem z Bible druhý doplňuje a vzpírá. Text druzí se k textu, jako kámen ke kameni při stavbě budovy, každý případně na svém místě, jeden druhý nesa a utvrzuje, až majestátní budova křesťanské víry před vámi zbudována stojí z nepřeborných kvádrů z lomů Písma sv.

Jednotlivá místa, pozíráme-li na ně ojedinele, nezdají se dost přesvědčivými, ale spolu spojená,

v kompaktní tvar takorůka slitá, mají těžkou váhu a nezdolnou sílu přesvědčivou. Ku př. vezmi primát Petrův. Kdyby se důkaz pro prvenství Petrovo opíral o jediný toliko text Písma sv., bylo by možná jím otřásati, ale uveď všechna místa svědčící o nejvyšší pravomoci Petrově ze sv. evangelií, ze Skutků a epištol apošt. v pěkně semknuté řadě, a žádný poctivý badatel nebude moci upříti jim přesvědčivé síly.

Kromě nabytých vědomostí plyne nám ještě jiná výhoda ze studia theologického. Není možná, abys nepozoroval, jak přirozeně, rozumně, methodicky a důsledně si vedl kompilátor theolog. učebnice při sestavování důkazů pro některou ze svých thesí. Tím skoro nevědomky osvojuješ si ducha systematického pro spracování svých myšlenek, ať už běží o kázání neb o nějaké vědecké pojednání, a tato logická přesnost myšlenek je také cennou pomůckou pro paměť.

Největší však výhoda jádrné theologie spočívá v obranné výzbroji křesťanského apologety proti nepřátelům božského zjevení „Summa“ sv. Tomáše a pojednání jiných učených bohoslovců přinášejí a hned také vyvracejí daleko ostrovtipnější a věrohodnější námitky proti náboženství, než s jakými se setkáváme u nejzarytějších a nejhroznějších odpůrců křesťanství. Tito „championové“ víry, přehlízejíce celé bojiště křesťanství, jsou s to, aby každý útok protivníků od počátků křesť. éry v přiměřené skupiny zařadili. Vidouce, že staré bludy opět a opět v jiném arcí rouše se objevují, mohou studujícího ihned upozorniti, do kterého arsenálu by měl sáhnouti po zbraních na jich odražení.

Jistý duchovní ze sekty unitářů měl nedávno kázání proti božství Kristovu. Kázání jeho vzbudilo nemalý rozruch, neboť argumenty jeho zdály se býti nejpříjemnějšími a nejúčinnějšími ze všech, jaké lze uvéstí proti této základní pravdě křesťanství. — Potom

však vyšlo na jevo, že své útočné zbraně vzal ze zbrojnice sv. Tomáše, předkládaje hezky po pořádku všecky námitky, jež se v jeho „Summě“ uvádějí, nezmíniv se arci ani slovem o skvělém jich vyvrácení andělským učitelem.

Jestliže by někdo nakloněn byl připisovati studiu systematické theologie menší význam z té příčiny, že jsem v předešlé kapitole tvrdil, že Otcové církevní byli nejvýmluvnějšími kazateli, třebaš Bible byla jejich jedinou učebnicí, řekl bych mu, aby s tou výmluvou počkal, až by si osvojil duchovní bystrost a trpělivou příčinlivost církevních Otců. Podobně mohl by hospodář našich dnů odsuzovati moderní parní pluh, secí a žací stroje, poukazuje na to, že jeho předkové s větším zdarem a prospěchem vzdělávali půdu, třebaš jenom ručním pluhem a srpem pracovali. Přiměřená znalost Písma sv. je potřebným předběžným požadavkem ke studiu dogmatiky, ale nesprošťuje nás povinnosti věnovati se tomuto nezbytnému odvětví církevní vědy. Zde platí: Tyto věci mají se činiti, a ony neopouštěti. (Cf. Luk. 11, 42.)

Po studiu dogmatiky hned — co do důležitosti — sleduje studium morálky, v níž se učí mladý bohoslovec posuzovati mravní cenu a ráz lidských skutků dle toho, srovnávají-li se či odporují-li křesť. zjevení, učení Církve a přirozenému mravnímu zákonu.

Katolický kněz musí připraven býti každé chvíle, zvláště ve zpovědnici, správný a pro mravní řízení a vedení druhých praktický úsudek si učiniti. Na něm jest nejen uvážiti, ale i odvážiti, zdali ten či onen skutek je dobrý nebo špatný, činí-li hřích toliko všední či těžký, je-li neškodný či nebezpečný; a je-li nebezpečný, rozsouditi, tkví-li v něm blízká či vzdálená příležitost ke hříchu. Dále třeba mu rozhodnouti, vyžaduje-li spáchaný hřích zadostučinění nebo-li náhrady. Slovem: každý duchovní je zároveň

duchovním soudcem své křesťanské obce. Jeho povinností jest těm, kdož péči jeho svěření jsou, vykládati božský zákon právě tak, jako světského soudce úkolem jest rozhodovati o otázkách civilního a kriminálního práva.

Aby dovedl spolehlivě rozluštití toho druhu otázky, musí také obeznalým býti s jednotlivými případy (*casus conscientiae*) v dekalogu zahrnutými, jakož i s pozitivními zákony církevními. Účelem morálky jest theologa poučiti o těchto věcech a daná poučení odůvodniti a opřítí doklady a rozhodnutími církevních autorit, zvláště výnosy a nálezy papežské stolice.

Kanonické právo je rovněž důležitým odvětvím církevní vědy. Jako všechny jiné společnosti lidské, tak i Církev sv. má své zvláštní zákony a svůj zvláštní disciplinární řád, nezbytně potřebný k dobrému řízení kleru i lidu; což vše zahrnuto jest v tak zv. církevním právu.

Žádoucno by bylo, aby každá diecése měla svůj zvláštní sbor výtečných kanonistů, kteří by za včas upozorňovali klerus v duchovní správě činný na jednotlivé výnosy státní zájmů jejich se dotýkající a nespokojovali se s pouhým jich citováním aneb uváděním ve známost. — Každý pak kněz měl by obeznámen býti se základními zásadami a předpisy církevního práva a s aplikací jich na praxi duchovní.

Našemu (rozuměj: amer.) duchovenstvu stačí v té příčině úplně znalost usnesení třetího plenárního koncilu Baltimorského, jež zahrnují v sobě dekrety všech předchozích obecných a provincialních synod ve Spoj. státech konaných.

Hlavní zásluha usnesení tohoto koncilu záleží v tom, že nepodávají „mladého vína ve starých měších.“ Neobsahují ani jedinkého zastaralého kanonického zákona, nýbrž všechna ustanovení výtečně přiléhají

k časovým poměrům a zvláštnostem země, ve které žijeme. Lichotí nám, z jaké úcty a vážnosti těší se tento koncil u předních theologů evropských, zvláště pak, že i sama sv. stolice jej doporučila jako vzor hierarchii ostatních zemí.

Studium historie, jak církevní tak i světské, jest jedním z nejpríjemnějších a nejpoučnějších zaměstnání pro kněze. Historie — toť filosofie příklady učící. Poněvadž se historie obírá skutečnými, konkrétními událostmi, snáze utkví fakta její v paměti jak mluvčího tak i posluchače; a není fakta historického, z kterého by se nedalo vyvoditi nějaké naučení mravní. Jaká to tedy pomůcka pro kazatele! Zajímavá historická událost podobá se šatu, jenž kráší, současně hřeje. Odívá ducha užitečnými vědomostmi a rozehřívá srdce spasitelnými úvahami.

Kdo si pilně historie všímá, zajisté postřehne v ní všude stopy bdící Prozřetelnosti boží nad vznikem, vývojem a zánikem národů. Přesvědčí se, že nejen jednotlivci, nýbrž i celí národové podčiniti se musí spravedlivosti božské.

Dle památných slov Ciceronových — Historie je svědkyní věků, pochodní pravdy, živou památkou, věštírnou života, tlumočnicí minulosti.

Ti, kdož mají kdy obírat se latinskými a řeckými klasiky, budou též bohatě odměněni poklady přirozené moudrosti a okouzlení poetickými obrazy, jichž oni plni jsou. Čteme-li je u věku zralejším, činí nás naše zralejší zkušenost schopnými lépe oceniti jejich mnohostrannou výbornost, než když studium jejich ukládáno bylo jako školní pensum našemu ještě nerozvitému duchu.

Žádná pravda není křesťanovi — profánní. Náboženství osvojuje si a posvěcuje každou pravdu, neboť původce její je Zdroj pravdy.

Mojžíš „vyučen byl vší moudrosti egyptské.“ (Skut. ap. 7, 32.) Honěn byl ve všech oborech věd, Egyptany pěstovaných, jako ve hvězdářství, přírodopise a mathematice, jakož i v domácím písemnictví; Daniel pak předčil vědomostmi všechny hadače a mudrce chaldejské říše desateronásobně. (Daniel 1, 20.)

Jestliže Kristus Pán nikdy nečetl ani necitoval jiné knihy kromě Bible, připomíná nám to pouze, že vtělená Moudrost nepotřebovala žádného lidského učení; vynikali-li však Mojžíš a Daniel u vědomostech Egyptanů a Chaldeů, pak je nám to pokynem, abychom světskou učeností neopovrhovali, nýbrž jak oni pilně se v ní vzdělávali.

Cyprian a Ambrož, Basil a Řehoř Nazianský, Jan Zlat. a Lev, Jeronym a Augustin vzdělali se slohově dle velikých řeckých a latinských básníků a řečníků. Měli za to, že žádná skříňka není příliš drahocennou, by za schránku neposloužila perlám evangelických pravd.

Jako naše křesťanské chrámy nebývají zneuctěny, zbudovány-li jsou podle pohanského slohu, tak nedozná ani křesť. řečnictví nižádné profanace, bude-li si pilně všímati velikých vzorů řeckého a latinského řečnictví. Národové ti zůstanou na věky praporečníky literární dokonalosti, tak jako podnes jsou mistry našimi v architektuře a sochařství. Řeči Ciceronovy a Demosthenovy po stránce slohové a formální budou vždy nejlepšími vzory i křesťanské retorice.

Šalomoun vyzdobil chrám Hospodinův pohanickým zlatem, Juda Mak. rozvěsil po zdech jeho trofeje přemoženým nepřátelům odňaté.

Církevní Otcové ujišťují, že jako dovolil Hospodin Bůh židům oloupiti Egyptany o jejich rodinné šperky, tak také dovoleno jest křesťanům osvojiti si duševní poklady pohanů na výzdobu a okrasu učení Církve sv. A skutečně nalezá se dnes výmluvnost Řecká a

Říma v držení křesťanského světa, kdežto pohanství a mohamedanismus nalezají se v duševním úpadku.

Neupřilišuji, tvrdím-li, že knězův dobrodějný vliv nemálo získá; ovládá-li mistrně svou mateřštinu. Mistrovství však toho lze nabyti jedině pilným studiem domácích klasiků. Byť kněz co do vědomostí theologických sv. Tomáši Akv. se vyrovnal, malý z toho zisk bude míti stádce jeho, nedovede-li mu kněz povědět svých myšlenek jadrně, plynně a elegantní formou. Když Davida oblekli do těžkého brnění Saulova a opásali jeho válečným mečem, nedovedl se hnouti, nerci-li bojovati, kdežto prostičkým prakem svým skolil Goliáše.

Naše anglická literatura bohata jest na hluboké, přirozené pravdy. Vyznačuje se mužnou silou a neobyčejnou zralostí úsudku. Až na malé výjimky spisy našich nejpřednějších prozaterů a básníků oplývají chvályhodnou úctou k náboženství a hlubokou znalostí Písma sv.¹⁾

Ale nejvíce čtenáře poutá vybroušený sloh jejich. Šťastně volené roucho, v něž odívají své ideje, je rozkoší naší fantasie a kouzlem uchvacujícím náš rozum. Protestantským kazatelům podařilo se při všech bludech jejich zalahoditi uchu kouzlem ladné řeči, kdežto hlasatelé pravdy často s odporem se setkávali, poněvadž nebeskou zvěst mnohdy podávali v rouše posluchačům se nezamlouvajícím.

Básník arci dí:

Truth needs no color — beauty no pencil

t. j. Netřeba pravdě barvy — ni kráse štětce, ale aby pravda zvrátila na sebe žasnoucí podiv posluchačstva, třeba, aby oděna byla v slušné roucho.

¹⁾ Takové svědectví vydává kard. Gibbons anglickým spisovatelům; zda by mohl totéž říci o našich? D. překl.

Namítnete mi snad, že převalná většina našich (totiž anglických a amerických) klasiků je jiné víry. Než můžeme-li bez úhony čísti pohanské autory, proč bychom nemohli čísti protestantské autory? Dovedeme-li se uchrániti nevěry, proč bychom se neuchránili bludu?

Newman a Manning, Faber a Allies a na sta konvertitů pili od mladosti plnými doušky ze studnice angl. klasické literatury, a přece jsme nikdy neslyšeli, že by jim jejich denní obcování s mistry anglického slohu bylo vadilo v obrácení se.

Když presidentovi Lincolnovi vytýkali, že dovolit ve své přítomnosti hráti národní hymnu jižních států (bývalých totiž), odvětil: „Dixie¹⁾ jest naší, co máme konfederaci.“ — Tak i my řici můžeme: Všecka pravda je naše. Pravda — jako nebeský vzduch jest údělem všech. Naší úlohou jest po příkladě pilných zlatokopů pátrati po zlatě pravdy a tříbiti je od písku bludů. Jako včelky máme z každé květiny ssát med, jed však v ní ponechávati. Studující, který se bojí, že by se mohl s medem nalokati jedu, nemá morální síly, by se jednou pustil v zápas se světem.

Rozumí se, že nemluvím tu k chlapcům malým, nýbrž mužům, kteří už jsou nebo jednou teprve státi se mají duchovními vůdci lidu; k mužům osvědčené ctnosti, kteří mají spasitelný odpor proti haeresi a jejichžto jedinou snahou při vědeckém studiu jest obohatiti ducha nebeskou moudrostí.

Ostatně každé století, i naše — zplodilo spisovatele, z jejichž spisů zdravé a neklamané učení i co do pravd věroučných i mravoučných vyzařuje. Poukazují tu z nejnovější doby na kardinály Wisemana, Newmana, Manninga, na doktory Lingarda a Brownsona; ze starších zejména na Drydena a Pope-a i Shakespeara, jenž — aťsi už byl či nebyl katolíkem,

¹⁾ Dixie's land = ráj negrů (černochoů), též již. am. států spoj.

výborně rozuměl myšlenky katolické. Ale téměř ke všem pracím našich výtečníků možno sáhnouti bez obavy, že by ovanul vás z nich duch oné smyslnosti a nezdravé ethiky, jaký vane z děl francouzských a vlašských spisovatelů novějších.

Od těch tedy geniů myšlenky a formy nechť se učí klerik odívati myšlenky své v lepší roucho jadrné a libé mateřštiny.



Hlava 22.

Znalost světa a lidí.

Po studiu Písma sv. nemůže nic zajímati vyslance Kristova nad znalost srdce lidského. Vždyť povolán jest, aby osvěcoval, přesvědčoval a napravoval své spolubližní, povznášeje je k vyššímu stupni mravní dokonalosti.

A prvním krokem k dosažení toho vznešeného cíle může býti jedině dokonalá znalost lidského srdce, vzpružin jeho jednání, jeho dychtění a snažení, jeho vášní a hnutí mysli, jeho nepravostí a pokušení, jakož i důvodů a pohnutek a prostředků nejzpůsobilejších přivoditi jeho duchovní pokrok.

Známosti však zevrubnější tajemného světa lidského srdce spíše nabudeme, když sáhneme po samém originálu, než kdybychom hledali popisu jeho v knihách. Umělec zhotoví lepší podobiznu dle živého modelu, nežli dle jeho fotografie. V knihách zříme věci v jejich abstraktní formě, u lidí však v konkrétní. — Žádná kniha — praví kardinál Newman — nemůže nás obeznámiti se zvláštním duchem a podrobnými zvláštnostmi osoby, o níž jedná, s onou rychlostí a

jistotou, jakou v sobě má sympathie duše k duši, prozrazující se očima, pohledem, hlasem a způsobem, nahodilo prohozenými slovy a nenucenou způsobou důvěrné zábavy . . . Všeobecným základům kterékoli vědy můžeš se doma naučiti z knih, ale podrobnost, barvu, ton, ovzduší, život, zkrátka vše, čímž ona v nás živoucí se stává, musíš hleděti odpozorovati na těch, v kterých už života nabyla. (Historical Sketches.)

V knihách popisují se lidé žijící v dobách, krajích a za okolností od našich odlišných; studujeme-li však obklopující nás pokolení, potom pozorujeme člověka tak, jakým dnes jest. Zříme tvář jeho, ne jak se v duchu jiného obráží, nýbrž jak se našim vlastním očím jeví. Pravda, lidská přirozenost jest — v jádru vzato — všude táž, ale okolí dodává jí zbarvení a své signatury. Na letoru a povahu člověkovu působí občanské a domácí prostředí, v němž se pohybuje, jakož i politické instituce, pod kterými žije. Řečník, jenž zná svou dobu a svůj lid, může poznámky a vývody své přizpůsobiti zvláštním potřebám svých posluchačů.

Kázání nebo katechese, jež by se výtečně hodily pro posluchačstvo francouzské nebo španělské, nehodí se snad pro naše. Kázati proti rozvodům — o otázce to u nás a jinde životní, nemístno bylo by v Irsku nebo v Tyrolsku, kde rozvody — aspoň na venkově — jsou věcí naprosto neznámou. Kázání, jež bylo zcela místo před obecnstvem IV. a V. století, nevčasno a nemístno bylo by za našich dnů, neboť bludy a nepravosti tehdejší dobou zmítající nejsou panujícími bludy a nepravostmi našich dnů. Horlení sv. Jana Zlat. proti prostopášnosti dvoru cařihradského bylo by, kdybychom ho chtěli užiti na př. o životě v Bílém domě Washingtonském, urážlivou potupou. (Ostatně vedlo by se dnes kazateli tak horlicímu snad ještě hůře než sv. Janovi Zl.) Odsouzení divadla, jaké pro-

nesl týž světec nad divadelními představeními v Cařihradě, mohlo by s americké kazatelny jen s jistou restrikcí opakováno býti.

Muži, nabyvší větší zkušenosti v duchovní správě, mívají často příležitost pozorovati přehmaty, jichž se dopouštějí mladší kněží, jejichžto vědomosti se obmezují hlavně na knižní učení, poněvadž se dosud málo se světem stýkali. Jsoutě náchylni věcem méně důležitým příliš velikou váhu připisovati, naobrat věci významu dalekosáhlého jen povrchně projednávat. Nebo si vedou škrobeně, podivně a nepravdivě, mluvíce — jak se říká — „přes hlavy lidu.“ Nebo také hromují u výrazech nepřiměřených, upřílišených proti veřejnému zlu, o němž obec jejich jenom z do-
slechu ví.

Slyšel jsem jednou jistého kněze, jenž právě v té farnosti návštěvou meškal, prudce útočiti proti hluboce vystřiženým šatům u žen, a přece ve farnosti té nikdo o tom nezpůsobu ani neslyšel. Inu, hodilo se tam jeho kázání, jako by se bylo hodilo u Esky-máků! — A slyšel jsem zase o mladém kazateli, jak hřímal proti opilství před posluchačstvem, jež se skládalo výhradně ze zbožných mladých dam, jež sotva kdy vína okusily, neřku-li aby byly holdovaly „whiskey“ (kořalce). A o jiném jsem slyšel, že kázal jeptiškám o povinnostech manželů!¹⁾

Mnozí z protestantských kazatelů v podobné chyby upadají, připisující svým katolickým spoluobčanům náboženské pravdy a obyčeje, jichžto se oni zrovna hrozí. Tak předvádí se žasnoucímu obecnstvu místo věrného obrazu — karikatura, protože pánové ti čerpají své informace z knih katolíkům nepřátelských anebo z do-
slechu nebo z tradice, a ne ze styku se žijícími lidmi.

¹⁾ Zdá se to býti směšno, ale je to pravdivo!

Jiná výhoda, jež plyne z rozumného studia lidí, záleží v tom, že si navykáme mírně je posuzovati. Shledáme, že velice málo lidí je naprosto dokonalých, ale také málo zcela zkažených. Postřehneme skvrny na nejvýbornějších charakterech a rysy pravé dobroty a nelíčené šlechtnosti u lidí nejzanedbanějších a nejzvrhilejších. Tato dvojitá zkušenost naučí nás užívatí mírnosti u velebení ctnostných mužů a žen, pojímaje v to i kanonisované světce a světice boží, a vyhýbatí se přílišné přísnosti v trestání a kárání hříšníků. Neboť líčíme-li poctivce bez nejmenší poskvrny nebo nedokonalosti, tu svádíme předmět naší chvály k marnivosti, slyší-li naše slova, a odstrašujeme ty, kteří vážně po ctnosti touží. Líčíme-li pak nepravostníky jako ven a ven zkažené, doháníme je k zoufalství.

Příkře osvětlují slova má různé metody, jichž se přidržují ti kteří spisovatelé líčící nám život mužů významavších se křesťanskými neb občanskými ctnostmi. Někteří spisovatelé líčí nám světce, ale člověka úplně se zřetele pouštějí. Podávají nám světlo beze — stínu. Obrazům jejich schází — pozadí. Předvádějí nám ideální charakter úplně prostý všelikých slabostí lidských. Mnohý čtenář pohlíží na tyto životopisy jako na jednostranné a nepravdivé, i není divu, že se mu nechce jimi obírat. Jiní zase čtenáři, přijímající je za pravdivé a věrné, čerpají z jejich čtení málo povzbuzení a potěšení, poněvadž se jim vzor ten zdá nedostižitelným.

Slavné paměti Leo XIII vyjádřil se kdysi kardinálu Manningovi takto: — Vešlo příliš v módu při psaní dějin pomíjetí co je nepříjemného. Kdyby dějepiscové z posledního století byli napsali evangelia, nikdy bychom se nebyli dověděli o pádu Petrově neb o zradě Jidášově.

Týž papež píše ve svém listě o historických studiích: Prvním zákonem historie musí býti: nikdy

se neopovážiti napsati nepravdu; druhým pak: nikdy se nebáti říci pravdu.

Těší mě, že mohu říci, že v poslední době podávají se nám biografie, jež se snaží odpovídati životní věrnosti. Předvádějí nám lidi z masa a krve, ale i — ducha; lidi pevné víry, mužného ducha, pravé lásky k bližnímu, velkodušné, sebezapírající, ale nikoliv prosté jistých nedokonalostí, jež už na nás ^{III. řádku} ~~jsou~~ ^{jsou} lidem — lpí. To je tím, že spisovatel takového životopisu buď své hrdiny studoval z osobního s nimi styku nebo že je nám líčí tak, jak se ve svých skutečích a spisech jeví. Nikdo neuvěří, že by muž ve veřejnosti význačné místo zaujímající, aťsi to byl kněz anebo laik, nebyl nikdy slovem pochybil anebo nějakého poklesku se dopustil.

Nejlepšími vzory biografů jsou inspirovaní spisovatelé sv. knih. Oni podávají nám věrný a přesný obraz svých nejsvětějších reků, aniž se snažili zatajiti jejich slabosti nebo křehkosti. Davidův hřích, Petrovo zapření, Pavlovo pronásledování mladé Církve Kristovy, nevěra Tomášova, ctižádost synů Zebedeových, o všem tom vypravuje nám Písmo zcela neohroženě bez jakéhokoli okrašlování nebo zatajování. Pochybení oněch mužů budí naši útrpnost s nimi, neumenšujíc ani za mák úcty naší k nim; ba kontrast propůjčuje vyššího ještě jasů svatozáří jejich pozdějšího života.

Sv. Cyrill užil hodně strohých slov proti sv. Janovi Zlat., nicméně přece dostalo se oběma na našich oltářích — úcty. Kdož pak malovážně smýšlí o Augustinovi a Jeronymovi, proto že se dostali spolu do vážného theologického sporu, jenž i svazky přátelské mezi nimi roztrhal? Či úcta a láska pro Basilia a Řehoře ujmy by doznala, protože jejich dlouholeté a něžné přátelství přerušeno bylo politováníhodným odcizením se sobě?

Která jména jsou ve Francii slavenější nad jména Bossueta a Fénelona, ač oba velikáni ti zapředeni byli do dlouhé a prudké kontroverse? Kdožkoliv by chtěl pominouti takové epizody ze života jejich pod záminkou většího vzdělání, podával by nám zkomolený život jejich. Odstraňoval by stín, jenž dává obrazu v příznivějším vyniknouti světle. — Zdali Bůh potřebuje vaší lži, táže se prorok (Job 13, 7), abyste za něho mluvili lži? Rovněž není svatým božím třeba, bychom chyby jejich potlačovali. Nejsouť oni obílenými hroby aniž se světla bojí.

Rozdvojení, jež nastalo na sklonku jejich života mezi Burkem a Fokem, třebas je politováníhodno, neumenšuje našeho obdivu, jež oběma těm státníkům vzdáváme. Naopak sporem tím více vynikl nepoddajný charakter Burke-ův, jenž pravdě obětoval — přátelství. Spor ten ukazuje nám, že poctiví muži mohou se někdy rozcházet v míněních, aniž se prohřešili proti svědomí neb aniž na sebe uvalili nepříznivý úsudek potomstva.

Novější životopisci ač s hrdostí poukazují na četné občanské a vojenské ctnosti Washingtonovy, vystříhají se přece pilně nadsazujícího chvalořečení, jemuž hověli někteří ze současníků jeho. Zdáli se býti tak oslněni jasnem toho velikého světla, než zapadlo, že nedovedli na předmětu svého zbožňování ani nejmenšího stínu postřehnouti. Za to pravdu měl Cromwell, když pravil svému portrétistovi Cooperovi: — Vymalujte mne tak, jak vypadám, s bradavicemi i se vším jiným činem!

Nejvýbornější živou knihou, v níž student čítati má, je vlastní srdce jeho. Jestliť ono o sobě „mikrokosmem“, miniaturou velikého srdce lidstva a člověčenstva vůbec. „Poznej sebe sama!“ toť první zásada jak křesťanské, tak i pohanské filosofie.

Tázali se kdysi Massillona, kterak může tak věrně líčiti všecka ta hnutí a bouře lidského srdce, zejména intrikářství, šplhařství a žebravost na dvoře panovnickém panující, když tak zřídka tam dochází. A víte, co jim odpověděl? Že čerpá znalost tu ze studia svého vlastního srdce.

Kdo se po věděni snaží, nalezne též otevřenou a velmi poučnou knihu v massách lidu, s nimiž se denně stýká. Už za let studijních může nejedno cenné zrnko znalosti lidí pochytili z obcování se svými spolužáky; potom z pozorování osob, s nimiž se střetne na ulici, na venkově, v dílně, v komptoarech, ve společnosti, za jízdy po železnici nebo parníku.

Sir Walter Scott tvrdí, že bystrý a vtipný muž nemůže ani promluvit s hochem, jenž mu koně na chvíli podrží, aby nějaké nové myšlenky nepochytil.

Kněz však může si mnoho látky ke svým kázáním, jakož i ke svému vlastnímu poučení nasbírat z denní pochůzky svou farností. Na takových obchůzkách seznamuje se s intelektuálním a morálním stavem stádece péči jeho svěřeného. Poznává ctnosti a nepravosti jeho, jakož i prameny, z nichž se vyvírají pokušení na ně doléhající. Vidí jejich trpělivost a duševní sílu v nemocech a bídě, jejich křesťanskou odevzdanost v hodině smrti. Často shledá v chýžích nuzných lidí domácí pokoj a spokojenost, jež je s dostatek odškodňuje za jejich časné nedostatky a jež tak často schází v palácích boháčů. Já jsem našel dojemné příklady nelíčené zbožnosti a vděčnosti i u našich trestanců.

Tyto osobní zkušenosti uschopní vyslance Kristova mluvit k posluchačům svým srozumitelně a poutavě a proplétati kázání svá vhodnými obrazy ze skutečného a současného života váženými, jakož činíval Pán náš, jenž ponejvíce v podobenstvích učíval a

obrazy svoje nejraději brával z okolí, z obyčejů, mravů a zaměstnání lidu.

Obcování se žijícími lidmi osvěcuje ducha, budí sympathie a rozplameňuje srdce kazatelovo daleko více, nežli abstraktní učenost; neboť viděné citlivěji nás dojíká, nežli čtené, a slova naše jsou o to pronikavější, oč vroucnější jsou city naše.

Čím více sluha boží studuje niterný život lidu, naděje a obavy jím hýbající, jeho radosti a žalosti, o to přesvědčivější a tklivější budou jeho napomínání. Sníží se k úrovni nazírání svého stáde, vstoupí v citové s nimi spojení, a oni též uznamenají, že se celým srdcem svým věnuje úkolu svému. Bude ovládati massy, aniž se zřetele pouštěl třídního rozdílu. Nemá-li však kazatel onoho soucitu, jenž plyne ze znalosti lidu; nemůže-li říci s Mistrem svým: — „Já znám své, a moji znají mne,“ pak bude je osvěcovati, ale ne rozehřívati, a slova jeho, jako olej na vodu nalitý, nesměsí se s krví srdcí jejich.

Co jsem právě řekl, platí jak o hlasatelích evangelia, tak i o státnících a právnících.

Vliv O'Connelův na irský lid byl takový, jakého žádný jiný muž neměl na své krajany. Dotýkáje se každé strunky jejich srdcí, uchvacoval massy tak, že hned v srdcervoucí pláč hned v rozpustilý smích propukaly. Tajemství jeho nadvlády nad Iry vězelo v jeho původě. Pocházel ze stavu selského, vyrostl mezi sedláky, znal jejich trampoty a tužby, i měl živou účast nad křivdami a bezprávím jim činěným.

Gladstone nebyl by nikdy dosáhl svého nepopíratelného vůdcovství, kdyby nebylo bývalo jeho rozsáhlých zkušeností, jichž v dolní sněmovně nabyl. Tu — na této universitě politické — naučil se umění dokonalého řečníka.

Daniel Webster děkoval za své úspěchy advokátní spíše své znalosti lidí a umění lidí si získávati a

říditi je, nežli své knižní učenosti. Za mé přítomnosti u hostiny ve Washingtoně vypravovali tuto o něm anekdotu.

Rufus Choate a Daniel Webster stáli jednou proti sobě za sporu jednajícího o přestoupení práva patentního na kola lokomotivní. Kola ta ležela před soudci. Rufus Choate jako právní zástupce obžalovaného vynaložil všecken svůj právnícký ostrovtip na učenou a s mathematickou přesností vypracovanou řeč, aby dovedl, že přece jenom podstatný rozdíl stává mezi koly a že tudíž nemůže býti řeči o nějakém porušení patentního práva. Webster, jenž poznal, jaké lidi má před sebou — porotci, neřekl nic leda toto: — Páni porotci, vyslechli jste právě pečlivě vypracovanou, vědeckou řeč o těchto kolech. Já vám nemohu podobnou přednáškou posloužiti. Ale prosím toliko: Tam leží ona kola, podívejte se dobře na ně! — Porotci si kola prohlédli, a rozhodli v jeho prospěch. Jistý soudce, jenž tehdy se mnou spolustoloval, potvrdil pravdivost tohoto příběhu, doloživ, že on sám tehdy soudnímu dvoru přisedal. Oba, Webster i Choate, byli znamenití právníci, tento však spoustou učených výrazů, přesahujících chápavost porotců, tyto popletl a zmátl, kdežto Webster uváživ jejich vnímavost vyhrál při, poněvadž apeloval na jejich zdravý úsudek.

Napoleon, ač osobně špatný střelec, byl největším vojevůdcem své doby. Právem tvrdíval o sobě: — Zním lidi. Této známosti lidských povah děkoval za svoje úspěchy, neboť podle ní vždy šťastně obsazoval všechna důležitější místa jak ve vojsku, tak i ve správě státní.

Slyšel jsem o výtečných právnících, kteří pilně studovali, kdykoliv nějakou vážnější záležitost projednávali, návyky, vlohy a schopnosti jednoho každého z porotců, a za obhajovací pak řeči každému z nich

věnovali několik přiměřených slov, vypočtených na přesvědčení jejich soudnosti, na získání si jejich blahovůle a důvěry.

Kněží po mém soudě bývají v době své ordinační zpravidla lépe utvrzeni v posvátných vědách, nežli mladí právníci v abstraktních vědomostech právnických, poněvadž bohoslovecká studia přísněji se provádějí. Ale co se snad mladému právníkovi nedostává z knižní učenosti, to nahrazeno bývá u něho větší zběhlostí řečnickou a hravějším způsobem vyjadřování. Schopnosti jeho se bystří duševním stykem v soudních síních, nepřetržitým obcováním s členy soudního dvoru, s porotci a obecnstvem. Pozoruhodné obhajovací řeči jeho zkušenějších, starších soudruhů jsou mu mocnou pobídkou k další duševní činnosti a chvalitebnému zápolení s nimi.

Bojovník Kristův naproti tomu, když ze semináře vyjde, bývá poněkud nejapný a nemotorný. Tíží jej theologická výzbroj, i musí si teprve zvykat v ní se pohybovat cvikem na půdě křesťanského vojenského cvičiště. Tomu však dalo by se snadno odpomoci, kdyby se v našich seminářích a nanejmeně bohosloveckých ústavech pěstovalo veřejné debatování o všech možných časových otázkách, arci bez školometství; tím by si osvojili naši studující lehké a plynulé vyjadřování, jakož i smělé vystupování u veřejnosti, takže by pak později vždy a na každém místě dovedli se obratně oháněti „mečem ducha.“

Kromě toho měla by se jim poskytovat častější příležitost poslechnouti a pozorovati výtečné řečníky; neboť někdo může čísti nejvýtečnější knihy o jemných způsobech a etiketě jednající, a přece jenom zůstane neohrabaným a rozpačitým, nemá-li příležitosti v lepší společnosti se pohybovat. Taktéž může studující nej-osvědčenější retory čítati, a přece jenom skrovný

užitek z toho míti, nepodá-li se mu příležitost seznámiti se osobně s osvědčenými řečníky a zkusiti na sobě jemného, povznášejícího vlivu živého slova.

Učenci starého Řecka a Říma nepokládali své vzdělání za ukončeno, dokud nevykonali delší cesty za hranice své vlasti a neobeznámili se s krajem a lidmi jiných podnebí a čeledí. Proto mohu jenom schvalovati zvyk, který se v poslední době ujímá na četných universitách anglických a amerických, že o prázdninách pořádají delší výletní exkursy.

Herodot, otec řeckých dějepisců, čerpal většinu zpráv ve svém díle uvedených ze svých cest po cizích zemích a ze styku s jejich obyvateli.

Platon po osmiletém učení u Sokrata vydal se na studia do ciziny, i ztrávil tam plných dvanáct let, než se opět vrátil do své otčiny.

Edmund Burke tvrdí o Homerovi a Shakespearovi, že „jejich nepopíratelná převaha nad druhými pochodí z jejich praktické znalosti lidí.“ — Této znalosti lidí nabyl Homer mnohým cestováním, Shakespeare studiem lidí doma.

Cicero použil svého pobytu v Řecku a Asii ke studiu řečnictví pod nejlepšími řečníky tamějšími.

Sv. Jeronym, první učenec své doby, navštívil různá města bývalé Gallie a Řecka, Antiochie a jiná místa v Malé Asii, Palestiny, Cařihrad a Řím, jakož i Alexandrii a jiná střediska egyptské učenosti, a na všech těch místech obcoval s muži vědomostmi a zbožností slynoucími. Když pak sláva o jeho učenosti světem se rozlétla, hrnuli se k němu, jako k nějaké věštině, vědychtiví ze všech dílů vzdělaného světa.

Rozkošné povídky Scottovy vyznačují se věrným podáním skotského charakteru a krajinských výjevů,

jež líčí. Znalosti té nabyt na cestách po skotsku a pobytem tam; od lidu tamějšího, s nímž se pilně stýkal, nashromáždil si po něčem poklad lokálních zkazek a legend, jimiž potom své historické povídky protkával. „Přečetl jsem sílu knih,“ — dí sám, „a obcoval jsem své doby s muži skvělé vzdělanosti, než ujišťuji vás, že jsem z úst chudých, nevzdělaných mužů a žen slyšel vznešenější myšlenky, nežli s jakými jsem se kdy v které knize — vyjma Bibli — setkal.“

Známostě, že Miliona jen málokdo čte, kdežto Dickensa miliony lidí. Však také Dickens osobně navštívil všechna vězení, všechny blázince, polepšovny a vychovávací ústavy anglické. Vyhledával pélechy chudoby, strádání a bídy v Londýně, i zdvihl se v něm pocit rozhořčení proti úřednické zpupnosti, krutosti a nespravedlivosti, a vroucí soucit s oběťmi „zákonitého“ utiskování a tyranstva hnul se v něm. Výjevy své bere ze skutečného života; zaměstnává se lidmi své doby, a proto jímá tak srdce čtenářstva svého.

Nikdy nedoznal jsem mocnějšího vědeckého impulsu ze styku s učenými muži, jak o Vatikanském sněmu, kdy knížata kněžská světových zkušeností a bystrého pozorovacího nadání v Římě shromážděna byla. Každý biskup přinesl s sebou podrobnou znalost dějin své země, jakož i náboženských, socialních a politických poměrů lidu, mezi nímž žil. Stýkáje se s těmito, abych tak děl, „živými encyklopediemi,“ naučil se člověk za hodinku více, nežli kdyby celý týden v knihách byl ležel. Vážná rozmluva s těmito bystrozrakými preláty o mravním a socialním pokroku jejich otčin byla o to zajímavější a poučnější, nežli četba tištěné knihy, oč osobní podívaná na výstavu světovou je poutavější a poučnější, nežli popis její v nějakém obrázkovém časopise. Živé slovo zanechalo nesmazatelný dojem v srdci a v paměti.

Netřeba snad ani výslovně podotýkati, že kdo cestováním prohloubiti chce své vědomosti, musí míti již jakousi zralost úsudku, jakož i základ oné vědy, ve které si přeje zdokonaliti se.

Především musí býti nadán bystrým pozorovacím a vnímavým duchem. Vezměte na př. dva soudruhy, kteří se vrátili ze společné cesty. Duch jednoho vyzbrojen jest cennými, na cestě té nasbíranými poznatky, kdežto druhý jedva se dovede upamatovati na nějaký praktický příběh.

Lze namítnouti, že „literární turisté“ dost často vědomosti na cestách nabyté zaplácují ztrátou zbožnosti, neboť Tomáš Kempenský dí: — Kdož mnoho cestují, zřídka svatými se stanou. To arci platí o těch, kdož pro zábavu cestují, nikoli však o pozorném pouťníkově, jenž se na cesty vydává, by si natrhal ovoce se stromů moudrosti podél cesty rostoucích. David podal důkazy sebezapíravosti na svých válečných výpravách, a klesl pod svou vlastní střechou. Putování Jeronymova požehnána byla vzrůstající se svatostí a uměním.

Ježto služebník Kristův jest — u zvláštní míře — přítelem a otcem lidu, nemůže lhostejným zůstat k socialním, politickým a ekonomickým otázkám, dotýkajícím se zájmů a blaha jeho lidu. Poměr mezi Církví a státem, povinnosti a práva občanů, zlo politické korupce a násilnictví, očista volebního práva, vzájemné výsady a závazky chlebodárců a dělníků neboli kapitálu a práce, mravnost v obchodu a dopravě, veřejné znesvěcování dne Páně, lidové zábavy, snahy temperenční neboli hnutí protialkoholické, volební právo žen, rozvody manželské, socialismus a anarchismus, tyto a podobné věci jsou životními, druhdy palčivými otázkami, kolem nichž se otáčí pokoj a bezpečnost obecného blaha.

Na politiku lze hleděti jak s mravního, tak i čistě občanského hlediska. Kněz je reformátorem jak na poli náboženském, tak i socialním; ontě netoliko kazatelem, ale i vlastencem, ontě ví, že trvání občanských institucí spočívá na intelligenci a ctnostnosti lidu. Jemu na srdci leží jak časné, tak i věčné blaho těch, kdož péči jeho svěřeni byli. Ti pak vzhlížejí k němu jako ke svému vůdci a učiteli. Jeho vzdělání, zkušenost a posvátný úřad dodávají slovům a příkladu jeho váhy.

Není hnutí socialního neb ekonomického třeba se zdálo býti sebevýstřednějším neb utopistickým, aby nemělo v sobě jakés oprávněnosti, jež je doporučí přízni lidu. Donechá-li se vedení takového hnutí fanatikům, demagogům nebo výstředníkům, tož zklame ono lid a uvrhne je do větší ještě bídy. Takové denní otázky vyžadují rozumných soudců, kteří by dovedli rozlišiti pšenici od plevele.

A kdož je schopnější o všech těch otázkách jednati nežli vyslanec Kristův, jehož konservativnímu duchu každá příliš daleko zabíhající novota se protiví, jež však křesť. láska pobádá podporovati každý spravedlivý prostředek, směřující k zmírnění nepotřebné bídy a k uklizení stesků trpících bratří?

Včasné zakročení služebníka pokoje bylo by již nejedné zhoubné záplavě hrázi postavilo, kdyby jen byl sledoval její hnutí a byl ji hleděl uvésti v bezpečné koryto, než se po vsí zemi rozlila.

Nelze také tvrditi, že by rozumné a příhodné pojednání o těchto otázkách aneb aspoň o jejich mravních a náboženských stránkách zavíralo v sobě nějaké uchýlení se od evangelického a apoštolského počínání. Neníť předmětu, týkajícího se veřejných zájmů, o němž by nebyl Kristus Pán aneb apoštolové jednali. Tu několik příkladů na důkaz.

Spasitel náš mluví o poměru Církve ke státu a naopak v posvátném výroku svém: — Dávejtež tedy co jest císařovo, císaři, a co jest božího, Bohu. (Mat. 22, 21.)

Když starší Pána Ježíše prosili, aby uzdravil služebníka setníkova, apelovali jak na jeho vlastnictví, tak i na jeho horlivost náboženskou. Pravil: — Hoden jest, abys mu to učinil; nebo. miluje národ náš, a školu sám vystavěl nám. (Luk. 7, 4—5.)

Jan Křtitel dal vojákům na radu se ho tážícím tuto výbornou odpověď: — Žádného neutiskujte ani nečiňte křivdy, a dosti mějte na svém platu. (Luk. 3, 14.) Toť rada, které by si dobře povšimnouti měli všichni státní úředníci.

Sv. Pavel výmluvným způsobem pojednává o povinnostech a právech občanů, když v listě svém k Římanům (13, 1—7) takto píše: — Každá duše mocností vyšším poddána buď, neboť není mocnosti, leč od Boha. Dávejte tedy všem, což jste povinni: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.

Když tisícník poručil ho zmrskati, ohradil se sv. Pavel proti té potupě, odvolává se na svou hodnost římského občana. — Slušiliž vám — tak se táže — člověka Římana, a to neodsouzeného mrskati? (Skut. ap. 22, 25.)

Týž apoštol jedná s obdivuhodným taktem a apoštolskou láskou o choulostivé otázce třídní a plemenné, a to jak se stanoviska sociálního, tak i náboženského. (Cf. Gal. 3, 28. a k Filem. 15, 16.)

Sv. Jakub věnuje část listu svého otázce týkající se „kapitálu a mzdy.“ Odsuzuje nespravedlivost a utiskování dělníků chleboďárci tak ostrou řečí, že kdyby dnes s kazatelny se ozvala, prohlašována by

byla za útok na boháče a za pobuřování proti nim. (Jakub 5, 1—5.)

Slavné paměti papež Leo XIII vydal celou řadu mistrovsky psaných encyklik o hlavních otázkách socialních a hospodářských naší doby.

Rozumí se, že království boží a spása duší budou hlavním úkolem katolického kněze, jako jsou předmětem jeho doživotních starostí; na otázky shora uvedené zabočí jenom výjimečně a jen tak mimochodem. Třeba také, aby kazatel s největší moudrostí a obezřelostí o nich pojednával, aby se chránil všeho předsudku a stranickosti, veden jsa jediné péčí o zachování společenského řádu a obecného pokoje a nesen jsa duchem křesťanské lásky.

Slova vnuknutá pohnutkami tak vznešenými upevní moc občanských autorit; ona budou „jako jablka zlatá na podnosech stříbrných“ (Přísl. 25, 11); budou olejem náboženským vylitým do rozbouřených vln občanského převratu a vzpoury. Āpoštol Kristův, jenž v pravý čas hlasu svého pozdvihne, zaslouží si požehnání nebes a pochvaly všech dobrých lidí.

V čas hněvu učiněn bude prostředníkem pokoje a smířením. (Cf. Sirach 44, 17.)



Hlava 23.

Kněz jako hlasatel evangelia

Mnoho už napsáno bylo za příčinou provedení důkazu, že řečnické umění nejenom mnoho pozbylo ze svého vlivu, z jakého se kdysi, na př. za času Demosthenových — těšovalo, pro svůj úpadek, ba že vlastně za našich dnů zcela zbytečným se stalo, ježto

denní tisk příležitosti poskytuje milionům klidně si přečísti to, co před několika hodinami jenom omezenému počtu posluchačstva na vlastní uši poslechnouti bylo přáno.

I když jest nám doznati, že působnost a vliv veřejné řeči ujmy doznaly za našich dnů, přece nelze nikterak tvrditi, že by novinami úplně bylo řečnické umění do pozadí zastrčeno. Dosud cítiti magnetickou sílu řečnickovu, kdykoliv jedná o nějaké životní otázce, zvláště u národu, jako je náš, kdež lid účastenství má ve vládním řízení a kde s takovou chtivostí poslouchá politické debaty.

Možno-li mysliti si přesvědčivější doklad o uchvacující síle výmluvnosti nad ten, který nám podala řeč Mr. Bryanova v měsíci červenci r. 1896 u příležitosti „National Democratic Convention“ proslovená? Ohnivá slova řečnickova rozlévala se po vlnících se davech s mohutností a prudkostí prerijního požáru. Účinek řeči té podobal se účinku elektrické jiskry. Zástup čítající na patnáct tisíc hlav uchvácen byl neodolatelnou silou jeho výmluvnosti právě tak, jako když mocný uragan lesem se rozběhne. Mladý řečník, celkem ještě neznámý, stal se modlou dne. Všichni soupeřové jeho padli k nohám jeho, s jásotem prohlášen byl Bryan za kandidáta presidentství.

Není tedy výmluvnost uměním — zbytečným. Ale aťsi tisk veřejný sebe více poškodil politickou a soudní výmluvnost, výmluvnosti kazatelské noviny nikdy nenahradí.

Jestliž božským ustanovením, aby evangelium živým slovem hlásáno a šířeno bylo, a ustanovení to nebylo a nikdy nebude odstraněno, třebas tisk byl zdatným pomocníkem při rozšiřování kázání.

Jest arci naší povinností používat tisku, kdekoliv a kdykoliv je to možná, k šíření evangelických pravd, ale poněvadž denní tisk přirozeně více si všímá

denních událostí, nežli náboženských otázek, zůstane uveřejňování politických řečí v něm pravidlem, kdežto uveřejňování kázání — výjimkou. Sotva z pěti set nedělních promluv o jedné zmínku učiní nějaký ranní denník.

Není tedy ani důvodu ani omluvy, pro které by se mělo umění kazatelské za našich dnů zanedbávati nebo méně pěstovati, než jak se dalo za dřívějších věků křesťanských; neboť podnes má totéž širé pole a totéž vznešené poslání, jaké dříve mělo.

Kněz je posvěceným hlasatelem evangelia. Jak vznešené jest poselství jeho k lidu! jak povšechně upotřebitelné a užitečné pravdy jeho! jakou úctu budí jeho autorita! jak dalekosáhlý a nezbytný vliv jeho! jak hrozná odpovědnost jeho! o jak vážné zájmy tu běží!

Jak slavné jest poselství, jež zvěstovati má služebník nebes! Jestli kněz pověřen nejdůležitějšími a nejživotnějšími tematy, jaká kdy člověkovu svěřena byla, by s nimi své spolubližní seznamoval. Nepojednává na kazatelně temat politických anebo významu pomíjitelného, leda by z nich nějaké mravoučné naučení vyvoditi chtěl. Týž dekalog, který Mojžíš odevzdal lidu israelskému na hoře Sinaj; tytéž slavné výstrahy, jež proroci s hor judských a na jeho pláních lidu vyvolenému dávali; totéž evangelium, jež Kristus Pán s hory a na březích jezera galilejského zvěstoval; tatáž učení evangelická, jež apoštolové v celé říši římské kázali, činí blahověst, již oznamovati má dobrý pastýř stádcu svému.

Kněz mluví o Bohu a o jeho vlastnostech. Mluví o Bohu nekonečně svatém, mocném, spravedlivém a milosrdném; o Bohu, jehož všeobdělá prozřetelnost chrání národy i jednotlivce. Mluví o člověkovu a o jeho rozumových a mravních schopnostech, o jeho poměru k Bohu a k bližním, o jeho důstojnosti a

odpovědnosti, o jeho původu a určení, jakož i o prostředcích, kterými může cíle svého dosíci. Mluví o smrti a o tom, co po ní následuje, o budoucím soudu, o trestu na zlé a o odměně dobrého.

Šíří se o těchto věčných pravdách, jež zaujímaly největší pozornost mudrců a filosofů všech dob, všech zemí a všech náboženských vyznání. Avšak pravdy tyto byly — záhadami, o jejichž rozřešení marně si hlavy lámali filosofové a učenci. Oni „vždycky se učili, ale ku poznání pravdy nepřicházeli.“ (2 Timot. 3, 7.)

Než třebas poselství katolického kněze popředně o Bohu a o duševních, věčných zájmech člověkových pojednávalo a jimi se obíralo, přece mocněji působí na štěstí a blaho společnosti, nežli kterákoliv jiná moc. Není evangelium olejem plynoucím na povrchu rozbouraných vln životních, aniž by se s nimi smísilo, nýbrž k v a s e m pronikajícím socialní massy a očišťujícím je.

Zákoník, který knězi jest vykládati, jest obhájením společenského pořádku a protestem proti anarchii a převratu. Drží zákonitou autoritu světských vrchností a připomíná a na srdce jim klade, by provozovaly nestrannou spravedlivost. Občanům, poddaným pak přikazuje poslouchati nejen zákonů božských, ale i občanských. Podporuje dobrou správu a veřejný pokoj, domácí mír a dobrou shodu sousedskou, lásku křesťanskou a vlídnost přívětivou, čistotu společenského a rodinného života. Příčí se vzpourám a věrolomnosti, svárům a krveprolitím, lakotě, rozmařilosti a nemilosrdné krutosti; vystupuje proti hříšnosti a nepravosti jak u velikých, tak i malých, proti všem rmutným živlům ohrožujícím mír a pokoj obecný. Zkrátka: evangelium, jež káže, jest zosobnění právního státu, nejpevnější pouto, jež víže nejrozličnější členy a údy veliké rodiny národní, a nejmocnější .

činitel u vývoji nejvznešenějšího a nejčistšího druhu osvěty, totiž křesťanské.

Jiným zvláštním rysem evangelia jest všeobecná jeho platnost. Podstatný je rozdíl mezi politickou řečí státníkovou a kněžovým kázáním. Politik pronáší náhledy, jež často nejrůznějšími okolnostmi bývají podmíněny. Proto také přesvědčují více méně podle toho, z jakých stoupenců skládá se jeho posluchačstvo, z nichž mnozí přijímají vývody ty s jistou rezervou. Řeč Mr. Bryanova, přijatá s potleskem a jásotem v Chicagu, prohlášena byla v Novém Yorku za tkanivo povrchních a nebezpečných sofismat. Ba i fundamentální články naší republikánské ústavy, jichž si všichni naši občané bez rozdílu tak váží a jež my pokládáme za samozřejmé zásady politické, u nejednoho národa evropského nedoznaly by příznivého přijetí. Duch britské ústavy špatně by odpovídal obyvatelům sluneční říše.

Kdežto evangelium, jež hlásá kněz, netrpí ni místem ni časem ni osobami. Evangelium je nezávislé na hraničnících říšských a na formě státního zřízení. Evangelium má tutéž sílu v Tokiu a Pekingu, jako v Novém Yorku a Paříži. Mluví stejně mocně k přítomné době, jak mluvilo k prvním křesťanským věkům, neboť náboženské pravdy jeho založeny jsou na věčném a nezměnitelném zákoně božím. Kněz zvěstuje Zjevení, jež sice posluchači jeho mohou od sebe odmítnouti, avšak práva nemají popíratí nebo v pochybnost je brátí.

Poselství katolického kněze nese na sobě dále pečeť neomylné autority. Zvuk hlasu jeho nevzdává, jako hlas pohanských filosofů, nejistého tonu. Katolický kněz může s celým sebevědomím proroků říci: — Toto praví Hospodin Bůh! Jako Mistr jeho „mluví (katolický kněz) jako moc maje, a ne jako zákoníci a fariseové,“ neboť vyzbrojen jest plným

oděním Kristovým a opatřen těmitěž pověřujícími, authentickými listinami, jakých se dostalo od Pána apoštolům. — Jako mne poslal Otec, i já posílám vás. (Jan 20, 21.) — Kdo vás slyší, mne slyší — praví Kristus služebníkům svým. (Luk. 10, 16.) Se sv. Pavlem může katolický kněz tvrditi, že řeč jeho „není ano a ne,“ ale že „Ježíš Kristus, týž včera i dnes i na věky“ jest pevným a neměnicím se obsahem jeho poselství k lidu.

Když kněz vystupuje k oltáři nebo na kazatelnu, by zvěstoval slovo boží, pohlíží na něho lid ne jako na obyčejného člověka, nýbrž jako na zástupce Kristova.

Může v té chvíli směle osloviti svou křesťanskou obec slovy apoštolovými: — Přijímajíce ode mne slovo slyšení božího, přijměte je, ne jako slovo lidské, ale (jakž v pravdě jest), jako slovo samého Boha. (Cf. 1 Thes. 2, 13.) Proto také poslouchají ho věřící s takovou uctivou pozorností, jaké se zřídka kdy dostává světskému řečníkovi. Oč příznivější jest jeho v té příčině postavení, nežli řečníků parlamentních! Zvedne-li se tam nějaký státník, aby promluvil, čekají na něho mnohdy výkřiky odporu, bývá často v řeči své přerušován a hlukem a hřmotem maten; — sněmovní sluhové pobíhají z jednoho konce ke druhému, tu hovoří ve skupinách poslanci, tam zase někteří čtou a píší, ba mnohý z těch zástupců lidu a i si na svém místě zdřímne, často bývá řečníkovi mluvit i k prázdným lavicím.

Dlel jsem jednou ve společnosti několika senatorů (poslanců) ve Washingtoně. Senator Bayard, náš potomní vyslanec v Londýně, nalezal se náhodou také v mé společnosti. I vyslovil jsem mu svůj podiv a úžas nad tím, že mnozí z jeho kolegů jsou s to, aby tolik tělesné a duševní vytrvalosti osvědčili při několikadenním debatování o témže předmětu. A tu mně Mr. Bayard řekl: — Vy duchovní jste u veliké

výhodě proti nám. Můžete mluvit, jak dlouho se vám zdá, a můžete říci, co se vám zlíbí; můžete kázat, když za dobré uznáte, a lid poslouchá vás s němou uctivostí; vám netřeba se báti, že někdo vystoupne, aby vám odporoval, kdežto my musíme stále býti připraveni na námitky a všelijaké interpelace. — Žertem odtušil jsem mu na to, že máme v té příčině pole volnější proto, že se předpokládá, že hlásáme vždy pravdu, plnou pravdu a nic jiného, leda pravdu.

Poznámka Mr. Bayardova učinila tehdy hluboký na mne dojem, i vzbudila ve mně tyto úvahy, jichž jsem tehda ovšem nevyslovil: — Když členové farní obce takovou úctu ke svému pastýři chovají, že se žádný z nich neosmělí upozorniti ho na jeho chyby a nedostatky při kázání, a když i spolubratři jeho jenom stěží se podejmou nevďěčného úkolu, by ho v té příčině pokárali, nemělo by tu jeho vlastní svědomí a vědomí povinnosti posloužiti mu přísným karatelem? „Spravedlivý nejprve na sebe žaluje.“ (Přísl. 18, 17.) Není-li zločinem na náboženství páchaným, když vyslanec Kristův této své nedotknutelnosti nadužívá nebo zneužívá? Představte si duchovního, jenž se na kazatelně nadýmá a v posvátných prostorách chrámových před tiše naslouchajícím množstvím nudně, nedbale klábosí o několika obecných pravdách, o nichž lid už nescíslněkrát slyšel, anebo hraje si na „Jupitera hřímajícího“, nedostatek myšlenek nahraditi usiluje vyzývavým hřímavým hlasem, anebo jenž brojí proti dollarům a centům,¹⁾ ale bez jakéhokoliv spojení s pravdami evangelickými té věci se dotýkajícími nebo jenž konečně hněvu svému proti některému ze svých farníků ulevuje pod rouškou výrazů tak hebounkou,

¹⁾ Dollar (am.) má 100 centů (cents) Mr. (čti mistr) = pán.
P překl.

že ji nejen dotčený, ale i druzí snadně prohlédnou. Já si nemohu představití podlejšího a opovržení hodnějšího jednání nad to, jak když pomazaný sluha Páně, skrývá se za immunitu svého posvátného úřadu a chrání se svým posvátným oděním a kryje se baštou — kazatelny, spouští salvy výpadů tak urážlivých, na jaké by se nikdy na veřejné ulici proti nikomu neodvážil. Takové zneužívání kazatelny musí v prsou každého poctivce spravedlivé rozhořčení vzbuditi. Lid oloupen byl o chléb, obdržev místo něho kámen. Připraven byl o pokoj a útěchu, a srdce jeho naplněno bylo smutkem a trpkostí.

Rozpakoval bych se užití výrazů tak ostrých, kdybych se neopíral o autoritu proroka Ezechiela. — Synu člověčí — praví mu Hospodin (34, 2—4), prorokuj o pastýřích israelských. Toto praví Pán Bůh: Běda pastýřům israelským, kteří pásli sami sebe. Zdaliž nebývají stáda pasena od pastýřů? Mléko jste jídali a vlnou jste se odívali, stáda pak mého jste nepásli. Co mdlého bylo, neposilnili jste, a co nemocného, nehojili jste, a což se bylo ztratilo, nehledali jste: ale s přísností panovali jste nad nimi s mocí.

Hlasatel evangelia nechať se chrání snižovati kazatelnu vnášením na ni stesků a žalob proti křivdám jeho osobě učiněným. Kristus dává mu moc kázati evangelium lásky, nikoliv pak evangelium záští nebo mamonářství. Kazatel, který podstrkuje místo evangelia Kristova evangelium sobeckosti a zisťnosti, znesvěcuje dům boží jak onino penězoměnci, jež Pán z chrámu vyhnal. Zneuctívá svou svatou službu, poškozujíc úctu, která jeho vznešenému úřadu přísluší; stává se samozvancem, přestává být vyslancem Kristovým.

Ale zdaž nestěžují si také proroci prudkými slovy do vzpurných dítek israelských? zdaž neporoučí také sv. Pavel služebníkově Kristovu, aby svěřené sobě stádce také káral a trestal, a nejenom napomínal

a prosil? Zdaliž sám přísně nepokáral Korintských a Galatských? — Pravda. Ale vyzývá-li apoštol Timothea, aby posluchače své trestal, ihned také dokládá: „ve vsí trpělivosti a učení.“ (2 Tim. 4, 2.) A sám-li na jednom místě raní, hned na druhém místě zasazenou ránu hojí. Píšeť Korintanům (2 Kor. 7, 8—9). — Nebo ačkoli jsem vás svým listem zarmoutil, nelituju toho, ale raduji se nyní: ne že jste byli zarmoucení, ale že jste se zarmoutili ku pokání. Zarmoutili jste se zajisté pro Boha. — Toť řeč laskavého otce, jehož slova pokárání diktovala láska, a ne zášť. Plísni přísnými slovy Galatské, nazýváje je „nesmyslnými“, ale nežli péro odloží, promlouvá k nim s něžností mateřskou: — Synáčekové moji, kteréž opět rodím, až by Kristus utvořen byl ve vás. (4, 19.) — Věru, i nejtupější z našich posluchačů snadně rozpozná výtky, jež nám na jazyk klade otcovská láska, od žalob diktovaných vášní. Ony přivozují „zármutek ku pokání,“ tyto budí v srdcích posluchačů trpkost a hněv proti nám.

A opět se táži: Nejsou naši kněží nuceni pojednávat o peněžních otázkách na kazatelně? Neboť kostely naše bývají často dluhy zatíženy a u nás, kde není spojení mezi státem a Církví, odkázán bývá duchovní jedině na dobrovolné příspěvky svých věřících. Nepřím toho. Ale věřte mi, že snahy duchovního v té příčině s větším úspěchem se potkají, když v příhodnou dobu klidně a věcně svým ovečkám vyloží finanční stav kostela, než bude-li neděli jak neděli naříkati a podpory se dožebrať. Náš lid je příslavně uznalý. Neoslyší nikdy rozumných proseb svých zbožných kněží.

Netřeba snad ani výslovně podotýkati, že Bůh úctu sluhům jeho prokazovanou schvaluje, ne aby jejich osobní marnivosti lichotil, nýbrž aby úřad jejich zdárnějším a působivějším učinil. Neboť slovo boží

nabývá nového jasu, nové přesvědčivosti, kážou-li je mužové těšící se z všeobecné úcty a vážnosti.

To vede mne k úvahám o dalekosáhlém, pronikavém a nezbytném vlivu knězově tam, kde jde o udržování a šíření světla křesťanské pravdy mezi lidem. Kněz je jediným podstatným činitelem při šíření a udržování křesťanství, hlásání pak evangelia jest prostředkem od samého Boha ustanoveným k dosažení toho účelu. — Kterak budou vzývati (toho), v kteréhož neuvěřili? aneb kterak uvěří v toho, o němž neslyšeli? a kterak uslyší bez kazatele. (Řím. 10, 14.)

Lze-li každou farní obec nazvati světem o sobě, arcí malým (mikrokosmem), pak možno apoštolského muže nazvati sluncem toho světa, neboť paprsky jeho vnikají do každé rodiny. S královským pěvcem řekl bych: Do vsí zemi vyšel zvuk jeho, a až do končin okrsku země slova jeho. Āniž jest, kdo by se ukryl před horkostí jeho. (Žalm 18, 5. 7.) Slunce to má arcí mnoho souputníků (satellitů), avšak všichni jsou mu podřízeni a přijímají světlo od něho, jako měsíc bere světlo své od měsíce. Āni ve snách nenapadá mne podceňovati vliv, jaký domácí výchov, ovzduší vpravdě křesťanské domácnosti, náboženské vyučování školní, četba katolických novin a jiných zbožných knih mají na křesťanský život a rozvoj zbožnosti. Než při vsí uznalosti, kterou k těmto a jiným cenným pomůckám chovám a jiní mají, nelze popřít, že zdroj milostný těmito koryty tekoucí zpravidla jen slabý bývá, ba časem úplně vyschnouti může, nedostává-li se mu přítoku osvěžujícího ze zdroje s kazatelnou tryskajícího.

Nad to skoro v každé farnosti, aspoň větší, najde se dost lidí, kteří nikdy z těchto vedlejších zřidel osvěžení nečerpají. V rodině neovane jich náboženský duch, nečtou nikdy nic leda denní listy, a to ještě nepřátelské, pro starosti a klopoty vezdejšího

života nemají ani kdy vyšším otázkám pozornost věnovati. Jedinou příležitostí pro ně poslechnouti slovo boží bývá návštěva chrámu Páně v den nedělní nebo sváteční, a jestliže se jim ani v ty dni nedostane pokrmu evangelického, pak odsouzení jsou po celý týden k duchovnímu hladu. Jsoutě pak na tom hůře, nežli synové israelští na poušti, jimžto bylo se postiti toliko jediný den, jestliže si ráno manny nenasbírali.

Otcové na třetím národním koncilu v Baltimore shromáždění, majíce vše to na zřeteli, stanovili, že kromě obvyklého kázání při hrubých službách božích všichni duchovní povinni jsou každé neděle a každý svátek i v době letní při každé mši sv. příslušné evangelium věřícím zřetelně přečísti, a to v jejich mateřské řeči, a možno-li aspoň pětiminutový výklad evangelia učiniti.

Úřad kazatelský je k zachování křesťanství tak nezbytně potřebný, že by světlo evangelia tam, kde by hlas kazatele po 50 let oněměl, téměř docela potuchlo. Dost máme dokladů potvrzujících toto tvrzení. — Když náčelníci reformace v XVI stol. katolicismus v Dansku, Norsku a jiných dílech Skandinavie zničiti chtěli, chopili se nejučinnějších k tomu prostředků. Katolickému kleru pod trestem smrti nařízeno bylo zemi opustiti a týž trest postihl ty, kdož jim útulku nebo přístřeší poskytl. (Ålzog III. 190.) Bylo i katolickým laikům a příslušníkům jejich mnohá protivenství a utrpení snášeti, ale v zemi směli zůstat. Nepřátelé staré Církve věděli velmi dobře, že světlo víry brzo shasne v srdci lidu, jakmile zbaven bude hlasu svých pastýřů; a snahy jejich potkaly se s takovým úspěchem, že podnes katolicismus v těch zemích zmoci se nemůže. Poslední z bývalých tam katolických kněží mohl zvolati dojemnými slovy proroka Eliáše: — Horlivostí horlil jsem pro Hospodina Boha zástupů nebo opustili úmluvu tvou synové israelští: oltáře

tvé zbořili, proroky tvé pobili mečem, i zůstal jsem já samotný, a hledají života mého, aby mi jej odňali. (3 Král. 19, 14.)

Daniel Webster ve své památné řeči, kterou měl před nejvyšším soudním dvorem washingtonským za příčinou sporu o závěti Girardově, provedl s přesvědčivou výmluvností důkaz, že od dob apoštolských až na naše doby křesťanské náboženství nikdy a nikde na celém světě nebylo šířeno a udržováno jinak, leda činností křesťanských kazatelů. — Kde — tázal se — bylo kdy křesťanství přijato, kde byly kdy pravdy jeho zaštípeny v srdce lidské, kde vytryskly jeho vody, „skákající do života věčného,“ jinak, nežli ze stop služebníků evangelia? Mohou-li dějiny uvést jen jediný doklad, že by některý díl naší zeměkoule býval na víru křesťanskou obrácen laickými kazateli? A vstoupíme-li od císařství a království k městům a zemím, farnostem a samotám, zdaliž i tu nevidíme, že kdekoliv křesťanství učeno bylo lidskými prostředky, že prostředky a činiteli těmi byli sluhové evangelia?

Netřeba snad podotýkati, že ohromný vliv, který kněz vykonává, také hroznou odpovědnost v sobě zavírá. Nestačí, aby sluha boží byl toliko strážcem a hlasatelem zákona božího, jeho snahou musí také býti, aby evangelium v duších a srdcích svých posluchačů zdomácnil tak, by se dle něho ve svém životě spravovali. Jako příčinnivý hospodář musí nejenom sémě rozsévati, nýbrž také o to dbáti, aby hojnou žeň sklidil. Musí jim mluviti ne v „přemluvných slovech lidské moudrosti, ale v dokázání ducha a moci,“ neboť ví, že marnou byla by všechna práce jeho, kdyby kázal sice přeplněnému kostelu, ale duše s prázdnou propouštěl.

Co pravil stařeček Simeon o Kristu Pánu, téhož možno o každém duchovním pastýři užití: — Postaven

jest tento ku pádu a ku povstání mnohým v Israeli; a za znamení, jemuž bude odpíráno." (Luk. 2, 34.) Neboť po Bohu hlavně na něm záleží, přijmou-li lidé živou víru, bez níž nemožno líbiti se Bohu. Jako Spasitel jeho, jest i on, arci v smyslu podřízenějším, „přímluvcem lidu u Otce“ a přímluvcem Otce u lidu.

Žádný ještě obhájce nepřevzal nikdy na sebe takové odpovědnosti, jakou na sebe bere kněz, když na kazatelně zastává se věci spravedlivé. Jde tu o zájmy boží; běží tu o nesmrtelnou duši lidskou. Svědomí jednotlivcovu ponecháno rozhodnouti se. Knězovou povinností jest hájiti boží čest, velebnost, svrchovanost, spravedlnost a naléhati na podrobení se vůle lidské pod zákon boží.

Na něm jest přesvědčiti lid, že se musí bráti úzkou stezkou, jíž se zkažená přirozenost jeho děsí, a naopak že se musí chrániti široké cesty, na niž ho jeho sebeláska a jeho náruživosti pudí. S prorokem Páně praví kněz lidu: — „Svědky vzývám dnes nebe i zemi, že jsem předložil vám život i smrt, požehnání i zlořečení. Vyvolíš tedy život, abys i ty živ byl, i símě tvé.“ (5 Mojž. 30, 19.)

Aby si se zdarem jako obhájce boží vedl, má vládnouti značným fondem vzdělanosti, taktu a přesvědčivosti, zvláště když uvážíme, že jest mu čeliti třem prohnáným protivníkům: — světu, tělu a ďáblu, kteří se umějí oháněti velmi lapavými argumenty. — Synu člověčí, za strážného dal jsem tě domu israelskému, i uslyš z úst mých slovo, a zvěstovati budeš jim ode mne. Když bych já řekl bezbožnému: Smrti umřeš! a nezvěstoval bys to jemu, ani mluvil, aby se odvrátil od cesty své bezbožné a živ byl: umře ten bezbožný v nepravosti své, ale krve jeho z ruky tvé vyhledávati budu. Pakli bys zvěstoval to bezbožnému a on neodvrátil by se od bezbožnosti své a od cesty své bezbožné: on zajisté v nepravosti

své umře, ty pak duši svou vysvobodil jsi. (Ezech. 3, 17—19.)

Když se kdysi Gladstona tázali, který druh kázání nejvíce se mu líbí, odpověděl: — Kněží našich dnů nejsou zpravidla dost přísnými na své svěřence. Kladou příliš malý důraz na duše a svědomí svých posluchačů a na jejich mravní povinnosti; zkoumají příliš povrchně jejich život a nepředvádějí poznatků svých před forum jejich svědomí. Kázání, jichž nám nejvíce třeba, jsou taková, z nichž jedním uraženým se cítil lord Melbourne, když si stěžoval, že byl nucen poslouchati kazatele, který na tom stál, že křesťan povinen jest spravovati se náboženstvím ve svém soukromém životě. Tohoto druhu kázání je lidem nejvíce třeba, a zatím dostává se jim jich co nejméně.

Nejpůsobivějšími jsou ta kázání, jimiž lid bývá tak zaujat, že téměř s očí ztrácí kazatele.

I můžeš se nadíti, že budeš vždy se zdarem kázati, budeš-li se řídit těmito prostímkými pokyny.

1. Při každém kázání měj na zřeteli jistý, určitý účel, jako na př. obhájení některé věroučné pravdy, obranu jisté ctnosti nebo odsouzení některé nepravosti. Hleď, aby každá jednotlivá věta odnášela se nějak k hlavní myšlence a přispívala k jejímu opření a osvětlení.

2. Ber myšlenky své, ano i slova co možná nejvíce z Písma sv., hlavně z Nového Zákona.

3. Hleď co nejlépe ovládnouti svůj předmět a naučiti se nazpaměť aspoň logickému postupu hlavních myšlenek.

4. Mluv s důraznou vážností, pak budou posluchači tvoji přesvědčeni, že mluvíš od srdce. Budou s tebou sympathizovati, budou ducha tvého v sebe přijímati a žářem z úst tvých linoucím budou rozehřáti. Nemálo získá hlásání evangelia, děje-li se prostou, jadrnou řečí. Zvučné frase snad lahodí sluchu, snad

i obdiv kazateli vynesou, ale nikdy nevzbudí skroušenosti v srdcích posluchačů. Strojenost slohu a přednesu, pachtění se po efektu činí kazatele nepřirozeným a škrobeným. Já to mám za znesvěcování kazatelny.

Jasný způsob řeči, jež bez napínání ducha lze rozuměti, jest netoliko massám lidu potřebný, ale i vzdělcům milý. Chodí lidé na kazání ne pro nějaké abstraktní poučení, nýbrž pro své náboženské a mravní zdokonalení. Hlavním účelem kázání není tak osvítiti ducha, jako spíše pohnouti srdce, ne tak přesvědčiti nás o našich povinnostech, jako spíše povzbuditi nás, abychom je plnili. Proto k otřesení svědomí nejlépe se hodí přímá a účelná slova, nikoliv pak bombastická. Nejvznešenější myšlenky lze odíti v nejprostší slova. Což myšlenkově vznešenějšího nad Pavlovo napomenutí k lásce, a přece jak průzračná a jasná jest řeč jeho?! Každé duševní namáhání, jehož třeba k sledování kazatele a k vystihnutí jeho myšlenek, trapně působí na posluchače a studenou sprchou ochlazuje žár pobožnosti v něm. Daniel Webster často si stěžoval do takových kázání. — V domě božím — říkával — přeju si uvažovati o prostých pravdách a nepochybných faktech náboženských, a ne o čirých jenom abstrakcích a spekulacích.

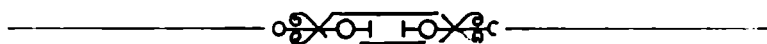
Vyjma mimořádné příležitosti budiž kázání také krátké. Půlhodinové kázání, rozumně-li je vypracováno, pojme dost látky poučné. Jako příliš mnoho potravy tělesné škodí, tak i duchovní.

Sv. František Sal. byl pro krátká kázání říkáje, že kazatelé za doby jeho hřeší rozvláčností. — Žene-li vinná hlava — říkával — mnoho do dřeva, obyčejně málo hroznů dá. Mnoho slov nikdy velikého účinku nedocílí. Pozoruj všecky homilie a řeči starých Otců církevních, jak jsou krátké, ale oč účinnější našich kázání!

Dobrý sv. František z Āssisi nařizuje ve své řeholi řádovým kazatelům, aby si hleděli stručnosti

a krátkosti. — Věřte mi, mluvím ze zkušenosti, a to z dlouholeté zkušenosti, že čím více toho lidem povíte, tím méně si zapamatují, čím více jim toho řeknete, tím menší užitek z toho míti budou. Přetěžující paměť jejich zdrcujete je takořka a krušíte, jako světlo lampičky pod přílivem oleje shasíná a rostlinky za přílišného zalévání uhnívají. Při kázání příliš dlouhém zapomínají posluchači pro závěrek na — prostředek, pro prostředek na — začátek!

I prostřední kazatele možná vyslechnouti, hledí-li stručnosti, kdežto i výteční kazatelé unavují nás, jsou-li rozvláčni. Kazatel nemůže větší chyby míti nad rozvláčnost. Kažte zkrátka, ale co řeknete, ať něco váží, hleďte pak to posluchačům v paměť vštípit, nic se neohlížejíce na ty, jimžto se protiví, opakuje-li kazatel nějakou věc znova se jí dotýkáje. Zdaliž nerozžhavujeme opět a opět železa, když je kujeme, nebo malujeme obraz, zdaliž ho znova a znova nepřemalováváme? Oč tedy potřebnější je to, máme-li nějakou věčnou pravdu vštípit srdci ve zlém zatvrzelému! (Život sv. Františka Sal od. Roberta Ornsbyho.)



Hlava 24.

Příprava na kázání. — Extemporování kazatele.

Cena a účinek kázání závisí na péči, jakou jsme věnovali jeho vypracování. Tato příprava je dvojí: vzdálenější a bližší.

Vzdálenější je dílem celého života. Zavírá v sobě každé odvětví věd stojících v nějakém styku a vztahu k úřadu kazatelskému od znalosti Písma sv. až k novinové noticce s mravoučným podkladem.

Zřejmo jest, že čím větších vědomostí si duch knězův osvojil, tím bohatší a hojnější poklady moudrosti bude moci pak lidu podávati. — Četba dí lord Bacon — činí celého muže, konversace — pohotového; spisovatelství dokonalého muže.¹⁾ Zkrátka: vzdálenější příprava — toť surový material, z něhož apoštolský muž zpracuje kázání přiměřené rozumovému a mravnímu stavu své obce.

Radil bych co nejdůtklivěji každému mladému knězi, aby si založil repertář neboli poznámkovou knihu, do níž by si zapisoval všechny překvapující myšlenky nebo místa, na něž za let studijních a za pozdější četby připadne. Tak mnohý skvostný paprsek ideový šlehne duchem jeho, jako zářivý meteor oblohou projede, ale jestliže ho hned „nezachytne“ a na papír „nepřenese“, zmizí mu z obzoru na vždy. Nejlepší spisovatelé angličtí a francouzští byli zvykli takové prchavé hosty zachycovati, nežli zanikli v říši zapomenutí. Bacon zůstavil po sobě četné rukopisy, jimž dal tento titul: — Okamžikové nápady pro pozdější potřebu zachycené.

Hrabě de Maistre zapisoval si po třicet let vše, co se mu z čteného poněkud jen zamlouvalo, přičiňuje k tomu své poznámky. Poznamenal si také každou myšlenku šťastnou, jež hlavou jeho šlehla, než mu z paměti ulétla.

Kromě této vzdálenější přípravy třeba, aby sluha boží přiměřenou dobu věnoval na bezprostřední vypracování svého nastávajícího kázání. Což se děje důkladným, zbožnou modlitbou podporovaným rozjímáním a přemýšlením o předmětu, o němž kázati míní, jakož i uvážením toho, k jakému druhu posluchačstva mluvití hodlá. To-li si dobře uvědomí, potom

¹⁾ Doslovně (pro případ, že bych nebyl správně vystihl jednotlivých výrazů) zní to místo: Reading maketh a full man; conference — a ready man, and writing — an exact man D. př.

bude s to, aby přesně a jasně, soustavně a ladně, jakož i směle a úspěšně kázal. Většina kazatelů opomíjejících tuto přípravu stává se buďto nesmělou nebo příliš opovážlivou, opakuje se a posluchače nudí.

Svědomitý obhájce neskládá se na své povšechné vědomosti právnické, když hájiti má při svého klienta, nýbrž studuje v každém jednotlivém případě zákon a fakta sporné záležitosti a sestrojuje si krátké vyličení právního případu, jež možná nazvati jakýmsi druhem právnického kázání.

Pořádný lékař, povolají-li jej ke konsultaci nějaké vážnější nemoci, podrobí předkem a nejprve svého pacienta důkladné diagnóze. Potom ošetřuje nemocného dle povšechných medicínských zásad na fakultě mu vštípených, a spolu i dle speciálních vědomostí svých, jichž nabyl dalším soukromým studiem a hlavně praxí.

Že Francouzi poraženi byli v německo-francouzské válce, připisuje se všeobecně té okolnosti, že Němci na válku byli skutečně připraveni, kdežto Francouzi — nikoliv.

Napoleon I, největší snad válečný duch své doby, velel skvostně vybrané a vycvičené armádě, ale přes to přese všechno nepustil se nikdy do vážnější srážky bez pečlivé přípravy. Vypracoval podrobně plán bitevní, prostudoval zevrubně území a hleděl se co možná nejdůkladněji obeznámiti se silou a postavením nepřítele. Rozestavil svoje mužstvo co nejvýhodněji a jádru vojsk svých velel hnáti na ta místa, kde útok jejich nejúčinnějším a nejrozhodnějším musil býti.

Podobně má duchovní vůdce, ozbrojený „mečem slova božího“, uvědomiti si s jakými duchovními nepřáteli hodlá se utkati. Musí všechny své rozumové a mravní síly do zbraně svolati a co nejlépe je rozestaviti, chce-li nepřítele poraziti a pánu svému cita-

dely duší dobytí. Pouštěl-li by se nerozvážně, bez pečlivě vypracovaného válečného plánu, v boj, pak by pálil do větru, málo jenom ran zasadil by hříchu a málo Kristu vybojoval vítězství.

Kněz, který vystupuje na kazatelnu bez náležité přípravy, ač dost času na to měl, pokouší Boha a zneuctívá svůj úřad. Snižuje důstojnost evangelického poslání a zaslouženě bývá odsouzen a pokořen.

Před lety kázal jistý duchovní v kathedrále Baltimorské před mnoha vynikajícími hodnostáři církevními, mezi nimiž byl také Novo-Yorský arcibiskup Hughes. Při obědě na to chlubil se kazatel: — „Na mou čest, až do té chvíle, co jsem na kazatelnu vystupoval, nevěděl jsem, o čem vlastně budu kázati.“

„Hned jsem si to myslel, jak jsem vás slyšel,“ poznamenal klidně arcibiskup Hughes.

Onen kazatel čekal, že se mu dostane uznání a pochvaly za jeho improvizované kázání, ale místo pochvaly dostalo se mu zaslouženého pokárání, neboť měl dost času myšlenky své srovnati a kázání své nastudovati. Buď se dopustil lehkomyšlnosti, nepřipraviv se, nebo marnivosti a přetvářky vychloubaje se, že s patra kázal, připravil-li se.

Kolik asi času věnovati máme na přípravu kázání, závisí na místních poměrech, jakož i na schopnosti a obratnosti kazatelově. Biskup Mc Gill of Richmond,¹⁾ jeden z nejučenějších a nejosvědčenějších apologetů své doby, začínal s přípravou na nedělní kázání ve čtvrtek.

P. Lacordaire, vím to od jednoho jeho spolubratra, učinil si zásadou nepřevzítí žádného kázání, na něž mu nebylo dopřáno aspoň den přípravy. — Mám příliš velikou úctu — říkával — ke slovu

¹⁾ Čti: Mäk Džil öf Ričmönd. Biskupský úřad zastával od r. 1850–1872. P. překl.

božímu, ke svým poslachačům a k sobě samému, abych bez náležité přípravy na kazatelnu vystoupil. — Rozumí se, že tím myslel pouze taková kázání, jež konati měl buď ve dnech k tomu určených aneb o mimořádných příležitostech. Neboť jisto jest, že proslulý tento kazatel dominikánský za nouze byl by se spíše s hodinovou přípravou spokojil, než aby byl oloupil lid o požehnání slova božího. Ano, on by byl ochotně několikrát za den „lámal chleba lačnicím a oň ho prosícím,“ než aby je byl hladové odpravil. Neboť s Františkem Sal. říkával: „Bůh milostivě rozmnoží chleby.“

Horliví kněží mívají ve zvyku hned na začátku téhodne ustanoviti se na předmětu kázání pro příští neděli a učiniti si jeho náčrtek. Ten jako kostra pozvolna a nepozorovaně nabývá oživující duše, masa, kostí a svalů, podoby a vzrostu. Nové myšlenky vznikají a téměř nepozorovaně k sobě se druží v duchu, i když kněz po práci jde neb od ní odpočívá. Četba, jakož i pozorovací duch náš stále novými myšlenkami nás zásobují. Takovým způsobem má kněz na konci téhodne jasný a přesně narysovaný obraz thematu, o němž k věřícím promluvití hodlá.

Co se týká způsobu přípravy, jsou jedni kazatelé zvyklí kázání si napsati a nazpaměť se mu naučiti, druhí činí si jenom obšírnější poznámky, třetí konečně přestávají na pouhé meditaci a srovnání myšlenek v duchu. Aniž si osobuji nějakého úsudku o tom, který z těch tří druhů je nejlepší, pravím jenom, že hlubokého promyšlení látky je ke zdárnému kázání právě tak nezbytně třeba, jako lítosti k integritě svátosti pokání. Jedenkaždý ať se v té příčině řídí svým nadáním a náklonností duševní. Nicméně všeobecně se uznává, že si mladí kněží první leta po ordinaci své mají svá kázání psáti a nazpaměť se jim učit, aby si navykli řádnému a přesnému postupu

myšlenkovému, zároveň pak bohatému a případnému vyjadřování myšlenek.

Āle tu by snad mohl ten neb onen kazatel omluvou své nedostatečné přípravy na kázání uvést slova Páně: — Nepřemýšlejte, kterak aneb co byste mluvili: dánof bude vám v tu hodinu, co byste mluvili. (Mat. 10, 19.) — Zda slova ta neoprávňují mne skládati se spíše na osvícení shora, nežli na mou vlastní příčinlivost? Zdaž nevzdávám většího holdu Bohu, doufám-li v úspěch svých slov spíše z jeho slíbeného osvícení, nežli ze své námahy vlastní?

Āle toto často citované a ještě více zneužívané místo, jak ze souvislosti patrnó, vztahuje se na ty kritické a nebezpečné časy, kdy apoštolové honěni byli před krále a vladaře a kdy jim hrozila ztráta života, jestliže by se mužně přiznali k víře Ježíše Ukřižovaného. Netýkají se tedy slova ta pravidelného, neškodného kázání, a proto také marně jimi se hradí každý kněz, jenž se nechce na kázání náležitě připraviti.

Než snad vytasí se jiní poukazováním na apoštoly, jižto opovrhovali „přemluvnými slovy lidské moudrosti“, že božské moudrosti není třeba žádného okrašlování, nýbrž že ona nejvíce láká, když se ve své přirozené prostotě podává, že jest nejkrásnější, když co nejméně je vykrášlena, a že životodárné slovo odívati v roucho naučených frasí pravě tak zbytečno jest, jako „ryzí zlato pozlacovati, lilii přebílovati a umělou vůní fialku naplňovati.“ — Dobře! Āle kdož může popřítí, že perle nebeské pravdy sluší také důstojné zasazení? Ārciť není potřebí evangelické zvěsti laciného pozlátka, ale přece jenom oděna býti má v řeč, jež nám ji předvádí u veškeré její spanilé kráse. Toho však nelze docílit bez lidského přičinění a umění.

Ā třetí mi opět namítne: — Tak jsem zaneprázdněn jinými úředními povinnostmi, že nemám ani

kdy na nedělní kázání se připraviti. Ne, nedostatkem volné chvíle nemůže se žádný kněz v té příčině hraditi. Kněz, jenž si zvykl pořádku, jenž rozumně dovede svých chvílek využítkovati, najde vždy také pokdy na kázání, jež přece k prvním jeho stavovským povinnostem náleží.

Když apoštolové byli nuceni pro nedostatek času část svých úředních povinností na jiné přenést, ponechali si úřad kazatelský. Proč bychom tedy my této povinnosti vykazovali podružnější místo?

Může se ovšem státi, že požádán je kněz, aby měl kázání, aniž mu mnoho času na přípravu dopřáno bylo. — Neodřící v takovém případě je známkou pravého apoštolského muže; v takovém případě může s důvěrou užiti o sobě slov Hospodinových Mojžíšovi řečených: — Jdi tedy, a já budu v ústech tvých, a naučím tebe, co bys mluvil. (2 Mojž. 4, 12.) — Pocítí-li potom pocit zahanbení z vědomí, že se mu kázání, jak by si byl přál, nepovedlo, bohulibou bude tato obět jeho. Nesmí osobní slávy své klásti na vážky a vážiti jí se spásou bližních. S větším pro něho prospěchem jest, posloužil-li spolubratřím, nežli kdyby je byl propustil bez duchovního pokrmu. Místo aby haněli toho, jenž jim posloužil, budou se mu v srdcích diviti a žehnati mu, jako zástupové blahořečili Pána, když je kdysi v nouzi na poušti nasytil prostou, ale výživnou krmí.

Počínání sv. Františka Sal. o takových příležitostech sloužilo vyslanci Kristovu vzorem následování hodným. — Když jsem byl ještě proboštem, vypravuje František — kázával jsem při každé příležitosti; ať už se jednalo o kázání v stoličním chrámu Páně nebo v prostinkém venkovském kostelíku neb o promluvu k nějakému bratrstvu, nikdy jsem neodřekl. — Mou zásadou bylo: — Uděluj prosícím tě o to. — Můj milovaný otec slyše vyzváněti tázával se, kdo

že to káže. — Kdo jiný nežli váš syn, odpovídali mu. — Konečně pojal mne stranou a pravil mi: Synu můj, ty mně trochu moc kážeš, i ve všední dni slyším sezváněti na kázání, a vždycky slyším: Probošt bude míti kázání! Probošt! Za mých mladých let bývalo tomu jinak. Tehda nekázávalo se tak zhusta, ale sám milý Bůh ví, jaká to učená, duchaplná kázání bývala; — v jednom takovém kázání bývalo více latiny a řečtiny, nežli v celém tuctu tvojich kázání! Kde kdo byl vzdělán a unesen; houfně sbíhali se lidé poslechnout kazatele, jako by se byli nadívali, že mannu sbíráti budou se rtů jeho. Ale ty's teď kázání tak zevšednil, že nikdo na ně ani na tebe nedbá. — Jak vidíte, otec můj mluvil, co si myslel; věřte mi, že to nepravil z nedostatku lásky ke mně, ale dal se svést zásadami světa. Ne! ne! věřte mi, daleko ještě nekážeme dost často: „Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur.“

Než přejdu k extemporování čili k řečem s patra, podotýkám, že mnoho řečí a obrátů, o nichž se posluchači domýšleli, že byly výplodem šťastné okamžité myšlenky, bylo pečlivě napřed připraveno nebo myšlenky jejich že byly ovocem dlouhého a hlubokého studia.

Sheridan slynul jako znamenitý improvisator. Ale kdož obeznalí byli s jeho soukromým životem, tvrdí, že byl zvyklý co nejpečlivěji pilovati a přepilovávat doma ona brilliantní místa, jimiž sněmovnu okouzloval a jež nesla na sobě úplně nátěr okamžitých blýskavic myšlenkových.

Edward Everex měl jednou ke studujícím Harvardské university příležitostnou řeč. Za řeči převrhl jakoby náhodou sklenici vody před ním stojící. Okamžitě apostrofoval krůpěj vody, jež mu na vztýčeném ukazováčku uvízla, i oslnil posluchače své úchvatnou přednáškou o moci a užitečnosti vody. Ani jeden

z jeho posluchačů nepochyboval, že odbočení to bylo spontánní a nepřipravené. Ale po přednášce přiznal se Everex poctivě a upřímně, že vodu schválně rozlil a že na onu extemporaci pečlivě doma se byl připravil.

Neobyčejná dovednost, jakou někteří řečníci osvědčili, byla ovocem dlouholetého a vážného přemýšlení. O nich lze užití slov Spasitelových: — Každý učitel umělý v království nebeském podoben jest člověku hospodáři, kterýž vynáší ze skladu svého nové i staré věci. (Mat. 13, 52.) Genius oněch mužů nezáleží v tom, že v řečnickém zápalu nenadále na nové myšlenky připadají a je projadřují, nýbrž spíše v „citování“ intelektuálních sil z dobře osazené citadelky svého ducha a v uvádění jich v nenadálý vstup na kolbiště při vhodné příležitosti. V okamžiku nadšení a žáru, kdy všechny duševní síly co nejvíce napjaty jsou, nezřídka vynoří se krásná, dávno zapomenutá myšlenka, rozkošný obraz v paměti dávno vybledlý, bývají řečníkem zachyceny a na okrasu neb osvětlení pojednávaného thematicu užity. Ale to bývají „rari nantes in gurgite vasto.“

Biskup Charlestonecký England patřil snad k nedovednějším kazatelům americkým. Dovedl mluvit po několika minutové přípravě celé hodiny o jakémkoliv theologickém předmětu, a lidé — bez rozdílu náboženského vyznání — tak toužebně na jeho kázání čekávali, že nejednou po namáhavé cestě, aniž mu dopřáno bylo si jen oddychnouti, býval nucen k nim promluvit. Byl pozván jako slavnostní řečník do Fredericku r. 1839 o slavnosti posvěcení chrámu u sv. Jana, stihl tam po celonoční jízdě z Baltimoru před samým už svěcením. Když pro něho kostelník v ustanovenou hodinu přišel, našel ho pohrouženého v tuhý spánek. Nicméně kázání bylo důstojno tak velikého řečníka.

Když se ho jednou kterýsi kněz ptal, kterak může tak hravě, jasně a přec úchvatně kázati s patra, odpověděl: — Po mnoho let po svém vysvěcení připravoval jsem se pečlivě na svá kázání, nejenom že jsem si je psával, nýbrž i důkladně nazpaměť jsem se jim učival. Moje činnost v duchovní správě byla stálou přípravou na kázání. — A až do smrti pilně studoval.

Vzdělanost kardinála Wisemana byla tak obsáhlá, že, mám to od kardinála Vaughana, po několika minutovém přemýšlení dovedl upoutati posluchače své půlhodinovou přednáškou o jakémkoliv předmětě z oboru písemnictví, exaktních věd, umění nebo náboženství. Duch jeho jako mnohozvučné varhany tolik choval v sobě harmonických myšlenek a tak výtečně býval vždycky naladěn, že se při nejslabším dotyku svého „principála“ rozezvučel.

Tu malou anekdotu, ale pravdivou, neboť slyšel jsem ji od očitých svědků, o jeho umění improvisačním.

R. 1855 navštívil kardinál Wiseman francouzskou kolej Roulerovu v belgických Brygach (Bruges). Professori s belgickou pohostinností, jež je příslavnou, uspořádali k počtě jeho velkolepou hostinu, po ní pak veřejnou „akademii“. Při tabuli přišla řeč na extemporování, a tu se zmínil Mr. Josef Ālgar, professor angličiny, jakým mistrem v tom ohledu jest Jeho Eminence. Ihned rozhovořeno se o tom. Professori, dychtiví přesvědčiti se o kardinálově umění improvisačním, ihned se na něho obrátili s prosbou, zda by nějakou řečí nebyl ochoten zahájiti akademii. Kardinál nejen že žádosti jejich vyhověl, nýbrž ponechal jim také určití thema přednášky. O té věci rozhořel se mezi professory dost tuhý spor, až konečně professor matematiky s jistou zlomyslností ponavrhł za thema „Logarithmy“. Všichni hned na to přistoupili a kardinálovi přání své přednesli, a ten je — přijal.

— Odebrali se na „akademii“. Městská elita všechna, o professorstvu a studenstvu ani nemluvě, dostavila se na ni. Všichni byli zvědaví spatřiti kardinála, zvědavost pak jejich ještě více stoupla, když se pro- neslo, že Jeho Eminence bude míti francouzskou přednášku, a to o předmětu tak zvláštním. Všichni byli vzrušeni, jenom kardinál Wiseman klidný. Po čtvrt hodince se zvedl a začal svou přednášku o „logarithmech“. Jasně a stručně vyložil nejprve smysl slova toho a pak s odbornou znalostí pojednal o věci samé. Potlesku nebylo konce; posluchači věru nevěděli, čemu se mají více diviti, zda kardinálově učenosti, či skvostnému přednesu a řeči, v kterou myšlenky své byl oděl.

Když r. 1885 Mr. Blaine při volbě presidentské podlehl Clevelandovi, vypravoval mi, že za čtyřycetidenní kampaně volební měl přes 400 řečí, průměrně tedy deset denně. Rozumí se, že všechny ty řeči byly improvisacemi. Kdož je slyšeli nebo je četli, zrovna trnuli nad spoustou projednaných jím otázek, jakož i nad vědomostmi a magnetickou silou řečníkovou. Nabyl pak Mr. Blaine vědomostí těch jednak dlouholetými studii, jednak zkušenostmi a pozorováním za svého dvacetiletého poslancování.

Z řečeného plyne toto: Žadný řečník nemůže se kojiti nadějí, že by se rtů jeho splynul kdy bohatý, trvalý a jemu čest dělající proud improvisační výmluvnosti, jestliže se napřed hluboce nenapil dlouhým douškem ze studnice vědění a umění.



Hlava 25.

Kněz jako katecheta.

Katechismus je stručnou snůškou křesťanského učení. Obsahuje více dobré, živné stravy duševní, nežli tak mnohý hrdý foliant.

Předseda nejvyššího soudního dvoru Taney dí, že mu malý katechismus, jemuž se za mlada naučil, posloužil za základ všeho pozdějšího právníckého vědění.

Vyslanci Kristovu uloženo je hlásati pravdy věčné nejen dospělým, ale učití jim také děti v kostele nebo ve škole. Jeho povinností jest, aby — jako apoštol — „podával k pití maličkým mléko,“ starším pak „(silný) pokrm.“ Vyučování dětí ve sv. náboženství náleží k nejpotřebnějším a nejúspěšnějším pracím duchovního; proto také muži božímu jest ono jedním z nejdražších a nejmilejších zaměstnání. Příklad Kristův je mu nejmocnější pobídkou a nejpádnejším důvodem, aby věrně a svědomitě konal tuto svou povinnost. Nejsvětleji poznáme, s jakou láskou lnul Spasitel náš k maličkým, srovnáme-li různá místa Písma sv., v nichž o dětech mluví.

U sv. Matouše (11, 25) praví Pán: — Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými, a zjevil jsi je maličkým. A v hlavě 18. (2—6) téhož evangelia čteme: — I zavolav Ježíš maličké (pachole), postavil je uprostřed nich, a řekl: Amen pravím vám, neobráťte-li se a nebudete-li jako maličká (pacholata), nevejdete do království nebeského. Proto kdožkoli se poníží jako toto pachole, ten jest větším v království nebeském. A kdo by přijal jedno takové pachole ve jménu mém, mneť přijímá. Kdo by pak pohoršil jedno z maličkých těchto, již ve mne věří, lépe by jemu

bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské. — V hlavě pak 19. (13—15) téhož evangelia stojí psáno: — Tehdy podávány jsou jemu děti, aby na ně ruce vzkládal a (nad nimi) se modlil, učeníci pak domlouvali jim. Ale Ježíš řekl jim: Nechte dítek, a nebraňte jim ke mně jíti: nebo takových jest království nebeské. A po vzkládání na mně rukou, odebral se odtud. — A jinde opět čtu: — Vidouce pak knížíata kněžská a zákoníci divy, kteréž činil, a pacholata, ana volají v chrámě a praví: Hosanna synu Davidovu! hněvali se, a řekli jemu: Slyšíš-li, co tito praví? Ježíš pak řekl jim: I ovšem. Nikdy-liž jste nečetli: Z úst nemluvňátek a těch, již prsou požívají, dokonal jsi chválu. (Mat. 21, 15—16.)

Výroky těmi prohlašuje Spasitel náš, že nevinnost, prostota a pokora činí z dětí vhodné přechovavatele božího zjevení a hodné dědice království nebeského. Objímá je něžně a žehná jim; hrozí těm, kdož by je pohoršili, věčným zatracením. Kárá učeníky své, protože se opovážili od Něho vzdalovati maličké. Podněcuje horlivost duchovního pastýře co do péče o děti prohlášením, že lásku otcovskou, kterou jim bude věnovati, přijme, jakoby Jemu samému prokázána byla. Dochvale zástupů vyhýbal se, ano ušel jim, když ho králem chtěli prohlásiti, ale s povděkem a zalíbením přijímá chválu z úst dětí. Jako obět Beránkova nej-příjemnější byla nebeskému Otci, tak zase Synu božímu nej-příjemněji znělo volání hosanny z úst prvotin křesťanského stáde.

Kdož by se divil, maje na očích tento překrásný příklad Kristův, že se nej-přednější a nejučenější Otcové církevní, biskupové a apoštolští missionáři se zvláštní zálibou věnovali katechizování křesťanské mládeže?

Jedním z prvních spisů sv. Augustina po jeho vysvěcení na biskupa bylo podivuhodné pojednání: „De catechizandis rudibus,“ jež napsal pro potřebu jednoho z karthaginských jáhnů.

Na důtklivé naléhání biskupů na církevním sněmě Tridentském poručil tehdejší papež Pius IV, aby sepsán byl „Catechismus romanus.“ (Sess. XVIII.) Revisí cenného tohoto díla pověřen byl sv. Karel Boromejský. A tentýž církevní sněm poručí všem duchovním správcům, aby o nedělích a svátcích v náboženství vyučovali děti. Sv. Karel Boromejský byl první, jenž toto usnesení církevní ve skutek uvedl. Uložil jako přísnou povinnost všem svým kněžím, aby neděli jak neděli mládež katechismu učili, i zřídil ve své diecési na 740 škol pro křesťanská cvičení mládeže. Školy ty navštěvovalo 40.000 dětí a ustanoveno bylo při nich na 3000 katechetů.

Neméně horlivě v tom ohledu vedl si Don Bartholomaeus, arcibiskup z Bragy v Portugalsku, jedno z nejjasnějších světél Tridentského koncilu. Na jedné své visitační cestě, bylo to ještě před svoláním koncilu, viděl, jak mladý pastoušek za prudké bouře, neohlížeje se po úkrytu, na svém místě trval, jen aby se nepodařilo vlkům a liškám, jež se tam houfně potloukaly, nějakou ovečku nebo beránka ze svěřeného mu stáda uchvátiti. Pohled ten hluboce jej dojal, i pohnul ho k této poznámce: — Oč bdělejším měl by býti duchovní pastýř chráně svěřeného sobě stádce před úklady zlého nepřítele! — Osm let před svou smrtí vzdal se svého biskupského stolce a věnoval se cele svému zamilovanému zaměstnání, totiž katechisování v osadách ležících kolem kláštera, do něhož se byl uchýlil.

Ačkoli sv. Ignác měl na starosti řízení nově založeného řádu, přece pilně učil děti začátkům křesťanské víry. I za svého pobytu v Římě katechisoval

v jednom kostele. Horlivost jeho vynahrazovala s dostatek nedostatečnou jeho znalost italštiny. I kanovníci, theologové a vysoce postavení muži chválali ho poslechnout; takové kouzlo tkví v apoštolské řeči, i když prosta je všelike příkrasy řečnické. Otcovská láska v srdci jeho hárající obřázela se mu na tváři a z jeho prostinkých, důrazných slov sálal takový oheň, že duše posluchačů nejen osvěcoval, nýbrž i rozehříval.

Když sv. František Xav. přibyl do Goje, shledal tam portugalské křesťany ve stavu politováníhodné nevědomosti a neřestnosti, že zhoubný příklad jejich byl nepřekonatelnou téměř překážkou při obracení domorodců na víru. I zahájil svou apoštolskou činnost u dospívající generace. Maje zvonek v ruce procházel ulice Goaské, zapřisáhaje rodiče a mistry, aby posílali své děti, učně a otroky na katechismus do kostela. I učil mládež počátkům víry, děti pak staly se ve svých rodinách mladými hlasateli evangelia, vzdělávající rodiče svou příkladnou zbožností, tak že se na nich uskutečnila slova Žalmistova: — Z úst nemluvnátek dokonal jsi svou chválu.

Vysoce vzdělaný a zbožný kardinál Bellarmin, arcibiskup Capuanský, nejhroznější své doby bojovník a potíratel nepřátel církve sv., neváhal k dětem se snižovati a napájeti je mlékem křesťanské vědomosti.

Napsal také jeden z nejlepších vůbec, co máme, katechismů. Sám osobně učíval mládež ve své kathedrále, jakož i v jiných kostelích své diecése a ukládal tutéž povinnost všem svým podřízeným kněžím.

Sv. Vincenc Paulánský snažil se na stará leta osvojiti si dialekt venkovanů, aby se tak spíše dostal k srdcím a duším mládeže a hravěji obeznámiti ji mohl se základy křesťanské věrouky.

Když sv. František Sal. nastoupil správu svého biskupství, první starostí jeho bylo vyučování katechismu, i osvěcoval a oživoval svá křesťanská cvičení.

příklady a podobenstvími, opakuje jednotlivé pravdy v jednom kuse v pozměněné formě, aby si je přítomní v paměť vštíplí. A sv. biskup ten nezanedbal nikdy té povinnosti, leda když naprosto nemožno mu to bylo pro jiné práce. — Byl jsem tak šťasten, praví jeden současník, bývati přítomen těm skvostným křesťanským cvičením, a nikdy před tím nebyl jsem svědkem takové podívané. — Dobrý a laskavý pastýř seděl na vyvýšeném místě, kolem pak něho shluklé stálo drobné stádce. Zrovna okouzlovalo poslouchat, jak srozumitelně jim vykládal základy sv. víry. Četná přirovnání jen mu se rtů linula. Pohlížel na své stádečko, a maličtí zrovna mu na rtech viseli. Stával se dítětem, aby z nich vypěstil dokonalé muže dle vzoru Kristova.

Ale cvičení ta navštěvovali nejenom malí, nýbrž i dospělí a vzdělaní. Roztomilá prostota, s jakou světec ten vykládal nejhlubší tajemství víry, hluboce jímala posluchače, osvěcujíc nevědomé, vzdělávajíc učené a blahodárně na všechny působíc.

Jeho matka, paní z Boisy, kdykoliv do Annecy zavítala, vždy pilnou bývala jeho posluchačkou. Jednou pravil jí náš světec, že ho ruší, vidí-li ji, od níž se přece sám nejdříve katechismu učil, státi v řadách jeho katechumenů. Načež ona odvětila: — Synu můj, já jsem tě učila písmenám, ale ústa tvoje učí mě znáti tajemný smysl našich sv. tajemství, o nichž podnes nejsem dost vyučena.

Svému kněžstvu nařídil každé neděle aspoň dvě hodiny před nešporami s dětmi katechisovati.

Mohl bych též uvéstí Gersona, proslulého kancléře pařížské university, a Bossueta, jednoho z největších posvátných řečníků francouzských. Oba tito výtečníci věnovali se na stará leta křesťanskému cvičení mládeže.

Netřeba hlubokého přemýšlení k tomu, abychom pochopili, proč uvedení výtečníci církevní po příkladě vtěleného Slova tak horlivě se obírali výchovou mládeže.

Dítě vnímá vnější dojmy spíše, nežli se všeobecně za to má, a první dojmy utkví nejdéle. Uváděj dítě na dráhu, po které má kráčet, „i neuchýlí se od ní, ani když sestárne.“ Stručně možná říci: — V dítěti vězí muž.

Je tudíž věcí nad míru důležitou, dostane-li se království mladistvé duše pod žezlo anděla světla či pod panství anděla temnosti. Pro budoucí osud dítěte významu přímo životního jest, napsány-li budou na čistou tabuli jeho srdce dříve zásady Kristovy či zásady světa. Písmo, jež nejdříve napsáno bylo na desce srdce lidského, třebas časem bylo hříchy a prachem nedbalosti setřeno nebo zastřeno, přece jenom může opět vyniknouti, vystaveno li je zdravému náboženskému ovzduší. Víím, že mnozí počavše v duchu, skončili v těle, kdežto jiní špatně začali, ale dobře skončili. Než to jsou výjimky, nikoliv pravidla.

Znal jsem v Severní Karolině pána, jemuž se dostalo v Baltimore výtečného výchovu křesťanského, jenž však potom od víry svých otců odpadl. Přiznal se mi, že ho často pronásledoval obraz ctihodného kněze, jenž ho vyučoval, a že napomenutí jeho žalobně proti němu vystupovala. I neměl pokoje, až se jako marnotratný syn opět vrátil do domu otcovského.

Dobréť jest muži, praví prorok (Pláč 3, 27), když by nesl jho od mladosti své. — Předpisy evangelické stanou se jhem sladkým a břemenem lehkým, vštípena-li byla nám hned v útlém mládí; avšak jak těžkým, ano nesnesitelným břemenem připadají mnohým, jimžto se až v zralejším věku předvádějí.

Vyučování dítek stane se knězi zaměstnáním velice milým, pováží-li, že símě sv. víry zasévá v pa-

nenskou a úrodnou půdu, na níž není ani hloží ani plevelé pochybností, jež by je udušovaly. Dítě jest od přirozenosti nevinné a bezelstné, otevřené a upřímné, láskyplné a důvěřivé. Ono bez pochybovačnosti přijímá pravdy, jemuž je učí. Tak tedy má kněz před sebou čistý a pevný základ, aby na něm budoval skvostný chrám křesťanské zbožnosti; netřeba mu napřed odklízeti rum bludných nauk, netřeba mu zápasiti s překážkami předsudků a sofismat. Abych mluvil slovy apoštolského knížete, svěřenci jeho přijímají „jako nyní zrozená nemluvnátka rozumné, bezelstné mléko, aby jím rostli k spasení.“ (1 Petra 2, 2.) — Nechovají nižádného podezření, že by se nějaký jed bludu tajil v naukách, jež se jim podávají, jako kojenec nemá v podezření z otravy mateřského mléka, jež ssaje.

Jinou potěšitelnou myšlenkou apoštolovi mládeže poslouží úvaha, že z dnešního dítěte bude zítra muž anebo žena. Za deset anebo nanejvýše za dvacet let stanou se z dětí, jimž náboženské pravdy vštěpoval, manželé a manželky, hospodáři a hospodyně, hlavy rodin. Slova Mudrcova pak vyplní se na něm: — Duš chléb svůj po vodě mimo tekoucí, nebo po mnohých časech jej najdeš. (Kaz. 11, 1.) Jakým uspokojením naplněn bude, když rozhlédna se po kostele uzří, že se kolem něho kupí dobře vyučená, vychovaná obec věřících, jež sám na tu cestu ctnosti uvedl a o nichž se sv. Pavlem říci může: — Když jste byli maličtí, dával jsem vám mléko píti, teď však jste bratří moji nejmilejší a přežádoucí, radost má a koruna má. (Cf. 1 Kor. 3, 1—2. a Filip. 4, 1.)

Než není třeba čekati duchovnímu pastýři patnáct nebo dvacet let, aby byl svědkem blahodárných účinků svého náboženského vyučování. Hned teď získává si srdce rodičů — jejich dětmi; neboť děti, jež učí, reagují na rodiče a stávají se nevědomými

sic, ale úspěšnými apoštoly v lůně svých rodin. Opakují si doma, čemu se byly naučily, vypravují o laskavé dobrotě duchovního, chlubí se odměnami, jež za vzorné své chování nebo pilnost dostaly, a tak stávají se nástroji v rukou božích, aby rodiče své sblížily s jejich duchovním pastýřem, s Církví, Bohem.

Když se mladý Tobiáš vrátil ze své daleké cesty, vypravoval otci svému o neumorné starostlivosti svého průvodce, archanděla Rafaela, jenž v podobě lidské po boku mu dlel. — Otče, kterou mzdu dáme jemu? — pravil: — Āneb co hodné může býti za jeho dobrodiní? Mne vedl i zase přivedl ve zdraví, od pozření ryby vysvobodil mne, tobě také, a bys viděl světlo nebeské, učinil, a všemi dobrými věcmi skrze něho naplnění jsme. (Tob. 12, 2—3.) Téhož směru jsou, když ne řeči, tedy zajisté vděčné myšlenky dětí a rodičů o obětavém katechetovi. On bývá netoliko požehnáním pro dítě, nýbrž zhusta také otevírá světlu praktické víry — otcovy oči.

Zřízení tedy farní školy je nejvýše důležito pro každou farnost, tak že bez ní ona kusou zůstává, jak hned v následující kapitole dovedím. Než i tam, kde už taková škola zřízena jest, vždy se najde jisté procento dětí, jak zkušenost učí, nenavštěvujících jí. Část jich nechodí do ní, protože jich rodiče neposílají a ani na to nehledí, část zase chodí do veřejných škol.

Āle ať už dítky navštěvují veřejnou nebo soukromou (konfesionální), srdce knězovo nikdy nesmí býti k nim lhostejno, tím méně snad proti nim se zatvrditi. Naopak ony musí vždy zůstati předmětem zvláštní péče jeho při náboženských cvičeních. Ba, čím zkaženější a vzpurnější některé dítě jest, tím větší vyžaduje něžnosti a otcovské péče. Āi nemiloval David nepoddajného Ābsaloma právě tak jako poslušného Šalomouna? Když se Ābsalom proti otci

vzbouřil, přikázal David svému vojevůdci Joabovi: — Zachovejte mi syna Absaloma. — A když o jeho smrti zvěděl, plakal ho naříkaje: — Synu můj, Absalome! Absalome, synu můj! kdož mi dá, abych já umřel za tebe? Absalome, synu můj! synu můj, Absalome! (Cf. 2 Král. 18.)

Nenalezám vhodných slov k odsouzení těch kněží, kteří opovrhují a od sebe zapuzují takové mladistvé zbloudilce. Takový kněz může býti výmluvným kazatelem, horlivým zpovědníkem a u oltáře světcem, ale všechny tyto dobré vlastnosti nenahradí nedostatku jeho péče o zbloudilé ovečky stáde jeho. Chybou-li je — „nejíti po nich,“ pokárání-li zasluhuje kněz, který by se k nim chladně a tvrdě choval, když by k němu přišly; jakým slovem označiti chování kněze, který by je ze svého stáde jako prašivé ovce vymítal? Posláním knězovým jest, aby raněné léčil a hledal spasiti, co se ztratilo. S apoštolem národů musí o sobě říci: — Pán dal mi moc ku vzdělání, a ne ku zkažení. (Cf. 2 Kor. 13, 10.)

Neposlal-liž Kristus Pán služebníků svých, „aby chudé a mdlé, slepé a kulhavé,“ t. j. křehké a opovržené ovečky stáde jeho, „přinutiti vejíti“ nebo-li dostaviti se na jeho večeři? Zdaliž sám nehledal zbloudilé ovce, zůstaviv devadesátdevět na poušti? Zdaliž nevyplísnil svých apoštolů pro jejich tvrdost k dětem, jež mu přinášeny byly? Zdaliž neuvítal vracejícího se marnotratného syna, zdaž mu nešel v ústrety?

Odezíráme-li od patrného požehnání, jehož účastným činí kněz děti náboženským vyučováním, on sám nemalý z něho má užitek, poněvadž tím svého ducha vzdělává a obohacuje. Logické uspořádání a sestavení látky, jasnost myšlenek a přesnost v podávání jich, prostnost slohová a šťastná volba důkazů

a příkladů, jimiž se jeho katechetické vyučování vyznačuje a vyznačovati má, vše to napomáhá k rozvoji jeho myšlení, posiluje urovnalost myšlenek a preciznost výrazu, z něhož zase nemalý prospěch plyne mu pro úřad kazatelský. Mluvě s kazatelny k dospělým, aniž toho pozoroval, mluvití bude k nim řečí rovněž prostičkou a obraznou, řeč jeho vyznačovati se bude praktickým smyslem, čímž posluchače své upoutati a vzdělati možno. Zkrátka: bude si i na kazatelně nenuceně a upřímně počínati jako ve škole — mezi dětmi.

Biskup Dupanloup vyjádřil se k jednomu mému příteli, že za jakýkoliv úspěch, jehož se snad jako kazatel a spisovatel dodělal, děkovati má svým dlouholetým zkušenostem jako katecheta.

Stojí též za zmínku, že mnozí z bývalých alumnů St. Sulpiceských (v Paříži), již se potom ve francouzské hierarchii proslavili, za svých studijních let katechety byli u sv. Sulpice.

Ku konci slovíčko, jak se má katechisovati.

Sestaviti příhodný, praktický katechismus je nad míru nesnadná práce. Dr. Mac Caffrey, bývalý představený semináře Mount St. Mary-ského (Marianského) v Emmitsburgu a jeden z nejznamenitějších učenců a pedagogů své doby, pracoval několik let o katechismu. Ale třebas nejeden odborný znalec právem se práci jeho divil, přece nenalezl milosti v očích některých otců na druhém plenárním koncilu Baltimorském shromážděných pro některé nejasnosti. Vytýkali autorovi, že se dopustil chyby, na kterou naráží Horác svým známým:

Brevis esse laboro, obscurus fio.

Ale je-li těžkým úkolem napsati dobrý katechismus, neméně těžkým úkolem jest dobře katechisovati. — V té příčině není zaplatitelná hodrá a přívětivá.

mysl katechetova. Děti cítí se u takového katechety jako doma; takový katecheta hravě si získá jejich lásku a důvěru, a tím učiní je také pozorlivějšími na své vyučování.

Duch dítěte jest ještě nevyvinut, schopnost jeho vnímací — obmezena. Není ještě zvyklý abstraktnímu myšlení, i dovede jenom jeden předmět po druhém chápati. Čím tedy jednodušší řečí, chápavosti dětí přiměřenější, bude se jim učení podávati, tím lepších výsledků docílí. Nežli se k nové pravdě přikročí, dlužno první s nejrůznějších stránek vysvětliti. Vyučování samo budiž krátké, sic dítě na konci zapomene na to, co se mu z kraje povědělo. Jelikož děti mají neobyčejně živou fantasii, proto líbí se jim nejlépe názorné vyučování. Obrazem budí se jich pozornost, a poněvadž obraz v paměti jejich vštípen zůstává, druží se k němu v duchu též ona náboženská pravda, ctnost anebo posvátný obřad, jež na obraze znázorněn byly viděly.

Náboženská tajemství nejspíše nalezají přístup v mladistvého ducha, podávají-li se mu v rouše podobnosti, příběhu, ať už z dějin anebo ze skutečného života vzatého. Takové „historky“ budí zájem dětí, rády je poslouchají a snadně si pamatují. Písmo sv. je nevyčerpatelnou studnicí, z níž horlivý katecheta vážití může své příklady „illustrační“. Po Písmě sv. doporučuji katechetům velikou knihu přírody napsanou rukou samého Boha, jež jest ustavičně otevřená a všem srozumitelná. Toť první kniha, jež se otvírá divícímu se oku dětskému a jeho stále se střídající obrazy budí v něm vždy novou radost, ale též posvátnou bázeň. Každý předmět v přírodě slouží k osvětlení některé božské vlastnosti, neboť „nebesa vypravují slávu boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“

Jas slunce, nespočetné množství hvězd, neobsáhlost oblohy, krása země, stále tekoucí řeka,

bezmezný ocean, vše to může katecheta učiniti předmětem své katechese, by dětem znázornil velebnost, všudypřítomnost a vševědoucnost boží, jeho všemohoucnost a nekonečnost, nádheru nebes, pomíjitelnost a prchavost času a nekonečné trvání věčnosti. V pravdě každé divotvorné dílo stvoření je knihou, plničkou ilustrací, z níž se může dítě učit „přírodou pohlížeti k Tvůrci a Pánu přírody.“



Hlava 26.

Otcovský dům — Nedělní škola.

Jsoutě tři školy, v nichž se křesťanské učení mládeži podává: otcovský dům, nedělní škola a farní škola. Toť štěpnice pro vinici Páně. Výsledek těchto škol závisí u vysoké míře na horlivosti a bdělosti duchovních pastýřů. Pilně-li na ně dozírá a rozumně-li je vede, získá v nich mocné spojence a vydatné pomocníky v rozšiřování a upevňování křesťanské víry, kdežto bez přispění jejich nebudou kázání jeho, byť byla sebe výmluvnější a přesvědčivější, moci vykázati se výsledky odpovídajícími námaze jeho.

Shromáždění mužů a žen, kteří v mladém věku pili z tohoto trojího zřídla náboženské vědomosti, lze přirovnati k dobře obdělanému poli; kdežto posluchači, kterým se nedostalo této trojí výhody, podobají se tvrdé, ladem ležící půdě, zarostlé trním a hlozím. Jen velmi pozvolna rozohňují se pro slovo boží, jehož teplo nechává jich chladnými, poněvadž náboženský smysl jejich není vyvinut.

I.

Otcovský dům.

Otcovský dům — toť první škola. Blahodárný vliv její sáhá dál a jest trvanlivější nad vliv všech ostatních škol. Rodinný krb byl jedinkým vzdělávacím ústavem, jež patriarchové Ábraham, Izák a Jakub navštěvovali a v němž se jim dostalo známosti o Jehovovi a o způsobu klaněti se jemu, kteroužto známost oni pak dále šířili.

Zbožný, křesťanský dům jest nejlepší a nejctihodnější ze všech škol, matka pak jest nejstarší a nejoblíbenější učitelkou. Zbožná matka křesťanská je především povolána k úřadu apoštolskému. Rodina — toť pole její působnosti; členové domácnosti — duše péči její svěřené.

Žádný učitel nedovede úplně vyplniti místa matčina; žádný učitel nemá takové moci na ducha a na srdce jejího dítěte. Jest ona netoliko autoritou, o jejíž pravomoci nikdy se nepochybuje, nýbrž také instancí, jejímžto výnosům prostě se věří.

Slova a příklady rodičů, zvláště matky působí doživotným vlivem na dítě. Dobré sémě mateřskou rukou v mladistvou duši zaseté přináší obyčejně hojnou žeň. Spasitelná naučení, matkou vštípená, zřídka kdy z paměti úplně vymizí. Písmem planoucím vryta bývají v naše srdce, a posvátný obraz matčin vznáší se před očima němý sic, ale přece tak výmluvně zastávající se věci božské. Jako „palimpsest“ může duše naše potom přijati i taková vtištění, jež oku zastrou původní matčino v něm písmo, ale vodou kajících slz a všepronikavými paprsky milosti boží vystoupne ono opět na světlo.

Není žádným upřílišováním, tvrdí-li se, že naděje Ameriky spočívají na vzrůstajícím pokolení, naděje

pak dospívajícího pokolení na jeho křesťanských matkách. Ráz povahy jednotlivcovy, tak i celého národa možná vyvoditi z výchovu, jakého se jim dostalo pod rodnou střechou; a bude-li tam blahodárně či zhoubně působiti, možná posouditi z náboženské a mravní hodnoty domácnosti.

Hrabě de Maistre dí: — Jest ovšem pravda, že ženy nenapsaly Iliady ni Osvobozeného Jerusalema ni Hamleta ni Ztraceného ráje ni Mesiáše; nevymyslily žádného chrámu, jako je „Svatopeterský dóm“, nevytesaly žádného „Āpollina Belvederského“, nenamalovaly „Posledního soudu“; nevymyslily ani algebry ani teleskopu ni parního stroje; než přese vše to vykonaly něco daleko většího a lepšího, vychovaly totiž na klíně svém tyto výtečníky — podaly tedy nejvýtečnější dílo, jež kdy na světě bylo.

Pozoruhodno je, že onino mužové a ony ženy, již jaseť svých mravních neb občanských ctností ozářili svět, pošli ze vzorného manželství. Samuel a Tobiáš, sedm bratří Makkabejských, Jan Křtitel a Timotheus narodili se z rodičů ctnostným životem vynikajících. Písmo sv. vzdává krásnou chválu rodičům Zuzaniným řkouc, že byli „spravedliví“ a že „vyučili (též) dceru svou podle zákona Mojžíšova.“ (Dan. 13, 3.)

Trpělivost a modlitba, příklad a naučení sv. Moniky vytrhly syna jejího, Āugustina, z trnité cesty hříchu a bludařství a přivedly ho k vznešeným výsostem víry a svatosti. Působily na jeho silnou a nezkrocenou povahu mocí takovou, jaké žádný učitel neměl.

Ānthusa, matka sv. Jana Zlatoustého, ovdověla v dvacátém roku svém. I rozdělila čas svůj veškerý na pečování o rodinu a na konání soukromých svých pobožností. Jakmile syn její počal rozum bráti, jala se mu vštěpovati vznešené zásady křesťanské božnosti.

Na jeho pozdějšího učitele, slavného mudrce pohan-
ského, učinil vliv matčin na Chrysostoma takový
dojem, že zvolal: — Jak podivuhodné ženy ti křesťané
mají!

Sv. Basil s podivem a vděčností vzpomíná svých
dětských let, jenž prožil pod dozorem svých výbor-
ných rodičů a své svaté báby. Čistý a posilující
vzduch, který tehda do sebe vdechoval, pořádek a
pokoj v domácnosti panující, naučení plná nebeské
moudrosti, jež doma dostával, posloužily mu silným
protijedem proti mravní a rozumové otravě athen-
ských škol, jež později navštěvoval. Posloužily mu
základem celého jeho budoucího života.

Rodiče — oba — sv. Řehoře Naz. jsou v se-
znamu svatých. Řehoř čerpal zrovna tak, jako přítel
jeho Basil, ze svatého ovzduší, v němž své dětství
ztrávil, a ze živoucích příkladů ctností, jež denně na
očích míval.

Ludvík IX, král francouzský, děkoval za svou
velkodušnost jako panovník a za své ctnosti jako
světec hlavně své matce Blance. Ač za nedospělosti
synovy bylo jí vésti správu říše, přece našla vždy
pokdy, by syna svého v náboženských pravdách po-
učovala. — Synu můj, miluji tě něžně, říkala mu,
ale raději bych tě viděla mrtvého, než abys duši svou
poskvrnil smrtelným hříchem.

Jestliže tato královna při četných starostech
vladařských takovou pozornost věnovati mohla vý-
chovu synovu, nebude zajisté mnoho matek, jež by
se výmluvou na nedostatek času mohly vyzouvat
z této mateřské povinnosti své.

Jiří Washington, otec vlasti naší, vyznamenával
se po celý svůj život mnohými přirozenými ctnostmi:
hrdinskou statečností, pravdymilovností, šlechetností,
nezištným patriotismem. I poukazoval s hrdostí na to,
že za tyto krásné rysy ve své povaze děkuje hlavně

neumdlévající ostražitosti, pořádkumilovnosti a spásitelným naučením své výborné matky.

John Randolp z Roanoke vyjádřil prý se kdysi takto: — Málem byl bych se stal atheistou, nebýti jedné vzpomínky; a tou byla vzpomínka na ony doby, kdy moje nebožka matka berouc mne k sobě na klín a spínajíc mi ruce učila mě říkati: „Otče náš, jenž jsi na nebesích.“

Anna Lemarchand de Noyers, matka monseigneuru De Cheverus, prvního biskupa Bostonského a potom arcibiskupa Bordeaux-ského, byla jednou z těch vzácných matek, jež rozumějí důkladně výchovu dětí. Pilně o to se snažíc, aby svým dětem jak svým vlastním příkladem, tak i slovy v srdce vštípila bázeň boží, lásku k modlitbě a k blízním, jakož i nadšení pro vše dobré, šlechetné a ctnostné, dovedla si dobýti jak lásky, tak i úcty jejich. Nelibovala si nikdy v oněch příliš přísných „kázáních“, jež mysl roztrpčují, místo aby napravila a polepšila, aniž užívala takových tělesných trestů, jež sice vynucují vnější poslušnost, ale srdce nemění. (Život kardinála De Cheverus od P. J. H. Doubourga.)

V Severní Karolině není známějšího jména nad jméno soudce Gastona. Jemu podařilo se, že z nové státní konstituce z r. 1835 vypuštěna byla klausule, jež katolíky vylučovala z veřejných úřadů. Jako Noemi v zemi Moabitů, tak žila paní Gastonova se svou rodinou uprostřed lidu, jenž neznal víry jejích otců. Soudce Gaston vždy se zálibou vyprávěl o své zbožné, křesťanské matce, již po Bohu děkoval nejen za dědictví své víry, ale i za ony mravné a občanské ctnosti, jimiž si dobyl takové lásky a vážnosti u svých spoluobčanů.

Taney takto chválí matku svou: — Byla zbožná, dobrotivá a laskavá, milovnice samoty a domácího života. Za celý svůj život neslyšel jsem jí ani jednou

hrubé slovo dáti svým dětem anebo někoho pomlouvati. Podnes si vzpomínám na její naučení a podnes cítím jejich účinek.

Kéž by se totéž říci mohlo o všech amerických matkách! Kdyby svědomitě plnily svůj svatý úkol, nebylo by třeba za našich dnů tolik naléhati na náboženský výchov ve škole, a spleť otázky, jež v té příčině naší zemí zmítají, byly by hravě a prakticky rozřešeny.

Není třeba výslovně podotýkati, že řádný domácí výchov vyžaduje trochu více nežli několik hodin vyučování katechismu. Celý dům musí provanut býti náboženským ovzduším. Mátě býti chrámem domácího pokoje, poctivosti, manželské lásky, něhy a péče rodičů o děti. Ale nade vše měl by býti domem společné modlitby. *Lex orandi, lex credendi*. Modlitba je nejspolehlivější záštitou křesťanské víry. Pohroma nevěry nikdy nepostihne té rodiny, jež se denně shromažďuje k obcování a rozmlouvání s Bohem, neboť Původce a Dokonatel naší víry prohlásil: — Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich. (Mat. 18, 20.)

Čím důtklivěji a úspěšněji vloží kněz rodičům na srdce povinnost náboženského domácího výchovu, o to snažším, vděčnějším a pronikavějším bude jeho působení, neboť v hlavách rodin nalezne nejcennější pomoc, aby dopomohl mravnosti a zbožnosti k panství ve své farnosti.

II.

Nedělní škola.

Jinou pomůckou při vštěpování základních pravd věroučných mládeži je tak zv. škola nedělní. Udílení náboženského vyučování horlivými křesťanskými jinochy

a dívkami pod dozorem duchovního správce přináší dvojí užitek, a to dětem a pak i učitelům.

Nedělní škola propůjčuje dni Páně odlišného rázu od všedních dnů, rázu posvátného, také tím, že v mysli dětské pojem křesťanského „sabatu“ sdružuje s náboženským cvičením, jakožto základem všeho učení. Ale nedělní školu podporuje také zbožnější a pravidelnější obcování službám božím, najmě mši sv., kterážto buď před ní nebo hned po ní sloužena bývá.

V takové škole podávají se pravdy věroučné a mravoučné mládeži ve formě co nejjednodušší, způsobem jejich dosud nevyvinuté chápavosti přístupnějším, nežli se děje na kázání svědčím celé křesťanské obci. Mimo to učí se tam nejobvyklejším kostelním písním. A třebas mnozí z ochotníků neměli dostatečných vloh a schopností k učitelství, tolik přece dovedou, by naučili děti odpovědům z katechismu, a třebas děti úplně všemu nerozuměly, nic nevadí, paměť jejich se tím přec ostří a duch šíří a vyvíjí. Ale z takových škol nedělních mají užitek i učitelé. Obětaví mladíci a dívky unikají tím zaměstnáním nebezpečí zábav a vyražení s posvátností dne Páně se nesrovnávajících, kromě toho utvrzují se sami ve známosti křesťanského učení, neboť nejlepší methodou něčemu se naučiti jest jiné v tom poučovati. Duchovní pak správce může se bezpečiti na ochotnou a radostnou spolučinnost těchto učitelů a učitelek, kdykoliv zamýšlí nějaké dobré dílo ve své farnosti podniknouti.



Hlava 27.

Škola farní.

Jedním z nejúčinnějších prostředků křesťanské náboženství šířiti a udržovati jest katolická obecná neboli farní škola. Zamilovaným rčením arcibiskupa Bayleyho bývalo, že žádná farnost není úplna, schází-li jí farní škola.

Křesťanského vychování je tak podstatně třeba k vývoji a trvání křesťanského života, jako čistého vzduchu a pokrmu ku zdraví a zdaru tělesného vývoje člověka.

Stanou-li se pokolení ještě nenarozená křesťanskými, budou za svou víru díky zavázána ne přirozenému původu a dědictví po rodičích, nýbrž náboženskému vyučování, jehož se jim dostane. Křesťanství nepřechází jako fysický život z otce na syna. „Víra přichází ze slyšení,“ ne z rození. Otec může míti neochvějnou víru Tomáše Mora nebo Montalemberta, a syn jeho může vyrůst pod vlivy víře nepřátelskými, může se náboženskému přesvědčení otcovu nejen odciziti, nýbrž dokonce odpůrcem jeho státi.

I namítá se tu otázka: Kterak možno dítěti vpraviti nauky náboženské? Kterak zasíti símě křesťanství do srdce jeho? Kterak odkázati mu dědictví sv. víry?

Předkem a nejprve musí se o to přičiniti, jak jsem už podotkl, rodiče dítěte, neb oni jsou jeho prvními učiteli, samým Bohem ustanovenými. Ale není dost rodičů, kteří nemají ani schopností ani vloh k tomu? Není dost také rodičů, kteří ani času k tomu nemají? A není-li ještě více rodičů, kteří necítí v sobě ani chuti ani lásky, by svým dětem vštíplili základy křesťanského učení?

I nastupuje tu — jakožto na místě druhém — nedělní škola. Než třebaš nelze upříti, že je vydatnou podporovatelkou domácího výchovu křesťanského a že skvělých dociluje výsledků, přece nedovede zplna vyhověti náboženským potřebám mládeže aniž je s to, aby čelila materialistickým a ničemným snahám denního života.

Na třetím místě máme křesťanský obyčej a zvyk, pódání, křesťanský cit, smysl a veřejné mínění. Neboť i na křesťanské zákony a křesťanskou literaturu teď u nás panující lze poukázati jako na faktory způsobilé vočkovati mládeži naší náboženství Kristovo. Avšak toto veřejné smýšlení a cítění bere svou sílu a životní působilost z víry jednotlivců. Náboženský smysl celého národa je toliko reflexem víry jednotlivců, z nichž se národ skládá. Jak vydatný pramen, tak vydatný i tok řeky. Účinek křesťanských tradicí a zdravé literatury může ochromován býti protikřesťanskými ideami a názory, znemravňujícími spisy, jež se mládeži naší zrovna při každém kroku vnucují.

Že by system našich veřejných škol mohl také uveden býti mezi prostředky sloužícími k šíření křesťanských vědomostí, o tom zajisté každý upřímný katolík silně by pochyboval, vždyť se ony pranic s tím netají, že náboženské vyučování není zahrnuto do jejich „curricula“ studijního, t. j. plánu vyučovacího.

Než dlužno vyznati, aby spravedlnosti a pravdě zadostučiněno bylo, že pominutí náboženského vyučování v našem učebním rozvrhu nelze připisovati na vrub protikatolického smýšlení vlády a orgánů jejích aniž dovoleno z toho vyvozovati, že by se tím holdovalo protináboženskému smýšlení většiny nebo menšiny obyvatelstva. Stalo se tak jedině z té příčiny, že u nás, kde taková různost náboženského přesvědčení panuje, zavedení jakéhokoliv pozitivního náboženského vyučování nepřekonatelne překážky v cestu se stavěly.

Doufejme však, že se americkému lidu, jenž takovou hlubokou úctu má ke křesťanskému zjevení, jenž si tak vysoko váží spravedlivosti a upřímnosti a jenž osvědčil tolik praktičnosti při řešení mnohých sociálních a politických problémů, časem také podaří najíti praktický způsob, kterak by se dalo čím dále tím více šířící se vychování mládeže sloučiti se svatými zájmy a právy jejího náboženského přesvědčení.

Jeví-li se tedy při všem rodinném výchovu a učení nedělních škol, křesťanského mravu a křesťanské literatury přece jenom mezera, již dlužno vyplniti, potom nuceni jsme, ačli chceme, aby naše mládež účastnou se stala neocenitelného pokladu božské pravdy, domáhati se zřízení takových škol, ve kterých by se spolu s vědomostmi světskými učilo také vědomostem nebeským a ve kterých by naše mládež denně dýchala zdravý, náboženský a mravní vzduch.

K posouzení ceny takové katolické školy nejlépe hodí se srovnati mravní pokrok, jaký se jeví po několika letech od jejich založení ve dvou farnostech.

Dejme tomu, obě farnosti byly si počtem a blahobytem obyvatelstva při svém zařízení úplně rovny až na to, že jedna měla svou farní, t. j. katolickou školu, druhá však nikoliv. Po nějakých deseti letech shledáte, že v této počet katolického obyvatelstva jedva znatelně stoupl, ne-li přes všecko úsilí duchovního správce — klesl. Úmrtím rodičů uprázdněná místa v chrámě jenom částečně zaujímají děti jejich.

Naopak farnost, již se dostalo požehnání farní školy, bude viděti vyrůstati nové, v zásadách náboženství a ctnosti dobře utvrzené pokolení, poslušné zákona božího a předpisů církevních, naději a radost sluhy Kristova.

Jsou arci i v tom ohledu čestné výjimky. Známe farnosti, jež jsou příliš malé a chudobné, aby si mohly vydržovati farní školu, a přece vykazují stálý

a zdravý přírůstek vyznavačů katolických, nejenom ze svých řad, ale i z řad jinověrců. — V následující kapitole zmíním se o horlivosti duchovního při udílení vyučování a přijímání konvertitů, tu jenom podotýkám, že takový přírůstek přece nikdy a nikde nedá se měřiti se vzrůstáním se křesťanské obce následkem vlivu a působnosti farní školy.

Srovnáme-li počet k stádcí přičtených konvertitů s armádou mladistvých vyznavačů víry, vyrůstajících v duchu křesťanském a ve farní škole náboženskými zbraněmi vyzbrojených, jest počet ten tak nepatrný, jako počet klásků Ruth nasbíraných naproti úrodě, kterou ženci sklídili, než ona na pole vstoupila.

Blahodárně působí, zříme-li, jak státník tak nadaný, duch tak hluboký, svědek tak nestranný, jako Daniel Webster, hájí a se zastává sloučení náboženských vědomostí s vědomostmi světskými při výchovu mládeže, připisuje tomuto spojení význam dalekosáhlý. Pravda v řeči, na kterou narážím, mluví o soukromém ústavu, avšak zásad v ní proslovených možná užití stejně dobře o každé národní škole.

V pověstném sporu o „Girardově závěti“ odsuzuje Mr. Webster svou obvyklou silou a výmluvností ustanovení této závěti, dle něhož křesť. duchovní a všeliké náboženské vyučování mělo býti vyloučeno z ústavu Girardem založeného. Řečník prohlašuje za krutost a tvrdost olupovati děti o požehnání náboženství, jež dražší jest nežli život; dí, že není a nemůže býti morálky bez náboženství a náboženství bez podkladu naukových pravd a zásad; vzdělávací ústav, jenž zásadně a důsledně vylučuje křesťanské učení, že jest urážkou křesťanské lásky, a hřích ten že těžším se stává, jestliže se o tu výhodu olupují děti u věku, kdy jsou tak vnímavý pro hlubší dojmy, a že by tedy za takových omezení učiněná závěť byla spíše kletbou nežli požehnáním. Pokračuje dí:

— Nejprvnější a nejnnutnější potřebou duševní — přirozenosti lidské jest nabytí vědomosti o svém původu, o svém úkolu a určení. Odkud jsem, co jsem a kam spěju? Tak zní výkřik lidské duše, jakmile se dovede povznést nad obzor viditelného, hmotného světa . . . A na tyto otázky odpověď dáti může jedině Bůh a jeho náboženství. A náboženství odpovídá na ně učíc, že jedenkaždý z nás opět žíti bude a že povinnosti tohoto života stojí v nejužším svazu s osudem našeho budoucího života. A proto od zavedení křesťanství bylo snahou, ano svatou povinností všech v pravdě velikých a šlechtných duší posvětití lidské vědění, dovésti je ke křtitelnici a překřtiti je na křesťanské, posbíratí všecky jeho plody, první i poslední, květy i ovoce jeho a položití je na oltář náboženství a ctnosti.

Mnoho bylo psáno o tom, jak mnozí v zemích našich za posledního století ztratili poklad víry. Není pochyby, že někteří spisovatelé udávají příliš vysoké číslo takových trosečníků. Nebudu se pouštět do oprav jejich statistických údajů, nýbrž přestávám na konstatování těchto dvou nepopěrných fakt: 1. že ztráta ona je v pravdě děsná v očích všech, kdož si umějí vážit drahocenného daru křesťanské víry, a 2. že největší škodu v tom ohledu přineslo zanedbání prvního křesťanského vychování.

Arcibiskup Kenrick, jehož zajisté nebude nikdo viniti z upřílišování, pravil jednou v mé přítomnosti, že sta a tisícové pozbyli svého svatého dědictví jedině proto, že zanedbáno bylo jejich první vychování. Byli posíláni do škol, v nichž náboženství jejich bylo buď úmyslně přehlíženo, ne-li zjevně napadáno. Neměli ani vědomostí, by útoky svých odpůrců odrazili, ni odvahy čeliti šípům výsměchu a posměchu. A následek toho byl, že buď úplně o svou víru přišli nebo že se trpně připojili k sektě v okolí jejich převládající.

Můžeme-liž takové děti, jež vzdělány byly ve všech oborech vědění, jenom ne ve známosti svého Tvůrce a svého věčného určení, činiti potom odpovědnými z činů, které porušují božské a lidské zákony? Můžeme-liž doufati, že z generace, jež bez náboženství, ba bez nejprimitivnější známosti Boha vyrostla, stanou se mužové a ženy způsobné zaujati v pozdějších letech ctihodné a blahu obecnému prospěšné místo ve společnosti lidské?

Tak — a zcela správně — soudil onen právník, jenž — když jeden mladičský klient jeho měl pro jistý zločin býti odsouzen — přísnými slovy k soudcům a porotcům se obrátil, poháněje je před soudnou stolicí spravedlnosti boží, že odsoudili člověka, jenž bezbožeckým vychováním školním oloupen byl o jasný pojem dobrého a zlého. — Vyháníte Boha a přikázání jeho ze školy — zvolal — necháte chlapce vyrůst, jak se mu líbí, a když pak on, odchovanec takové školy, přestoupí zákon zemský, zavřete ho jako zločince, prohlásíte ho vinným a odsoudíte ho na smrt. Je to správně? — Je to spravedlivě? — A vztáhnuv ruku k nebi pokračoval: — O, Bože spravedlivý, zapřísáhám Tě krví Ježíše Krista, suď nespravedlivost těchto nerozumných a nespravedlivých mužů!

Není mne ovšem tajno, že vydržování katolické školy nemalé břemeno obci ukládá; břemeno to stává se ještě těžším a tísnivějším, že my katolíci nuceni jsme přispívati i na vydržování škol státních.

Ále podstata křesťanství záleží v duchu sebeobětavosti. Ježto nejsme jak apoštolové a naši předkové u víře povoláni, bychom za ni život svůj obětovali, máme aspoň ochotni býti pro ni nějakou hmotnou, peněžitou obět přinést. Čím ženerosnější budeme u věcech evangelické pravdy se týkajících, tím více si jí také budeme vážiti a ji milovati, neboť zpravidla málo si vážíme toho, co nás málo stojí nebo docela nic.

Štědrost byla povždy význačným rysem našich souvěrců, od prvních křesťanů, kteří co měli k nohám apoštolů pokládali, až k jejich středověkým bratřím, kteří zbudovali ony svatyně a dómy, jež podnes obdiv potomstva budí. A věřící našich dnů nebudou přece méně obětavými při zřizování farních škol, nežli byli otcové jejich při budování a zdobení domů modlitby.

Namítne se mi snad, že stát, maje k dispozici tak vydatné prostředky, jest také s to, aby ve svých školách poskytoval úplnějšího vzdělání, nežli taková soukromá škola. — Tu musí býti snahou duchovního, pod jehož dohledem taková škola stojí, aby se ona, když ne vnější ústavností a elegancí — aspoň výsledky na poli důležitějších věd ideálních a exaktních vyrovnala veřejným školám.

Znám mnoho farních škol, jež se v tom ohledě nejen nejlepším veřejným ústavům vyrovnají, nýbrž dokonce je předčí. Hloubkou vědomostí nahrazují obyčejně rozsah jejich. Lze se nadíti, že za nedlouho zřízeny budou v mnohých farnostech z církevních důchodů fondy na umořování dluhu za školy, tím by se katolický výchov úplně vymanil z tísnivého ovzduší dosud na něm spočívajícího a mrzutého někdy apelování na kapsy jednotlivců.

Zbytečno vlastně podotýkati, že by se naše „koleje“ a „akademie“, vedené muži a ženami, jež se zasvětili vyššímu křesťanskému výchovu, měly těšiti z ochrany a podpory co nejúčinnější zámožnějších katolických laiků.

Výmluva mnohých rodičů na chudobu, pro kterou prý jim není možná děti posílati do farních škol, úplně odpadá, když se jedná o naše vyšší ústavy vzdělávací, jelikož ony neukládají rodičům ani o „centík“ větších vydání, nežli státní vyšší ústavy.

Jako blaží muže vědomí, že se mu podařilo peníze své uložit do podniku, který mu zabezpečuje nejen splacení kapitálu, v kterékoliv době by ho potřeboval, nýbrž i vyplacení slušných z něho úroků, tak zajisté blažiti musí otce vědomí a jistota, že milovaní dědici jeho jména a jmění vrátí se k němu z ústavu, kterému je svěřil, obohaceni nejen vědomostmi světskými, ale i známostí křesťanské víry.

Vzdělání naší americké mládeže bylo by rozhodně nedokonalé, kdyby jí nebyly také vštípeny občanské a patriotické ctnosti. Božský zakladatel křesťanství zušlechtil a posvětil lásku k vlasti svým vlastním příkladem a mocí slova svého. Oněmi památnými slovy: — „Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co jest božího, Bohu“ — prohlásil co nejslavněji všem budoucím pokolením, že po Bohu — vlast naše první zaujímáti má místo v srdci našem.

Jestliže apoštolové a první křesťané takovou úctu měli ke světským vrchnostem, při jejichž volbě žádného hlasu neměli, šetřili-li tak svědomitě zákonů římské říše, jež jim mnohdy tolik protivných nepříjemností a těžkostí ukládaly, čím větší úcta měla by mladému Američanu vštěpována býti k našim občanským vrchnostem, o jejichž volbě sám jednou činně bude rozhodovati! S jakou ochotou měl by tedy plniti předpisy zákonů, jež jenom k jeho ochraně a pro jeho klid jakož i obecné blaho vydány byly!

Proto myslím, že by do našich čítanek měly pojaty býti lehčí články, jimiž by se dětem vštěpovala úcta k našim politickým institucím a jimiž by ony obeznamovány byly s naším vládním systemem, jakož i poučeny, jak on pracuje ve svých zákonodárných, soudních a exekutivních sborech a úřadech. Ve škole už měly by seznati také podmínky, za kterých lze nabyti amerického práva občanského, jakož i povinnosti a práva občana amerického.

Rozumí se samo sebou, že by tyto články musily také jednati o hlavních událostech, jejichžto jevištěm naše vlast byla a jež měly směřodatný vliv na její vývoj.

V našich čítankách měly by býti také stručně, ale vroucně psané životopisy našich předních bohatýrů, státníků a vlastenců, aby jimi naše mládež se roze-
hřávala k nápodobení a následování jejich rekovných a občanských ctností.

Na výslovný příkaz Hospodinův slavívali Hebreové každoročně zvláštní slavnostní památku svého vysvobození z otroctví egyptského a svého vejítí do země zaslíbené. O té slavnosti předcítána historie jejich zá-
zračného vysvobození ze zajetí a nadšenými hymny a žalmy veleben Hospodin Bůh, jenž je vytrhl z ruky Faraonovy.

U všech téměř civilisovaných národů setkáváme se s jistými dni zasvěcenými vzpomínce na nějakou památnou událost z jejich dějin, v kteréžto dni vzdá-
vají potomci povinný hold hrdinům při nich činným.

Takž i naše mládež měla by býti vedena k milo-
vání a oslavování našich národních slavností. Význam každé takové slavnosti měl by jí býti řádně vyložen a vysvětlen, aby dovedla rozumný počet složiti ze svého vlasteneckého nadšení o takových dnech.

Nejen poučno, ale i prospěšno bylo by naši mládeži, kdyby se s ní v určitých hodinách, což za-
bralo by nějakých 20 minut, probralo „Prohlášení neodvislosti“ a „Ústava spojených států amerických.“ Naučila by se tím milovati a v úctě chovati náš vládní system, zapěním pak občas naší národní hymny a jiných národních písní budilo by se v ní nadšení a obětavé horování pro milou otčinu a svatou její věc.



Hlava 28.

O vyučování a přijímání konvertitů.

Vyučovati ve sv. pravdách ty, kdož touží vrátiti se do lůna církve Kristovy, je sv. povinností každého katolického kněze, jež mu, jak za to mám, nemalou radost působí. Obecnost jest jednou ze známek naší sv. Církve, ale nemohla by na ni nároků činiti, kdyby nepečovala o to, aby všechny národy a lidi přivedla do ovčince Kristova.

Církev katolická je konservativní, pokud běží o její ustálený a pevný fond pravd věroučných a mravoučných, avšak ona si vede útočně, pokrově a rozpínavě, když se jedná o rozprostranění jeho. Čeleď její se rozmnožuje vnějším i vnitřním přirůstáním. Její stálou snahou jest nejen uhájiti to, co právě má, nýbrž také hranice oblstí svých stále rozšiřovati, nových polí nabývati. Heslem jejím jest: Ku předu!

Jestliž ona „Církví bojující“ netoliko v tom smyslu, že jest jí stále odrážeti útoky a přemáhati pronásledování, i v tom smyslu, že její poslání nese se za výbojem, arci ne hmotným mečem, nýbrž „mečem ducha, jímžto jest slovo boží.“ Ona jak apoštol národů stává se všem vším, aby všechny Kristu získala.

Tento propagandistický rys křesťanství, stojící v odporu s náboženstvím židovským a mohamedánským, doznal nejenom jasné sankce od Pána, nýbrž přímo uložen byl učeníkům jeho slovy: — Jdouce učte všechny národy (Mat. 28, 19) a: — Jdouce po všem světě kaďte evangelium všemu stvoření. (Marek 16, 15.) — A budete mi svědky v Jerusalemě a ve všem Judsku i Samařsku, a až do posledních končin země. (Skut. ap. 1, 8.) — Máme i jiné ovce, jež nejsou z tohoto ovčince; i ty musím

přivést! a hlas můj slyšeti budou, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř. (Jan 10, 16.)

Ze všech těchto výroků vysvítá, že apoštolům uloženo bylo zvěstovati evangelium všem národům, kteří Krista dosud neznali. A apoštolové stali se potom také skutečně agresivními. Jakmile o letnicích opustili večeradlo, vidíme je hlásati v Jerusalemě evangelium Parthům, Medům a Elamitům, obyvatelům Mesopotamie, Kappadocie, Pontu a Asie, Frygie a Pamfylie, Krefanům a Arabům. Neomezili prací svých na získávání proselytů ze židovstva. Rozdělili se o celou říši římskou a jejich největší ctižádostí bylo získati Kristu nových vyznavačů mezi národy každé čeledi, každého jazyka a každé víry. Kdyby se jim bylo dostalo rozkazu, jenom mezi židy vykonávati svůj úřad, co by z nás potom bylo bývalo? Tápali bychom v temnotách pohanství, byli bychom podnes „hosté stran úmluv, nemající naděje zaslíbení, a bez Boha na tomto světě.“ (Efes. 2, 12.)

Ale samozřejmě jest, že apoštolové při vší své horlivosti nebyli s to, aby všem národům světa přinesli blahou zvěst evangelickou. Neměli ani kdy ani sil vykonati dílo tak ohromné za krátkou dobu svého pozemského života, a po staletí i po jejich smrti veliká ještě část naší zeměkoule zůstávala neobjevena. Proto poslání, kterým Pán apoštoly pověřil, přechází na jeho vyslance nynějšího století; na nás jest, abychom pokračovali v díle, jež oni započali, bychom nosili světlo víry těm, kteří stojí mimo ovčinec Kristův.

I za našich dnů vyvíjí církve sv. tutéž nezdolnou energii, kterou se vyznačovala v prvních dobách křesťanství, energii, jež přivedla sv. Patricka do Irska, sv. Augustina do Anglie a sv. Bonifáce do Německa. Svou apoštolskou horlivost projevuje posíláním missi-onářů do Číny, Japanu, na Koreu, do Afriky, Austrálie, zkrátka do všech končin světových.

Bylo vypořádáno, že Angličané, kdykoliv záslusk dostanou na nějaké území, napřed tam vypraví svoje obchodníky a potom teprve své vojsko, kdežto Francouzi napřed vojsko tam pošlou, za nímž teprve ten neb onen obchodník se dostaví. Ale katolický missionář zpravidla předešel i vojsko i obchodnictvo, jak zkušenost učí. Mnohem dříve nežli první celnice nebo pevnůstka v takových místech zbudována bývá, strmívá tam kaplička z hrubých klad sroubená.

Arcibiskup Osuf (psáno po angl. Osouf) z Tokla byl jednou u nás návštěvou, a tu se ho tázal kterýsi náš kněz, kolik že katolíků čítá jeho diecése.

Pět tisíc — zněla arcibiskupova odpověď.

A kolik kněží?

Třicet.

Nu, to nemají vaši kněží mnoho práce, mínil tazatel.

Načež arcibiskup: — Nesmíte však zapomínati, že v naší diecési žije devatenáct milionů pohanů, kteří mají nesmrtelné duše, jež spasiti naším posláním jest.

Ve Spojených státech amerických je přes 55 mil. od nás odštěpených bratří, kteřížto mají právo na naši lásku a horlivost, my pak máme se všemožně vynasnažiti o to, by se jim dostalo plného dílu v dědictví Páně.

Před několika dny pravil mi jeden mladý kněz: — Já se nestarám příliš o nabývání a získávání konvertitů, neboť poslán jsem jen k ovčím domu israelského.

Jak jinak smýšlel apoštol národů, jenž praví: — Žádal jsem já sám zavrženým býti od Krista pro své bratří, kteří jsou moji příbuzní podle těla, kteřížto jsou Israelští, jejichžto jest přijetí za syny, i sláva, i smlouva, i zákona dání, i služba boží, i zaslíbení, jejichž (jsou) otcové, a z nichžto jest Kristus podle

těla, kterýž jest nade všechno Bůh požehnaný na věky. Amen. (Řím. 9, 3—5.) — Když král Agrippa řekl Pavlovi: — „Doněkud mne nakloňuješ, abych byl křesťanem,“ odpověděl mu apoštol šlechetně a nezištně takto: — Žádám od Boha, abyste i poněkud i zcela, netoliko ty, ale také všickni, kteříž mne slyší, byli dnes takoví, jakýž i já jsem, kromě okovů těchto. (Skut. ap. 26, 29.)

Záleželo-li apoštolovi tolik na obrácení židů, měli bychom my neméně se ujímati našich protestantských bratří amerických, kteří s námi spojeni jsou národními, socialními, obchodními, ba často i příbuznými svazky.

Samozřejmě naskytá se tu otázka: Kterak upoutati pozornost našich odštěpených bratří? jak dojíti u nich sluchu? jak je „přinutiti vejíti?“

Kněz působící ve městě mnohé z nich přivábí, uspořádá-li v kostele svém cyklus kázání přiměřených náboženským poměrům smíšené osady. Vhodnou dobou k tomu jest advent a půst, jakož i missie. Doporoucí se několik neděl napřed buď v kostele neb i v místním listě (denníku) ohlásiti, o čem hodláme kázati, t. j. které otázky projednati. Dobře také učiní kněz, napomene-li věřící, by na toho neb onoho ze svých nekatolických přátel působili, by se na ta kázání dostavili. Nemálo by také dobré věci prospěl, kdyby takovým cyklem kázání pověřil některého cizího, zvláště výtečného kazatele. Po každém takovém kázání doporučovalo by se — arci taktné — podělování katol. katechismy nebo takovými knížkami, v kterých stručně a správně vyloženo jest učení křesťanské.

Mnoho ještě naskytne se příležitostí, kdy můžeme svým odštěpeným spolubratřím tu neb onu důležitější katolickou věroučnou pravdu rozumným způsobem k uvážení předložiti; tak na př. o svatbách,

jichž se často akatolíci účastnívají. Při takové příležitosti může kněz zvoliti si za thema jednotu, svatost a nerozlučitelnost stavu manželského. Nebude mu působiti žádných velikých obtíží přesvědčiti své posluchače, aťsi jsou už jakéhokoli vyznání, že nerozlučitelnosti nevyhnutelně třeba k zachování pokoje a štěstí nejen snoubenců, nýbrž i budoucí jejich rodiny, ano že jí žádá blaho celé vůbec společnosti lidské. A jinověrci budou nuceni doznati, že jak světské vrchnosti, tak i s nimi spojení pohlaváři nekatolických organisací upouštěli od jedné bašty stavu manželského po druhé, tak že dnes už i základy tohoto božského zřízení se podkopávají. Vždyť dnes pohlízejí mnozí na sňatek jenom jako na smlouvu, kterou lze opět zrušiti; kdežto katolická Církev jediná tu stojí jako nepoddajná a nepřemožitelná obhájkyň oněch zásad, jež Spasitel a sv. Pavel o manželství byli pronesli.

Třebas promluvy při oddavkách nemívaly za následek žádných — aspoň z pravidla — obrácení, přec aspoň učí se o nich protestantští účastníci katolického kněze lépe znát a více si ho vážiti. Předsudky a nepřátelství bývají oslabeny neb úplně odklizeny, aby místo jich zaujal pocit upřímné úcty k náboženství, jež rozvod manželský zatracuje a o zachování pokoje a štěstí v domácnosti se přičiňuje.

Kromě oněch cyklických kázání přispěje nemálo k difusi katolického učení mezi jinověrci farní knihovna skládající se z dobře volených a vybraných knih.

Lze uvést četné příklady na doklad toho, že četbou poučných knih nejeden už zbloudilý bratr náš přiveden byl do lůna Církev.

Arcibiskup Hughes vypravoval r. 1840 tento příběh. Bylo na jaře r. 1836, kdy v podvečer přišel k rodině kolonela Dodgeho v Pompey-Hillu podomní obchodník a prosil o nocleh. Pohostinná rodina ochotně

prosbě jeho vyhověla. Při večeři však poznali hostitelé z řeči cizincovy, že přijali pod svou střechu katolíka. Paní Dodgeova — a nemějte jí to za zlé, neboť tehda byli nekatolíci příliš proti katolíkům zaujati — měla sfo chutí odpraviti hosta, než dobrotě jejího srdce podařilo se překonati náboženské předsudky, takže host u nich přece jenom zůstal.

Ráno, nežli se host na další vybral pouť, daroval paní Dodgeové na důkaz své vděčnosti exemplář Milnerova spisu: End of Controversy (Konec sporu). Manželé Dodgeovi po mnohých rozpacích pustili se do četby té knihy, i dočetli se v ní — poprvé ve svém životě — správného výkladu katolického učení. Po přečtení té knihy objednali si více katolických knih z Nového Yorku. A následek? Nabyli přesvědčení o správnosti učení katolického. Kněze katolického spatřili poprvé v prosinci r. 1836 v Utice, když se k němu dostavili se žádostí o sv. křest. Krátce po tom konvertovala celá rodina a několik ještě přátel jejich, celkem 16 osob. Někteří potomci byli horlivými dělníky na vinici Páně. Jedna dcera, Maria Dodgeova, zemřela jako milosrdná sestra v Mount St. Vincent's Academy v Nov. Yorku.

Budiž mi dovoleno uvést ještě jeden příklad konverse, již byste čiré náhodě připsali, kdybyste nevěděli, že všemohoucí ruka boží vždy vše, i na pohled pranepatrné vede k vytknutému cíli.

Paní jistého vynikajícího právníka obdržela poštou ze sousedního města balík letních látek. Věci ty byly zabaleny do laciných katolických listů denních. Jelikož se paničce zdálo, že v nich leccos nového, odložila je stranou, by si je příležitostně přečtla. V jednom čísle bylo několik řádků o katolicismu, kteréžto řádky vzbudily v srdci jejím touhu dovědět se o té věci něco určitějšího. Zkrátka a dobře: pátrala

a našla v naší sv. víře vše, po čem duše její prahla, a po několika měsících konvertovala celá její rodina.

Na venkově, kde věřící jsou roztroušeni a kde katolické kostely daleko od sebe jsou vzdáleny, což zejména platí o jižních státech, bývá katolický misionář nucen v soukromých domech, v soudních budovách, divadlech anebo protestantských modlitebnicích kázati, zrovna jako sv. Pavel kázal ve vězení, v židovských sbornicích, před tribunalem krále Agrippy v Caesareji a na Areopagu v Athénách. V takových případech vynasnaží se, aby vyniknouti dal onomu daru, kterým se apoštol pohanů tak neobyčejně vyznačoval, totiž pastoralní moudrosti a obezřelosti; t. j. přičiní se, aby osvěcoval, neurážeje. Bude mu odpovídati na předložené otázky, vyvracetí námitky a rozptylovati předsudky, i musí se vystříhati při tom útočného nebo kontroversního tonu, neboť takový ton budí jenom podrážděnost a odpor, kdežto jasný výklad katolického učení podaný u vědomí kněžské úřední moci a s láskou zjedná mu uctivou pozornost posluchačstva.

Já jsem vždycky tvrdil, praví sv. Františel Sal., že ten, kdo s láskou káže, dostatečně proti haeresi káže, aniž slova polemického z úst vypustil. Já jsem aspoň za těch 33 let, co úřad kazatelský zastávám, pozoroval, že věcná kázání, jednající o otázkách praktické svatosti, jsou tolika řezavými uhýlky mezi protestanty hozenými; slyší je, bývají jimi vzděláni a stávají se přístupnějšími církevnímu poučení.

Život tohoto velikého apoštola nejpádnější důkaz nám podává o tom, jak hojné ovoce způsob jeho kázání přinesl.

Když r. 1595 poslán byl do vévodství Chablaiského, našel v jeho hlavním sídle Thononu jenom sedm katolíků. A nastojte! po pětileté či šestileté činnosti tam, byv podporován v ní svým bratrancem

Ludvíkem, získal katolictví téměř na 50.000 duší. Za prvních čtyř let všecka námaha jeho zdála se býti praskrovňoučkými úspěchy korunována. Žil — v pravém slova toho významu — uprostřed samých nepřátel, ano nejednou ohrožovali fanatičtí kalvinci život jeho, ale svou andělskou mírností a moudrostí vše překonal. Mor v Thononu řádící poskytl mu příležitost získati si svou křesťanskou láskou srdce lidu, neboť ve dne v noci každé hodiny ošetřoval nemocné a posluhoval umírajícím, i nedal se od toho milosrdného díla zdržeti obavou před nákazou. Prostnost a dobrota, s jakou hlásal pravdu katolickou, propůjčovaly mu takové síly, že jakmile mu některý protestant jenom poněkud klidného, vášně prostého sluchu popřál, užtě slyšel svoje námitky vyvráceny, nežli se vlastně s nimi jaksi pořádně vytasil. Kázával pak tak, jakoby měl před sebou jenom katolíky, nepolemisuje nikdy proti námitkám odpůrců. Tím způsobem přicházeli jinověrci k náhledu, že výroky Písma sv., na něž se při hájení svých bludů odvolávali — správně pojaty dokazovaly toliko to, čemu katolická Církev učila.

Na venkově, jak z osobní zkušenosti vím, těšívá se katolický kněz z pozorného a uctivého, ne-li dokonce mu nakloněného posluchačstva. Na venkově lid — bez rozdílu vyznání — lační po slově božím. Stěžuje si spíše do krátkosti kázání, nežli do jeho délky; na venkově platí: Čím delší kázání, tím lepší.

Příčina toho je na snadě. Na venkově zavítává kněz ke svým ovečkám vždy po delší teprve době. Delší však půst dráždí chut lidu po pokrmu evangelickém, a nežli se mu opět naskytne příležitost k novým hodům duchovním, má dost času podanou mu stravu zpracovati a strávit. Mimo to lid venkovský, nemaje tolik novin a tolik zábavných místností, co měšťáci, je náchylnější k vážnějšímu přemýšlení, nežli tito.

Rev. Walter Elliot, horlivý a zkušený missionář, svědčí o horlivosti, s jakou naši jinověreční bratři na venkově poslouchají katolického kazatele. Píše: Konal jsem od září r. 1893 až do června r. 1894 ve veřejných místnostech mezi katolíky více nežli dvacet missií, a všude míval jsem plný dům a mezi posluchači hezké procento akatolíků. Přicházeli, poněvadž dychtili poslechnouti něco o náboženství. Cedulička nalepená na poštovském úřadě nebo nalezená v káře vracejícího se farmaře a ohlašující, o čem bude kázání, stačila, by mnohé přivábila. Jiní ochotně se dostavili na vyzvání katolického souseda. Přednášky a odpovědi na otázky, jež jsem našel ve své skřínce na dotazy, poslouchali všichni s napjatou pozorností a ochotně přijímali také moje lístky, letáky a brošurky. A moji zkušenost potvrzují četní kněží ze všech končin našich. — „Minulý týden,“ tak mi psal jeden kněz, „mluvili jsme ve městě, v němž jsou pouze dvě rodiny katolické, k velikému počtu akatolického posluchačstva.“

Mínil-li by vyslanec Kristův, že snižuje svůj úřad, káže-li v nějaké veřejné nebo soukromé místnosti, jež není bohoslužbě zasvěcená, pravím mu, že nikoliv místo — člověka, ale člověk — místo poctívá a pošlechťuje. Pán náš kázával nejenom v chrámě, ale i pod širým nebem, na kopcích, na březích jezera a z přídy lodi. Apoštolé hlásali evangelium, kdekoli posluchače našli. Sv. Petr kázal v Římě v žaláři mamertinském svým žaláříkům a obrátil je, jak svědčí hodnověrné dokumenty. Sv. Pavel kázal na břehu řeky před branami města Filippi. (Cf. Skut. 16.) Vypravuje, že „učil zjevně i po domích.“ (Ibid. 20, 20.) Jáhen Filip obrátil komorníka, když s ním na voze jel. (Ibid. 8.)

Nemalou útěchou a pobídkou bude našim missionářům, uváží-li apoštolskou svobodu a občanskou

ochranu, z jaké se těší, a srovnají-li je s omezováním a překážkami, jež zákony ukládaly na př. velikému biskupovi Challonerovi z Englandu, jenž zemřel r. 1871. Dr. Milner, jenž měl nad ním pohřební řeč, praví, že „pelechy, ve kterých druhdy biskupovi Challonerovi bylo kázati, byly tak temné a bídné, že katakomby s nimi srovnány byly elegantnější a pohodlnější.“ — Vypravuje nám dále, že nejednou byl toho svědkem, jak biskup Challoner v světském přestrojení kázával na zápasišti pro kohouty určeném a k tomu cíli vlastně také najatém, ba mnohdy i „v krčmě, kdež každý posluchač seděl s dýmkou v ústech a korbelem piva před sebou, jen aby nikdo netušil pravého účelu schůzky.“ Pivu při takových příležitostech čepovanému říkalo se „biskupské pivo,“ ač biskup sám nikdy ho ani nelízl.

Občas použije katolický kněz moudře i světského tisku, by i k těm vážné promluvil slovíčko, s nimiž nemůže jinak do styku přijíti.

Tisk za našich dnů jest jedním z nejúčinnějších prostředků, kterými se ideje šíří. — Tisk jest obrovskou hnací silou, a to jak pravdy, tak i bludu. Podobáť se poli, o němž se zmiňuje Písmo sv., na němž zaseto bylo símě dobré, ale i — koukol. Toť síť, jež zahrnuje ryby dobré i neužitečné. Nemůžeme ignorovati tisku. Denně přicházíme s ním ve styk. Tisk stopuje každý krok a každé hnutí života lidského, den ode dne vzmahá se jeho vliv a jeho rozšíření. Ba i v otázkách náboženských pokládají jej mnozí za neomylné orakulum; věru mnozí čerpají jenom z něho svoje mínění a svůj úsudek o křesťanství!

Používaje tohoto prostředku může kněz s prospěchem občas vyložití hlavní body katolické nauky nebo mylný názor poopravit, jakož i sraziti „nečistého ptáka“ hanu na naše náboženství kydajícího.

Za mého pobytu v Sev. Karolině dostalo se mi radostné útěchy přijmouti do Církve doktora Monka, znamenitého lékaře v Newton Grove v kraji Samsonském s jeho chotí a dětmi. Konverse jeho získala nám pak přes 300 osob tam v tom kraji. Tvoří teď zbožnou a vzornou osadu. Vynikající postavení společenské dr. Monka, jakož i pověst jeho jako dobrého lékaře nemálo přispěly k rozmnožení konvertitů tam v těch končinách. Žil v okrese, dvacet mil od nejbližší stanice vzdáleném. V celém kraji nebylo ani jedinkého katolíka. Katolických knih nikdy nečetl, v katolickém kostele nikdy nebyl, s katolickým knězem nikdy do styku nepřišel, až teprve se mnou dopisovati si začal. Rozumí se, že jsem byl zvědav, co ho vlastně na Církev katolickou upozornilo. I odepsal mi: — První záblesk o tomto předmětu vzešel mi z jedněch Novo-Yorských novin, v nichž uveřejněno bylo překrásné kázání o některých základních pravdách katolického učení. Až do té chvíle nepokládal jsem Církev katolické za hodnu vážnější úvahy.

Hledající pravdy, neznaje arcíť volných chvilék katolického kněze, přijde k němu na poradu nezřídka v nepřiležitou hodinu. Ba snad někdy dostaví se k němu i v noci, jako Nikodem z bázně před židy Pána v noci vyhledával. Skutkem křesťanského milosrdenství a lásky bude, aby se katolický duchovní co možná nejvíce hleděl přizpůsobiti přáním svého návštěvníka. Sic by snadno mohl propásti, a to navždy, „dobu jeho spasení“ a „čas příjemný.“ Hlediž také přijati ho s otcovskou přívětivostí a vynasnažiti se, aby hostu u něho volno bylo, neboť katechumeni bývají z pravidla při první své návštěvě plaši, nesměli a zdrželivi a novotou situace zmateni.

Než snad mi tu namítne ten a onen: — Kdež nabrati volného času k přípravě konvertitů, jsa bez tak přetížen množstvím jiných úředních prací? — Na

to odpovídám, co jsem už jednou řekl, že horlivý kněz zvyklý na pořádek a na rozumné rozdělení času najde vždy i k tomu dost času. A kdyby ne, pak mu radím, aby na čas přenechal stádce své boží Prozřetelnosti a hleděl — jako dobrý Pastýř z evangelia — především vyhledati zbloudilé ovečky. Nikdo nebyl tak zaměstnán jako náš božský Spasitel, ale přece nikde nečteme, že by byl koho odbyl, jenž k Němu pro poučení přišel, anebo, že by se byl vymlouval na nedostatek času, když někoho potěšiti měl. Není každý tak pevný a neohrožený, jakým byl Edgar P. Wadhams, později biskup Ogdensburgský (1872—91.) Co vše bylo jemu překonat, než do Církve katolické byl přijat, víme ze zprávy jeho přítele, P. Walwortha, a žasneme.

Když se r. 1846 rozhodl vystoupiti z „episcopální Církve“ a přestoupiti ke katolictví, vyhledal nejbližšího katolického duchovního správce ve svém rodišti Adirondacksu. Ale po krátké rozmluvě propustil ho tento bez nejmenšího slovíčka povzbuzení. Ano, onen katolický kněz po odchodě Wadhamsově vyjádřil se k jednomu ze svých farníků: — Podívejte se na toho mladého muže! Rád bych věru věděl, co mu vlastně schází.

Druhý pokus učinil v Albany. Zazvonil tam u jedné katolické fary. Ale když byl vyložil svůj duševní stav a přednesl svoje přání jednomu z kněží, dostalo se mu této odpovědi: — Máme tu až po krk práce, i nemůžeme se s vámi dále obírat.

Po třetí, tentokrát s úspěchem, obrátil se na Sulpiciany v Baltimoru. Ti jej laskavě přijali, náležitě připravili a přijali do lůna oné matky, které tak vytrvale hledal a k níž se pak něžně přivinul.

Závěrkou konstatuji, že jsme až dosud nezápolili o kus úhoru, nýbrž o pole, jež denně hojné ovoce nese a jež slibuje pro budoucnost ještě hojnější sklizeň

nám vynésti. Dle úředních záznamů přestoupilo v diecési Baltimorské za posledních pět let na 3500 osob, tedy ročně 700 osob ke katolicismu. Přesných dat, jak to v jiných diecésích vypadá, bohužel nemám. Ale nepochybně docíleno i tam, podobných potěšitelných úspěchů. Stanovíme-li počet katolického obyvatelstva ve Spojených státech na 10,000.000 a připustíme-li, že poměr konversí v jiných biskupstvích rovná se onomu v diecési Baltimorské, potom činil by počet konversí v celé zemi ročně 30.000.

Nelze podceňovati mravního vlivu těchto konversí. Ony jsou důkazem, jakou přitažlivostí a přesvědčivostí nadáno jest katolické učení. Neboť, byť se mnohý z těch konvertitů do lůna Církve katolické vrátil z pohnutek časných anebo lidských, přece jisto jest, že převálné většině, než ten krok učiní, překonati jest tuhý nejen domácí, nýbrž i společenský ostracismus, že nejeden z těch konvertitů veliké oběti peněžité musí přinést, ano nezřídka zřící se veškeré naděje na postup ve svém úřadě.

Ale zejména jedné okolnosti nesmíme přehlédnouti, totiž, že z těchto obrácenců často rekrutují se nejlepší missionáři. Jako lidé, kteří se svou přičinlivostí a pílí jistého majetku dodělali, více si ho váží, než ti, kteří se v blahobytu narodili, tak i konvertité kladou větší váhu na dar víry, nežli ti, kdož ji po otcích zdědili, a proto s horlivostí, křesťanské lásce vlastní, vroucně si přejí, aby se mohli sděliti o tento duchovní poklad s druhými.



Hlava 29.

O církevním zpěvu.

Nemalou také vzpruživou horlivostí a ducha pravé zbožnosti u farníků jest pěstování církevního zpěvu. A věru není druhé pobožnosti, jež by se mohla vykáhati vyšší a světlejší sankcí nebo jež by byla s to, aby mocněji hýbala srdcem a rozumem naším nad chválení Boha společným zpěvem.

Kůrové andělů a svatých chválí bez ustání v nebi Pána zpěvem svým. Prorok Isaiáš líčí nebeské vidění, jímž před svým posvěcením na úřad prorocký omilostněn byl, takto: — Viděl jsem Pána sedícího na trůnu vysokém a vyzdviženém, a věci ty, kteréž pod ním byly, naplňovaly chrám. Serafové stáli nad ním... A volali jeden k druhému a říkali: Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů; plná jest všecka země slávy jeho. (Isaiáš 6, 1—3:)

Sv. pak Jan píše ve svém Zjevení (5, 11—12): — I viděl jsem a slyšel jsem hlas andělů mnohých kolem trůnu a zvířat a starců, a byl počet jejich tisícové tisíců řkoucích hlasem velikým: Hoden jest Beránek, kterýž byl zabit, vzíti moc a božství i moudrost i sílu i čest i slávu, i dobrořečení.

A když se Kristus Pán narodil, přítomno bylo v oblacích množství vojska nebeského, „chválících Boha a řkoucích: Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“ (Luk. 2, 13—14.)

A ve Zjevení Janově (7, 9—10) opět čtu: — Potom viděl jsem zástup veliký, jehož žádný přecísti nemohl, ze všech národů a pokolení a lidí, jazyků, ani stojí před trůnem a před obličejem Beránka, jsouce oblečení v bílé roucha a palmy v rukou jejich, a volali hlasem velikým řkouce: Spasení Bohu našemu, kterýž sedí na trůnu, a Beránkovi! — A dále:

— A slyšel jsem jako hlas velikého zástupu, a jako hlas vod mnohých, a jako zvuk velikého hřímání, řkoucích: Alleluja; nebo kraluje Pán Bůh náš všemohoucí. (Ibid. 19, 6.)

Že synové israelští ve Starém Zákoně společně chválu Bohu prozpěvovali, patrně z četných míst Žalmů, jakož i z jiných míst Písma sv.

Pojďte, veselme se Hospodinu, volá královský prorok (v Žalmu 94, 1—3) — plesejme Bohu, spasiteli našemu. Předstupme před tvář jeho s chválením, a žalmy plesejme jemu. Neboť Bůh veliký jest Hospodin: a král veliký nade všechny bohy. — Chvalte jméno Hospodinovo, chvalte služebníci Hospodina. Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest Hospodin: prozpěvujte jménu jeho, nebo libé jest. (Žalm 134, 1—3.) — Zpívejte Hospodinu píseň novou: chvalte jeho (budiž) v shromáždění svatých. Vesel se Israel v tom, kterýž učinil ho; a synové sionští plesejte v králi svém. Chvalte jméno jeho společným zpíváním, na buben a na harfu prozpěvujte jemu. (Žalm 149, 1—3.) — Plesejte Hospodinu všechna země: prozpěvujte a veselte se a žalmy zpívejte. Hrejte Hospodinu na harfu, na harfu s hlasem chvály. Plesejte před obličejem krále Hospodina. (Tamt. 97, 4—6.)

Choralní zpěv schválil svým příkladem náš Pán sám. Bezprostředně po ustanovení Velebné svátosti zapěl Kristus Pán společně s učeníky svými píseň svatou, jak svědčí sv. Matouš. (26, 30.) řka: — A chválu vzdavše, vyšli na horu Olivnou.

Sv. Pavel vybízí důtklivě svoje učeníky, by pěstovali nábožný zpěv. — Neopíjejte se vínem, v němž jest chlípnost, ale naplnění buďte Duchem svatým, mluvíce vespolek v žalmích a chválách a v písničkách duchovních, zpívající a plesající v srdcích svých v Pánu. (Efes. 5, 18—19.)

Když sv. Pavel a Silas uvěznění byli v žaláři ve Filippech, modlili se o půlnoci „chválíce Boha, i slyšeli je ti, kteříž byli v žaláři. Najednou pak se stalo veliké zemětřesení, takže se pohnuli základové žaláře; a hned se všechny dveře otevřely, a všech okovy spadly.“ (Skut. ap. 16, 25 – 26.)

Že v prvních dobách křesťanství věřící obyčej měli v sborech střídajících se zpívati hymny, vysvítá z listu, který zaslal Plinius císaři Trajanovi. Píšeť v něm: — V určitý den shromažďují se před slunce východem a zpívají střídavě hymnus Kristu, Bohu svému.

Origenes pak dí: — Velebíme chvalozpěvy Boha a jeho jednorozeného Syna, jak to činí slunce, měsíc, hvězdy a všechna vojska nebeská. Všickni tito oslavují se spravedlivými mezi syny lidskými jako by jediným sborem Boha; kterýž jest nade všechno, a jeho jednorozeného Syna.

Věřící znali tak dokonale církevní zpěvy, že — dle svědectví sv. Jeronyma — „kdož poleh se bral slyšel oráče za pluhem prozpěvovati Alleluja, žence — hymny a vinaře — Davidovy Žalmy.“

Pěním Žalmů — dí sv. Ambrož — žehná lid, děkuje množství, shromážděný lid jím jásá; zkrátka: pění žalmů jest řečí všech. Jestli hlasem Církve, libozvukým vyznáním víry, plnozvučným klaněním se silných mužů, rozkoší volných srdcí, plesem radujících se a jásotem plesajících. Pění žalmů ukrocuje hněvu, zaplašuje zármutek a v hoři těší. Apoštol arcí poručil ženám, aby mlčely v Církvi, ale sluší se, aby se připojovaly ke společnému zpěvu. Hoši a jinoši mohou beze škody pěti Žalmy, jakož i panny bez nejmenší úhony své panenské zdrženlivosti. Žalmy jsou pokrmem dětí, i malá robátka, jež ničemu sic ještě nemohou se naučiti, zalíbení mají v nich. Pění Žalmů sluší králům i vrchnostem, a když je lid spo-

lečně zpívá, tu jeden s druhým zápolí, aby slyšáno bylo, co všem je k dobrému.

A sv. Augustin poznamenává v jednom svém listě: — Co se týká pěni Žalmů, věru nevím, jaké lepší nad to mohlo by býti zaměstnání pro shromážděný lid, co mu prospěšnějšího nebo světějšího a Bohu libějšího.

Týž sv. Otec vypravuje nám ve svých „Vyznáních“ (kniha IX. a X.), jak byl dojat, když slyšel v Milaně zpívati věřící kostelní písně. — Ach, jak jsem slzel, když jsem poslouchal, všecek vzrušen hlasy milené Církve Tvé, o Bože, hymny a chvalozpěvy Tvé! Hlasy proudy vnikaly v sluch můj, pravda pak Tvoje zalévala srdce mé, jež zbožností a vroucností překypovalo. Z očí kanuly mi potoky slz, a srdce mé plesalo! — A jinde dí: — Rozpomínám-li se na slzy, jež jsem na počátku svého obrácení prolil při pěni Žalmů v chrámě Tvém, a jak dosud dojat bývám, ne tak zpěvem, jako slovy pěnými jasným a lahodným nápěvem, nemohu neuznati velikého užitku tohoto zařízení.

Však také zříme, že mnozí sv. Otcové a učitelé církevní, ano i mnozí papežové, nadání svoje vynakládali na komposici církevních písní. Ze starší doby jmenuji: Efrema, Ambrože, Řehoře Naz., apoštola Slovanů Methoděje, Jana Damascenského, Hilaria z Poitiersu, papeže Řehoře Vel., Gelasia, a z doby pozdější Bernarda a Tomáše Akv., kteří pilně skládali hymny a antifony nejen pro potřebu kněží, ale i obecného lidu.

A dějiny církevní všech dob svědčí, že sektáři hlavně lidové písně používali za osvědčený prostředek při získávání svých stoupenců a rozšiřování svých bludů.

Tak pohlaváři gnosticizmu na začátku III. stol. opatřili nábožné písně lákavou melodií, čímž blud jejich takové obliby u davů došel.

Také Arius složil mnoho zamlouvajících se sluchu písní, v nichž propůjčoval plastického výrazu svým bludům o božství Kristově.

Stoupenci pak jeho, shromažďující se o nedělích a svátcích na náměstích a veřejných místech cařihradských, prozpěvovali ty písně, jež tak hrubě urážely sluch pravověřících. Sv. Jan Zlatoustý z obavy, aby snad někteří z věřících nedali se omámiti kouzlem těch kacírských písní, zařídil veřejné průvody, jež za zpěvu církevních hymnů procházely městskými ulicemi.

Apollinaris, biskup Laodicejský, složil pro lid překrásné zpěvy, jež však provanuty byly Sabellianským bludem o božství Kristově. A lid dychtivě pil z tohoto sladkého zdroje melodičného, aniž pozoroval, že pije zároveň skrývající se v něm jed.

Luther převedl do lidové řeči mnohé ze starých církevních hymnů a nad to složil též několik původních nábožných písní. Vliv jejich byl na cit a mysl německého lidu tak daleko sáhající a mocný, že podnes možno jej cítiti. Dobře napsal Coleridge: — Svými písněmi vykonal Luther pro reformaci právě tolik, co svým překladem Bible. — Zpívány byly písně nejen v kostelích, ale i na ulicích a polích, nejenom v chatách chudiny, ale i v palácích boháčů.

Marotův metrický překlad Žalmů s nápěvem lidových nábožných zpěvů stal se hroznou zbraní v ruku francouzských Kalvínů.

A taktéž jisto jest, že Methodisté děkují za to, že takovou oporu v XVIII. stol. našli u nižších a středních tříd anglického a amerického obyvatelstva, z níž se dosud těší, své úchvatné hymnodii. Charles Wesley vykonal pro methodismus svými písněmi, ne-li více, tedy jistě tolik, co John Wesley proň svými kázáními vykonal.

Jaké to naučení pro nás!

Ne, nelze popřít, že společný zpěv mocného ohlasu dochází v lidské hrudi a že jím ukájena bývá přirozená touha v povaze naší se tající. Ano, náboženský cit nalezá plný projev svůj v posvátném zpěvu a nic neuchvacuje ducha našeho tak mocně k výsostem nadzemským, jako když posvátný zpěv line se z tisícera hrdel shromážděného ve chrámě lidu.

Budiž mi tu dovoleno stručně vytknouti, jakého požehnání dostává se křesťanské obci ze společného chvalořečení Boha — zpěvem.

1. Zpěvem společným pěstuje křesťanská obec společnou modlitbu, neboť každý hymnus, Žalm či jiná církevní píseň je buď chvaloslovnou nebo děkoslovnou nebo prosebnou modlitbou.

2. Projevuje co nejvýmluvněji svou víru, neboť kterak by mohl křesťan víru svou otevřeněji osvědčiti, jako když stojí uprostřed celé obce hlasně prohlašuje tu neb onu pravdu božího zjevení? — Před lety vstoupil jsem jedné neděle za tiché mše sv. do Kolínského dómu, i usedl jsem do lavice v lodi. Prostorná svatyně byla naplněna věřícími všech stavů. Viděl jsem mezi nimi vysoké vojenské důstojníky i prosté vojíny, vedle nádherně oblečeného pána prostě oděného dělníka, vedle elegantních dam skromné služebné, staré a mladé, laiky i kněze; všickni pak společně a se západem pěli ve své mateřštině jakousi církevní píseň. Pěli s takovým západem, že se zdálo, jakoby na vše kolem byli zapomněli. A tu jsem si vzdechl: — Jaké to vznešené vyznání víry!

Nikdy nebyl jsem na službách božích v Německu přítomen, abych nebyl býval zpěvem věřících nadšen a unesen.

3. Zpívá-li lid věřící, potom — jaksi — káže slovo boží a mnohdy — aniž o tom ví — hýbá duší bloudícího, jenž náhodou do kostela vešel.

Při harmonických zvucích nábožných písní, řinoucích se z mužných hrudí mužů a splývajících se rtů nevinných dítek, umlká hlas nevěřících, posměváček sklopí zahanbeně hlavu, a jako se kdysi zdi Jerišké při jásotu lidu a zvucích trub, na něž kněží židovští troubili, shroutily, tak překonáno bývá vzpurné srdce a popřává sluchu hlasu milosti boží. Tu věru možná říci, že „hlas Hospodinův s mocí: hlas Hospodinův s velebností. Hlas Hospodinův, jenž láme cedry: i rozláme Hospodin cedry libanské.“ (Žalm 28, 4—5.)

Jásavý zvuk chvalozpěvu, lkající noty prosebné působí mnohdy na obrácení hříšníka důtklivěji a důrazněji, nežli sebe důmyslnější kázání knězovo.

Monseigneur Dupanloup, biskup Orleanský, míval v době postní ve své katedrále řadu kázání, jež bývala navštěvována velikým počtem posluchačů. Po kázání zpívali věřící střídavě s kůrem žalm *Miserere*. I vypravuje nám slavný ten řečník, že jistý pán, jenž po léta zanedbával své náboženské povinnosti, býval této pobožnosti přítomen. Po ukončení postních kázání vyhledal biskupa a pravil mu: — Monseigneure, vaše kázání mne uchvátila a přesvědčila, ale k lítosti mne nepohnula. Ale když jsem slyšel zvuky toho posvátného Žalmu nésti se klenbami vaší katedrály, tu změklo srdce mé, i nemohl jsem déle odporovati milosti boží. Jsem obrácen.

4. Příkladem svým vzdělává věřící obec spolublízní; neboť jestliže už pravidelná návštěva kostela a nemá tvoje v něm přítomnost vzdělává tvého spolubratra — jakž teprve jej nadchneš, pozvedneš-li hlasu svého, abys spolu s jinými zvýšil chválu boží!

5. Církevní zpěv razí také dráhu křesťanské lásce a jednotě. Sv. Basil dí v té příčině: — Dění Žalmů uklidňuje ducha, zjednává mír, v uzdu jímá vzpurné myšlenky, krotí hněv, utužuje svazek přátelství

a usmíruje nepřátelství; neb kdož by mohl chovati v srdci svém záští proti bratrovi nebo sestře, jejichžto hlas s jeho hlasem se polčí při oslavování Boha?

6. Než i vlastní zbožnost se jím vzpružuje a křepí. Věřící jsou lépe disponováni nejen k slyšení kázání, ale i k čerpání vydatnějšího užitku z něho, jestliže před ním činně se byli účastnili v dojemném a k srdci jejich mluvícím zpěvu, nežli když byli odsouzeni němě vyslechnouti nějaké motetto na kůře provedené. Společně zapěná slova rozehřívají srdce a kypří půdu pro símě sv. evangelia.

Jistý moudrý muž vyslovil se kdysi takto: — Jen mne nechte složiti vhodné pro lid písně, a já nebudu dbáti, jaké mu kdo zákony bude diktovati. — Národní píseň elektricky působí na vzplanutí nadšení. Když anglický pluk zaslechne zvuky národní hymny: „God save the King“ anebo francouzský svou „Marseillaiseu“ nebo německá škadrona píseň: „Wacht am Rhein,“ Američané pak své: „Star Spangled Banner,“ tu okamžitě a mocně vzplane ve vojácích vlastenecký duch.

A podobně píseň nábožná rozněcuje ducha božnosti. Můžeme si představit, jakým asi nadšením a jakou vděčností k Bohu šiků válečných překypovalo srdce synů israelských, když po zázračném přechodu mořem Rudým zapěli s Mojžíšem hřímavě: — Zpívejme Hospodinu, nebo slavně zveleben jest, koně i jezdce uvrhl do moře. Síla má i chvála má Hospodin, a učiněn jest mi k spasení . . . (2 Mojž. 15, 1.)

7. Zbožný zpěv je také strážcem dobré, bodré mysli a vydatným protijedem proti záдумčivosti. — Jestli kdo z vás v zármutku? — modliž se. Pakli jest dobré mysli? prozpěvuj. (Jakub 5, 13.) — Protož kdykoliv duch od Hospodina zlý napadal Saula, brával David harfu a hrával rukou svou, i občerstvoval se Saul, a polehčení míval, neb odstupoval

od něho duch zlý. (1 Král. 16, 23.) — Jestliže už zvuky hudebního nástroje konejšivě působily na mysl Saulovu, jakž by byl teprve okřál, kdyby sbor živých hlasů byl před ním zpíval posvátné hymny Israele!

Shrnuji: Společný zpěv církevní jest modlitbou, veřejným vyznáním víry, dojemným kázáním; společný zpěv církevní vzdělává naše spolublíží, podporuje lásku křesťanskou, nabádá k vroucnější zbožnosti a vzpružuje dobrou, veselou mysl.

Ārci zdar církevního zpěvu závisí na osobním přičinění duchovního správce. Bez jeho spolučinnosti, ano vedení vyjde všecko farníků v té příčině snažení na plano. Ovšem nesmí přestati jenom na malomocných pokusech, nýbrž musí se díla toho chopiti se vši rázností a houževnatostí.

Ovšem škola je a zůstane nejprůměřenějším místem pro cvičení se v církevním zpěvu, proto mělo by se jemu také několik hodin týdně věnovati. Především měli by se nacvičiti mešní písně, potom písně k májovým pobožnostem, průvodům a jiným církevním slavnostem.

Jak úchvatně by účinkovalo, kdyby za průvodu s Velebnou Svátostí lid pěkně pěl „Lauda, Sion, Salvatore!“ Zdaž by se takový zpěv nepodobal plesání zástupů, kteří provázejíce Spasitele našeho při jeho slavném vjezdu do Jerusalema, zpívali: — Hosanna, synu Davidovu! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně!

Hravě mohly by se děti naučiti i responsoriím (odpovědím) latinským při zpívané hrubé mši sv.

Především doporučuji každému duchovnímu správci, by dbal na přesnou a jasnou výslovnost při modlitbách. To-li si věřící navyknou, potom hravě navyknou si také plnozvučnému a mohutnému zpěvu. Ostatně i nejnevzdělanější lid vyniká zvláštní chápavostí zpěvnou, podává-li se mu z počátku ve formě snadné.

Bostonský biskup Cheverus navštívil jednou Penobstonské Indiany v Maine-u. Když se jedné neděle ráno, po několikadenní chůzi blížil lesu, v němžto Indiani byli shromážděni, velice radostně byl překvapen zaslechnuv z něho ozývati se dost slušně pěnou královskou mši (Missa regia) od Dumonta. Přes padesát let neviděli Indiani ti katolického kněze; víru svou, kterou zdědili po otcích, udržovali jediné tím způsobem, že neděli jak neděli zpívali při svých schůzkách onu mešní píseň, které se naučili otcové jejich o misiích v kraji tom kdysi konaných.

Jisto jest, že dítky lesů nejsou neobdařeny bohatším a lepším hudebním nadáním, nežli jiní obyvatelé Ameriky. A proto troufám si tvrditi, že i všude jinde pilné pěstování církevního zpěvu docílí těsnějšího spojení mezi kněžištěm a lodí, t. j. mezi duchovními a lidem.

Než nevyvozuj nikdo z mých vroucích slov pro zpěv společný, že bych tím chtěl nějak snižovati činnost našich kůrů. Naopak, hluboce jsem o důležitém, ba skorem řekl bych nezbytném úkolu jejich při našich bohoslužbách. Počítám k nejkrásnějším a nejrozkošnějším okamžikům života svého, kdy mi dopráno bylo poslechnouti dokonale provedenou nějakou mši našich předních skladatelů.

Arciž o výkonech mnohých našich kůrů dalo by se leccos říci, tím však nechci tlumiti zápalu těch, kteří činí, seč jsou pro čest a slávu boží. Ne, nebudiž roztržek mezi kůrem a námi, nýbrž svornost co největší zavládni mezi námi!

Kéž nadchnou nás k práci horlivější na poli bohoslužebného zpěvu slova velikého učitele církevního, sv. Tomáše Akv.

Sit laus plena, sit sonora,
Sit iucunda, sic decora
Mentis iubilatio.

Sit laus plena! — Ano, plně zněj chvalozpěv z úst celé křesťanské obce!

Sit sonora! — Ano, zvučný muže hlas druž se k něžnému hlasu dítěte! Ano, zaznívej při našich veřejných službách božích duchovní ples, zaznívej radostně a krásně, aby Bůh oslavován byl chvalozpěvy dítek svých!



Hlava 30.

Kněz u lože nemocných a u hrobu.

Navštěvování nemocných a truchlících lze nazvati zkušebným kamenem apoštolské horlivosti a lásky. Kristus Pán spojoval s hlásáním evangelia něžnou účast a péči o zarmoucené a sklíčené. Zlatými a stříbrnými nitkami vinou se stopy této dvojí činnosti celým jeho veřejným životem. Když se Ho učenníci Janovi tázali, je-li pravým Mesiášem, odpověděl jim: Jdouce zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli. Slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očišťují, hluší slyší, mrtví z mrtvých vstávají, chudým se evangelium zvěstuje. (Mat. 11, 4.—5.)

Nikdy nekráčíme věrněji ve stopách „krále pastýřů“, nikdy se Mu více nepodobáme, nikdy se k Němu úžeji nepřivínujeme, leč když do domu zármutku vnášíme potěšitelné poselství. — Duch Páně nade mnou; — dí P. Ježíš (u sv. Luk. 4, 18.) — pročez pomazal mne, a poslal mne kázat evangelium chudým, uzdravovat skroušených srdcem. — Největší odměnu, jakou dáti v moci Jeho jest, slíbil těm, kdož by ho v této povinnosti následovali; ano, aby nás k tomu ještě více podnítil, prohlásil, že co nemocným prokážeme, jako bychom Jemu samému učinili. — Pojdte, po-

žehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Nebo nemocen jsem byl, a navštívili jste mne. Amen pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili. (Mat. 25, 34 - 40.)

Ústy pak apoštolovými zvěstuje nám, že v ulevování lidského hoře při bezúhonném způsobu života spočívá vlastní podstata křesťanství. — Náboženství čisté a neposkvrněné u Boha a Otce toto jest: Navštěvovati sirotky a vdovy v souženích jejich, a neposkvrněna sebe ostříhati od tohoto světa. (Jak. 1, 27.)

Má tedy kněz, jako Pán a Mistr jeho, býti andělem milosrdenství a pravdy; má býti „Barnabášem“ nebo-li synem útěchy a zároveň „Boanergesem“, t. j. synem hromu.

Tázali se kdysi kteréhosi kněze, proč s kazatelny tak směle a prudce proti hříchu hřímá, kdyžť ve zpovědnici a na smrtelném loži tak shovívavě s hříšníky jedná. — Až, což nevíte — v odpověď dal jim on, že když apoštolové dostali moc kázati evangelium, Duch sv. přišel jako „prudký vítr“, i naplnil a otřásl celým domem, kde shromáždění byli, aby naznačil sílu a energii, s jakou hájiti měli zákon boží? Ale když přijímali moc odpouštěti hříchy a umírající těšiti, že je Duch sv. jenom jemně ovanul („dechl na ně Pán“), aby naznačil, že s něžnou trpělivostí jednati mají s dětmi hříchu a soužení. — V domě božím zvěstuje kněz pravdy spásy jako zákonodárce; v domě zármutku však těší jako otec a přítel.

Srovnajte jenom jednání božského Spasitele v chrámě jerusalemském a v domě smutku, v domě Lazarově. Tam obviňuje penězoměnce, a splétá z provázků důtky, vyhání je z domu božího. U Marie a Marty roní slzy soucitu s jejich ztrátou. Ze lva v chrámě stává se beránek u otevřeného hrobu.

Z přísného soudce, když k zlodějům mluvil, stává se těšící anděl zarmoucených a truchlících, a oko, jež rozhorlením a posvátným ohněm planulo, vlhne slzami soucitu u hrobu příteleva.

Žádný snad kněžský úkon není tak bohat na blahodárná obrácení duší, jako návštěva nemocných a truchlících. Věru, mnohým stala se světnice nemocných — předsíní nebes. Ovzduší tělesných nemocí a duševních strázní je nejpriznivější vzrostu a zdaru víry. — Pán dí: — Blažení truchlící, neb oni potěšeni budou — nebeským totiž světlem a nebeským pokojem. Inu ano, ohledy lidské a náruživosti pozbývají své opory, když smrt své výstražné hlasatele člověkovu pošle nebo když nějaké navštívení na dvěře příbytku jeho zaklepe. Tu Bůh rozrývá pluhem svým tvrdou půdu našeho srdce a kypří ji a připravuje ku přijetí semene lítosti. — Nemoc těžká strízlivou činí duši. (Sirach 31, 2.)

Když královský úředník, o němž nám evangelium vypravuje, syna svého těžce nemocného viděl, věru že pohlížel na to navštívení jako na holé neštěstí. Vskutku však byla mu ta nemoc — jak výsledek ukázal — požehnáním, neboť posloužila mu příležitostí k obrácení se, a nejen jemu, nýbrž celé rodině jeho. Kdyby syn jeho nebyl onemocněl, úředník onen nebyl by Pána hledal, i byl by — věrojatně — umřel, jak žil, t. j. jako nevěřící.

Známo, co nemoc z Ignáce Loyolského, někdejšího vojáka, učinila.

Arcibiskup Āudu, ctilhodný patriarcha Chaldeů, vypravoval mi o sněmě Vatikanském historii svého obrácení. V mládí svém oddán byl radostem světským. Jednoho dne — za veselé vycházky — zahrnul do jednoho chaldejského kláštera, by se tam občerstvil. Ale v té, co branou vjížděl, utrhl se s oblouku balvan a srazil ho k zemi. Za rekonvalescence v klášteře

čítal pilně nábožné knihy, a naučení, jichž se mu dostávalo od mnichů, jakož i příkladný život jejich tak mocně na něho působily, že opustil místo to jako horlivý katolík. Na to jal se studovati theologii, i byl konečně až na patriarchu povýšen.

Návštěva knězova v domě hoře nemá na sobě nic všetečné zvědavosti. Pohlíží se na ni jako na úkon pravé soustrasti, a ne jako na návštěvu zdvořilostní. Bývá přijat jako anděl útěchy, slova pak, jež při takové příležitosti pronese, bývají s obzvláštní láskou a vděčností vyslechnuta.

Sv. František Sal. praví, že pokoj nemocného je tomu, kdož nemocnému útěchy skýtá, školou — útrpnosti, trpícímu pak školou — trpělivosti. Kněz v takových případech podobá se P. Marii a sv. Janovi stojícím v němém soucitu pod křížem Páně, neboť nemocný upoután jsa na lůžko podobá se do jisté míry Pánu na kříž přibitému a sdílí se s Ním o jeho smrtelné úzkosti.

Mluví-li kněz s kazatelny, tu nucen jest týž duchovní pokrm skýtati stům svých posluchačů, třeba tušil, že mnohým z nich nebude lahoditi ani chutnati, ano že mnozí jej od sebe odpudí, jak Israelité na poušti pohrdali mannou. Tomu není odpomoci. Kazatel nemůže každé své kázání přizpůsobiti vkusu a chápavosti jednoho každého ze svých posluchačů.

Zcela jinak mají se věci, když koná úřad svůj u lůžka nemocného. Tu již našeptá mu jeho zdravý rozum, jak by měl poučení svá přizpůsobiti chápavosti a mravnímu stavu pacientovu, a slova jeho jak povzbuzující k pokání, tak i potěšná naleznou vděčnou ozvěnu v srdci sklíčeného farníka jeho.

U lůžka, na němž život uniká,
co s útrapou se vina potýká,
kněz bojovník dlí. Jeho vlídnou řečí
bol z duše prchá, zoufalost se léčí

a duši kleslou vznáší naděj nová
a rtové mroucí šepcou díků slova.

P. K. Dostála.

Goldsmith: „Opuštěná ves“. (Deserted Village.)

Pranic se tedy nedivíme číslu obrácených na smrtelném loži. Kaplan, zastávající službu špitálního kněze v trestnické stanici Novo-Kaledonské, kamž deportováni bývají největší francouzští zločinci, vyjádřil se před jedním přítelem svým, že téměř všichni z těch zločinců do nemocnice přijatých umírají smrtí kající.

V jedné nemocnici naší diecése vrátilo se do lůna církve sv. za jeden rok přes 35 osob. Tak hojnou žní nemůže se tak hned každá farnost vykázati. Konverse ty nedějí se zpravidla hromadně nebo v zástupech, nýbrž jednotlivě. Proč — je na snadě. Každý člověk je světem pro sebe a o sobě. Každý má své zvláštní názory, svou chápavost, své náruživosti, předsudky a pokušení, takže řetěz důkazů, jenž snad jednoho s sebou uvele, druhým ani hnouti nedovede.

Avšak co kněz přináší pokoj boží jednomu neduživci, vrhá světlo s hůry na něho dopadající svoje paprsky na celý dům. Členové rodiny bývají naplněni city vděčnosti k potěшитeli svému, jako Tobiáš a všichni domácí jeho proniknutí byli vděčností k archandělovi Rafaelovi.

A pouto přátelství, jež tak navazáno bývá, nerozváže se tak hned, nýbrž vydrží nezřídka po celý věk, ano nejednou mívá taková návštěva za následek konvertování toho neb onoho člena té rodiny, ježto ochotně popřáváme víry tomu, jehož ctíme a milujeme.

Jistý kněz, pověřený duchovní správou ve Woodstocku v mém biskupství, povolán byl, když konal své pastorační návštěvy, k starší už protestantské paní na smrt nemocné. Příbuzní její byli před tím

vzkázali k svému duchovnímu, ale ten se vymluvil na nepříznivé počasí a na nemoc ve své vlastní rodině. Odpověď ta jen ještě více rozjitřila bol na srdcích jejich hlodající. Katolický kněz promluvil k umírající několik slov útěchy a napomenutí, jak za těch okolností a v tom okamžiku za vhodné uznal. A přece nahodilá tato návštěva měla za následek, že se nejenom nemocná na smrtelném loži dala pokřtiti, ale že i její starý manžel a dospělý syn do lůna církve katolické se vrátili. Mně pak dostalo se té útěchy všechny tři obřimovati. Syn paní té dosud žije a jest horlivým katolíkem, jakož i celá jeho rodina.

Ale ani na tom není dost. Spasitelný vliv plynoucí z návštěv nemocných rozlévá se po celém okolí, jak tomu bylo i po návštěvě Pána v domě Lazarově. Významno jest, že po tomto milosrdném skutku Jeho ihned mnozí v něho uvěřili, kdežto o nějakém obrácení po Jeho horském kázání v Písmě sv. nic nečteme. Praví se tam pouze: Když dokonal Ježíš řeči, divili se zástupové učení jeho. (Mat. 7, 28.) Ale: — Tedy mnozí ze Židů, kteříž byli přišli k Marii a Martě, viděvše co učinil Ježíš, uvěřili v něho. (Jan 11, 45.) Horským kázáním bylo símě zaseto, sklizeň však sklizena až po soustrastném zázraku.

A podobně daří se knězi v duchovní správě. Lid bude se mu snad pro jeho výmluvná kázání diviti, ale milovati ho bude jenom pro jeho výmluvná dobrodiní. Konaje svou denní pochůzku farností káže výmluvněji nežli na kazatelně. Ani nejzarytější nepřítel křesťanství nebude pochybovati o ortho-doxii pastoračního dobročinění. Svou horlivou a neúmornou péčí o nemocné a truchlící, potlačováním démonu nestřídmosti, uklízením domácích různic, nenápadným podporováním nouzi trpících, libou vůní Kristovou, kterou kolem sebe šíří, stává se kněz baštou mravní síly celému okolí. Odzbrojuje předsudky, a třebas

jich jenom málo najednou obrátil, přece ostatní, vidouce a sledující jeho činnost, naučí se ho vážiti a s ním i náboženství, jehož sluhou jest. — Kdyby všichni kněží — tak si budou povídati — byli takoví, jako tenhle, pak by církev katolická málo nepřátel měla!

Šťastný kněz ten, jenž na sklonku své činnosti může s Jobem říci: — Ucho, které slýchalo mne, blahoslavilo mne, a oko, které vídalo mne, posvědčovalo mi, že jsem vysvobozoval chudého křičícího a sirotka, kterýž neměl pomocníka. Požehnání zahynouti majícího přicházelo na mne, a srdce vdovy potěšoval jsem. Okem byl jsem slepému a nohou kulhavému. Otcem byl jsem chudých, a na při, již jsem nebyl povědom, pilně jsem se vyptával. (Ibidem 29, 11 | 16.)

Nejednou se stává, že biskupa, projeví-li úmysl toho neb onoho kněze na jiné působiště povolati, docházejí prosebné přípisy podepsané nejen katolíky, ale i vynikajícími protestanty, v nichž obšírně vyličují jeho blahodárné působení na dosavadním místě a prosí, aby tam ponechán byl. Na takové kněze hodí se líčení Goldsmithovo:

Rozsáhlá farnost (jeho), domky rozstříknuté,
on deště nedbá však ni bouře kruté,
a přes močál, kde nejdálnější chata,
on k nemocnému, o hůl opřen, chvátá.

Překl K. Dostála

Jak rád bych skončil tímto potěšitelným obrazem, ale žel! medajle má také svůj rub, světlý obraz své stíny a temné pozadí. — Ne všichni, kteří jsou z Israele, ti jsou Israelští; ani kteří jsou símě Abrahamovo, jsou všichni synové. (Řím 9, 6—7.)

Jsou — třebas, chvála Bohu! málo jich bylo — tu a tam pomazaní Páně, kteří si nejsou, jak se patří, vědomi veliké odpovědnosti z povinností svých k ne-

mocným, a kteří jim tudíž nevěnují oné otcovské pozornosti a péče, jakou jim svatý úřad jejich ukládá.

Pod zábarkou, že volání k nemocným za času nočního dost často z bezpodstatných obav vyplývá, zdráhají se tito pánové vyhověti takové žádosti, leč by se žadatelé vykázáli vysvědčením lékařským. Přijde-li k takovým pánům posel, tu se odbude s poukázáním, že p. farář už je v posteli a že by mu nebylo nikterak milo, kdyby byl vyburcován. „Dormit Petrus“. Petr spí, co jeho Pán v osobě nemocného se smrti a odvěkým člověčenstva škůdcem a pokušitelem zápolí. A když po mnohém nalehání důstojný pán přece vstane, tu přijme posla s mrzutou tváří a míní, že to asi nemá tak na spěch, že by se s tím bylo mohlo zcela dobře až do rána posečkat.

Pravda, často se nebezpečí upřilišuje; než nebývá tím netečnost duchovního správce poněkud vinna? Mnozí z obavy, že by nemocný mohl bez Pána Boha umřít, kdyby stav jeho nebyl vylíčen jako vážný a nebezpečný, rádi zveličují a upřilišují, nastěhuje-li se k nim ta neb ona nemoc.

Důstojný však pán, jenž v mrzuté náladě k nemocnému se dostaví, jako studenou sprchou působí svou chladností a upjatostí na nemocného a na ty, kdož jej ošetřují. A nedost na tom, posvátný úkon chvatně koná, jen aby jej už s krku měl. Slova jeho k nemocnému postrádají veškeré vroucnosti, návštěva jeho nepotěší, chování jeho nejeví lásky; vykonav, co musí, zrovna na útěk se dává, aby se již neukázal, třebaš nemocný měsíce postonával anebo se smrti zápasil. — A přece jisto jest, že věčný osud člověkův hlavně závisí na jeho duševní dispozici v posledních okamžicích jeho života. K náležité však dispozici dopomoci může mu především kněz; proto vinen stává se ten kněz, který se nepříčiní, aby

nemocného řádně k lítosti disponoval, věčnou zátratou hříšnickovou.

Hospodin Bůh pravil prorokovi (Ezechielovi 3, 17—18) takto: — Když bych já řekl bezbožnému: Smrti umřeš! a nezvěstoval bys to jemu (synu člověčí) a nemluvil, aby se odvrátil od cesty své bezbožné, a živ byl: umře ten bezbožný v nepravosti své, ale krve jeho z ruky tvé vyhledávati budu.

Lékař ochotně jde, ať je volán k nemocnému v kteroukoli hodinu, třebas i noční. Lékař duší neměl by se věru dáti v té příčině zahanbiti lékařem těla.

Mým přesvědčením jest, že jednou z velitelských povinností katolického kněze jest, aby pln lásky a trpělivosti byl ke každému hříšníkovi, truchlícímu nebo trpícímu. Vždyť nezřídka býváme jedinkou deskou, které by se ubožák zápase s vlnobitím svrchované bídy rád uchytil, a jestliže i tento poslední spasný prostředek bývá mu odepřen, tu utone v moři zoufalství. Drsné odbytí z naší strany, mnohdy neúmyslné a prosté vší zlovolnosti, odcizilo už mnohého jemnocitného na léta, ba na celý život svátostem. Ergo attendite!

Díky Bohu, že takové příklady omrzelosti a nedbalosti jsou velmi řídky u kněžstva! — Jedva že jsem dopsal hořejší odstavec, navštívil mne jeden z mých ctihodných kněží. Za řeči vypravoval mi, že krátce před vánocemi povolán byl k mladému protestantovi, jenž onemocněl těžkým případem difterie. Rodina nemocného zdráhala se vzkázati pro pastora předvídajíc, že by on, jako otec rodiny, váhal vydati se v nebezpečí nákazy. — Nu, a mladý ten muž vrátil se potom do lůna církve katolické, příkladu pak jeho následovala matka a sestra.

Třeba se zmíniti ještě o tomto: Pomáhá-li kněz svým spolublížním v jejich nouzi a bídě, tříbí a prohlubuje tím i zároveň svou vlastní křesťanskou

moudrost životní. Příbytek utrpení a žalu je nejlepší školou pro apoštolského muže. Každý jednotlivý kajícník činí takoruka zvláštní předmět, v němž se ta neb ona pravda němě zrcadlí. V jednom zří kněz hrozný trest jdoucí hříchu v patách, v druhém jeví se očím jeho vznešený příklad křesťanské trpělivosti, hodné trpělivosti starozákonního patriarchy Joba; u všech však může pozorovati marnost a pomíjitelnost lidského života. Z duševní diagnózy u lůžka nemocného předsevzaté může duchovní lékař nejvíce profitovati pro kazatelnu. Neboť mocněji a trvaleji dojíká nás, co jsme na své vlastní oči viděli, nežli co jsme od jiných toliko slyšeli.

Segnius irritant animos demissa per aures,
Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, et quae
Ipse sibi tradit spectator.

Horatius.

Z plnosti srdce přetékaají ústa. Ano, snadně přesvědčí jiné o tom, co sám cítí.

Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi.

Nezná-li kněz ze zkušenosti tělesných, duševních a mravních úhon lidu svého, může ovšem dovedně kázati, ale sotva kdy přesvědčivě; neboť není pravé výmluvnosti bez vřelé soucitnosti, není však soucitu tam, kde není známosti života. Této známosti nejspíše nabude kněz, pilně-li se stýká se svým lidem a obeznamuje-li se s jeho kříži a souženými.

Jiná příležitost spasitelně působiti nejenom na věřící, ale i na jinověrce naskýtá se knězi o pohřbech. To platí zejména o místech, kde katolíci s akatolíky žijí v těsných svazcích společenských, obchodních, ano snad i příbuzenských. — Několik vhodně volených poznámek o krátkosti a nejistotě lidského života, o nekonečnosti — věčnosti, o pomíjejicnosti všeho pozemského, o nesmrtelnosti

duše, o skládání počtů Tvůrci jednoho každého z nás; vše to — vůči andělu smrti — proklesí si cestu spíše k srdci posluchačů, nežli jindy.

Tu naskýtá se knězi katolickému také vhodná příležitost poukázati na život po smrti a na obyčej katolíků modliti se za mrtvé. Potěšitelné učení toto poukazuje jednak na život duše i za hrobem, jednak také na sv. pouto, jež modlitbou pozůstalé s odumřelými pojí. Učení to zmirňuje hoře a žal nad rozlukou a zavírá v sobě nepřímý protest proti suchoparnému a všelikou naději potírajícímu učení o „nirvaně“. Kázání o takových tématech a za takových okolností musí uchvátiti srdce tak, že se povznesou nad předsudky vychování a jiné běžné názory.

Nejeden konvertita má děkovati za první rozbřesknutí nebeského světla v srdci svém právě oněm kázáním.

Jistá dáma z Richmondu vypravovala mi toto. Ztratila svou jedinou, vroucně milovanou dcerušku, hoře pak její zvyšovala myšlenka, že smrt — dle jejího dosavadního přesvědčení náboženského — vztýčila mezi nimi nepřekročitelnou překradu. Náhodou dověděla se o učení církve katolické o té věci, a aj! to bylo jí poselstvím s nebe, občerstvujícím pramenem její žíznivé duši. V krátku přestoupila k církvi katolické, syn pak její taktéž konvertoval, vystoupil z vojska, věnoval se studiu theologie a stal se horlivým Paulánem.

Myslím, že žádný katolický kněz neuběhne v porok polemika nebo kontroversisty, vyloží-li svému smíšenému posluchačstvu, že obyčej za mrtvé se modliti neomezuje se jedině na církev katolickou. Obyčej ten panuje i v církvi pravoslavné, ve všech schismatických církvích východních, ano i v jisté části episkopální církve, ano i židovské a mahomedánské náboženství jej schvaluje. Víru stoupenců

Mohamedových překrásně vyjadřuje anglický básník (P. Leo Keel — Purgatory, (str. 178) v básni „The Veiled Prophet of Khorassan“, v níž umírající Zelika prosí svého milence Āzima, by se za spásu duše její modlil, až umře:

O žij, bys za mne skláněl kolena,
když svítá den i večer, před Bohem,
neb vždycky rty jak tvoje, cudné, čisté,
u Něho našly vyslyšení jisté.
I pros Ho, aby odpustil mé zlobě,
mé duši ubohé — jen z lásky k tobě,
a mojí lásky k tobě vzpomena
by tvou mne učinil a Svou až na věky.

* * *

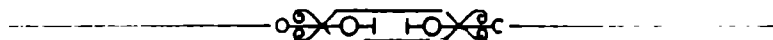
Čas míjel rychle. Rok uhýbal roku,
a málo žije z těch, co zřeli den,
kdy u prostého rovu muž stál zarmoucen;
tam u průzračných vln Āmooa toku,
tam starý muž, v tom kraji zšedivělý,
naposled poklekl. — Ā třebas stín
mu z mraku smrti padal do šedin,
přec štěstím hořel jeho zrak i tvář,
jež jasně i smrt — jako když slední zář
se třpytí slavně lemem obzoru,
když ledná noc vše skrývá v prostoru.
Tu sladký fantom ve snách před ním vzplál:
Ta, za již duši modlil se a lkal
po léta, stkví se před ním vznešená
jak anděl s úsměvem: Jsem blažená!

Př. K. Dostála.

Tu a tam u nás jest zvykem modliti se modlitby
při „Ābsoluci“ napřed latinsky, potom anglicky; a
jak mocně to působí na všechny truchlící! Slyšel jsem
od jistého církevního hodnostáře Novo-Zelandského
a jistého z Kapska, že i u nich obyčej ten vládne

a blahodárně působí. Modlitby ty, jež se opírají o autoritu Církve a posvěceny jsou dlouholetým užíváním, bohaty jsou na výroky Písma sv. k tomuto úkonu se odnášející, a modlí-li se je kněz v řeči lidu, uchvacují zrovna pozornost posluchačstva. Modlitby ty odhalují jim bohatství a skrytou krásu naší liturgie, o níž mnozí snad nikdy ani tušení neměli; přesvědčují je, že naše bohoslužebné obřady mluví nejen k rozumu, ale i k srdci člověka, jenž jim rozumí.

Jistý kněz své diecése pochovával nedávno jednoho konvertitu. Všichni účastníci pohřbu byli protestanté. I jevíli nápadnou plachost a upjatost k fungujícímu knězi. Když se nad mrtvolou modlil latinské modlitby, mračili se, ano mnozí i nezpůsobně se chovali. — Ale když pak se tytéž modlitby modlil v řeči lidu, tu zbystřili všichni sluch, v mnohém oku při „Libera“ zatřpytila se slza, a když posléze několik slov výkladu na ono „Libera“ učinil, všichni hlasitě štkali.



Hlava 31.

Útěcha a odplata knězova.

Život svědomitého kněze — je řetězem zkoušek, radostí a žalostí, stálého sebezapírání. Hrdinsky zříká se smyslných požitků a půvabů života rodinného. Po celý život podroben je strohé kázni. Každý den, ano téměř každá hodina přináší mu jisté — neodkladné povinnosti. Pohlíží se na něho jako na služebníka všech, k němuž jak farníci tak i přespolní, jak věřící tak i nevěřící každé chvíle a bez ohledu, je-li mu to

vhod či není, volný mají přístup, by si mu postěžovali, pomoci u něho hledali nebo rady vyžádali.

Práce jeho možná, třebaš ne v celém rozsahu, přirovnati k pracím apoštola národů. — Brzo jest mu se obíratí finančními záležitostmi kostela, brzo zase onou záležitostí farnosti jeho se týkající. Každá časná nebo duchovní pohroma farníky jeho postihnuvší působí i jemu hoře a starost mnohou. S učitelem národů může říci: — Kdo jest nemocen, abych já nebyl nemocen? Kdo se horší, abych já nehořel? (2 Kor. 11, 29.)

A jak často jest mu strádati pomluvami těch, kteří ho neznají, již otráveni jsou předsudky a jižto vezdy hotovi jsou podezřívavým okem měřiti jeho nejnevinnější slova a činy. Slovy téhož apoštola může o sobě tvrditi: — Zlořečí nám a my dobrořečíme; protivenství trpíme, a snášíme; rouhají se nám, a my se modlíme; jako smetí tohoto světa učinění jsme a jako povrhel u všech až posavad. (1 Kor, 4, 12—13.)

Nicméně každý kněz, věnuje-li se celým srdcem svému vznešenému povolání, může říci se sv. Pavlem: — Naplněn jsem potěšením a mám hojnou radost ve všelikém soužení. (2 Kor. 7, 4)

Nuže v čem vězí tajemství knězovy útěchy? Které jsou ty tajemné prameny, jež duši jeho osvěžují v nepřetržitých námahách a trudech jeho apoštolského působení? Jaké jsou ty časné odměny a která odplata na věčnosti, jež mu propůjčují oné veselosti ducha a oné radosti na tváři jeho se odrážející?

Předkem a nejprve těší se horlivý sluha Páně ze slavné svobody dítek božích. Nejsa udoláván přebytkem aniž k zemi tlačén přílišnými starostmi o vezdejší potřeby, nedělá si zbytečných starostí o budoucnost, neboť potřeby jeho jsou skrovné a snadno ukojitelné. Prost je té skvělé bídy boháčů,

kterí celým srdcem svým lpí na svých pozemských statcích, kteří místo aby byli pány svého jmění, jsou raby jeho, kteří v ustavičných úzkostech tonou, jak by jmění své zachovali a rozmnožili, a jež stále znepokojuje myšlenka, že jednou se vším tím bude se jim rozestati.

Ale on jest též prost tyranie vášní a oné užirající úzkosti a starosti těch, na jejichž bedrách spočívá péče o stále vzrůstající rodinu. Kněze nepoutají žádná pouta k zemi; jako cestující bez obtížných zavazadel připraven jest každého okamžiku na dalekou cestu, kdykoliv by se Pánu zalíbilo povolati ho do lepšího světa.

Dalším zdrojem radosti a potěšení jest apoštolskému dělníkovi vědomí, že Pán je stále s ním a že obzvláště nad ním bdí. Významno jest, že božský Spasitel náš jak v první řeči své, kterou měl k apoštolům po jejich vyvolení, tak i v poslední své k nim promluvě před nanebevstoupením napomíná je, aby se neoddávali starostem, nýbrž skládali se na Jeho o ně stálou péči.

Než je odpravil za jejich posláním, pravil jim, že čím více budou trpěti, tím podobnějšími Jemu se stanou; aby se nelekali odporu a nepřátelství lidí; že se jim není báti těch, kdož tělo usmrcují, ale duše zabiti nemohou; že bez božího dopuštění ani vlas na jejich hlavě zkřiven nebude; že zůstanou-li Mu a slovu Jeho věrni, za ně v nebesích u Otce svého přimlouvati se bude. — Poslední pak slova, jež před odchodem z tohoto světa k nim promluvil, byla: — Ať aj! já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa.

Jaký klid, jaké uspokojení, jakou důvěru vlévají nám slova ta! Lahodí-li vojínovi na bojišti vědomí, že oko vojevůdcovo na něm spočívá, čím více povzbuzeným má se cítiti bojovník Kristův myšlenkou, že jeho božský Vojevůdce po boku mu dlí, podpíraje

a vztyčuje ho v jeho denních klopotách a bojích! Avšak služebníka Hospodina nevzpírá jedině, — jako spravedlivé všechny, — bdící nad ním Prozřetelnost božská, nýbrž jeho posiluje také svátostní přítomnost Kristova při nejsvětější oběti mše sv., již konati patří k osobní přednosti jeho. O, jak bohatě bývá odškodněn za zřeknutí se rodiny a za ztrátu pokrevnosti a přátel denním obcováním se svým Spasitelem, z jehož důvěrného a milostného přátelství při každé mši sv. se těší a v němž kochati se může při každé své návštěvě Velebné svátosti! Kdykoli mši svatou slouží, poctěn bývá pozváním k milostně občerstvující hostině, poctěn bývá tajemným osvícením s nebe, a hostina ta a osvícení to uschopňují jej trpělivě a mužně nésti břímě dne i horka. Jako pokrm, jenž nasýtil proroka Eliáše na poušti, tak i tento chléb nebeský propůjčuje mu každého rána síly, by kráčel dále cestou života, až by dostihl pravé hory — Horeb.

Svědomitý kněz nalézá dále nevyčerpatelný zdroj niterné radosti ve svědectví svého dobrého svědomí. Dobré svědomí lze přirovnati k ustavičnému slavnostnímu plesání. Kdož dobré má svědomí, má v srdci svém říši boží, říši míru a pokoje. Takového neznepokojuje bouře hlučících kolem něho žalob, neboť nepříznivý soud davů nepadá na váhu u toho, kdo z poctivých úmyslů jedná a jedině o pochvalu nebes stojí.

Sv. Pavel dí: — Konec přikázání jestliž láska z čistého srdce a dobrého svědomí a neošemetné víry. (1 Tim. 1, 5.) Jinými slovy řečeno: Účelem našeho posluhování jest živiti v srdcích lidu ctnosti víry, naděje a lásky; živá pak víra, účinná láska k našim bližním a čisté svědomí, toť jsou tři živly, jež činí službu naši Bohu libou.

Jak šťastným jest sluha Kristův, může-li s apoštolem říci: — Nebo sláva naše tato jest: svědectví

svědomí našeho, že v prostnosti srdce a v upřímnosti před Bohem, a ne v moudrosti tělesné, ale v milosti boží obcovali jsme na tomto světě, hojněji pak u vás (2 Kor. 1, 12.)

Vzájemná láska mezi duchovním otcem a jeho dětmi v Kristu — toť nejmohutnější a nejsvětější cit, jímž prsa lidská mohou se vzedmouti. Z ní, jako z bohatého zdroje, tryská nejčistší a nejšlechetnější radost. Tato páska nebeského přátelství byla předmětem zbožného plesání apoštolova. Píšeť Korinťanům (2 1, 14): — Vaše sláva jsme, jakož i vy naše, v den Pána našeho Ježíše Krista.

Není pravé radosti vznešenější a trvanlivější nad onu, jež pochodí z vědomí, že jsme jiným dobře učinili. Svatý Pavel měl takovou radost z posvěcení duší druhých, že zvolal: — Velmi rád náklad učiním, nad to sám sebe vynaložím za duše vaše, ačkoli, velmi vás miluje, málo jsem milován. (2 Kor. 12, 15.)

Sv. Jan mluví o radosti, jakou srdce jeho oplývalo, když slyšel o pokrocích svých učeníků v ctnosti: — Nemám větší milosti nad tu, než abych slyšel, že synové moji chodí v pravdě. (3 Jana, 4.)

Takovouž radost má horlivý kněz, když hříšník k Bohu — hlasem jeho — nechá se obrátiti; vidí-li, že věřící houfněji zpovědnici obléhají a častěji ke stolu Páně přistupují a že od neděle k neděli počet věřících o službách božích vzrůstá. Ale ještě větší radost má, zří-li, že stádce jeho péči svěřené den ode dne v dokonalosti prospívá, radost větší, nežli jakou milionář má ze vzrostu svého bohatství, nežli jakou rolník z vydatné sklízně má. Neboť až se bohatství rozplyne a žeň dávno už strávena bude, duše, jímž on k spáse dopomohl, skvoucí aureolou věčiti budou hlavu jeho. Právem může s Pavlem říci farníkům svým: — Bratří moji nejmilejší a přežádoucí, radosti má a koruno má. (Filip. 4, 1.)

Spokojenost a radost duchovního z dobrodiní, jež svým prokazuje, zvýšena bývá ještě živou vděčností, jakou mu farníci na jevo dávají. Pozemský vladař může od svých poddaných požadovati dávku v znějící minci, ale nikdy není s to, aby na nich vymohl zlata oné srdečné lásky, jakým stádce ochotně a rádo splácí služby svého pastýře.

Děti ho milují. Instinktivně spěchají k němu jako k svému duchovnímu otci, jenž je svátostí křtu znova zplodil a jenž je napájel mlékem nebeské moudrosti.

Odrostlejší, kteří si uchovali svou náboženskou a mravní bezúhonnost, žehnají mu jako viditelnému andělu strážci, jenž vodil kroky jejich na stezky pravdy a spravedlivosti.

Kající děkují mu jako laskavému pastýři, jenž je odvedl z trnité cesty nepravosti a po bezúčelném bloudění zavedl je do domu jejich Otce.

Chudí zří v něm svého dobrodince, od jehož prahu nikdy nebyli zapuzeni a jehož ruka byla vždy ochotna pomoci jim.

Nemocní mají důvěru k němu jako ke svému duševnímu lékaři, jenž svým nebeským přisluhováním a slovy soucitnými zmírnil útrapy jejich.

Truchlíci a zkormoucení váží si ho velmi jako svého přítele, jenž sňal s prsou jejich tísníci je břímě.

Celá obec miluje ho a ctí ho jako svého vůdce a přítele, jenž jí podával chléb života, jenž jí hlásal slova spásy, který pochybnosti její rozplašoval a nedorozumění v ní povstalá urovnával a uklízel.

Tato však oddanost farníků nepřestává na pouhých citech, naopak ona se při každé příležitosti projevuje obětavostí činnou. Tak mnohý duchovní může o svých farnících říci totéž, co napsal Pavel Galatským (4, 14—15): — Nepohrzeli jste mnou ani jste povrhli, ale jako anděla božího přijali jste, ano jeho samého Krista Ježíše. Svědectví vám zajisté

dávám, že kdyby možné bylo, oči své byli byste si vyloupali, a mně dali.

Není mnoho míst v Písmě sv. tak tklivých, jak ono, v kterém se líčí rozloučení apoštola národů s kněžstvem Efesským, když on před vsednutím na loď klekl na kolena a modlil se se všemi jimi, oni pak plakali a kolem krku mu padající líbali ho, „rmoutíce se nejvíce nad tím slovem, kteréž byl řekl, že by neměli již tváře jeho viděti.“ (Skut. apošt. 20, 38.) Neméně milován jest obětavý kněz a neméně oplakává ho farnost, povolán-li jest na jiné působiště nebo z tohoto slzavého údolí odvolán.

Tato vespolečná láska mezi vyslancem Kristovým a lidem jeho je mu nejmocnější pobídkou k doživotní práci na vinici Páně, k odříkání a zapírání se.

Ubi amator, non laboratur; aut si laboratur, labor amator. (Sv. Augustin.)

Překážkami láska jenom se vzpružuje. Ona překonává každou obtíž, urovnává každou cestu, oslazuje všelikou námahu. Intensita takové otcovské něžnosti vynutila apoštolovi tato slova: — Žádal jsem já sám zavrženým býti od Krista pro své bratří, kteří jsou moji příbuzní podle těla. (Řím. 9, 3.) Z lásky podstoupil s radostí bičování, pronásledování, ztroskotání a žalářování.

Ale nejvíce blaží vyslance Kristova jistota věčné odplaty. Pán náš přislíbil království nebeské zvláště této čtveré třídě lidí:

1. Těm, kdož se vynasnažili bezúhonně žíti a kteří upřímně oplakávali svých poklesků nebo přestupků. — Kdo vstoupí na horu Hospodinovu? anebo kdo bude státi na místě svatém jeho? — Nevinný rukama a čistého srdce, kterýž nevzal nadarmo duše své, aniž přísahal ve lsti bližnímu svému. (Žalm 23 3—4.) — Blažení čistého srdce, neb oni Boha, viděti budou. (Mat. 5, 8.)

2. Těm, kdož se dobrovolně zřekli světa a službě jeho se zasvětili. — Ať, my jsme opustili všechno — pravil Petr Pánu — a šli jsme za tebou: což tedy nám za to bude? Ježíš pak řekl jim: — Amen pravím vám, že vy, kteří jste následovali mne, v druhém narození když seděti bude Syn člověka na stoličce velebnosti své, budete i vy seděti na dvanácti stolicích, soudíce dvanáctero pokolení israelské. A každý, kdož opustí dům neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb manželku neb syny aneb pole pro jméno mé, stokrát více dostane, a životem věčným vládnouti bude. (Mat. 19, 27—29.)

3. Těm, kdož účinnou projevovali lásku křesťanskou chudým a zarmouceným. — Pojdte požehnání Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Nebo jsem lačněl, a dali jste mi pítí; hostem jsem byl, a přijali jste mne; nahý jsem byl, a přioděli jste mne; nemocen jsem byl, a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně. Amen pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří těchto svých nejmenších, mně jste to učinili. (Mat. 25, 34—40.)

4. Neohroženému hlasateli evangelia, jehožto život odpovídá naukám jím hlásaným. — Kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích. (Mat. 10, 32.) A apoštol píše: — Budeš-li vyznávati ústy svými Pána Ježíše a v srdci svém věřiti, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, spasen budeš. Srdcem se zajisté věří k spravedlivosti, ale ústy děje se vyznání k spasení. (Řím. 10, 9—10.)

A jakž, neopírá-li se naděje horlivého kněze na věčnou blaženost o všechny a o každý jednotlivý z těchto čtyř důvodů? Zdaž nebylo jeho stálou snahou vésti život spravedlivý a bezúhonný a zdaliž neprosíval každého rána na stupních oltářových Pána, by mu odpustil jeho každodenní urážky a nedbalosti?

Zdali se nezřekl statkův a rozkoší tohoto světa, když si u oltáře slavnostně zvolil Pána „za díl dědictví svého“? A zda značnou část dne nevěnuje tomu, by nuzným pomáhal, zarmoucené těšil a sklíčené vzpružoval? A není-liž jeho povoláním a stálou praxí hlásati Krista a čest Jeho hájiti?

Ó drazí spolubratří! Vděčná země staví pomníky svým státníkům a bojovníkům, kteří ji v parlamentech a na bojištích hájili před vnitřními a vnějšími nepřáteli; nuže soudte, zda-li Pán zástupů přebohatě neodmění vás, kteří jste víru jeho vyznávali, vás, kteří jste mávali mečem ducha, jímž je slovo boží, byste obhájili neodvislost církve a zákonů jejích proti útokům nepřátel? Neboť vládne-li Bůh jako Bůh, soudí-li jako Bůh, trestá-li jako Bůh, potom také odměňuje jako Bůh!

Jak nepatrnému jenom zlomku těch, kteří pro vlast bojovali, dostává se té cti, že jména jejich zapísána bývají do seznamu hrdin!

Jak mnohý zdatný důstojník, jenž měl nadání Napoleonovo, sílu ducha Washingtonova nebo železnou vůli Wellingtonovu, padl na bojišti „neoplakán, nepoctěn a neopěván“, poněvadž nebylo kronikáře, jenž by byl zaznamenal jeho válečné činy!

Ne tak Bůh. On nikdy nezapomene na žádného bojovníka svého. Venkovský farářík, o jehož kázáních žádné noviny nikdy ani řádkem se nezmínily, jehož kázání nikdy nepronikla za zdi jeho skrovného kostelíčka, jehož skutky dobré zůstaly lidem tajny, nalezne svoje zlatá slova a skutky napsány na nezničitelných listech knihy života. Neboť nedopustil-li Ježíš Kristus, aby zmařeny byly na poušti pozůstatky, drobty chleba hmotného, tím méně připustí, aby na zmar přišel živý chléb pravdy a lásky. Chléb ten bude sytití netoliko ty, kterým se láme, nýbrž jako modlitba královského

proroka vrátí se v hrud' rozdavatelovu a naplní ho nadpřirozenou silou a nadějí.

Pravil-li Bůh Abrahamovi, otci svého vyvoleného lidu: — Jáť jsem obránce tvůj a odplata tvá velmi veliká — (1 Mojž. 15, 1), potom zajisté nezachová se méně štědře k duchovnímu otci dítek božích, jež on v Kristu zplodil a chlebem evangelia živil.

Prohlašuje-li apoštol, že koruna slávy uchována jest těm, „kdož dobrý boj bojovali a víru zachovali,“ oč skvostnější koruna složena jest věrnému pastýři, který víru netoliko v prsou svých zachoval, nýbrž i v srdce jiných ji zaštipil! — Kdož by pak činil (t. j. zachovával přikázání boží, — dí Pán u svatého Matouše v hlavě 5., verši 19. — a učil, ten velikým slouti bude v království nebeském.

Sv. Pavel prohlašuje, že jeho milení Korintané, tehdy předmět jeho pastýřské péče, v budoucím životě budou jeho korunou a jeho chloubou. A věru u větší vítězoslávě a s větším plesáním, než kterýkoliv triumfující inperator římský, slavil Pavel vjezd svůj do nebeského Jerusalema, bohat dobrými skutky a vítán zástupy těch blažených vykoupenců, jež kdysi Mistru svému byl podrobil.

Podobně ubezpečeni můžeme býti, že ony blažené duše, jimž k obrácení a posvěcení dopomohl vyslanec Kristův zde na zemi, propůjčí jasnější oslony hlavě jeho v slávě nebeské.

A když horlivý a obětavý sluha zří své duchovní dítky, jež až do konce vytrvaly, nemůže-li právem zvolati s apoštolem národů: — Která jest naděje naše nebo radost anebo koruna slávy? Zda-li to nejste vy před naším Ježíšem Kristem v příští jeho? (1 Thes. 2, 19.) Blaženost vaše bude blažeností mojí, neb já se budu o ni s vámi sdíleti. Jste-li bohati zásluhami, jsem já přebohat radostí. Ctnosti vaše zvyšují odměnu mou. Záře slávy vaší věnčiti bude hlavu mou.

Neboť „jsou-li synové synů korunou starců a slávou synů otcové jejich“ (Přisl. 17, 6), potom jistě sláva moje spasením vašim rozmnožena bude. — Kéž nás nadchne myšlenka ta, víc a více rozmnožovati počet vyvolených božích!

Víme, že jsou různé stupně v kůrech andělských, a apoštol ubezpečuje nás, že i mezi oslavenci nebeskými jsou rozličné stupně. — Jiná jest jasnost slunce, jiná jasnost měsíce a jiná jasnost hvězd. Nebo hvězda od hvězdy se dělí jasností. (1 Kor. 15, 41.)

I můžeme tedy bez opovážlivosti přísuzovati vyšší stupeň blaženosti těm Bohu podobným mužům, na př. sv. Benediktovi, Františku z Assisi, apoštolům celých národů a horlivým missionářům, jejichž srdce serafickým žářem plálo a křesťanský svět jasným svým osvětlovalo a ohněm zahřávalo, kteřížto jako andělé na Jakubově řebříku vzhůru stoupali, aby prolnuli světlem nebeským, a dolů sestupovali, by jím zalili a oblili dítky Adamovy.

Už v tomto životě mají stonásobně onen „pokoj, který převyšuje všeliký smysl“, v budoucím pak životě stanou se dědici oné blaženosti, kterou prorok Daniel přislíbil řka: — Kteříž učení budou, skvíti se budou jako blesk oblohy: a kteří spravedlivosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věky věkův. (12, 3.)

Blaženi ti, kteří přímého jsouce srdce hlásali blahověst spásy. Těm opakuje praví Pán, co byl řekl ve své poslední řeči učeníkům svým: — V domě Otce mého jsou mnozí příbytkové. Kdyby nebylo tak, byl bych pověděl vám; neboť jdu, abych vám připravil místo. Zase přijdu, a vezmu vás k sobě samému, abyste kde jsem já, i vy byli. Amen, amen pravím vám, že vy budete kvíleti, a svět se bude radovati; vy pak se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost. Opět vás uzřím, a radovati se bude srdce

vaše, a radosti vaší žádný neodejme od vás. (Cf. Jan 14, 2—3. — 16, 20—22.)

Jiný evangelista jinými slovy opakuje nám toto blaživé zaslíbení slávy a blaženosti Pánem dané: — Vy pak jste, který jste se mnou v mých pokušeních setrvali: a já vám způsobuji, jakož mi způsobil Otec můj, království, abyste jedli a pili za stolem mým v království mém, a seděli na stolicích, soudíce dvanáctero pokolení israelské. (Luk. 22, 28—30.)

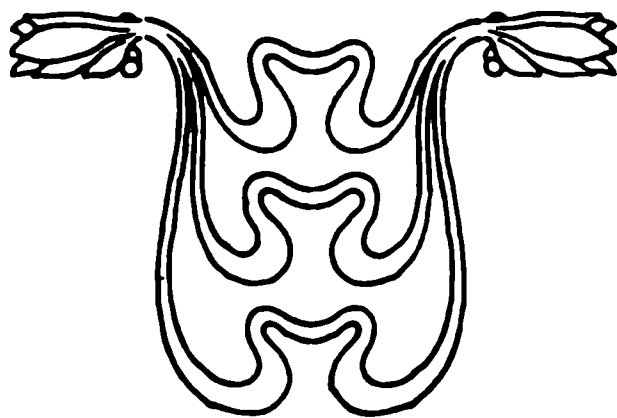
T. j. jako jste na zemi účastni byli utrpení mého, tak i v radosti mé na nebesích máte díl svůj míti. Jako jste byli zde na zemi mými spolupracovníky, takž máte býti mými spoludědici a spolusoudci na onom světě. Seděti budete po boku mém u mé věčně trvající hostiny lásky, budete rozkoší opojeni, ale nikdy nebudete jí přesyceni. — Opojeni budou z hojnosti domu tvého, a proudem rozkoše své napájeti budeš je. (Žalm 35, 6.) Ctihodný Beda a jiní Otcové církevní, vykládající tato slova Spasitelova, míní, že přislíbená apoštolům moc a čest soudcovská neomezuje se pouze na ně, nýbrž se vztahuje na všechny jejich v apoštolském úřadě nástupce.

Jako nedovedeme změřiti hlubokosti milosrdenství a lásky boží, tak nedovedeme ani pochopiti nesmírnosti nebeské odplaty nám slíbené, neboť nebude ona nám vyměřena dle našich zásluh, nýbrž dle neskončené lásky Páně. — Čeho oko nevidalo ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteříž jej milují. (1 Kor. 2, 9.)

Prchavý vhled do nebeské blaženosti, jehož dopřál Bůh Petrovi, Janovi, Pavlovi a Štěpánovi, měl by roznítiti v nás touhu po tom požehnaném království, jež nás čeká, jako vypravování a líčení vyzvědačů od Mojžíše do země zaslíbené vypravených rozplamenilo srdce Israelitů novou žádostivostí a horlivostí po zemi té.

Chlubmež se tedy — jako apoštol národů — svými souženími, vědouce, že soužení trpělivost působí, a trpělivost zkoušení, zkoušení pak naději, a nadějeť nezahanbuje. (Řím. 5, 3—5.)

Neklesejme myslí pro klopoty přisluhování našeho vědouce, že utrpení tohoto času nejsou rovná budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás. (Řím. 8, 18.)

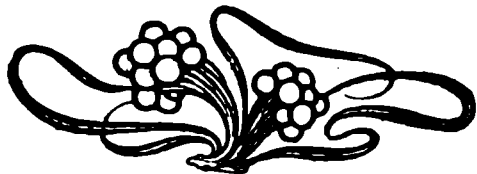


OBSAH.



	Strana
HLAVA 1. O vznešenosti kněžského stavu	3
" 2. O božském povolání k sv. službě	17
" 3. Znamky božského povolání	28
" 4. O povinnostech učitelů k žákům	41
" 5. Povinnosti žáků k učitelům. -- Vděčnost	50
" 6. O uctivosti k učitelům	54
" 7. O poslušnosti a o zachovávaní stanov	57
" 8. O pravdomluvnosti a upřímnosti	68
" 9. O sebevážnosti a bázni před lidmi	77
" 10. O křesť. lásce, přívětivosti a zdvořilosti	84
" 11. O překážkách křesť. lásky	91
" 12. O duchu chudoby	100
" 13. O kněžské čistotě	109
" 14. O pokoře	119
" 15. Pokora je zvláštní povinností knězovou. -- Dá se zcela dobře sloučiti s velkodušností. -- Jak ji osvědčovati	172
" 16. Vyslanec Kristův má býti učeným mužem. -- Samota a ticho podporovatelky studia	135
" 17. Jaký prospěch osobní a jaké radosti přináší studium	146
" 18. Neustálá pracovitost -- klíč od umění a vědění	157
" 19. Co bývá příčinou malomyslnosti při vědeckém snažení	171
" 20. Knězovy zamilované knihy -- Písmo svaté	187
" 21. Církevní Otcové. -- Dogmatika a Morálka. Kanon. právo -- Historie -- Klasikové staří a noví	196
" 22. Znalost světa a lidí	205
" 23. Kněz jako hlasatel evangelia	220
" 24. Příprava na kázání. -- Extemporování	235
" 25. Kněz jako katecheta	246

HLAVA	26.	Otcovský dům. - Nedělní škola .	.	.	257
"	27.	Škola farní .	.	.	264
"	38.	O vyučování a přijímání konvertitů .	.	.	273
"	29.	O církevním zpěvu .	.	.	286
"	30.	Kněz u lože nemocného a u hrobu .	.	.	296
"	31.	Útěcha a odplata knězova .	.	.	





Duchovní knihovna.

Roč. XXIV.

Číslo 2.

VYSLANEC KRISTŮV.

o o o

NAPSAL

KARDINÁL JAMES GIBBONS,

ARCIBISKUP BALTIMORSKÝ

Z ORIGINÁLU PŘELOŽIL

O. S. VETTI.



DUCHOVNÍ KRISTOVNA

(dříve Ascetická biblioteka)

vychází v Benediktinské tiskárně ve volných sešitech.

Celoroční předplatné jest 4 K

za nejméně šedesát tiskových archů vkusné úpravy.

Jednotlivá čísla

prodávají se také zvláště, ale za cenu přiměřeně zvýšenou.

Roku 1899. vyšlo:

Cvičba v pokoře. Sepsal J. kard. Pecci, nyní papež Lev XIII. Z vlastiny přeložil J. Tagliaferro.
Cena 20 hal.

Nábožné hovory o účtě božsk. Srdce Páně.
Sepsal Ant. Rejzek, T. J. Stran 197. Cena 60 h.

Hořké umučení Pána našeho Ježíše Krista.
Do češtiny převedl P. Hlobil, O. S. B. Str. 321. Cena 180 K.

Sv. Tomáš Akvinský. Napsal Josef Ševčík. Tři díly.
Stran 377. Cena 1 K 90 hal.

Roku 1900. vyšlo:

P. Jana Roothana Návod k rozjímání.
Z latiny přeložil a poznámkami opatřil Th. Dr. Ant. Kubíček. Stran 75. Cena 40 hal.

Základové víry. Čtvero přednášek Jindřicha Eduarda Manninga, kardinála - arcibiskupa Westminster-
ského. Z angličtiny přeložil býv. kooperátor na Hutisku † P.
Tomáš Mlčoch. Stran 76. Cena 40 hal.

Sv. Antonín Paduanský. Životopisný náčrtek. Všem
ctitelům svatého »Divotvůrce
Paduanského« sepsal a věnuje P. Bonaventura J. Wilhelm,
kněz řádu sv. Františka. Stran 225. Cena 1 K 30 h.

Ctih. Tomáše Kemp. Zlatá kniha o násle-
dování Krista. Z latiny nově přel. J. Vejchodský
farář. Stran 517. Cena 1 K 40 hal.

Kl. Arviseneta Navedení jiných k pravé
moudrosti. Z latinského v českém jazyku podává P.
Method Vojáček. Cena 60 hal.

Roku 1901. vyšlo:

Jesuité na Rusi 1805-1816. P. Marek Folloppe, kněz
Tovaryšstva Ježíšova. Vy-
dal jazykem francouzským P. Jan Xaver Gagarin T. J.
Přel. A. Rejzek. Cena 70 h.

Řeči besední Tomáše ze Štítného. Z rukopisu
Budyšínského
k vydání upravil František Stejskal, kooperátor na Král.
Vinohradech. Stran 284. Cena 1 K 60 h.

Duch svatého Františka. Modlitební knížka pro údy
III. řádu svatého Františka.
Stran 441. Cena 3 K.

Roku 1902. vyšlo:

Volba stavu ve světle víry a rozumu.

Aforismy, úvahy a rady mládeži. Sepsal Adolf Doss. Přeložil
Alfons Žák. Stran 107. Cena 60 hal.

Duch etihod. sluhý Božího Jana Křtitele

Marie Vianney-e, faráře v Arsu, v jeho katechesi,
kázaních a životě. -- Napsal A.
Monnin. — Stran 203. — Cena 1 K.

Pohledy do života bohoslovců a kněží.

Aforismy, které napsal Dr. František X. Novák, C. SS. R.
Stran 422. Cena 2 K 40 h.

Roku 1903. vyšlo:

Nejsvětější Svátost oltářní. I. Skutečná přítomnost.
Dle spisu P. Eymarda
vzdělal V. Pokorný, kaplan v Liblicích. — Stran 164. —
Cena 86 hal.

Budova katolické církve. Napsal P. Ond. Hamerle.
Přeložil Štěpán Fischer,
c. k. rada zemského soudu. — Stran 320. — Cena 1 K 54 h.

Perla etností. Napsal P. Adolf Doss T. J. — Česky podává
Jan Tagliaferro. Stran 100. Cena 50 hal.

Pokoj vám! Potěšná knížka pro duše bázlivé a úzkostlivé. —
Dle P. Karla Quadrupani a dle sv. Alfonsa z Li-
guori sestavil Josef Míka. — Stran 220. — Cena 1 K 20 h.

Roku 1904. vyšlo:

Měsíc Panny Marie. Rozjímání o modlitbě »Zdrávas Krá-
lovno«. Napsal P. Ant. Denis, T. J.
Přeložil Jan Kotlín. Cena 1 K 80 h.





Duchovní knihovna.

Roč. XXIV.

Číslo 2.

VYSLANEC KRISTŮV.

o o o

NAPISAL

KARDINÁL JAMES GIBBONS,

ARCIBISKUP BALTIMORSKÝ

Z ORIGINÁLU PŘELOŽIL

O. S. VETTI.



DUCHOVNÍ KNIHOVNA

(dříve Ascetická biblioteka)

vychází v Benediktinské tiskárně ve volných sešitech.

Celoroční předplatné jest 4 K

za nejméně šedesát tiskových archů vkusné úpravy.

Jednotlivá čísla

prodávají se také zvláště, ale za cenu přiměřeně zvýšenou.

Roku 1899. vyšlo:

Cvičba v pokoře. Sepsal J. kard. Pecci, nyní papež Lev XIII. Z vlastiny přeložil J. Tagliaferro.
Cena 20 hal.

Nábožné hovory o úctě božsk. Srdce Páně.
Sepsal Ant. Rejzek, T. J. Stran 197. Cena 60 h.

Hořké umučení Pána našeho Ježíše Krista.
Do češtiny převedl P. Hilbíl, O. S. B. Str. 321. Cena 1'80 K.

Sv. Tomáš Akvinský. Napsal Josef Ševčík. Tři díly.
Stran 377. Cena 1 K 90 hal.

Roku 1900. vyšlo:

P. Jana Roothana Návod k rozjímání.
Z latiny přeložil a poznámkami opatřil Th. Dr. Ant. Kubíček. Stran 75. Cena 40 hal.

Základové víry. Čtvero přednášek Jindřicha Eduarda Manninga, kardinála - arcibiskupa Westminsterského. Z angličtiny přeložil býv. kooperátor na Hutisku † P. Tomáš Mlčoch. Stran 76. Cena 40 hal.

Sv. Antonín Paduanský. Životopisný náčrtek. Všem ctitelům svatého »Divotvůrce Paduanského« sepsal a věnuje P. Bonaventura J. Wilhelm, kněz řádu sv. Františka. Stran 225. Cena 1 K 30 h

Ctih. Tomáše Kemp. Zlatá kniha o následování Krista. Z latiny nově přel. J. Vejehodský, farář. Stran 517. Cena 1 K 40 hal.

Kl. Arviseneta Navedení jinochů k pravé moudrosti. Z latinského v českém jazyku podává P. Method Vojáček. Cena 60 hal.

Roku 1901. vyšlo:

Jesuité na Rusi 1805-1816. P. Marek Folloppe, kněz Tovaryšstva Ježíšova. Vydal jazykem francouzským P. Jan Xaver Gagarin T. J. Přel. A. Rejzek. Cena 70 h.

Řeči besední Tomáše ze Štitného. Z rukopisu Budyšínského k vydání upravil František Stejskal, kooperátor na Král. Vinohradech. Stran 284. Cena 1 K 60 h.

Duch svatého Františka. Modlitební knížka pro řády III. řádu svatého Františka. Stran 441. Cena 3 K.

Roku 1902. vyšlo:

Volba stavu ve světle víry a rozumu. Aforismy, úvahy a rady mládeži. Sepsal Adolf Doss. Přeložil Alfons Zák. Stran 107. Cena 60 hal.

Duch etihod. sluhý Božího Jana Křtitele

Marie Vianney-e, faráře v Arsu, v jeho katechesi,
kázáních a životě. — Napsal A.
Monnin. — Stran 203. — Cena 1 K.

Pohledy do života bohoslovců a kněží.

Aforismy, které napsal Dr. František X. Novák, C. SS. R.
Stran 422. Cena 2 K 40 h.

Roku 1903. vyšlo:

Nejsvětější Svátost oltářní. I. Skutečná přítomnost.
Dle spisu P. Eymarda
vzdělal V. Pokorný, kaplan v Liblicích. — Stran 164. —
Cena 86 hal.

Budova katolické církve. Napsal P. Ond. Hamerle.
Přeložil Štěpán Fischer,
c. k. rada zemského soudu. — Stran 320. — Cena 1 K 54 h.

Perla etností. Napsal P. Adolf Doss T. J. — Česky podává
Jan Tagliaferro. Stran 100. Cena 50 hal.

Pokoj vám! Potěšná knížka pro duše bázlivé a úzkostlivé. —
Dle P. Karla Quadrupani a dle sv. Alfonsa z Li-
guori sestavil Josef Míka. — Stran 220. — Cena 1 K 20 h.

Roku 1904 vyšlo:

Měsíc Panny Marie. Rozjímání o modlitbě »Zdravas Krá-
lovno«. Napsal P. Ant. Denis, T. J.
Přeložil Jan Kotlín. Cena 1 K 80 h.

